

YUSÍF ƏLÍZADƏ

The poster features a collage of images. In the top left, a close-up of Yusif Elizade wearing sunglasses and a light-colored suit. Below this, a man in a dark jacket and tie is talking on a mobile phone, with a blurred background of people and a building. The bottom half of the poster shows a road winding through a landscape with mountains in the distance. The title 'FUGBI Í VOLLAR' is written in a large, stylized, italicized font across the bottom.

FUGBI Í VOLLAR

Təqibli yollar

YUSİF ƏLİZADƏ

TƏQİBLİ YOLLAR

“Elm və təhsil”
Bakı – 2016

Yazıçı və rejissor Yusif Əlizadənin detektiv janrında qələmə aldığı “Təqibli yollar” romanında 1990-cı illərin ortalarında Azərbaycanı baş verən kriminal hadisələrdən, narkotik və narkomaniya ilə əlaqədar mütəşəkkil cinayətkarlığa və qaçaqmalçılığa qarşı hüquq-mühafizə orqanı işçilərinin apardıqları mübarizədən bəhs edilir.

Belə ki, 1968-ci ilin 21 Avqustunda Sovet ordsunun, Çexoslovakiyada adını “Stalinmodelli” qoyduqları “Sosializm” quruluşuna qarşı çıxan qüvvələrlə Praqa və onun ətrafında müharibə başlanır. Döyüş zamanı ölümcül yaralanan əsgər sonralar onun ailəsini tapmağı dostundan xahiş edir.

Müəllifin, yaxud varisinin icazəsi olmadan əsərin təkrar nəşri və əsasında film çəkilişi qəti qadağandır

Qaçaqmalçı Polkovniklə sürücünü qandallayır.

Sentyabrın ayının ilk günlərində də olsa, havaların belə isti keçməsindən hələ payızın gəlməsini demək olmazdı. Ancaq gecə yarısından xeyli keçdiyinə görə, Muğan çölünün bu saatlarında sərinlik az da olsa hiss olunurdu. Öz işıqları və nərlitilə şossenin üstündəki qaranlığı yarıb keçən balaca yük maşının kabinasında iki nəfər gedirdi. Sərnişin mülkü paltarda, qalstuklu ağ köynəkdə, polis polkovniki 45 yaşlı çalsaç Sabir Qəyyumov yarıuzanmış, gözləri də yumulu halda elə ilk baxışdan davadan çıxan adamı xatırladırdı. O, bir əli ilə yaralı üz-gözünü yoxladı, gözlərini azca açaraq əlinə baxdı.

Sərnişinin hal-hazırkı vəziyyətini görən adam, onun təkcə xarici görkəmindən bədənində də yaranın olmasını asanlıqla başa düşərdi. Yaralı sol əlini sinəsindən qaldırıb yenə də qana bulaşmış cib dəsmalına baxdı: o, bir anlığa davada yaralanan cavanlığındakı əsgər dostunu gözləri qabağına gətirdi.

Sabirin əslı bakılı idi. Onun arzusu elə orta məktəbdə ikən gələcəkdə zabıt olmaq idi. Ordu sıralarına çağrıldı. Elə axırncı il xidmətdə ikən, onu əla xidmətinə görə hərbi məktəbə göndərdilər. Məktəbi bitirəndən sonra, bir zabıt kimi elə Polşada saxladılar. O, Rus və Polşa dillərini də elə Azərbaycan dili kimi yaxşı bilirdi. Onun sözdə, qulluqda möhkəmliliyi bir komandır kimi dəfələrlə polk komandanlığı tərəfindən orden və medallarla təltif olunmuşdu. Doğma vətəninə qayıdandan sonra Hüsü Hacıyev küçəsindəki binada, atasından qalma evdə, kiçik qardaşı ilə üz-üzə Sabir üçün aldıkları 2-otaqlı mənzildə yaşayırdı. Və taleyini də belə ağır

peşə ilə bağlamışdı. Hərdən qohum-əqrəbalarına baş çəkib görüşəndə, onu burada evləndirmək istədiklərini dəfələrlə dilə gətirmişdilər. O, hər dəfə də bunu zarafat kimi qarşılayıb, bəhanə gətirərək yenə bir xeyli vaxta aradan çıxırdı. İndi burada yaralı vəziyyətdə gedərək, bunları gözü qabağına tez-tez gətirirdi.

Yaşı əlliyə yaxın sürücü qara-yaşıl dama-dama qollu köynəyinin cibindən siqaret götürüb yandırdı, dərhal da tüstünü çölə üfürdü. Yaralıya baxaraq polkovnikin vəziyyətinin acınacaqlığı ilə bir anlıq o da yaşadı.

Bu çöllükdə onlar tək deyildilər. Toz-torpaqlı, «dəvə tikanları» ilə dolu düzənliklə işıqları Bakıya doğru gedən maşının qabağına qaçan 27-28 yaşlı bir cavan, qan-tər içində, qara yol çantasını nəhayət qollarından keçirib, belinə atdı ki, qollarının yellənişi sürətli qaçmasına bir az da təkan versin. Onun əynindəki «Vranqler» cins şalvarının balaqları krossovkalarının dabanlarından da aşağı olduğundan «dəvə tikanları»nı və qılçıqlı otları hiss etmirdi. O, var-gücü ilə bu vaxtı yeganə işıqları gələn maşına doğru təşviş, qorxu dolu təngnəfəsliklə qaçırdı. Olsun ki, harasa söz verdiyi vaxtda çata bilməyəcəyindən qorxurdu.

Hər qarşıdan gələn maşının işığından istifadə edən, üzündən, görkəmindən xeyirxah adamı xatırladan sürücü, dönüb yeganə yol-yoldaşına baxırdı ki, yaralının vəziyyətinin nə yerdə olduğunu bilsin.

Yaralı polkovnikin vəziyyəti get-gedə ağırlaşdı. Onun yuxuya getməsindən qorxan bu ağsaç kişi Sabirin çiyindən azca silkələdi. Gözlərini yarı açan polis bunu başa düşüb: «qorxmayın, bilirəm, əksinə mən sizin yata biləcəyinizdən qorxuram. Bircə salamat çatsaydıq «Semaşkoya» həkim dostumdur, işlər düzələrdi» – deyib yenə gözlərini yumdu.

Elə bu an yolun solundan özünü maşının qabağına

atan adamı görən sürücü tez əyləci işə salaraq tüpür-məklə söyüş də yağdırdı və əli ilə Sabiri tutdu ki, o qəfildən yıxılmasın. Maşın yolçunu azca keçib dayananda, kişi istədi yenə düşsün ki, görsün bu nə məsələdir. Bu dəm təngnəfəs yolçu özünü yetirərək, əllərini dizlərinə atdı: «qağa, kömək elə! Maşınım orda düzdə xarab oldu, özüm də şəhərə gecikirəm», – dedi və yenə də tez-tez nəfəs alaraq əyilib qalxdı.

Qaranlıqda yalvarışlı adamın halına yanan bu kişi, tez yumşaldı: «Çıx yuxarı, yanımda yer yoxdu, tələs. Heç bilmirəm, bu gün bu camaata nə olub...» – dedi. «Özünü daha maşının altına niyə atırsan?!» «Dedim, birdən saxlamazsan, qağa, nə bilim... bağışla...» – deyərək, naməlum şəxs arxadan özünü yarısevinc, yarıtəşviş içində üstü tentlə bağlı bana atdı.

Az keçmiş yuxarıda – qabaq küncdə qərarlaşan cavan, sürücünün: «heç bilmirəm bu camaata nə olub», deməsini beynindən keçirdi. O, istədi ara pəncərədən içəriyə göz gəzdirsin, lakin içəri qaranlıq olduğundan heç nə görünmədi.

İçəridə isə canını dişinə tutan polis polkovniki arabir mürgü vuraraq hərdən də diksinərək tez də gözlərini açıb ətrafa, sürücüyə baxırdı.

– Özünüz harda olursunuz? – Sabir qırıq-qırıq səsle soruşdu.

– Batamdarda yaşayıram, – sürücü gözlənilməz suala sevinərək cavab verdi.

– Bəs, buralarda nə işiniz vardı ki?

Polis polkovniki deyəsən yaralı olduğunu unutmuşdu, ya da onun professional iş təcrübəsi belə tələb etdiyinə görə soruşdu.

– Alardan gəlirəm. Dedilər, bu gecə vaxtı nə cəbrdir... Görünür, sizin qismətiniz imiş. – Kişinin qorxusu çəkilmirdi. Polisin aramla da olsa danışa bilməsi onu bir balaca sevindirdi. – Mən sizə görə çox narahatam. –

dedi. O, azacıq nəfəs ötürəndən sonra əlavə etdi. – Çoxdan idi qızıma mətbəx mebeli boyun olmuşdum, apardım.

– Yaxşı eləmisiz. – polkovnik azacıq yerini rahatlayaraq zarıltı ilə dilləndi. – Siz diqqətli olun. Gecə vaxtı belə adamları götürməyin. Daha gecdir... Mənə görə də narahat olmayın, xəstəxanaya qədər özümdə güc tapacam. – dedi.

Bu an üzbəüz gələn maşının işığında yaralının üzünün ağarmasını görən sürücü daha heç nə demədən yoluna davam etdi.

Bir xeylək lal-dinməz gedəndən sonra boğuş bir partlayış səsi gəldi. Hətta bu səsə yaralı da qulaqlarını şəkəldi. Elə həmin anda da maşının sürəti hiss olunan dərəcədə aşağı düşdü.

Sürücü dərhal sağa verib saxladı:

– Deyəsən, sizinki bu gün gətirmir. – O, qapını açıb yerə düşdü, keçib arxa təkərləri gözdən keçirəndə, sol təkər diskinin yerə yapışdığını gördü:

– Tfu sənə, şəri-şeytan! – deyərək üstəlik bir təpik də vurdu, gəlib kabinadan lazımı alətləri götürəndə, – Təkər partladı, bu saat dəyişərim gedərik...

– Yuxarıdakı o adamdan xahiş eləyin sizə kömək eləsin. – Polkovnik təəssüf hissi ilə dedi. Sonra o, cibindən çıxardığı mobillə tez bir nömrə yığdı. – Alo, mayor Hübətov? Yenə mənəm.

Polis idarəsində mayor telefonla danışaraq, nəşə qabağında qeyd edirdi. Üz ifadəsindən bilinirdi ki, baş vermiş bədbəxt hadisədən xəbəri var.

Mayor Hübətov Mürüvət «Bakı Baş Polis İdarəsi»nin rəis müavini idi. O, rütbəcə mayor olsa da, tutduğu vəzifə Podpolkovnik vəzifəsi idi. Baş idarə tabeçiliyində olan idarə və şöbələrə nəzarət bilavasitə onun ixtiyarında idi. «Narkotiklərlə əlaqədar mütəşəkkil cinayətkarlığa qarşı mübarizə» idarəsinə rəhbərlik

edən Qəyyumov da məhz baş idarə təbəçiliyində olduğu üçün, mayor Hümətovun nəzarətində idi. Mayor işində bütöv, xasiyyətə ağır, dediklərinə və əmrinə əməl etməyənlərə qarşı kəskin – radikal mövqedə dayanan idi. Xasiyyətə Polkovnik Qəyyumovla onlarını tuturdu. Bir az bundan qabaq aldığı bədbəxt hadisə ilə əlaqədar o gecə ilə də olsa, lazımi sərəncamlar verdiyini indi yaralı Polkovnikə danışdı:

– Ailəsinə xəbər göndərdik. Dediyn kəndə də onu gətirməyə maşın adamlarla çıxıb.

Sürücü lazım olan alətləri götürüb, maşının arxasına keçdi. Bandakı sənişinə tərəf heç baxmadan tələkənliklə arxa körpünün altına qoyduğu domkratı qaldırmazdan qabaq, yolun getdiyi səmtə mailli olduğundan bir daş tapıb qabaq təkərin altına qoydu ki, maşın axmasın. Domkratı bir az qaldırdı, sonra keçib arxa tərəfdən ehtiyat təkərini banın altından açarkən, içəridə qurdalanmaqda olan sənişinə üz tutdu.

– Bura bax, qardaşoğlu, yanımdakı adam ağır yaralıdır, kömək elə təkəri dəyişək, tez də gedək.

– Bilirəm, o... – cavan oğlan çantasını tez çiyinlərindən asaraq «quş» kimi yerə düşdü, – harda yaralanıb. – deyərək, sağ tərəfdən kabinaya yanaşdı. Qapı bağlı olduğundan o, səsbatıranlı tapançası ilə şüşəni taq-qıldatdı.

Polkovnik başını qaranlığa döndərəndə, təqribən iki saat bundan qabaq təqib etdikləri adamlardan sağ qalanını gördü. O, qapını açmadan, şüşəni aşağı saldı.

– Ə, qağa, niyə elə Allah həmişə sizin tərəfinizdə olur? – soruşaraq dişlərini qıcıdı. – Ürəyim ağzımdan çıxı-çıxa qaçıram özümü maşına çatdırım, burda da sən!..

– Yaxşı olar, – polis zabiti ağrıdığından yönünü güclə ona tərəf çevirdi, – bu sualı gedib onun özünə ve-

rərsən.

– Kimə, qağa? – tez soruşdu.

– Allahına. Əgər ona inanırsansa...

– Bay, qağa, indi nə tez Allahı tanıdız? İnsanların günün qara eləyən siz deyilsiz?..

– Hərcəy-hərcəy danışma! Özünü də insanlara qatma! – Polis yaralı olduğunu həтта unudaraq dartınıb kabinadan çıxmaq istədi. – Sənin bircə çıxış yolun var: özünü təslim edəsən və deyəsən hara, kiminlə görüşə gedirsən?!

Bu müddət ərzində sürücü arabir ona çatan sözlərə qulaq verə-verə, öz işini qurtarmaq üzrə idi.

– Sənin nazınla çox oynadım. – qaçaqmalçı tapançasını Sabirin boğazına sıxaraq, – Silahını at yerə! İki barmağınla, yavaş-yavaş, tələsmədən!

Sabir onun dediği kimi tapançanı qoltuğundan götürüb yerə – ayaqları altına buraxdı. Qaçaqmalçı qapını açan kimi tapançanı qapdı və tez də onu xəndəyə tulladı.

– Qandalını çıxart, açarını da ver bura! Haydı! Məni cinləndirmə! – dedi və birdən maşının arxasına tərəf baxaraq, sürücünün işinin nə yerdə olması onda maraq oyatdı.

Polkovnikin əlacı üzölmüşdü. Bu başıpozuq adamdan nə desən gözləmək olardı, onun üçün də məcbur idi ki, onun dediklərinə əməl eləsin.

Qandalı alan kimi onun sağ qolunu içəridən dəstəyə qıfılladı, tez maşının arxasına ehtiyatla keçdi.

Dolu bədənli bu kişi qan-tər içində buraxmış təkəri bana atdı. Əyilib domkratı buraxmaq istəyirdi ki, bu dəm, bədxah sərnişin özünü yetirib, kişinin yaxasından yapışdı. Ona aşağı oturmağı əmr edərək, silahı kişinin gicəhına sıxdı. Sürücü çıxılmaz vəziyyətdə ona tərəf:

– Bu mənim sənə yaxşılığımın əvəzidi? – dedi və

naçar qalaraq oturdu.

– Uzan, ayaqlarını da keçir körpünün altından tez!

– deyə silahla kişinin gicgahından güclü bir zərbə endirdi.

Özündən ixtiyarsız ağbaş kişi üzü qan içində yerə yığıldı, özünə gələn kimi də arxası üstə çevrildi və tədricən ayaqlarını arxa körpünün altından keçirdi. Yerdəki gəzdirici lampanın zəif işığında cavanın üzünü süzərək, ona yazığı gəldi:

– Sən hələ cavansan, niyə belə eləyirsən? – sürücü alnı üstündən arxada bu zaman domkratı buraxmağa çalışan cavana tərəf davam etdi, – yazıqsan, bala. Belə işlərindən əl çəkməsən çox uzağa getməzsən!

– Niyə belə elədiyimi o, apardığın zabitdən soruş! – dedi və domkratı buraxaraq arxa körpünün bir hissəsini kişinin qarın nahiyyəsinə oturtdu.

– Nadürüst köpək oğlu! – Kişi güclə nəfəs ala-ala boğuş səslə bağırdı. – Hara getsən, səni tapacaqlar!..

Qaçaqmalçı heç nəyə məhəl qoymadan qabağa, birinci «əsirinin» yanına tələsdi.

O, gəlib içəridə yaralı canını qoymağa yer tapmayan zabitin telefonla nəsə dediyini görəndə hirsələnib:

– Ay, ay-ayay, polkovnik! Utanmırsız? Verin telefonu!

– Batareyasının toku qurtardı onsuz da. – deyərək telefonu ona verdi.

– Fərqi yoxdur, – o, telefonu alan kimi onu da tapancanın dalınca xəndəyə atdı. – İndi sənə bir sürprizim var. Yavaş-yavaş düş aşağı. – dedi və qapını açıb, zabitin qolunu buraxdırdı. – Düş qabağıma!

Polkovnikə konvoyluq edən qaçaqmalçının üzündə nəsə bir gərginlik, tutduğu işlə uyğunsuzluq hiss olunurdu. Hətta onun hərdən çıxmırması da inandırıcı deyildi. Hardasa bir sünilik daha çox hiss olunurdu.

Qaranlıqda bir anlığa onun üzünü süzən zabıt heç nə demədən başını yellədi. Bu ironiyalı baxışa cavab olaraq, cavan: «Bu yola məni sizin kimilər məcbur edib. Hara getdim, məni işə götürmədilər. Əsgərlikdən sonra hətta, məni doğulduğum evə rüşvətsiz uçota götürmək istəmirdilər! Dedim, bəlkə əsgərlikdən çavuş rütbəsində qayıtdığıma görə məni sizin orqanlara işə götürdülər. Orada da bir bəhanə tapıb: ştatımız dolub, yerimiz yoxdur bəhanəsilə yaxın buraxmadılar!» – deyərək bu cavan əlisləhli sanki düz yola gəlib ürəyini boşaltmaq istəyirdi.

Zabıt qabaqda ağır-ağır, bəzən ikiqat olaraq, gecə qurbağalarının bir-birini çağırışları altında məşinin arxasına çatdı. Sürücünün burada, ağır nəfəs ala-ala banditin ünvanına qırıq-qırıq da olsa, dediyi söyüşlərin arası kəsilmirdi. Onun üzünə işıq düşmürdü. Məftilli lampa körpüdən asılmış vəziyyətdə, işığı dik yerə vururdu. Polkovnik onun nə vəziyyətdə olduğunu tez başa düşdü və bu yaşda belə xeyirxah adamın bu cür əsir olmasında özünü bir vasitəçi kimi bilib, tez dizləri üstə düşdü, o yaralı canı ilə istədi nəsə bir kömək əlini uzatsın. Zabıt dönüb aşağıdan yuxarı zülmət yaran, kəskin bir üz ifadəsilə bu bəd əməlli cavana baxdı.

Bunun cavabında bandit yerdən götürdüyü «əl» əskisini Sabirə uzatdı:

– Ala bu əskini. – deyərək ətrafdan qəfildən gələn bərk qurbağa səsinə diksindi.

– Sənin kimlərə bilirsən nə deyirlər? – sürücünün nəfəsi güclə gəlirdi. – Haramzadə. Yəni, atasından bixəbər. «Vələdüzinə!» – O, asdığı lampanı banditin üzünə çevirdi.

Qaçaqmalçı bu sözdən sonra heç tükünü də darağa vermədi. O, yalnız:

– Nə bilim, atamı heç görməmişəm də. – o, bu sözlərlə polkovnikə baxanda onun üzündə bir xəyaladalma

hiss etdi. – Bəlkə ikinizdən biriniz hələ mənim atamsız? – dedi. – Bizi də Allah belə görüşdürdü? Arvaddan dəfələrlə soruşmuşam. Deyir, guya kişi əsgərlikdən qayıtmayıb. – o, bu səhnəyə çox uyduğunu birdən başa düşüb, zabitə dönərək, əlavə etdi. – Bura bax, bir az da o, boşboğazlıq eləsə, ağlamaq tutacaq məni! Qorxuram mənə qohum çıxasız. – silahla zabiti hədələdi. – Ağzını tıxa onun!

– Öz ağzını tıxa, küçük! – polkovnik dişlərini sıxıb ayağa qalxmaq istəyərkən yarası ona imkan vermədi.

– Polkovnik, vallah sonra peşmançılıq çəkərsən! – bu sözlə o, silahı sürücüyə tuşlayaraq atmaq istədi.

– Bağışla, qardaş! – Zabit əski ilə qocaya tərəf süründü və azca geri dönüb, – Heç olmasa bir balaca qaldır maşını, onun nəfəsi kəsilir.

– Polkovnik, – sürücü ağır nəfəs alaraq dilləndi. – Öldür bu köpəkoğlunu! Vallah sonra ölsəm də heyfslənmərəm! – dedi.

– Qorxma, domkratı tam buraxmamışam. – O, bu sözü fəxrlə dedi. – Mən də insanam!.. Ailəsi var, uşağı var! İstədim birdən-birə öldürüm, sonra dedim yox, tədricən sənin gözlərin qabağında canını tapşırsa, bəlkə onda sən bu iyrənc sənətindən soyuyasan!

Polkovnik qocanın ağzını bağladı. Bu özündənrazi uşağın bu qədər sərbəst dil oxumasından təngə də gəlsə, əli heç yana çatmırdı. Dişləri bağırısaqlarını kəsə-kəsə:

– Onun nə günahı var? Burax onu! – Zabit bunu deyərək, özünü atdı qocanı xilas etməyə.

– Polkovnik, məgər bu dünyada ancaq günahkarlar ölür? – Gülümsəyərək silahı zabitin boğazına tutdu.

Faciəvi təqib

Dağlar arası iki nəfər yığıla-yığıla kol-budaqlara ilişə-ilişə arxaya atəş açırlar. Onları qovanlar da iki nəfər idilər. Qovan iki nəfərin əyin-başlarından orqan işçiləri olduqları bilinirdi.

Atışma zamanı cavan orqan işçisi sinəsindən ölüm-cül yaralandı. Onun yanındakı, polis polkovniki çalışır yaralı həmkarına ürək-dirək versin. Onu dilə tutsa da cavan polisin yarasının çox ciddi olduğunu yəqin bilirdi.

– Orxan!.. Orxan!.. – polkovnik yaralı polisin çiyinlərindən tutaraq onu qaldırmaq istədi. – Burada məni gözlə, – deyərək, yaralı həmkarını çəkib ağaca söykədi. – Heç nə yoxdur, özünü qorxutma, yaxşı? – yoldaşını qucaqlayaraq ağlamsındı.

Dostu nəsə demək istəsə də, ancaq heç nə eşidilmədi və nəhayət onun keçindiyini görən polkovnik onu bərk-bərk qucaqladı və ətrafa göz gəzdirib köməksiz olduğundan boğuq səslə qışqırdı.

Polkovnik meşə içi cığırda qaçaraq kəsə yolla arxada qaçan – Orxanı vuran qaçaqmalçının yolunu kəsib, pusquda durdu. Qəyyumov çox gözləmədi. Qaçaq tələsərək buradan keçəndə zabıt qəfildən onun üstünə tullandı. Yerdə bərk tutaşaraq, ölüm-dirim mübarizəsinə girişdilər. Qaçaqmalçı çətinə düşdüyünü görüb: «Seyran! Kömək elə! Hardasan?!» qışqırdı. Polkovnikin ona güc gəldiyini hiss edib, daha bir neçə dəfə o, həmkarını səslədi. Bandit tez məqam tapıb cibindən yekə bir bıçaq çıxardaraq onu Sabirin üzünə batırmaq istəyəndə, zabıt bütün gücünü toplayaraq onu yana yığa bildi və qolunu qatlayan kimi də onu öz bıçağının qurbanı etdi.

– Bu Orxanın əvəzinə! – O, asudə nəfəs alaraq, banditin cibindən Orxana atəş açdığı tapançanı da bıçaqla birlikdə sellofana qoydu.

Yoluna davam etmək istəyəndə, dostunun yubandığını hiss edən qaçaqmalçı geriye qayıtdı və uzaqdan Sabirin yaxınlaşdığını görüb, əl qumbarasını ona tərəf atdı. Polkovnik əlini ona tərəf qaldırıb bu an nəse demək istədi. Hətta o, atəş açıb onu qumbaranı atmağa heç qoymazdı da, amma nədənsə bunu eləmədi.

Güclü partlayış polkovniki kənara tulladı.

* * *

Qaçaqmalçı ilə sürücü tutaşirlar.

Məftilli lampanın zəif işığında üzləri yaxşı görünməsə də, bu iki əsirin yerində heç kəs olmaq istəməzdi. Sabir hiss edirdi ki, sürücünün nəfəsi get-gedə qaralır, bayaqdan söyüşlərinin arası da kəsilmişdi. Özü isə çox çalışdısa da, heç olmasa sürücünü buraxdırsın, amma buna heç cür nail ola bilmədi. O, qaçaqmalçıya başa saldı ki, indi də gec deyil, əgər polisin dediklərinə əməl eləsə, sonra bunların hamısı nəzərə alınacaq. Əks təqdirdə «Cinayət Məcəlləsi»nin bir neçə bəndinə görə həbs olunacaq.

Polkovnik heç öz yarasının hayında deyildi, o istəyirdi ki, salamat ikən sürücünü buraxdırsın, çölün düzündə lap tək qalsın. Banditsə öz inadlığından əl çəkmirdi.

– Onsuz da qəlpədən sən ölümcül yaralanmısan, – tapança ilə Sabirin üzündən vurdu. – Yaralını da öldürmək mənə yaraşmaz. Bax dərədə qalan leytenant o, başqa məsələ...

– Siz polis qanı tökmüsüz! – deyərək ağzının qanını yana tüpürdü. – Səni o dünyada da olsa tapacağam!

– Ə, nə polis qanı?! Bizim qanımız sudur?! Yoxsa camaatı qoyun sayırsız?.. Bilərziyini vur onun qoluna, tez! – Tapançanı Sabirin yaralı böyrünə vurub, – Bizə qan uddurursuz!.. Sizin qanunuza görə bu millətin pa-qonsuz hissəsi balaca cızığından çıxdı gərək türmələrdə çürüsün!

Uzaqdan, arxa tərəfdən maşın işığı göründü. O, dərhal nəsə fikirləşib, tapançanı Sabirə tutaraq yellədi.

– Bilin qandallı adam kənardan necə yazıq görünür! Hayıf! Məni şəhərdə gözləyirlər. Sizin ucbatınızdan çata bilməyəcəyəm! – O, düm-düz dayanaraq tapançanı öz gicgahına dayadı.

– Atma! Xahiş edirəm! – Polkovnik qəfil qışqırdı. Hətta ona tərəf özünü atmaq istədi.

O, bu qışqırığı heç eşitmədən tətii basdı. Boş çıxqılıtdan özü də bir anlıq hazırkı fikirlərindən yayındı. Sonra üzünü polkovnikə tutub, onun bu an arxayincasına nəfəs alaraq oturduğunu gördü:

– Bağışla, patron qurtarıb. Sənə bu xoşbəxtliyi görmək nəsib olmadı. – deyən kimi də silahını bir lazımsız əşya kimi atdı xəndəyə.

– Vurduğunuz leytenant iki körpə atası idi. – dedi və əldən düşmüş canını arxa körpüyə söykədi. Tədricən onun yarası yaşamaq üçün vacib olan orqanlarda özünün ağrılarını bildirirdi.

– Amma siz məni öldürsəydiz, mənim yerimdə heç kim qalmazdı və siz də Allah yanında günaha batardız!

– Böyük itki olardı!..

– Hə də,– deyə sürücü qüvvə toplayıb, əsəblərin daha da kəskinləşdiyi bir vaxtda sözə başladı. – anasının əmcəyini kəsən bir nəfər az olardı. İnşallah, bu gedişlə, şəhərə çatmazsan!

– Əksinə, saxladığım bu ziyafətə görə düzün vəh-siləri mənə dua edəcəklər! Axı onları da Allah yaradıb.

– O, saxta gülüşlərlə sözünü qurtarıb bu an çatmaqda olan, ağ «VAZ-2106» markalı maşına əl qaldırdı. Maşın on-on iki metr keçəndən sonra dayandı.

Cavan oğlan çantanı qollarından çıxardıb, maşının dalınca qaçarkən onun nömrə nişanını oxuyub yadda saxladı, yan alan kimi qapını açanda:

– Hələlik, polkovnik, görüşərik! – deyə tez oturdu.

Maşının sürücüsü sərnişindən bir az yaşlı olardı. Səliqəsiz gur qara saçları onun üz cizgilərinə yaraşırdı, nazik qara bıığı ağzının yanlarına qədər idi. O, qara köynəkdə idi və üstündən geydiyi qara gödəkçənin yaxasını isə yarıya qədər bağlamışdı. Sürücü götürdüyü sərnişinin çox canfəşanlıq etdiyinə yüngülvari göz qoyaraq, nədənsə maşını yerindən götürməyə tələsmirdi.

Bu üzündən-gözündən təsadüfə adamlara az oxşayan sürücü, verdiyi suallara aldığı cavabları diqqətlə beynindən keçirdiyinə və çölün düzündə çox müəmmalı bir şəraitdə tanımadığı adamı götürdüyü üçün o, ya özündənrazı – özünə güvənən orqan işçisi, ya da bu yerlərin özündənrazı cahilbaşçısı olmalı idi.

Həyat eşqi ilə dolu baxışlarını bu adamın üzündə çox saxlamaqdan çəkinməyən sürücü:

– Bəlkə, bir kömək lazımdır? – sürücü istədi qapını açıb düşsün.

– Yox, yox, otur yerində sür. Onlar da indi gələcəklər. Mən yarım saata şəhərdə olmalıyam, tələsirəm. – Sərnişin sözlərini birtəhər həqiqətə oxşadaraq dedi. Sürücünün də şübhələnməsi onun gözündən qaçmadı. Yolçu dolu və ağır çantasını öz ayaqları arasında yerləşdirməyə başladı.

– Qoyun arxada qalsın, ora boşdur. – Sürücü bu sözlərlə yola düşdü və gözəltdən cavanın onun təklifini necə qəbul edəcəyini süzdü.

Sərnişin təklifi cavabsız qoyaraq, ancaq yerini rahatladı.

Sürücü araya çökən sakitliyi pozmaq üçün, ona tərəf baxdı:

– Mən yüz kilometrlik yolu yarım saata gedə bilmərəm. Bir də ki, yollar çox narahatdır.

– Çalış gedəsən, qağa. – o, yay kepkasını çıxartdı, qara uzun saçlarına əl çəkib, ona tərəf dönərək daha ciddi tərzdə davam etdi, – vaxtında çatsan zəhmətini mükafatlandıracağam. – deyib, xüsusi əl hərəkətlərlə qoltuq cibindən bir paçka pul əskinası çıxartdı, onu gözləri qabağında silkələyərək, yerinə qoydu. – Qağa, yadda saxla sürət nə qədər çox olsa, bir o qədər də çalaxuxur az olar. – O, yerini daha da rahatlayaraq, – Oturmusan, qağa, təzə «nolaltı»da, fitillə də saatda yüzəllilə, nə qorxursan? Hayıf ki, özüm gecə maşın sürməkdən qorxuram...

– Mən də salamat gedib çatmağın tərəfdarıyam. – sürücü ona tərəf gözünü qıyaraq dedi.

– Ölüm hamı üçün gəlib, qağa. Nə vaxt səni haxladı, yaxşısı budur, əllərini qaldır vüqarla onu qarşıla! – O, əllərini qaldırıb endirərək sinəsində özünəməxsus tərzdə çarpazladı. – Bir qədər gözləyəndən sonra, – Adın nədir, qardaş? – nəhayət soruşdu.

Sürücü götürdüyü sənişinin dil ağızda qoymamasına bir qədər soyuqqanlılıq göstərsə də, onun bu gecə vaxtı tanımadığı adamla tez ünsiyyətə girərək məsləhətlər verməsinə nədənsə çoxdan şübhələnmişdi.

– Adım Qorxmazdır. – eləcə də soyuqqanlılıqla cavab verdi.

– Deyəsən, elə adına uyğun da elə adın var a,a...

– Necə bəyəm? – Qorxmaz soruşdu.

– Heç, orda saxlayıb məni götürdün. – ona tərəf baxaraq o da gözünü qıydı. – Gecəyarısı tanımadığın adamı götürmək... Zənnimcə, hər adam bunu eləməzdi. Şəhərdə yaşayırsansa biz bir-birimizə lazım ola bilərik.

Mənim adım Seyrandır. – o, əlini uzadaraq, bu vaxtı Qorxmazın da etinasız uzanan əlini sıxdı.

– Lap yaxşı. – Seyranı azacıq süzəndən sonra, – Doğrusu yoldan adam götürməyi tərgitmişdim.. Bir dəfə birisini götürdüm, bir qədər lal-dinməz gedəndən sonra biri də əl qaldırdı, yanımdakı dedi: «Saxla, onu da götürək», dərhal başa düşdüm ki, burda nəsə var!..

– Nə oldu bəs? – Seyran bir az da maraqla soruşdu.

– Heç, bir az gedəndən sonra, saxlayıb əlbəyaxa olduq. Yaxşı ki, özümü itirmədim. – Qorxmaz oturmağının altından götürdüyü təkər açarını göstərərək, davam etdi. – Bunu necə onun gicgahından ilişdirdim de bayaq özündən getdi, qapını açıb, itələdim çölə, çıxıb getdim.

– Qağa, indi soruşmaq ayıb olmasın, məni onun aqibəti gözləmir ki? – Seyran yarızarafat, yarıciddi soruşdu.

– Yox, hələ ki, sizdən başqa əl qaldıran yoxdur, hə, hə, hə, – bərkdən güldü.

– Allah eləməmiş, birdən biri əlini qaldırdı, deməli, o dəmir sorğu-sualsız dəyir mənim kəlləmə! – deyərək güldü.

– Belə çıxır, hə, hə, hə, – daha da ürəkdən güldü.

Bu an Seyranın telefonu zəng çaldı, o tez gülüşünü yığışdırıb:

– Alo, Süleyman!.. Suliko!.. Hə, mənəm, eşidirəm...

Şəhərdə, mətbuat prospekti ilə gedən ağ «BMV» maşınında elə Seyran yaşlarında, ağ kostyumda, ağ köynək və qırmızı qalstukda gedən Süleyman telefonla danışdı.

– Yarım saata səni dəniz tərəfdə, Azadlıq meydanında, ağ «BMV»-də gözləyəcəyəm.

Şosse ilə «06» «Jiquli»də şəhərə gedən Seyranın telefonla danışığı davam edirdi.

– Bəlkə bir yarım saat gecikdim, gözlə. Maşının nömrəsini yadda saxla, ağ «06». 10-BT-355» – deyərək Qorxmazdan da gözlərini çəkmədi.

– Gecikmək olmaz! – telefonda indi artıq yüksək tonda danışığ eşidilirdi. – Özbaşınalıq eləmə! Bu hardan ağına gəldi?!

– Dişlərimin ikisi, – bu sözləri o, qeyri-ixtiyari ehtiyatla dedi və bu an Qorxmaza baxıb, tez də yana çevrildi, – xəstə idi, sənə demişdim, birini çəkdim canım qurtardı, o biri də həkim müalicəsi tələb eləyir.

Süleymanın kefi dəyişildi, bir az bundan qabaqkı görkəmi çoxdan qeybə çəkilmişdi və ardı-arası kəsilməyən söyüşlər yağdırırdı.

Bu söyüşlərin bəziləri Qorxmazın qulaqlarına qədər gəlirdi. O, bu danışıklara soyuqqanlı qulaq verərək, birdən nəyisə gözləri qabağına gətirməyə çalışdı: «Qorxmaz maşında tək gedir, qabaqda dayanan maşını görür, yanında duran belində yol çantası olan bir adam ona əl qaldırır. Qorxmaz maşını yavaşdır, ora çatır-çatmaz, maşının altında adam tərponişini də görür, uzanan adamın yanında çöməlmiş vəziyyətdə də bir nəfər və elə bil onun qolunda da qandala oxşar şeyin fara işığında parıltısı da ona görünür». Qorxmaz bu səhnəni bir neçə dəfə gözləri önünə gətirdi: «Hələlik polkovnik!» sözü də qulaqlarında səsləndi. Nəhayət, yanındakının maşına oturandan sonra çantasını necə ayaqları altında yerləşdirməsini də təkrar gözləri önündən keçirdi».

Qorxmaz get-gedə özünə gəlirdi və götürdüyü bu adamın mütləq bir «kontrabandist» olmasını özü üçün tam yəqinləşdirdi. O, maşını yolun kənarına verib saxladı.

– Deyirəm, bir havamızı dəyişdirək... sən çıxmaq istəmirsənsə otur. – bu sözlərlə o, alışdırma açarını da götürdü və düşməzdən qabaq, təkər montirovkasını sol qolunda gizlətdi. – Çoxdandı yol gedirəm, işim yüngülvaridir, narahat olma.

– Dedim axı, mən gecikirəm. – sənişinin dərhal narahatlığı göründü. – Onda bir az gərək bərk sürəsən. – deyərək, özü də düşdü.

Hərə yolun bir tərəfinə keçdi. Demək olar ki, zülmət kimi qaranlıqda indi bir-birlərini heç görmürdülər də.

Qorxmaz guya şalvarının qabağını açmaqla məşğul idi, amma həqiqətdə isə ona göz qoyaraq, maşına tərəf oğurlanırdı. Qapını açmaq istəyəndə Seyran qabağını kəsdi:

– Mən elə bildim, sən doğrudan da «Qorxmaz-san»?! – Bu sözlərlə o, qəfil Qorxmaza bir yumruq vurdu. İkinci zərbədən sürücü yayına bildi, qolundan çıxardığı montirovka ilə Seyranın boyun nahiyəsinə və başından vurub onu uydurdu.

Sürücü artıq lazım olan əsas işini görmüşdü, tez onun mobil telefonunu da götürdü, banditi yolun qırağında qoyaraq, tələsik maşına oturdu o saniyə də maşın təkərlərinin uğultuları altında geriye dönüb, ən yüksək sürətlə uzaqlaşdı.

* * *

Qorxmaz geriye qaydır.

Burada polkovnik öz canının ağrısını yaddan çıxarmışdı. O, dartınıb domkratın qaldırıcı lingini montirovkasız qaldırmağa can atsa da, gücü çatmırdı.

Bu an şəhərə tərəf iki maşın çox sürətlə yaxınlaşmaqda idi. Polkovnik onları görüb əlindəki işığı yelləsə də, bura çatmaqda ikən onların bir-birini ötmək

istədikləri bilindi. Polkovnik böyründəki yaradan sızıl-dayaraq, akkumulyatorun yatmaması üçün işığı söndürdü.

– Biz burda səhərəcən salamat qalsaq, deməli hələ yaşamağa ümid var. – dedi.

– Polkovnik, – qoca sürücü öz olan-qalan gücünü toplayıb, – Gördüz, indi sonrakı peşmançılıq fayda verməz!.. Orada elə meşədəcə onların ikisini də vurmalydız – dedi.

– Mənə onların dəstəsi lazımdır, – Sabir azca dikələrək, – Yoxsa, vurmağa nə vardı ki?.. həm də, bu uşaq... nə bilim, nə isə...

Qaçaqmalçıların izinə düşməsi işi də Polkovnikin Yardımlıdakı sahə rəisi kapitan Mehdiyevə gizli tapşırıqına əsasən başladı. Elə bu gün səhər də, Biləsuvar rayonundakı «Sərhəd-keçid» məntəqəsindən», Polkovnik etibarlı mənbələrindən aldığı «məsajı» cavabsız qoymayıb, özü ilə də tez-tələs bir köməkçi götürərək rayonun Daşqınlı kəndində qaçaqmalçıların gizləndikləri yerə çatdılar.

İki nəfər qaçaqmalçı duyuq düşərək, gizləndikləri evdən çıxıb, zabitlərin gözləri qabağında da maşına oturub aradan çıxdılar. Təqib başladı və sonrası da artıq bizə məlumdur.

Gecə olmasına baxmayaraq Qorxmaz maşını geriye bərk qovurdu. Seyranın maşında qalan çantasını qaldırıb oturacağa qoydu, onu tez açıb, içindəki narkotik maddələri görəndə heç təəccüblənmədi də. Onlardan birini götürüb, əlində vəznəyərək hər birinin iki kiloqram ağırlığında olduğunu yəqin etdi.

Qorxmazın ani olaraq, ağılına belə bir fikir gəldi: «Birdən onun başına bir iş gələrdi, sonra da indi, «gəl keçini çaydan keçird». Burada şübhəsiz ki, məni günahlandıracaqlar. Deyə də bilərlər ki, sən özün bu işi qurmusan. Əgər belə deyildisə, sən gecə vaxtı orda nə

edirdin? Gəlib götürdün, aparıb yolda öldürdün, sonra da malı geri qaytardın ki, özünə bəraət qazanasan. Yəqin ki, polkovnikin özü də belə suallardan yağdıracaq». Öz-özünə Allaha yalvarırdı ki: «bircə kontrabandistə heç nə olmasa idi, hər şeyi yoluna qoymaq olardı». Bu kimi fikirlər ona bu on-on beş kilometrlik yolda rahatlıq vermirdi.

* * *

Şəfiyevanın qısqanclığı.

«Azadlıq meydanına» yenicə ağ «BMV»-də gələn Süleyman meydanın sahilə tərəf yerində, yolun qırağında döndərib, üzü dənizə doğru saxladı. Onların Seyranla danışdıqları vaxta hələ on beş dəqiqə qalırdı. O, maşında radiodan yayılan musiqiyə qulaq asırdı. Tez-tez də saata baxaraq bərk narahat olduğu da bilinirdi. İçəridə o çox qərar tutmadı. Dərindən nəfəs alıb, püflədi, yenə saatına baxıb, maşından düşdü. Bu gecə vaxtında bulvarda hələ gəzənlər də var idi. Onlardan bəziləri burada saxladıqları maşına minib evlərinə qayıtmaqda idilər.

Bir tərəfdən evdən bu gecə vaxtı necə çıxıb gəlməsi, ona rahatlıq vermirdi. Seyranın birinci zəngindən sonra paltarını dəyişib tez-tələs yola düşəndə, arvadı Rəhilə əvvəlcə bərk narahat olduğunu göstərərək yoldaşına olmazın sözlər işlətdi. Onu oynası yanına getməkdə günahlandırıb, cürbəcür nalayiq sözlərlə hədələdi. Süleyman xasiyyətə ağır deyildi. Özündən yaşca bir neçə il kiçik cavan, gözəl-göyçək xanımının xətrinə dəymədi. Amma bütün yolboyu Rəhilənin ona belə sözləri birinci dəfə işlətdiyi barədə fikirləşirdi: «Sən qudurmusan! Mən kimin arvadından əksiyəm?! Atama deyərəm, sənin başına oyun açar!» Süleyman bu təhqir-

lərə bir qədər lal-mat qulaq verib, onun üstündəki bərbəzəyə, qızıl əşyalara işarə edərək: «Heç olmazsa, sən də o kor olmuş gözlərini aç bir güzgüyə bax, gəzən antikvar mağazasına oxşayırsan! Bəs demirsən hardandı bunlar?!» Bunu eşidən xanım qızıl-brilliant əşyalarını bir-bir çıxarıb stola ataraq: «Ala soxaya qalmışlarını! Mənə ər lazımdı, bular yox!» qışqırdı. Bu həngamədən sonra Şəfiyev axırda heç nə də demədən zəng edən adamın görüşünə gəlmişdi. Burada indi zənginə o başdan cavab gəlmədiyi onu bir qədər də darıxdırır, hövsələdən çıxardırdı.

Buralarda gəzintiyə çıxanların, istirahət edənlərin tam əksi olan Süleymansa tamam başqa «gəzintidə» idi. O, yenə mobil telefonu açıb düyməni basdı. O başdan operatorun səsi gəlirdi: «Bu nömrəyə zəng çatmır, telefon ya söndürülüb, ya da əhatə dairəsi xaricindədir». Bunu eşidəndən sonra o, özünü qoymağa yer tapmadı. Maşını yumruqlayaraq yenidən açıb oturdu.

* * *

Qorxmazın polkovniklə sürücünü azad etməsi. Kart oyunu vaxtı bəd xəbər.

Şəhər tərəfdən bərk nəriltili ilə gələn maşının işığı sürətlə yaxınlaşırdı. Polkonik yerdəki məftilli işığı götürüb yandırdı və onu maşına doğru tutaraq bərk yelləməyə başladı. Sürətlə yaxınlaşan maşının bayaqkı ağ «06» olduğunu Sabir əlüstü hiss etdi. Maşının tormozdan təkərləri tüstünü toza qatıb, onları az keçərək, sürüşüb uğultular altında dik geriye döndü və faralar-dan düşən işıq yük maşını altındakıları zülmətdən qurtardı.

Sürücü özünü tez onlara yetirdi.

– Qorxmayın, mən özümüzküyəm! – O, tez çıxar-

dığı vəsiqəsini açıb onlara göstərdi. – Mən Biləsuvar polisindənəm. Qırmızıkəndə gedib qayıtmalıydım. Orada işim vardı. Gec də olsa qayıtdım ki, günahımı yuyum, – deyərək də qandal açarını çıxardıb qandalı açdı. Gedib maşından açarı gətirib domkratı qaldırdı.

– Yaxşı, sizin günahınız yoxdur. – deyə, polkovnik fikrini bildirdi. – Köməkləşək kişini çıxardaq, – dedi. – Harda düşürtdüz onu? – soruşdu.

– Özü düşdü, hamısını deyəcəm. Baxtınız varmış, polkovnik!

Onlar kişini çölə çəkib çıxartdılar. Bu yaşlı sürücü ağır nəfəs ala-ala həm də boğuş öskürəklər içindən:

– Çox sağ ol, bala!.. Onu maşının dalına bağlayıb gərək, bura qədər sürüyəydin, – dedi.

Onlar birlikdə Sabirin göstərişilə Seyranın bayaq xəndəyə atdığı silahları və telefonu işıqla axtarıb tapdılar. Silahların «daraqlarını» yoxlayarkən birinin dolu olduğunu görən baş leytenant:

– Bəs nə yaxşı ki, o, sizə atmayıb? – təəccüblə soruşdu.

– Bilmirəm. Dostunun tapançasının məndə olmasını bilmədi, bunda cəmi iki patron qalıb, – Sabir dedi, – Hələlik bizə niyə atmadığını deyə bilməyəcəyəm. – Onu yenə də xəyalı harasa, uzaqlara apardı.

– Polkovnik, mən hiss edirəm siz onu sevmirsiniz, amma nəyə görəsə, onu müdafiə edirsiniz! – sürücü dedi.

– Yaxşı ki, hələ nəyisə hiss edə bilərsiniz. – Sabir xəyalından ayrılıb dedi.

Sonra Qorxmaz sürücüyə də alətləri yığmaqda və sükan arxasına qalxmağa kömək etdi.

Polkovnik Qorxmazın telefonundan mayor Hüm-bətova zəng edib məsələnin nə yerdə olduğunu danışdı.

Mayor Hüm-bətovun dostu və həmkarının apardığı bu əməliyyatla bağlı işə görə, həm də bu faciəyə görə çox narahat olduğu bilindi:

– Bəlkə hər ehtimala qarşı sizə bir kömək göndərim? – dedi və tələsik həyətdəki qırmızı rəngdə «07» markalı maşınına yaxınlaşdı.

Burada isə Muğan düzündə Sabirgil artıq yola düşmək istəyirdilər. O, hələ telefonda mayor Hüm-bətovla danışdı:

– Sağ ol, mayor! Hələlik, ancaq dediyim adamı tapın və ondan hər şeyi öyrənmək olar. – dedi və Qorxmaza tərəf dönərək, telefonu ona verdi. – Gedə bilərik. O, yenə nəyisə xatırladı, birdən ayılan kimi olub, qocaya tərəf, – özün sürə bilərsən? – soruşdu.

– Bir təhər sürərəm. Siz tələsin. – dedi və motoru işə salaraq yerini rahatladı.

– Biz, bir az tez gedək. Qabaqda səni onsuz da gözləyəcəyik. – deyə Qorxmaz Sabiri də tələsdirdi və onun da kabinaya oturmasına kömək etdi. – Qorxuram o, nadürust ayılıb qaçar. – Oturan kimi maşın yerindən qopdu.

Şəhərdə, «Azadlıq meydanı» yanında Süleyman hələ də öz maşınında oturmaqda davam edirdi. Oturduğu yerdə qərarı tükənirdi. Yenə telefonu götürərək başqa bir nömrə yığdı.

– Alo, bura bax, Qaraş! Seyranın telefonu cavab vermir. Deyəsən, o köpəkoğlunun başında nəsə var, ya da malı götürüb qaçıb.

Daşqınlı kəndinin bu iki sakini qabaqlarında içki qədəhləri, keyfdə-damaqda idilər. Əllərindəki kart oyununu saxladılar. Süleymanın onlara verdiyi xəbərdən rəngləri bir az da tutqunlaşdı. Otuz-otuz beş yaşlarında olan Qaraş görkəmindən, səliqəli geyimindən yanındakı nisbətən arıq, nazik bıqlı həmkarından yaşca fərqlənsə də, baz-burutda nəinki bu dostundan və onu əhatə edən bir sıra tanışlarından öz qətiyyətliyi və qorxunc sifətilə çox fərqlənirdi.

O, telefona qulaq asdıqca, arabir dostuna atdığı nəzərlərlə nə demək istədiyini başa düşmək olurdu. Əlindəki kartları stolun üstünə ataraq, bildirdi ki, yubanmadan harasa getmək vaxtıdır.

– Başa düşdüm. – Ona mütilik yaraşmasa da, telefonda səslənən amiranəlikdən bir qədər burcundu. – Ancaq bir az bu Amerika filmlərindəkinə oxşayır. – deyib, dostuna gözünü qıymaqla telefondakına, – bu işin çətinliyi əlavə məvacib tələb edir.

– Hər şey nəzərə alınacaq. Amerika filmi məsələsinə gələndə, onun üçün də heç narahat olma. O qabaq idi, indi hər şey olar. – Süleyman bunu deyərək telefonda xudahafisləşdi.

* * *

Polkovniklə Qorxmaz Seyranı axtarırlar.

Şossenin kənarında üzü Bakıya tərəf dayanmış «06»-nın yan-yörəsində iki nəfər əllərində elektron cib fənərləri nəsə axtarırdılar. Qorxmaz Sabiri inandırmağa çalışırdı ki, o Seyranı məhz burada, bu «90-cı» kilometr» dirəyinə dörd-beş metrə qalmış vurub yerə yıxandan sonra birbaşa, daha ona vaxt itirmədən dönərək onların köməyinə qayıtmışdı.

Polkovnik öz işində idi. Yol iki metr hündürlükdə olduğundan Sabir xəndəyə enən ayaq izlərilə, uzaqdakı yıxılmış adamı xatırladan siluetə tərəf getdi. nəhayət, bunun aldadıcı yolğunluq kolları olduğunu yəqinləşdirdi və qaranlıqda tüpürərək geri döndü.

– Mən səhv edə bilmərəm. Baxın, bu 90-cı km. dirəyi... Bura işıq vurun. Bu da onun qan ləkələri.

Bu an o, Qorxmaza iki-üç addım qalmış birdən qamışlıqdan pırıltı ilə uçub qalxan quşun səmindən ikisi də diksindilər.

– Dayan! – Polkovnik boğuş səslə dedi. – Onu uçurdu ola bilər. – və əylənərək pusquya getməyə hazırlaşdı.

– Ora sucaqlıqdır, ola bilməz. – Qorxmaz götürdüğü daşı qamışlığa atdı və daşın dərin suya düşdüyü eşidildi. – Onu adam uçurtsaydı suyun səsi baxın belə gələrdi, – arxayınasına bildirdi.

– Bu vaxt ərzində o iki yarışan maşınlar... Onlar heç... elələri saxlamazlar. – Polkovnik yeni fikirlə bildirdi. – Bircə qalır üç ədəd İran refrejiratorlarına, mənəcə onları öldürəsən də belə vaxtı yoldan adam götürməzlər. Seyran da narkotiksiz boğuşa ilan da dolasan şəhərə getməz.

Onların hər ikisi bir qədər susdular. Sonra polkovnik yenə öz ağrılarına güc gələrək Seyranın ya oralarda haradasa gizlənməsini və yaxud da ələcsiz qalıb geriye qayıtması fərziyyəsini irəli sürərək, taqətsiz maşına oturdu və Bakıya yola düşmələrini bildirdi.

* * *

Qorxmazın atası ilə oğlunun girov götürülməsi.

Daşqınlı kəndinin gecə mənzərəsi evlərdən gələn tək-tük işıqlardan, aydın səma fonunda görünən həyətlərdəki meyvə və uzun çinar, bir də əvəzsiz sərv ağaclarından ibarət idi. Bəzi həyətlərdən gələn it hürüşləri sanki ətrafdakı gölməçələrdə, yaxınlıqdakı çayın sahilələrindən eşidilən qurbağaların qulaqbatırıcı səslərinə cavab kimi çıxırdı.

Gecənin qaranlığının bu gözçixardan vaxtında Qaraşla dostu, Süleymandan aldığı təlimatlarla beş-altı kilometrlik yolu on dəqiqəyə qət etdilər, çox keçmədi ki, onlar Qorxmazın qapısını döydülər. Bir azdan qapı açıldı əlli-əlli beş yaşında ağsaç, nurani bir kişi qapını açdı. Qarşısında bu iki nəfəri tanımadığı adamları görüb qapını bağlamaq istədi. Bu vaxt cavan gəlin yanında on-on bir yaşlarında oğlu ilə yaxınlaşdı. Gəlin əlini sinəsinə qoyub, tanımadığı adamlardan üzünü qaynatasına çevirərək: «Nə baş verib, kimi istəyirlər» soruşdu. Gəlinin hamiləliyi uzaqdan gözə çarpacaq dərəcədə olduğundan, kişinin sərt baxışlarına tabe olaraq geri qayıtdı.

– Siz kimsiz? – kişi tez soruşdu.

– Biz sizin oğlunuzun dostlarıyıq. – Qaraş tez üzünə gülümsəmək gətirərək, onları bu an təpədən dırnağa qədər süzən oğlan uşağını seyr etdi.

– Özünüzü elə də qorxutmayın, dayı. – bu dəm arıq kişi nazik bığını tərpədir söhbətə girişdi və baxışları ilə qadın eşitməsin deyə qapını bağlamasını işarə etdi.

– Bu gecə vaxtı axı nə baş verib? – kişi bərk həyəcan keçirərək, qapını bağladı.

– Heç narahat olmağa dəyməz. – Qaraş bu dəfə özü danışdı. – Bizdən xahiş elədi ki, yoldaşına birdən bir şey olar, gizlində sizə deyək...

– Yaxşı da uzatmayın!.. Deyin görüm nə olub axı?! – kişi bu sözlərlə nəvəsinin çiyini qucaqladı, özü-nə tərəf çəkərək böyrünə söykədi.

– Əşi, işdən sonra istirahət etməyə getmişdik, – Qaraş daha da inandırıcı görkəm alaraq, – dağdan enərkən ətəyə çatar-çatmaz maşını aşırıtdı, bir balaca əzilib, sizi görmək istəyir, vəssalam...

– Biz də gəldik ki, sizi aparaq yanına. – bu dəfə arıq kişi dostunun sözlərini təsdiqləyərək sözə qarışdı.

– Yaxşı, bir dəqiqə gözləyin. – deyə kişi nəvəsilə içəri keçib, qapını azacıq çəktilər. Kişi tez oğluna zəng etmək istədi, ancaq telefonun konturu qurtardığı üçün, heyfslənərək yerə atdı.

Onlar çöldə səbirsizliklə gözləməkdə ikən, kişi otaqda gəlininə bir saata oğlu ilə birlikdə qayıdacaqlarını dedi və nəvəsinin inadkarlığı ilə onu da özülə götürərək, pencəklərini geyib tez də çıxdılar.

Onlar həyət qapısından küçyə çıxanda, kişidən oğrun ətrafa göz yetirdilər, gözə dəyən bir adamın olmadığını yəqinləşdirdilər, bir qədər aralıda dayanan «UAZ» maşınına tərəf getdilər. Arıq bıqlı kişi arxa qapıları açıb, ağsaqqal kişi ilə nəvəsinə zəif işıqlanan bana mindirdilər. Burada iki-üç ədəd əldəüzəlmə taburetka vardı, hərəsi birində oturdu. Kişi dörd biryana nəzər saldı. Buranın nə şüşəsi vardı, nə də bir bacası.

Maşın yerindən tərpəndi, bir xeyli məsafəni asfalt yolla rahat getdilər, bir azdan kələ-kötür torpaq yola düşdülər. Baba-nəvə oturduqları yerdə yığılmaqdan özlərini güclə saxlayırdılar.

Sükan arxasında oturan arıq nazik bıqlı kişi siqaretini tüstülədirdi. Birdən Qaraşa tərəf dönüb sakitliyi pozdu.

– Ancaq sənə deyim, gəlin heç keçməli şey deyildi... – dedi və Qaraş ona baxanda bir göz də vurdu.

– Məndən sənə vəsiyyət, – Qaraş onunla razılaşısa da, bir qədər etirazlı mövqe tutdu. – Hamilə qadınlarla heç vaxtı məşğul olma. Bunu bil ki, əgər sənə beş il iş düşürsə, qadının hamiləliyi bu cəzanı iki dəfə artırabilir!

Banda gedənlərsə baba-nəvə kələ-kötürlü yolun onlara verdiyi əziyyətdən əldən düşmüşdülər. Kişinin ürəyindən qara qanlar axırdı. O, bu iki nəfərə inansa da, özlüyündə uşağı özü ilə götürməyinə artıq peşman

olmuşdu. İmkansız olduğundan susmaqda davam edirdi.

Soltan kişi qonşu kəndin orta məktəbində müəllim işləyirdi. Elə öz nəvəsi Cavidə məktəbdə dərs deyir, evdə də dərslərilə məşğul olurdu. Nəvəsi dəcəlliyindən qalmasa da, dərslərindən əla qiymətlər aldığı üçün babası onun xətrinə dəyməyib, özülə götürdü. Az-çox insan psixologiyasına bələd olan müəllim onları aparan bu iki, ona tanış olmayan adamların özlərini necə aparmalarını bir neçə dəfə özlüyündə götür-qoy etdi.

Ürəyində də dayanmadan oğlunu tutduğu işinə görə o ki var qınayırdı: «İnsan gərək nə qədər başıboş olsun ki, içkili maşına oturub dağ üzəşəyi sürə, axırda da belə kökə düşə! Onların dediklərinə görə sağ-salamatdır, təki elə olsun... maşın cəhənnəm! Dəmir-dümür işi asandır». Bu kimi düşüncələrlə o nəvəsilə baxışanda uşağın üzündə sevinclə bərabər cürbəcür qarışıq hisslərin gəzdiyini gördü.

– Dedim axı gəlmə. Bu gecə vaxtı nə vardı axı atdana-atdana gəldin? Ananı da tək qoydun evdə. – deyərək, onun başına əl çəkib, özünə sıxdı ki, uşaq yıxılmasın.

* * *

Mayor Hümbətov.

Mayor Hümbətov dostu Sabirin ona tapşırdığı işi axıra çatdırmaqda davam edirdi. Ona lazım olan adamı axtarmaqdan yorulmuşdu. Bir anlığa əllərini üzünə sıxıb sakitcə oturaraq tərpənmədən nəse fikirləşdi. Yenedən qızarmış gözlərini monitora zilləyərək aramağa başladı.

Nəhayət, gözləri qabağında ona lazım olan – oxşar siyahı göründü. O, bir neçə saniyə düşünəndən sonra siyahını «printerə» keçirdi və bütöv bir vərəqlik

siyahı olaraq onu gözdən keçirəndən sonra: O, «Şəfiyev Süleyan Rəzzaq oğlu»nu bütün məlumatları ilə birgə adının altından xətt çəkdi. Yanındakı telefonu qapıb zəng etməyə başladı. O tərəfdən «alo» səsini eşidən kimi, kağızı cibinə qoydu, kabinetdəki işıqları söndürüb oranı tərk etdi.

* * *

Qorxmaz polkovniki «Semaşko»ya çatdırır.

Baş leytenant Qorxmazın idarə etdiyi «06» maşını, «Semaşko» xəstəxanası»nın darvazaları qarşısında, sanki qeybdən əmələ gələrək təkərlərin uğultusu ilə dik dayandı. Özünü itirmiş halda gözətçi onun qabağına atıldı və istədi nəsə desin Qorxmaz özü qapıları bir həmlə ilə taybatay açdı ki, maşında gətirdiyi ağır xəstəni içəri aparsın, gözətçi onun qabağından çəkilməyəndə Qorxmaz dinməz-söyləməz onun yaxasından tutaraq onu öz budkasına söykədi. Bir-iki saniyə zəhmlə onu süzdü. Sonra maşını içəri salaraq sağ tərəfə sürüb, I korpusun qəbul şöbəsinə yan aldı.

* * *

Şəfiyev və sərxoş.

Dənizkənarı bulvarın «Azadlıq meydanı» tərəfinə dayanan maşınlar çox olmasa da, bura bir qədər avtodayanacağı xatırladırdı. Birdən bərk gedən bir «taksi» dayandı və onun içindəki bir cavanı nəyə görə, sürücü söyüşlə hədələyərək qapını açaraq yerə itələyib düşürtdü. Bu sərxoş cavan bir-iki saniyə yerdə sakitcə o tərəf-bu tərəfə çevrildi, sonra gücünü toplayıb bir təhər qalxaraq, buraların «coğrafiyasını» itirmiş halda yolun hərəkət istiqamətinin əksinə tərəf taksi

sürücüsünün dalınca:

– O maşından inşallah salamat çıxmazsan! Evinə də bu gün gedib çatmazsan! Elə yarı yolda da çevrilərsən, inşallah! Kişisən, bir dəfə də pulsuz apar da bu yazıq camaatı. – o, bir balaca sakitləşdi, yadına nəşə düşdü, siqaret çıxardıb yandırdı, boş qutunu atmayıb, ona siqaretin külünü çırpdı. – Köpək oğlu heç beş kilometr maşın sürmədi, üç gilə siqaretimi çəkdi. – və dalınca tüpürdü. – Tfu sənın zatına!

On-on beş metrlikdən onun hərəkətlərini süzən Süleyman hərdən də özündən asılı olmadan gülümsəyirdi.

Yaxınlaşan bir taksi ona çatanda yavaşıtıdı ki, götürsün, tez də fikrini dəyişərək, tov verib uzaqlaşdı.

– Tfu, sizin kişiliyiniz! – taksinin dalınca tüpürdü və öz ətalətilə də tüpürcəyi dalınca səndələdi və az qaldı yığıla.

Sərxoş, əyin-başından normal evdə, ailədə tərbiyə almış cavanı xatırladırdı. O, ağappaq geyimdə dayanan adamın onun hərəkətlərini az-çox izlədiyini görəndə, istər-istəməz obyektini dəyişməli oldu.

– Axşamınız xeyir! – və özünü düzəldərək, bir qədər abırlı vəziyyətdə görünməyə çalışdı.

– Sabahınız xeyir! Daha nə var, nə yox? – ağ kostyumlu Süleyman nağövül cavab verdi.

– Əzizim, göydə gün yanmırsa, deməli, axşamdır da. – bu sözlərlə o bir az da yaxınlaşdı. – Gördüz o əclafı, mənı necə atdı yerə?

– Mən elə şey görməmişəm. Yəqin «quyruğunu» basmırsız. – dedi, sərxoşdan yaxasını qurtarmaq üçün üzünü dənizə tərəf çevirdi.

– Birdən, mənim başım dəyeydi yerə, ölsəydim, onda da görməzdiz? – sərxoş burada lap yaxınlaşdı, – bax, onda siz neylərdiz? – soruşub diqqətlə gözlədi, külü qutuya çırpdı.

– Heç nə, ünvanını öyrənib, gəlib ehsan yeyərdim. – dişləri arasından mızıldadı.

– Hə-ə, hə, hazırıyeyənin biri də burdan çıxdı. – xırda gülüşlə davam etdi. – Onda uzağa getmə buralarda ol, bu saat təşkil eliyərik, – deyərək ögüməyə başladı. – Ürəyim yaman qarışır... bəlkə, mənim içkimə toyda nəşə qatıblar?..

Bu sözlərdən sonra onun halı doğrudan da xarablaşmağa başladı, demək olar ki, ayaq üstə güclə dururdu. Ətrafa, binalara, dəniz tərəfə göz gəzdirərək, elə bil öz-özündən harada olmasını soruşurdu. Onu seyr edən Süleymana bu dəfə də sualedici nəzərlərini atanda.

– Görünür bir qədər az qatıblar. – sifətinə bir qədər də «zəhrimar» əlavə edərək davam etdi. – Buralarda qusub ust-başımızı batırırsan. Get dənizə! – maşının qapısını açıb vas-vası görkəmlə oturdu.

Onsuz da bütün axşamı Süleymanın Seyrandan heç bir sorağı olmadığından, qanının lap qaralmış bir vaxtında, üstəlik bu «tərs oğlu tərsin» də burada tapılıb ona ilişməsi, get-gedə onu tamam hövsələdən çıxarırdı.

Sərxoş oğlan aliminium rəngində işıldayan pencəyinin cibində nəşə axtara-axtara onun maşınının yük yerinə yan alaraq döyəcədi.

– Buranı aç, külqabını atım. – deyərək, taqqıldatdı. – Yerə atmaq mədəniyyətsizlikdir.

Sərxoş oğlanın bu hərəkəti maşın yiyəsini özündən daha da çıxartdı. Süleyman bunun zarafata-filana oxşamadığını yəqinləşdirdi, birdən od tutmuş adam kimi, özünü ona çatdırdı və qolundan yapışaraq sürükləməklə bulvar səkisinə yığıtdı.

Yoldan keçən iki orta yaşlı kişi onun bu hərəkətini pisləyərək:

– A kişi, görmürsüz o, ayaq üstə güclə durur? Ona niyə baş qoşursuz? – deyib uzaqlaşdılar.

– Sənə de bayaq dedim ki, cəhənnəm ol, özünü at dənizə, qus, bəlkə ayıldın! – dedi, özlüyündə mızıldanaraq, yenə də maşına oturmaq istədi.

– Ə!.. Heyvan balıqlar yazıq deyillər bəs?! – O, dikələrək bir təhər özünü cəmləyib oturdu. – Sənin kimi vicdansız adamlardı da, elə bizi zəhərləyən! Şəhərin çirkli sularını axıdırsız dənizə, sonra da o balıqları tutub verirsiniz bizə! Bax, mən də indi, ölürəm!..

Sərxoş sanki ayıq bir adamın çoxdan demək istədiyi bu sözləri deyəndən sonra, özün cəmləyərək heç ayağa tam qalxmadan ögüyərək özünü düz maşının kapotuna yıxdı.

Süleymanın səbr kasası daşdı, o, əlüstü bu cavanın boynundan yapışaraq, onu maşından qopartdı, bir-iki yumruq vurub, təzədən səkinin üstünə sərdi.

– Kömək eləyin! – oğlan qışqırmağa başladı. – məni öldürmək istəyir! Ciblərimi soyur!

Bu ara nəriltili ilə bərqli işıqları ilə yaxınlaşan – «PPX» (polis) maşını, düz onların yanında gəlib uğultu içində dayandı. İçəridən baş leytenantla iki çavuş tez düşdülər. Dalaşan bu iki nəfəri yapışaraq üzlərini maşına söykədilər. Öz işlərini yaxşı bilən polis patrulları, onların tez üst-başlarını axtarıb, qollarını arxada burdular.

– Mənnən nə işiniz?! – Süleyman birdən zabitə çımxırdı. – Görmürsüz dəmdir?! Gəlib ilişib mənə. Toydan, zəhərdən, günəşdən danışır mənə burda.

– Bizimlə gedərik, – hazır cavab zabıt Süleymana özünü necə aparmasını başa saldı, – orda siz masskarradan, nəşədən, aydan danışarsız. – çavuş onun qollarını qabaqda qandalladı, zabıt onların hər ikisinə dediyi sözləri davam etdi. – İndi, onsuz da yaxşısı budur danışmayasız. Onsuz da, nə desəz, ola bilsin məhkəmədə sizin əksinizə sayılsın! Həmçinin sizə də aiddir. – leytenant dönüb, səbəbkara da. – O zəhrimardan bir

az az içə bilməzdiz?!.. – dedi.

Patrullar əsas işlərini tamamlayıb cinayətkarları maşına oturtmaq istədilər. Bu dəm Süleyman dodaqaltı etirazlı ifadələrlə minmək istərkən, səbəbkarın yana çəkildiyini görüb dayandı.

– Bəs o niyə minmir? – Süleyman tez zabitdən soruşdu.

– Bağışlayın, mən deyəsən yaşam... – sərxorş oğlan öz bulud rəngindəki şalvarına işarə etdi.

– Təcridxanada uşaqlar sıxıb qurudarlar səni, otur! – leytenant gülərək dedi.

– Hə, hə, hə... Gördüz? Bura baxın, mən onun yanında getmirəm. – Süleyman öz maşınına tərəf dartındı.

– Sən çox da sevinmə. Bir azdan onun indiki vəziyyətinə həsəd aparacaqsan. – leytenant onları maşına oturdandan sonra, ikinci çavuşa «BMV»-ni göstərdi.

Süleyman polis işçiləri ilə münasibətdə, belə dönüş olmasını heç gözləməirdi. Birdən o, duruxdu. Öz qulaqlarına inanmadı. Belə sözləri ona indiyə qədər deyən olmamışdı, indi başa düşdü ki, bu çağacan onun başı qoltuqda görməyib, hələ bu harasıdır. Allah bilir qabaqda onu nələr gözləyirdi.

– Hədələyirsiz məni?! – o, birdən leytenantı üzünü çevirdi. – Maymaq yerinə qoymusuz məni?!.. Başa düşdüm! – bir qədər sakitlikdən sonra ciddi tərzdə. – Bilmirəm sizin adınız... familiyanız nədir, heç özünüzü təqdim eləmədiz. Bax, sizə deyirəm. Müstəntiqsiz, vəkilsiz heç kəsin sualına cavab verməyəcəyəm!

– Səhərə az qalıb. Ona qədər bizim çavuşlar həm müstəntiqiniz olacaqlar, həm də vəkiliiniz. Doğrusu, onlar sual verməyi heç o qədər də xoşlamırlar. – sözünü qurtarıb, özünü təqdim etmək üçün azacıq arxaya dönərək, – Adım Hacızadə Seyfəldir. Baş leytenant...

– Baş leytenant, bəs mənim maşınım? – Süleyman soruşdu.

– Narahat olmayın. Sizinlə bir şöbədə olacaq. Sabah görüşdürərik sizi. Çavuş Uluxanlı bu maşının tütüsünü uda-uda dalımızca dabanbasma gəlir. Tüstü dedim, yadıma siqaret düşdü. – O, siqaret çıxardıb yandırdı. – Çəkirsiz? – Süleymana təklif etdi.

– Xeyr. Mən çəkmirəm. – üzünü yana çevirməklə də susdu.

– Rəis, bəlkə bir dənə də mənə verəsiniz? Deyəsən yolumuz çox uzun oldu. Yaman təbi gəlib. – sərxoş hiçqıraraq əlin şişmiş gözünün üstünə qoydu.

– Sizə olmaz! Elə belə də havanı içəridə korlamırsız. – qutunu tezliklə cibinə qoydu.

Süleyman yanında oturan sərxoşdan burnunu gizlədərək:

– Siz yaxşı olar, şüşəni aşağı salasız, iyniz o tərəfdən çıxsın. – o, çıxardığı dəsmalla burnunu tutdu. – Durduğun yerdə zibilə düşmək buna deyillər də.

* * *

Mayor Hübətov və oğru.

Şəhərdəki Polis idarəsi binasının qabağındakı küçədə orda-burda olan işıq dirəklərindəki işıqlardan başqa, bu binanın girəcəyindəki işıq yalnız qapının ətrafını işıqlandırır.

Düz girəcəyin qabağında «Nexia» markalı ağ rəngli bir maşın dayandı. İçindən düşən baş-leytenant rütbəsində olan adam pəncərəyə yaxınlaşdı. İçərini azacıq seyr edəndən sonra, mürgüləməkdə olan polis çavuşunu sayıq salmaq üçün şüşəni taqqıldatdı. Polis diksinirək pəncərə tərəfə baxdı, bu an çöldən ona gülümsəyənin polis zabiti olduğunu görüb dik qalxdı, arakəsmədən keçərək özünü çöl qapıya çatdırdı. Qapını açan kimi, qonaq gülümsünərək əlini qulağına aparıb

zəng eləmək işarəsini bildirdi, sonra çavuşun dəvətilə girən zabıt dəhlizdəcə vəsiqəsini açıq şəkildə çavuşa göstərib, təqdim etdi.

– «Baş leytenant – Xanəliyev Cəfərqulu»... – çavuş vəsiqəni oxuyan kimi qaytardı. – Polis polisə nə gündə lazımdır? – dedi və öz yerinə addadı.

– Elə indi Qaradağdan gəlirəm. Eşitməmisiz? Bizdən bir nəfər qaçıb. Bərk axtarış gedir. Elə bu işlə əlaqədar təcili zəng eləməliyəm, cib telefonunu yaddan çıxarmışam.

– Hə, deyəsən, bizə də elə bir məlumat çatdı. – burada dönərək ardınca gəlməsinə işarə etdi.

– Daha içəri girməyim. – həyəcanlı olduğunu gizlədərək, arabir pəncərədən çölə də seyr edib. – Telefon çatır bura?

Çavuş bu vaxtsız qonağı belə hallarda «bərkə» düşmüş həmkarı kimi qəbul etdi, telefon məftilinin qısa olduğundan çölə çatmadığına görə zabiti içəri buraxdı:

– Yox, ora çatmır. Keçin içəri, – dedi və qapıdan keçərək, telefonu zabıtə göstərib oturmaq istəyəndə bu an dalınca girən baş leytenant çavuşun arxadan peysərinə tapançası ilə güclü bir zərbə endirdi, yerə yığılan çavuşa o, daha bir neçə zərbə endirdi. Onu tam zərərsizləşdirərək, qaldırıb əvvəlki – mürgülədiyi stolunun arxasında oturtdu.

Telefondan cib dəsmalı ilə istifadə edib nömrə yığmağa başladı. Qudokdan sonra dəstəkdən gələn «Alo» kişi səsinə, Cəfərqulu: «Mən yerimdəyəm», dedi, o saniyə də telefonun məftilini dartıb qırdı. Bununla kifayətlənməyib, telefon aparatını da yerə çırpıb sındırdı. Çavuşun mobil telefonunu da onun kəməmindən çıxardıb ayaqları altında əzdi, yubanmadan koridora çıxdı və pillələrlə yuxarı mərtəbəyə qalxdı. O, tezliklə üçüncü mərtəbədəki uzun bir koridorda göründü, nəhayət, o, cib fənerindən

istifadə edərək kompüter avadanlıqları ilə dolu olan bir otağa keçdi.

Əslində o, Heybətov Səfərqulu idi. Lerikdə anadan olub, sonralar Polis akademiyasını qurtarandan sonra 5-6 il öz rayonlarında işləyəndən sonra Bakıda ev alır. Polis idarəsinə də tanışlıq tapıb burada qulluğunu davam etdirmişdi. Sonralar elə mayor Hübətovun sayıqlığı nəticəsində də, onun bəzi əyri işlərinin üstünün açılacağından qorxaraq, öz ərizəsi ilə oradan çıxmışdı.

Cəfərqulu yerlərin birində oturdu. Tez-tələsik kompüteri qoşdu, ona lazım olan «saytı» tapdı, yenə də nəyisə axtarmağa çalışdı və ilaxır...

Küçədə bu zaman binanın qabağındakı «Neksiya»nın arxasında gəlib saxladığı qırmızı «07»-»Jiquli»dən düşən Hübətov qabaqdakı maşını bir qədər şübhəli süzdü. O, daxil olacaq qapıya da baxdı. Şübhə içində girəcəyə yaxınlaşdı. Əgər o, bir qədər ondan qabaq bura gələn adam kimi pəncərədən baxsaydı, növbətçi çavuşun içəridə yatdığını görərdi. Lakin hər gün bura işə gələn bir zabıt kimi o bunu etmədən, birbaşa içəri can atmağa tələsirdi. Ona tanış gəlməyən maşının belə vaxtda burada durmasına əlbəttə şübhələnməyə bilməzdi.

Hübətov qapını döydü və bu zaman qapı öz-özünə açıldı. O, ehtiyatla içəri keçdi, dahlizi keçib, pilləkənlərə yaxınlaşarkən, çavuşun üzünü əlləri üstə qoyub yatdığını gördü.

– Cabir! Yatmısan?! Tülkü! Qalx! – o qışqırarkən Cabir ağır başını qaldıranda yavaşdan inildədi. Bunu görən mayor, onu oyatdığını düşündü. – Sabah öz xoşunla ərizəni yaz, cəhənnəm ol burdan! Yoxsa mən qarışsam daha pis olar! – deyərək tələsik pilləkənlər döngəsində gözdən itdi.

Kompüter qabağında baş leytenant Cəfərqulu gördüyü işini yekunlaşdırmaq üzrə idi. Ekranda ona

lazım olan «saytı» çoxdan tapmışdı, ona görə də üzündə onun arxayınılıqdan əlavə gərginlik də hiss olunurdu. O, arabir divardakı videomonitordan da gözünü çəkmirdi və birdən ekranda koridorla kiminsə gəldiyini gördü, ani sürətdə disketi çıxartdı və dərhal da qonşu otağa keçərək, orada gizlənə bildi. İndi onun vəziyyəti çıxılmaz olduğundan ancaq üstündəki silahına güvənirdi. O, silahı çıxardıb ayağa çəkdi.

Çavuş Cabir birtəhər özünə gələndən sonra, o dəqiqə də başa düşdü ki, «bu basqındır, buna əlavə heç bir ad vermək olmaz», dərhal da düyməni basdı «həyəcan» «sirenası» eşidildi. Birtəhər dəhlizə çıxdı, ləngər vura-vura əlində silah pilləkənlərə yaxınlaşdı, burada o, büdrəyərək yıxıldı.

Mayor sirenanı eşidən kimi hər şeyi başa düşdü. Kompüterlər otağının açıq və burada baş kompüterin ekranının işıqlı olduğunu görüb, şübhəsiz içəridə kiminsə yad adamın olduğunu tam yəqin etdi. O, cib telefonunu çıxardıb nömrə yığdı, cavab gələn kimi: «Alo, alo, mənəm, mayor Hübətovdur. Sabir işlə əlaqədar rayona gedib, sabah gələcək, qapını bağlayın, gözləməyin daha gecdir. Hələlik» – deyib telefonu gizlətdi. O, stollar arası keçərək, içəridəki otağın bağlı qalmış qapısına yanaşdı, qabağında hazır tutduğu silahla qapını gözlənilməz və güclü bir təpiklə açdı. Elə indicə koridorla keçərkən bu otağın bağlı olan qapısının indi koridora açıq qaldığını görəndə, oğrunun onu azdırıb buradan qaçmasını başa düşdü.

Mayor ani olaraq, növbətçi polisi düşünərək, öz-özünə: «Cabir!» deyib, koridora çıxdı və geriye qaçmağa başladı. Cəfərqulu dördüncü mərtəbədə koridora açılan qapının bağlı olduğunu görəndə geriye dönərək, onu yaxalamaqda olan çavuşla atışdılar. Arxadan özünü çatdıran mayor, çavuşu toxdadıb, onun yanından yuxarı Cəfərquluya tərəf qalxmağa başladı.

– Silahı at yerə, Heybətov!.. Özün də təslim ol! – qışqırdı. – Söz verirəm, sənə heç nə eləmərik, – ləng addımlarla ona bir az da yaxınlaşmaq istədi. – Qanuna görə polis silahsız cinayətkara atəş açmır. – dedi və bir qədər özü də Heybətovun bu an nə deyəcəyini gözlədi.

– Onda, sən də at yerə, mən də polisəm! – o, tapançanı gah mayora, gah da çavuşa tuşlayaraq baxırdı.

– Bilirəm polissən. – Mayor soyuqqanlı tərzdə, – Amma, hazırkı vəziyyətin başqa şey deyir. Silahı at yerə! – birdən çımxırdı.

Cəfərqulu çiyindən yaralandığını görüb, daha heç bir söz demədən, yaralı canını dişinə tutaraq, özünü zərblə yanındakı pəncərəyə çırpdı. Bu pəncərə çərçivə qarışıq dağıldı. Cəfərqulu da dolu çuval kimi şüşə qırıntıları içində qonşu üçmərtəbəli binanın kümünə düşdü.

Hümbətov daha yubanmadan, onun dalınca özünü atsa da, artıq uzaqlaşan baş leytenantı tuta bilmədi.

Mayor başa düşdü ki, baş leytenant özünü itirib. Çünki, yaxında daha elə bina yox idi ki, bu oğru özünü ona atsın. Bu hündürlükdən də yerə atılmaq özünə qəsd etmək deməkdir, bunu da bu qorxaq zabit edə bilməyəcək.

Burada təqib bərk atışma ilə gedirdi. Mayor nisbətən az atəş açırdı. Onun məqsədi Xanəliyevi məcbur edib güllələrini atdırmaq idi. Təqib çox çəkməsə də, uzun üçmərtəbəli binanın qurtaracağına qədər onlar gah gizlənərək, gah azacıq görünüb tez atəş açmaqla davam edirdi. Birdən gözlənilməz anda Cəfərqulu antenna məftilinə ilişib yığıldı. Bərk yığıldığından əlindəki tapançanın hara düşdüyünü də bilmədi. Ayılıb özünə gələndə gözləri qabağında – başının üstünü kəsdirən Hümbətovu gördü. Tez ayağa qalxdı, əli heç nəyə çatmayan baş leytenant çaşdığından

gah sol tərəfli, gah sağ tərəfli boksçu duruşunu göstərmək istədi.

– Sizin «daxili xidmət qoşunlarında» neçə belə boksçu var? – Mayor onun bu hərəkətlərini soyuqqanlı qarşıladı.

– Mən onların «treneriyəm» – Cəfərqulu daha çevik hərəkətlər etməyə başladı.

Bu an mayor bir-iki addım yaxınlaşdı, ona kərəzlənərək eyni zamanda ağırlıq saldığı ayağını ayağı ilə vurdu. Heç əl bulaşdırmadan «boksçu» bir selinti kimi yıxılaraq aşağı sürüşdü. Təqribən üç metrə sürüşəndən sonra Cəfərqulu möcüzəli bir məqamda evin kümündən birqollu sallana qaldı.

Bunu görən Hübətov daha da soyuqqanlı vəziyyətdə gəlib oturdu, bir siqaret çıxarıb yandırdı.

– Mən, – deyə «boksçu» yarıutancaq, yarıhəyasız görkəmlə, – belə vəziyyətdə deyəsən çox qala bilməyəcəm! – Zəif düşən Ay işığından üzündə qorxu hiss olundu.

– Vəziyyətin mənə də, deyəsən elə, o tərəflikdir. – siqaretdən bir qullab vurub əlavə etdi, – qabaqcadan deyim ki, sənin vəziyyətində olan adamdan xahiş, şərt-filan qəbul olunmur! – O, qandalı əlində fırladaraq dedi.

– Kömək elə, Hübətov! Məni çək yuxarı. – o, hıqqanaraq naümud yalvarışla, – Vallah, düşüb eləsəm, bu iş sənin üçün də yaxşı qurtarmaz! – ağlamsınaraq yalvardı.

– Ola bilər, bu itki kimin üçünsə ağır olsun. Məlum məsələdir. Amma, bu da yadında qalsın ki, sizin axırınız məhz belə qurtarır: Biri qarnını tutaraq zarıyır keçinir, biri suda boğulur, qeyri-birisi də belə, damda quşbazlıq eləyəndə büdrəyir yetişmiş armud kimi düşür yerə. Ancaq, aqibətləri hamısının eyni olur, inan mənə.

– Hümbətov, mənim əlim boşalır! Ah, a.. a!.. Səni buna görə tutacaqlar! – qışqırdı. Yaralı qolunu güclə bir təhər yarıya qədər qaldırıb, yenə aşağı saldı.

– Yetişirsən yavaş-yavaş. – mayor kimisə gözlərilə axtara-axtara davam etdi. – Bəs o biri qolun, bağışla məni, hardadır ki, yiyəsinə kömək eləmir?

– Sol qolumu, o yaramaz vurub yaralayıb. – ağlamsınır.

– Yaramazın alçağı vurmaşı pislənmir. – mayor sakitcə bildirdi. – Çıxış yolun var, cibindəkilərlə özünü satın ala bilərsən, söz verirəm! – tam ciddi şəkildə dedi.

– Ciblərimi soyursuz! Utanmırsız?! – deyərək yaralı qolunu qaldırmaq istədi.

– Kim necə soymağı bacarır. – o, antena kabelini həlqə eləyib, Cəfərqulunun boğazına atdı, o biri ucunu antena dirəyinə bağlayaraq davam etdi. – Qolun yorulsa, kabel saxlayar səni. Ən etibarlısı elə adamın öz boğazıdır, inan mənə!

Bu iş ona ölüm də gətirsə, o çarəsiz qalıb, yaralı qolu ilə başını həlqədən məmuniyyətlə keçirəndə:

– Başıma bir iş gəlsə, biləcəklər sən asmışan məni. – o, yenə sol qolunu qaldırmaq istədi, lakin yarası ciddi olduğundan bacarmadı.

Nəhayət Hümbətov onu dartaraq bir qarışa qədər qaldırdı, əlini qoltuq cibinə salaraq disketi və vəsiqəsini götürüb, kabeli buraxdı. Baş leytenantın boğazı sıxıldığından, ani olaraq huşunu itirdi. Lakin «özünüsaxlamaq» instinkti güc gələrək, bir əli ilə də olsa axır ki, özünü tutub saxladı. Gözlərini açanda o, mayoru artıq disket əlində ayaq üstə durub ona baxan gördü.

– Mənə bax, baş leytenant, soyğunçular iki cür olur, – var soyub qaçanlar, var o, qaçanları soyub asanlar! – disketi cibinə qoyub geriye düzəltdi.

– Ey, bəs mən? – zabıt qışqıraraq, – disketi

götürdün, heç olmasa məni burda qoyma!

– Sən istəsən də orda qalmazsan! – yeyin addımlarla aralandı.

O, pəncərəyə yaxınlaşanda, Cabirlə daha iki polisin evin küməne keçdiklərini gördü.

– Sənə tez həkim köməyi lazımdır. – Onun qoluna girərək, əlavə etdi. – haqq-hesabınızı saxla sonraya. – deyərək sınıq pəncərədən ona keçməyə kömək etdi.

* * *

Baş idarə rəisinin tənqidi.

Gecə baş verən hadisə ilə əlaqədar Baş polis idarəsinin rəisi polkovnik Seyidov rütbəcə onun kabinetində oturanların hamısından böyük, zəhmli görkəmilə qulaq asanların üzlərini diqqətlə süzərək, aralarında onun danışığını bəyənən zabiti, özünün bir neçə saniyəlik obyektinə çevirirdi. O, polis polkovniki libasında, sinəsini iki ali məktəb nişanı və çoxsaylı orden və medalları əks etdirən rəngli nişanlar (lövhəciklər) bəzəyirdi. Bü gün-sabah general rütbəsi almaq ərəfəsində ikən, ardı-arası kəsilməyən hadisələrdən çoxdan apardığı general vəzifəsi artıq onun üçün ağırlaşır. Səsində və danışığındakı hiss olunan bütün təziyə dolu amiranəli ifadələr əslində, «mühüm işlər üzrə» müavini mayor Hümbətov Mürüvvətə ünvanlanırdı:

– İnadkarlığınla nə qazandın?! Onları Biləsuvara niyə göndərdin?! Leytenantın ailəsinə, ata-anasına mən nə cavab verəcəyəm?! Mən başa düşmürəm, Polkovnik Qəyyumov o boyda idarəsin atıb, qaçaqmalçı dalınca düşüb!.. Niyə? Heç kim bilmir!

– Onlar özləri izə düşüb getmişdilər. – Hümbətov qalxaraq cavab verdi. – Soruşdum ondan, dedi: «Sonra

deyəyəm...»

Polkovnik aldığı cavabdan qane olmadığını əlini yelləməklə bildirib, üzünü də yana çevirdi. Ah çəkib nəfəs ötürdü, içində rahatlıq verməyən acığını kiməsə boşaltmaq istəyirdi.

– Yaxşı, – polkovnik əlini mayora uzadaraq, davam etdi. – Kim sənə ixtiyar verib, adamı o vəziyyətə salasan?! Eşitdim, – rəis bu ara qısaca fasilədən sonra, iri gövdəli, nisbətən yaşlı mayora üz tutaraq soruşdu. – O, bu idarədə işləyib vaxtilə!

– Bəli. İl yarım olar öz xahişilə Sabunçu rayonuna köçürülmüşdü. – deyən kimi mayor oturdu.

– Yazıq ailəsinin gününə! – Polkovnik fikrini davam edərək, – İstər canı olsun, istər oğru. Axır kim olur-olsun. Bu insandır. Vurub yaralamısan, yaxşı, qandalı vur qollarına götür. Daha onu...

– İnsan deyillər! – Hübətov axır dözməyib ayağa durdu. – Cinayətkar millətsiz, dinsiz, imansız bir məxluqdur! Nə qədər onlarla xoş rəftar eləyirsən, bir o qədər səni qorxaq, özlərini güclü sayacaqlar! Onlarla sərt rəftar olunmazsa, gündən-günə daha da pis əməllərə əl atacaqlar! – O, bir qədər tonunu aşağı salıb davam etdi. – Kapitan Heybətov Səfərqulu, baş-leytenant Xanəliyev Cəfərqulu adı ilə... saxta sənədlə, əlində də qeydiyyatda olmayan silahla basqın edərək, postunda olan çavuşu vurub, telefonlarını da sındıraraq, qalxıb üçüncü mərtəbəyə baş kompüterdən məlumat oğurlayıb, burada mən özümü necə aparmalıydım?!

Onun yanındakı iri gövdəli mayor bu an onun qolunu tutaraq, toxtaqlıq işarəsi ilə aşağıdan yuxarı baxdı.

– Hələlik, – polkovnikə onun bu çıxışı xoş gəlmədi, – sənə kimilərə nə tapşırıq verilir, yaxşı olar ki, onunla məşğul olsunlar. Bizə notasiya oxuma! – o,

keçib yerində oturaraq davam etdi. – Sadaladığın o işlərlə məşğul olmaq üçün başqa adamlar var. Nazirlik var, Konstitusiya var! Sənə aiddir, hamı da eşitsin, əvəzolunmayan adam da yoxdur!

– Bağışlayın! – bu an Hübətov əlini başına apardı. – mən özümü pis hiss edirəm.

– Get! İş çətinə düşəndə, «başağrısı» birinci yada düşür! Səni saxlayan yoxdur!..

Rəisin bu sözlərindən sonra Mürüvvət, otaqdakılara ani olaraq vidalı baxışlarını gəzdirdi, qabağındakı «qovluğu» keysinə qoyub, qapıya tərəf getdi.

– Disket! – arxadan gələn Polkovnikin səsi onu saxladı.

Elə bu an qapıda görünən yavər əlini günlüyünə ataraq:

– Cənab Polkovnik, həkim telefon xəttindədir, sizinlə danışmaq istəyir. – və geriye dönüb çıxdı.

– Doktor, eşidirəm. Çox sağ olun! Gözləyirdik... Ayılında deyin ki, elə bu gün gəlib dəyəcəm ona. Sağ olun! Hələlik! – dəstəyi yerə qoydu.

Polkovnikin bu xoş xəbərdən sonra rəngi bir balaca açıldı. İçəridə baş verənləri tamam unutdu.

Hübətov geri qayıdıb keysi stola qoyaraq içindən baş-leytenantın oğurladığı disketi götürdü və rəisin stoluna qoyanda:

– Daha bir qulluq, polkovnik?! – soruşaraq rəisin nə deyəcəyini gözlədi.

– Surətini çıxartmısınız? – gülümsünərək onun üzünü səmimiyyətlə süzdü.

– O mənə lazım deyildi, polkovnik. Siz ki, bilirsiniz, onları mən özüm yazmışam. Onu mən gətirdim ki, siz baxasız sonra da əvvəlki yerinə qaytarım. – Keysini bağlayaraq yenidən getməyə icazə istədi. – Gedə bilərəm? Sabirdən sonra mən hələ hospitağa da

getməliyəm.

– Hospitala başqası gedər. – Polkovnik öz stolunun siyirmə qutusunu açdı.

– İş məndən alırsız? – Hübətov üzündə təəssüf dolu ifadə ilə oturdu.

– Hələlik. Bir az özünə gəl. – qutudan götürdüyü qırmızı lentli bağlama ilə ona yaxınlaşdı. – Bir az istirahət elə. Yaxşı xidmətinə görə, şəxsən öz adımdan beş günlük məzuniyyət elan eləyirəm! Çox sağ ol!.. – əlini uzadaraq mayorun əlini sıxıb, onu təbrik etdi.

Hübətov işin belə dönüş alacağını gözləməirdi, o, azacıq tutuldu.

– Cənab polkovnik, vətənə xidmət borcumuzdur!.. – Əlindəki bağlamaya baxıb. – Təşəkkür edirəm! Çox sağ olun!.. Bu heç mənim yadıma da düşməzdi...

Bu ara oturanlar da, bunun bir sürpriz olduğunu başa düşüb gülüşdülər.

* * *

Qorxmaz köməyə tələsir. Telefon danışqları.

Xəstəxananın cərrahiyyə otağında, səhərə yaxın bura ağır vəziyyətdə çatdırılmış Polkovnikin sinəsindəki qəlpəni çıxarmaq üçün əməliyyata hazırlıq işləri başa çatandan sonra, akademik Savalan Əmiraslanlının şəxsən apardığı əməliyyat səhər saat 11³⁰-da başa çatdı.

Koridorda əməliyyat otağından bir qədər aralıda qoyulan oturacaqların birində baş-leytenant Qorxmaz başın arxaya atmış vəziyyətdə bərk yatmışdı.

O, apardığı işlə əlaqədar, uzaq kənddən ona zəng edən adam, Qorxmazın tez gəlib, axtardığı qaçırdılan maşına baxmasını demişdi. Elə gecə ilə ora gedərkən də,

Qəyyumovla bağlı macərə ondan da yan keçmədi. Özündə cəsarət görən baş-leytenant, hər şeyə qatılaraq tutduğu işi axıra çatdırdı və nəhayət səhər açılanda yuxu onun bütün sinirlərinə güc gəlmiş və elə buradaca da öz ağuşuna almışdı.

Koridorla keçən xəstə yanına gələnlər və xəstəxananın ağ xalatlı işçiləri o tərəf-bu tərəfə keçərkən ona baxıb başlarını bulayaraq uzaqlaşdılar. Birdən onun cib telefonu zəng çaldı. O haçıandan-haçana bu səsə ayılıb, telefonu açdı, bir qədər qulaq asandan sonra, o, top kimi ayağa qalxdı.

– Necə dediz?! Nə vaxt?! Yaxşı!.. – o, telefonu bağlayıb, elə istəyirdi ki, oradan çıxışa qaçsın, birdən Sabir yadına düşüb, tez özünü əməliyyat otağının qapısına çatdırdı.

Bu vaxt qapıdan çıxan akademik onu görüb dayandı, ağzındakı yaşmağı açdı:

– Hə, siz hələ burdasınız? Sizin mayor Qəyyumov qan çox itirib. – dedi, «başındakı yaşıl rəngdə papağını çıxartdı, çallaşmış saçına əl çəkərək davam etdi. – narahat olmayın, qan tapıb vurduq. Əməliyyat da uğurla keçdi, hə... – o, gülümsənərək əlavə etdi. – deyərsən, dostunuz şuluq adama oxşayır, onun sinəsində iki çapıq var imiş, birin də biz əlavə elədik... – akademik yaxşı əhval-ruhiyyə ilə qapıdan uzaqlaşmaq istəyəndə Qorxmaz da yan-yana gedərək:

– Doktor, onu görmək olar? – soruşdu.

– Gedin dincəlin, o hələ ən azı iki saat özündə olmayacaq. – deyərək xudahafisləşdi, koridorda adamlar arasında «əridi».

Bunu eşitcək baş-leytenant nəfəs ötürüb sevinclə oturdu. Birdən telefon söhbəti yadına düşdü və cəld sıçrayışla özünü koridorda gəzənlərin arasına ataraq uzaqlaşdı.

İri bir «yükün» çiyinlərindən düşdüyü bir vaxtda, Qorxmaz İbrahimov üçün məchul olan adamın ona

zəng etməsi onu yol boyu gedə-gedə üzürdü. O, təxmini də olsa bilirdi ki, bu zəng axşamkı onun tutduğu adamla bağlıdır. Və onu da bilirdi ki, belə işlərlə bağlı olan zənglərin arası ta bu işin axırı onların xeyrinə qurtarmayınca kəsilməyəcək. Əlbəttə, əksər hallarda bunun əksinə olsa da, ancaq indi, o tək idi, kimə desin? Kimi özünə kömək götürsün? İndi o, Sabir Qəyyumov kimi adamı haradan tapsın?

Öz vəzifə borcunu yerinə yetirərkən, onun ailəsinə qarşı belə şəərəfsiz əmələ əl atacaqları indiki vaxtda onun heç ağlına da gəlməzdi.

Bu fikirlərlə o, Salyan rayon ərazisinə yenidən çatmışdı ki, cib telefonu zəng çaldı.

O telefonu qapıb:

– Alo!.. Alo! Eşidirəm... – o başdan telefonun söndürülməsi barədə səs eşidildi.

Qaraş telefonunun söndüyünü görüb yoldaşının telefonunu aldı, təzədən Qorxmaza zəng etdi.

Onlar, hər tərəfi meşəlik olan bir balaca alaçıq-çəmənli yamacda «UAZ» maşınında oturmuşdular, telefon danışığını davam edirdilər. Daha doğrusu, danışan Qaraş idi, yanında oturan – Qulam onun həmkarı, ləzzətlə siqaret çəkir, tüstüsünü də çölə üfürərək bir qulağı da danışıda idi.

– Yaxşı da, biz də çox gözəl bilirik siz kimsiz, nəçisiz. – bu ara o, Qulama qıyğacı göz edərək davam etdi. – Atanla oğlun bizim əlimizdədilər. Yoldaşınızla işimiz olmadı, onun hamiləliyi qanınızın arasına girdi!.. Əgər şərtimizə əməl eləsən, onların başından bir tük də əksiylə olmadan gətirib qaytaracağıq. Onu da deyim ki, – o, birdən əsas şərtlərindən birini yadına salıb əlavə etdi. – Birdən özünə köməyə polis yoldaşlarından götürsən, ya onlara söhbətimiz barədə nəşə çatdırsan, uşaqdan da, atandan da birdəfəlik əlini üz! Bizim meşələrə bizdən yaxşı bələdsən. Canavardan-zaddan, ayı tələsindən də xəbərdarsan...

– Nədi azarız?! – İbrahimov əsəbi halda çımxıraraq, davam etdi. – Əgər bilsəm onları döymüsüz, ya bir balaca xətilərinə dəymisiz, otuz il, əlli il də olsa sizi tapıb kökünüzü kəsərim! – dedi və o başdan gələn cavabı gözləmədən, – Qulaq as, sənın adın... Qaraş?.. Qaraş, mən açıq danışmağı xoşlayıram. Kişisənsə sözün üstündə dur!

Bunu eşidəndən sonra, hədələməklərində olan bu iki nəfər, heç tükələrini də darağa vermədən, öz dediklərinin ağası kimi görünməkdə davam edirdilər. Qaraşın qulağına heç nə girmirdi. Onun şərtinə əməl eləməyən adamlarla danışığı çox qısa olurdu. Bunu onun səmindən Qorxmaz da hiss etmişdi. Onun üçün də çalışırdı onlarla çox dərinə getməsin.

Qaraş həmkarı ilə birlikdə nə istədiklərini deyəndən sonra, Qorxmaz bu iki nəfərin tutduqları işin onun üçün nə qədər iyrənc olsa da, qoyduqları şərtlə razı olmaya bilməzdi.

– Mənə axıra qədər qulaq asın, sözümü kəsməyin! – Zabit nəhayət bir qədər amiranə də olsa, səmində bir mülayimlik eşidildi. – Düzdür, biz onunla əlbəyaxa olduq, amma gecə qaranlıqda o, özü yoxa çıxdı. Amma çantası elə malqarışıq məndədir...

– Aydındır, təmiz... – Qaraşı bu cavab görünür dürüst təmin etdiyindən razılıq ifadəsilə iki yoldaş baxışdılar. – Kəndin meşəyə tərəf üç kilometrliyində səni gözləyəcəyik. Onu da deyim ki, heç bir tədbir-filan görməyə ehtiyac yoxdur. – bu zaman Qaraş nəfəs ötürdü, Qulama baxaraq onun da fikrini bilmək istədi. Qulam cəsarətverici üz ifadəsilə “möhkəm ol!” işarəsini verdi. – Birdən fikrin başqa cür olsa, oğlun bir də anasının üzün görməyəcək! Bunu qulağında sırğa elə!

Bu sözlərdən sonra səbri tükənməkdə olan Qorxmaz hayıfını maşından alaraq sürəti bir az da artırdı. Bir neçə saniyə danışığına ara verdi.

– Qulaq asın, köpək uşaqları! Onun yoxa çıxmasında mənim heç bir günahım yoxdur! Kişi ilə, oğlumla danışmaq istəyirəm!..

Qorxmazın axıncı sözlərindən sonra, bu iki quldurun hər ikisi maşından düşüb arxa tərəfə keçdilər.

İçəridə isə kişi ilə nəvəsi ağızları, əlləri bağlı çöldə gəzən banditlərin nə edəcəklərindən xəbərsiz halda çiyinləri və təpiklərilə maşının dəmir salonunu döyəclədilər. Bütün bu kimi səslərə məhəl qoymayan Qaraş zabitin söyüşlərindən hiddətləndi:

– Mənə qulaq as, polis küçüyü! Sənin yerində olsaydım, çox da heyvərəklik eləməzdim!... Şərtləri mən qoyuram!.. Oğlunu qaytaracam. Kişi qalacaq burda! – o bu vaxt arxa qapıları açdı.

Qapıların açıldığını gözləyən baba-nəvə tez çıxışa cumdular.

– Ala danış atənlə, – Qaraş uşağın ağzından dəsmalı aşağı salıb, telefonu onun üzünə tutdu.

– Ata, sən hardasan? Mənə görə narahat olma. Amma çalış babamı burdan qurtar.

Qaraş telefonu bu dəfə Qorxmazın atasının üzünə tutanda, onun da ağzını açdı ki, kişi danışsın.

– Sən bu vaxta qədər hardasan?!. Yenə hansı qurumsaq köpəkoğlunun yalın kəsmisən?! – Soltan kişi get-gedə hiddətlənərək davam etdi. – Bura?.. Nə bilim hansı cəhənnəmdi!.. Bircə onu bilirəm ki, bu gecə də burda qalsaq, sonra meyidimizi apararsan! Bizi üstü bağlı maşında gətiriblər bura. Bütün ətraf meşəlikdi. Yaşıl bir meydan...

Bu ara Qaraş telefonu qocanın əlindən tez alıb söndürərək Qulama qaytardı.

Buradakı ümumi vəziyyətə rəhbərlik edən Qaraş, Soltan kişinin öz oğluna qışqırmasını görüb, daha da cəsarətləndi. Atanın öz oğlunu tənbeh etməsini banditlər kişinin onların «dəyirmanına su tökməyi» kimi qiymətləndirdilər.

Qorxmazın fikrincə isə atasının belə danışmasına səbəb məhz nəvəsi Cavidin onunla olması idi.

– Qulaq asın, Soltan kişi. – o, daha da amirənə səsləndi. – Buradan yüz metr yuxarı, atılmış da olsa, bir meşə evi var. Elə də münasib deyil, amma hər halda məşindən yaxşıdır. – O, Qulama tərəf baxıb davam etdi. – Sən kişidən muğayat ol. Başınla cavabdehsən! Cavidə mən aparıram atasına qaytarmağa. Bir saatdan sonra mənə zəng edərsən, cavab verməsəm, özün nə istəyirsən elə!.. – Bu sözlərlə Cavidə babasının əlindən almaq istədi.

– Mən uşağı verməyəcəm!.. – Soltan kişi uşaqdan yapışaraq, buraxmırdı.

Qulam kişini Caviddən ayırarkən onun qarnına dalbadal iki-üç yumruq vurub yıxdı.

– Atam sizi buna görə türməyə salacaq, görərsiz! – deyərək, ayaqları ilə Qulamı təpiklədi.

– Soltan kişi, sənə narahat olmağına heç bir səbəb yoxdur. – Qaraş qocanı sakitləşdirərək davam etdi. – Nəvəni aparıram atasının yanına, burda nə var ki? – dedi.

Uşaq babasına görə məyus olsa da, lakin atasının yanına onun məmuniyyətlə getmək istədiyi bilinirdi, hətta onun üzündə bu an balaca sevinc də gəzdi.

– Sizin üçün bu elə-belə keçməyəcək! – Soltan kişi bu zaman əlibağlı apararıq Qulama və Qaraşa çatdıraraq, – Bunların hamısını Qorxmaz sizin burnunuzdan qannan gətirəcək! – dedi. – Siz hələ onu tanımırırsız!.. – Kişi qışqırıqlarla və Qulamin ona göstərdiyi təzyiqlər altında aralandılar.

Qaraş Cavidə aparıb kabinaya qaldırmaq istəyəndə, uşaq onu yüngülcə itələyərək, özü kabinaya qalxdı. Bu an Qaraş ona dişlərini qıçıtdı:

– Bura bax, kiçik, qaçıb-eləsən babanı ölmüş bil! – deyərək, keçib sükana oturdu.

Maşın dönərək, gəldiyi yolla da yamacdan enməyə başladı.

Qulam hələ də kişinin qolundan dartaraq aparırdı. Soltan kişi qolunu dartaraq buraxdırdı:

– A, başiboş, mən səndən belə cansızam, ya ölüyəm dartırsan?! – O, bir anlığa dayanaraq. – Mən hara deyirsiz gedirəm, amma uşaqlarımı incitməyin! – dedi və özü də qabağa keçərək, qabaqda görünən ağac, taxta qırıntılarından olan köhnə və yarıuçuq evciyə doğru getdilər.

Bir neçə dəqiqə «UAZ»-da lal-dinməz getdilər. Qaraş tapançasını çıxarıb, onun darağındakı patronları yoxladı.

– Tapança ata bilirsən? – Qaraş Cavidə qıyğacı baxaraq, hər ehtimala qarşı soruşdu.

– Hərdən meşədə atamla butulkaya atırdıq. – Cavid etinasız olaraq cavab verdi.

– Atan üstündə tapança gəzdirir? – Cavab gözləyərək silahı cibinə qoydu.

– Bütün polislər necə, atam da elə, əlbəttə gəzdirir. – Uşaq heç fikirləşmədən dedi.

Bu cavabdan Qaraşın az da olsa əhvalı dəyişdi.

Meşəninə artıq bizə məlum olan yerində qabaqda Soltan kişi, dalınca da Qulam meşə evinə girdilər. İçəridə sınıq-salxaq stol və oturacaqlar birinci gözə çarpılırdı. Əksəriyyəti də ağac kötüklərindən idi. Qapıya yaxın sapı sınıq paslı dərgəz və altında da dərisi sökülmüş at yəhəri atılmışdı. Bir küncdə də hündüryaqlı manqal dururdu. Çarpayıya oxşar taxtadan yığılmış yatacaq üstündə sırınma pencəklər yığını, rəngi bilinməyən bir neçə adyal vardı.

Çoxdan qalanmamış buxarıda ucları kömürlü kosovlar, qabağında da bir yığın odun qədərincə idi.

Qulam içəri girən kimi, qolubağlı Soltan müəllimi bir tərəfdə kötük üstə oturtmaq istəyəndə kişi onun bu

kobud rəftarını bağışlamayıb, onun sinəsindən güclü bir kəllə vurdu. Qulam yıxılsa da cəld qalxdı, dalbadal kişiyyə yumruqlar endirərək ağız-burnunu qanatdı. Tapdığı kəndir qırığı ilə kişinin ayaqlarını bağlamağa başladı.

– Belə yaxşıdır. – deyə o, kişinin etirazlarına baxmadan işini davam etdirdi. – həm sizinçün, həm də bizimçün arxayınçılıq olar. Siz deyəsən yaxşılıq başa düşmürsüz. – deyə aralandı.

– Onsuz da mən burdan oğlum gəlməyincə heç yerə gedən deyiləm. – deyərək, sakit görkəm alaraq yerdəcə birtəhər fırlandı, özünü divar dibinə verib, belini ora söykədi.

Banditin ürəyi kişini döyməklə soyumadı, götürdüyü əski ilə kişinin ağzını bağladı: «bunu da edirəm ki, söyüş söyməyəsən» – dedi.

Nə Soltan müəllim, nə də Qulam bütün gecəni yatmamışdılar. Qaraş Qulamla birlikdə gecə kefdə-damaqda, gecə kart oynadıqları bir vaxtda Şəfiyev Süleyman onların kefinə «soğan» doğrayıb, belə bir iş tutmalarını tapşırırmışdı. Girov götürmək nədi, Süleymanın onlara boyun olduğu vədlərə görə, onlar bütün kəndi alt-üst etməyə hazır idilər.

Qulam indi yaşlı adamın üzərində çaldığı qələbəyə görə özündən razı bir halda bir az var-gəl edəndən sonra, ocaqdakı köhnə kosovların kömürlərini çırpdı, bir-bir düzərək yenilərini də əlavə elədi, üç litrlik bankadakı nöyütdən odunlara atdı. Cibindən bir siqaret çıxarıb yandırdı və alışqanı ocağa tutan kimi də odunlar alovlandı.

Eniş qurtaran kimi, buradan axan çayın keçmək mümkün olan hissəsi qalan yerlərə baxanda enli idi. Dərinliyi isə topuqla diz arası olardı. Ehtiyatsızlıq uc-batından Qaraş yuxarıdan maşının tovunu saxlamadan suya düşdülər, maşın keçidin lap ortasında dayandı, nə

qədər elədi motor işə düşmədi. Motora su çiləndiyindən o da sönmüşdü.

– Tfu... Səni mənə çalayanın əcdadına! – Qaraş yumruğunu sükanə çırpdı. O, qapını açıb suya düşdü. – Sən keç otur mənim yerimdə, starterlə bax, belə fırlat, mən də arxadan maşını itələyəcəm, bəlkə çıxarda bildik sudan.

Cavid onun dediyi kimi keçib sükan arxasına oturdu. Nə illah elədilərsə heç bir şey alınmadı, ən ləng tısağanın yerişi belə ondan iti olardı. Nəhayət, Qaraş arxadan qapını açdı, bandakı uzun işəsalma açarını götürüb qabağa keçdi, gəlib sürətlər qutusunun lingini neytral vəziyyətə qoydu, sonra açarı qabaqdan keçirdi:

– Başlayaq! – fırlatmağa başladı.

Bu an birdən mator işə düşdü, Cavid cəld hərəkətlə bir anlıq elə bildi elə atasının maşınındadır, heç nəyə məhəl qoymadan maşını nəriltili ilə qabağa verdi. Qaraş açarı çıxarda bilməyib, maşının altına düşdü. Maşın bir anlıqda sudan çıxıb quraqlıqla getməyə başladı. Uşaq Qaraşın öldüyündən qorxaraq, daha saxlamadan sürürdü. Kələ-kötür və toz yolla gedən bu maşın uzaqdan sanki şirin ağzından xilas olan ceyranı xatırladırdı

Cavidin atası – baş leytenant Qorxmazsa trasda qabaqda gedən maşınları bir-bir ötürdü. O, telefonu götürdü, yenə düyməsini basdı, bir azdan operatorun: «bu nömrəyə zəng çatmır» – səsi eşidildi. O, əsəbi halda telefonu yığışdırıb, maşına qaz verdi.

İndi Cavid tam qorxu içində də olsa, ona bu maşını idarə etmək elə də çətin gəlmirdi. Atasının telefonda Qaraşla görüş üçün şərtləşdiyi yeri bilirdi. Uşaq yoluna inamla davam etsə də, arxadan ona çatan hər hansı bir xətaya görə təşviş içində qovurdu.

* * *

Qulamla Soltan kişi çay içirlər.

Qulam təzə dəmlədiyi çaydan iki stəkana süzdü, konserv qutusundan götürdüyü qəndlə stəkanı, üstündə adyal əl-ayağı bağlı Soltan kişinin qabağına qoydu. Kişinin qolları qabaqda bağlı olduğundan o, ikiəlli stəkanı götürmək istədi, isti olduğundan tez yerə qoydu.

Quldursa elə çarpayısında dirsəklənmiş vəziyyətdə piləyərək çayın içməyə başladı:

– İndi çay içib qızınarsan, müəllim. – dedi, – Sonra qollarınızı yenə arxada bağlayacam. Siz dinc adama oxşamırsız.

– Uşaqlarımın başına bir iş gəlsə, sizi harda olsaz tapıb kökünüzü kəsəcəm! – Soltan kişi nifrət dolu bir görkəmlə bildirdi.

Qulam çayını tam içib qurtarmamış arxası üstə uzandı. Yuxu onu deyəsən möhkəm gırlamışdı.

– Bununçün gərək sən əvvəlcə burdan salamat qurtarasan. – o, bic-bic gülümsənərək, əlavə etdi. – Oğlun malımızı qaytarmasa, siz də salamat qayıtmayacaq... – yuxu apardığından sözünü bitirə bilmədi.

Soltan kişi soyuqdan titrək halda çayı ikiəlli götürüb püfləməyə başladı. Ocaq kişidən uzaq olduğundan istisi ona hələ çatmırdı. Stəkanı qoyub üstündəki adyalı bir qədər də yuxarı, sinəsinə qədər çəkdi. Gözlərini bu an mürgüləyən Qulamdan, bir metr aralıda söykənmiş və sapı dəstək yerindən sınımış dərgəzə atdı.

Müstəntiq Süleymanı istintaq edir.

İstintaq təcridxanası. Şəfiyev Süleymanın dünənki görkəmi və danışığıları elə dünən də götürüldüyü yerdə qalmışdı. Ancaq burada təcridxanada deyəsən ona nəyə görə bura gətirildiyini və onun hələ də nədə açıq-aydın təqsirli bilinməsi sübut olunmadığından verilən suallara cavablarda inadkarlıq göstərirdi. Müstəntiq kapitan Çələbiyev Vəliəhd kağızda bütün eşitdiklərini qeyd edirdi.

– Sizi necə tutub bura gətirmələri tam yadınızdadır? – müstəntiq soruşdu.

– Əlbəttə, yadımdadır. Mən piyan deyildim ki. – birdən nəsə xatırlayıb. – Hə, piyan dedim yadıma düşdü. Mən o, sərxoşu, tumanını batıran o dəyyusu görmürəm axı?

– Heç görməyəcəksiz də. – kapitan elə-belə sözgəlişi atdı. – Yaxşı, bu barədə sonra. Burada, lap əvvəldə dindiriləndə dediz ki, sizin görüşünüzdə gələn adamın gecikdiyinə görə, siz də əsəbiləşib, Rəcəbov Fərmana fiziki güc tətbiq etməklə, onu hədələyərkən, tutulmusuz. – o, «diplomat»ından siqaret götürüb yandırdı. – Şəfiyev, bizə hamısı çox gözəl bəllidir. Sadəcə olaraq siz yaddan çıxarırsız ki, sizin indi düz danışmağız, sonra sizinçün əmələ gələ biləcək çətinlikləri aradan qaldıra bilər.

– Nə var idi mən izahatımda yazdım, altından da qol çəkdim. – deyib, gözlərini kağızdan kapitanın gözlərinin içinə zillədi. – Vəkilsiz daha heç nə deməyəcəyəm. Heç bir Seyranı-zadı da tanımıram.

– Hətta indi, prezidentin fərmanına görə respublikada istənilən telefon danışığılarına qulaq asıldığını bilə-bilə, yenə dediyinizi israr edirsiniz?..

– Bəli, – dikələrək, daha da ciddiləşdi.

Onun bu cavabından sonra kapitan az qala ona desin: «yaxşı, tülkü köpəyoğlu, indi görüm nə deyəcəksən!» Bu fikirlə durub qapını açdı, çöldəki çavuşa:

– Dünənki o sərxoşu çağırın! – keçib yerində oturdu.

Bir azdan qapı açıldı, qara eynəkli bir polis leytenantı içəri girib dayandı. Qara eynəyini çıxardan kimi onun sol gözünün altında «göyərtili» göründü.

– Hanı bəs sizin sərxoşunuz? – Şəfiyev tez soruşdu.

– Buyur, bu da leytenant Rəcəbov. – Müstəntiq Süleymandan gözlərini çəkmədən, – oxşayır axşamkı tumanın batırana?

– Sən... Axşamkı o məzəkini çıxardan?! – Şəfiyev yerindən yarımçıq qalxaraq, az qalır əlbəyaxaya atılsın.

– Mən tək deyildim. Ora səhnə idi. Biz ikimiz də orda öz rolumuzu ifa eləyirdik. – Axşamkı oyunbazlığının tam əksi olan ifadələrlə üzünü kapitana tutaraq, – Yenə bir sualız var, cənab kapitan?..

– Yox, hər şey mənimçün aydındır. Gedə bilərsən. – deyə, işi ilə məşğul olaraq, yenə qabağındakı Şəfiyevə baxdı.

Leytenant dik dönərək qapıdan çıxdı.

Kapitan sakitcə kiçik bir maqnitafon çıxardıb stola qoydu. Şəfiyev bunu görən kimi məsələnin nə yerdə olduğunu başa düşdü və özünü bir balaca yığışdırdı.

Kapitan gözaltı istintaq etdiyi adama baxaraq düyməni basdı: «Alo, Süleyman!..» «Eşidirəm...» «Seyrandır...» «Bir saata dənizə tərəf, danışdığımız yerdə, meydanda, ağ «BMV»»; «Bəlkə bir yarım saat gecikdim, gözlə...»; «Gecikmək olmaz! Özbaşnalıq eləmə! Bu haradan ağına gəldi?!»; «Dişlərimin ikisi

xəstə idi, sizə demişdim. Birini çəkdim. O birisi də həkim müalicəsi tələb eləyir»... Kapitan maqnitofonu sondürdü:

– Bədir, yoxsa yenə nəşə çatmır? – Müstəntiq aparatı yana qoyaraq cavab gözlədi.

* * *

Oğulun atasına köməkliyi.

Kənddən-kəsəkdən aralı, çöl yolla dağlara tərəf ağ rəngdə, tozu dumana çevirən maşını idarə edən Biləsuvar polisi, baş-leytenant Qorxmaz, üz-gözü elə ilk görünüşdən yorğunluqla bərabər həyəcədən xəbər verirdi.

Nəhayət qarşıdan gələn «UAZ» maşınının ona yaxınlaşdığını görəndə sürəti azaldaraq dayandı.

Cavid atasının maşınının gəlib dayandığını görəndə, ona yüz metrə qalmış uşaq var-gücü ilə əyləci bassada, təzəcə sudan çıxmış maşını istədiyi yerdə saxlamaq olmurdu. Axır ki, maşın dayandı.

Oğlunu tək sükan arxasında görən polis, anı olaraq heç nə başa düşmədən əlini silaha atıb aşağı düşdü.

Cavid fərəhlə düşüb, atasına doğru qaçdı.

Elə bu vaxt ayağını sürüyərək üz-gözü qan içində, pəncəsinin qolu sökük halda başıaçaq, üst-başından hələ də su tökülən Qaraş arxa qapıdan özünü yerə atdı. Tez də silahı onlara tuşlayaraq qışqırdı:

– Dayan, kiçik, vurdum!..

Uşaq atasına bir on-on beş metr qalmış bu səsdən çaş-baş qalaraq, həm də atasının əl işarəsini görəndə o saniyə də dayandı.

– Qorxma oğlum. Ona nə lazımdır, mən gətirmişəm. – dedi.

– Göstər, sonra danışarıq. – deyərək bir əli ilə maşına söykəndi.

– Silahı at yerə, sonra! – Qorxmaz xoşluqla təklif etdi.

– Yox, aldada bilməzsən! – Qaraş silahı gah uşağa, gah da ona tuşlayaraq gözlədi. – Siz polislərə inam yoxdur!..

– Kişinin sözü bir olar! Mən uşaqnamam! Danışdıq ki, mən çantanı verirəm, sən də uşağı salamat qaytarırsan!.. – Qorxmaz bu zaman tonunu dəyişərək mülayim tərzdə, – Soruşmaq istəyirəm, o dünyadan biletsiz gələnə oxşayırsan, bəs uşağın babası hanı?..

– Onu «xortdan» Qulama tapşırıbmışam. – üzünə əl çəkib, əlavə etdi. – orada mənim zəngimi gözləyir. O balaca küçüyünə də maşın sürməyi yaxşı öyrətməmişən! Bura bax, söhbəti dəyişmə! Yoxsa biriz o birinin yıxıldığın mütləq görəcəkdir!..

– Yaxşı, qoy bu dəfə də sən deyən olsun! – Qorxmaz tapançanı yana atdı. Sonra geri dönüb maşının yük yerindən dolu çantanı götürərək ona doğru addımladı. Polis bir əli göydə, biri çantalı oğlunun yanından keçib Qaraşa beş-altı metr qalmış çantanı onun qabağına atdı.

Qorxmazı indi silahsız görən Qaraş, tapançasını qayışına sancdı, və arxayınlıqla çantanın üstünə getməyə başladı.

Ata-oğul bu an qucaqlaşdılar. Birdən Cavidin əli atasının belindəki tapançaya toxundu. O, baxışlarını yuxarı qaldıranda atasının gözlərindən o dəqiqə hər şeyi oxudu. Uşaq əlüstü tapançanı qaparaq tez dönüb silahı Qaraşa tuşladı:

– Əllər yuxarı, küçük! – qışqırdı.

Bu vaxt çantanın ağzın açan bandit tapançanın «üzüsoyuq» lüləsini görəndə çaşqın qaldı, tədricən əllərini qaldırıb:

– At yerə, o oyuncaq deyil! – bandit bu vaxt gah ataya, gah da oğlana baxaraq çımxırdı:

– Bax bunu düz dedin. O, çoxdan oyuncagnan oynamır. – dedi.

Baş leytenant ehtiyatla ona yan aldı, Qaraşın qollarını arxada qandallayarkən, bandit məqam tapıb, özünü zabitə bərk vuraraq ikisi də yıxıldı. Uşaq bu an hazırda saxladığı silahla yön-məqam axtarmaqla istəyirdi ki, atəş açanda atasına dəyməsin. Bu an fürsəti əldən verməyən Qaraş, altdan təpiklə Qorxmazı vurub kənara saldı və tez də qalxan kimi Qorxmazın üstünə atıldı. Zabit tez yana yumbalandı, cəld hərəkətlə də qalxan kimi, banditin yaxasını əlinə keçirib, dalbadal qüvvətli zərbələrlə onu axır ki, ayaqdan saldı. Ürəyin tam soyutmaq üçün bir neçəsini də ilişdirdi.

Bayaqdan qürur hissi ilə bu səhnəyə göz qoyan Cavid çatıb:

– Ata, bəsdir, öldürərsən! – Atasını sakitləşdirib onun qolundan çəkdi.

– Bağışla, oğlum!

Zabit birtəhər sakitləşdi. Onun yerdəki yarağını götürdü, sonra da qollarını onun arxasında qandalladı. Anı olaraq nəsə fikirləşərək onun belindəki qayışını çıxarıb, ayaqlarını da bərk-bərk bağladı. Qaraş əldəndüşmüş vəziyyətdə bir müqəvva kimi çiyninə alıb, atdı elə öz maşının banına. Keçib tez sükan arxasında oturmaq istəyəndə, birdən qabaqda mat-mat dayanıb ona baxan oğlunu gördü. Özünə indi-indi gəlirmiş kimi, bir sıçrayışa oğlunu qucaqladı, tez alnından öpərək:

– Sağ ol, qoçaq balam! Çox sağ ol! Kömək elədin! – dönüb maşına baxdı. – Qoy bizim maşın burda qalsın, onsuz da oralara çıxma bilməz.

Qorxmaz oğlunu yanında oturdub, çantanı da atdı onun ayaqları yanına.

– Bir az tələsək, oğlum! – dedi və cəld hərəkətlə maşını döndərərək dağa tərəf götürüldülər.

* * *

Ayı tələsi.

Soyuq, yarıqanarlıq meşə evində çarpayıda arxası üstə ağzıaçıq halda yatan Qulam birdən diksinərək, gözlərini açdı, tavanı görcək harda olduğu yadına düşdü, dikəlib bir tərəfdə də yatmaqda olan Soltan kişiye baxdı.

Kişi onun ayıldığını görüb, özünü yığışdırdı, işini tez saxladı və özünü də yatmışlığa vurdu.

Qulam qızarmış gözlərilə saatına baxdı. Telefonla Qaraşa zəng etdi, zəngə cavab verən olmadı. O, başını yelləyərək, Soltan kişiye və ocaqdakı alovun lap azaldığını görəndə, ləng halda durub odunlardan bir neçəsini ocağa atdı.

Bu zaman Soltan kişi yarıaçıq gözlərini ondan çəkmədən, adyalın altındakı dərgəzlə gördüyü işini çox ehtiyatla davam etdirdi.

«Xortdan» Qulam ayağa qalxdı və nəşə düşünərək, dönüb əsiri seyr etdi, bununla kifayətlənmədən o, asta addımlarla ona yan alaraq baxdı ki, kişi nəfəs alır, yoxsa yox? Onun yuxuda olduğunu yəqin edəndən sonra, yavaş addımlarla çölə çıxmaq üçün qapıya yanaşdı. Əgər bu zaman dərgəzin yerində olmadığını görsəydi, onun üçün hər şey aydın olardı. Lakin keçirdiyi yuxusuz gecə, yorğunluq və aramsız nəşələnməsindən o, bu kimi ayıq-sayıqlığından çox-çox uzaqda idi.

Elə onsuz da o tərəf-bu tərəfi aydın görünən – taxtaları aralı qapını Qulam dalınca bağlamayıb, yarıaçıq saxladı, tez bir papiros yandırdı.

Soltan kişi bu fürsəti əldən vermədi. O, gözlərini qapıdan çəkmədən elə adyal altındaca qollarını azad

elədi. Yubanmaq olmazdı. Tez ayaqlarındakı kəndiri açmağa başladı.

Bu an Qulam yenə də düyməni basıb Qaraşa zəng vurdu. Xeyli gözlədi, cavab verən olmadı, o, fikir içində dönüb, içəri girdi. Divar dibində yarıuzanmış vəziyyətdə yatan adama baxaraq keçdi.

Soltan kişinin başqa çıxış yolu yox idi. Çünki Qaraş oradan gedəndə dostuna: «Bir saatdan sonra mənə zəng edərsən, əgər cavab verməsəm, özün necə bilirsən elə də elə!» – demişdi.

Bu sözlər yenə Qulamın qulaqlarında səsləndi. O, qocaya yan alaraq, ayağı ilə ona toxundu:

– Oyan, a kişi! – çımxırdı.

Kişi gözlərini açaraq ətrafa, sonra da ona baxıb:

– Nə olub? Gələn var? – soruşdu.

– Oğlun deyəsən sözünün üstündə durmayıb. –

Qulam, kişinin başı üzərində əyilərək gözlərinə dedi. – Qaraşın telefonu cavab vermir.

– Bəlkə telefon işləmir?.. Və yaxud hələ görüşə bilməyiblər? – dedi.

Soltan kişinin məqsədi bu sözlərlə banditi öz fikrindən yayındırıb yanından uzaqlaşdırmaq idi, axırda da məqam tapıb, elə birinci həmlədə də onu ayaqdan salsın, sonra da: «Ya mənə verən Allah, ya ona!» – düşünürdü.

Qulam dikələrək, bir-iki addım aralanandan sonra dayandı, nəse fikirləşərək dönüb kişinin üstündən örtüyü atdı. Qocanın ayaqları yanında dərgəzi görüb, gözlərinə inanmadı. Onun qolları və ayaqları açıq idi. Qulam əlini belindəki silaha atmağa macal tapmadı. Kişi dərgəzlə böyründən vuraraq, yaraladı. Qışqırıq içində geriye atılan Qulam, nöyütlə dolu balonu aşırıdaraq, özü də əmələ gələn yanacaq gölməçəsinə yığıldı. Ocağa çilənən nöyut alışıraq tez alovlandı. Bandit heç yerindən qalxmağa macal tapmadan alov

onun belini bürüdü. O, daha da bərk qışqıraraq, təmiz yerə yıxıldı, uzunqulağı xatırladan «xortdan» beli üstə ağnadı ki, bəlkə söndürə bilsin.

Soltan kişi işin belə dönüş alacağını gözləmirdi. O, hətta elə çaşqın qalmışdı ki, heç bilmirdi nə ilə kömək eləsin? Tez örtüyü onun üstünə atmaq istədi, ancaq örtüyün özü də yaş olduğundan, alov bir az da çoxaldı.

Qulam birtəhər durub alov içində çölə qaçdı, yerdə uzandı ki, yenə çəmənləkdə bəlkə nəşə edə bilsin, heç nə alınmadı, durub, kolluqlar arası harasa su olan tərəfə qaçmaq istəyəndə, birdən nazik bir trosa ilişib, güclü surətdə göyə qalxdı. Yerdən üç-dörd metrə göydə sallana qalan Qulam dəhşətlə qışqıraraq yanırdı.

Soltan kişi heç nə edə bilmədi. O, şaq-şaraqla yanan meşə evindən uzaqlaşaraq yamacla aşağı qaçmağa başladı. Kişi, təqribən üç saata yaxın bundan qabaq onu nəvəsindən ayırdıqları yerə gedirdi.

* * *

Atanın oğluna ifadə verməsi.

Bu vaxt yenicə qayalığın altına çatan Qorxmaz, maşını saxladı, oğlu Cavidlə yerə düşdülər.

– Gəl, bu yaramazı da götürək. – deyərək, o, dal qapını açdı. O, Qaraşın ayaqlarını açandan sonra yerə düşürtdü. Ağzı və qolları bağlı banditi itələyərək, – Düş qabağıma! – dedi.

Onlar cığırda yuxarı qalxmağa başladılar.

Soltan kişi aşağıdan uşaqlarının səsinə eşidəndə bildi ki, onlar yuxarı onun üçün qalxırlar, oturub gözlədi.

Uşaq babasını görən kimi qabağa keçib qaçdı.

Soltan kişi qanı qara, əzgin vəziyyətdə nəvəsini qarşıladı.

Qorxmaz gəlib atasının yanında oturaraq, onun sərt baxışlarına baxmadan kişini qucaqladı.

– Bəs bu yaramazın dostu hanı? – Qorxmaz soruşaraq ətrafa baxanda, yanan evciyin tüstüsünü və ağacdən sallana qalan nəyinsə tüstüləndiyini gördü. O, üzünü atasına çevirəndə, kişi indi sanki, bir müqəssir qismində gözlərini oğlunun gözlərinə dikərək susdu.

Qaraş işin nə yerdə olduğunu çoxdan başa düşmüşdü. O, aşağı oturaraq, dizləri üstə çökdü. Ağlamağı eşidilməsə də, tam peşmançılıq içində qovrulurdu.

– Bu necə oldu ki? – Qorxmaz soruşdu.

– Təqsir özündə oldu. – Kişi aşağıdan yuxarı baxaraq, davam etdi. – Mən dərgəzlə əl-ayağımı açdım, o yatmışdı, oyananda, nədənsə şübhələnib mənim üstümdən örtüyü atanda, mən əlimdəki hazır tutduğum alətlə onu vurmaq istəyəndə geri çəkildi. Nöyütlə dolu balonu ocağa aşırıdanda özü də arxası üstə yıxıldı, bu dəm onu alov bürüdü, mən adyalla istədim kömək eləyim söndürüm, o da yaş olduğundan alov bir az da çoxaldı. Nə isə o, çölə qaçdı ki, yəqin su olan yer axtarsın. Sonra da belə. Elə bil çöldə onu kimsə gözləyirmiş, çıxan kimi tutub asdılar. – kişi sözünü tamamladı, birdən oğlunun üzünə baxıb, əlavə etdi. – Məni tutacaqsan? – soruşdu.

– Yox. Tutulmaqçın adam götürmüşəm. – deyib atasının qolundan tutaraq onu qaldırdı. – Gedək, ata, məni bağışla!.. Nə qədər bu tələnin «qonağı» gəlməyib, gedək burdan.

– Sən də məni bağışla. – dedi və Cavidlə qabağa düşərək maşına tərəf getdilər.

Mafiya elçisinə sərt cavab.

Şəhər qəbirstanlığı. Çiskin yağış altında cavan leytenantın dəfn mərasimində, Polkovnik Seyidov, başı sarıqlı Polkovnik Qəyyumov, mayor Hübətov və bir sıra hüquq-mühafizə orqan işçiləri burdadılar. Leytenantın əzizlərinə, ata-anasına gələnlərdən yaxınlaşıb başsağlığı verildilər, kimi onlara təsəlli və ürək-dirək verərək səbr diləyirdilər. Kimi də Polkovniklə görüşərək nəsə danışıır, sonra da maşınlara tərəf dağılışırdılar.

Ətrafında dörd-beş nəfər əlaltısı olan panamalı arıq, saqqallı yanındakı qara eynəklini işarəsilə çağırıb, nəsə dedi. Görkəmindən heç də şefindən fərqlənməyən qulluqçu aldığı tapşırığı başı ilə təsdiqləyib, mayor Hübətov Mürüvvətə yan alaraq məxfi tərzdə:

– Bizim şef baş verən bu faciələrlə əlaqədar o da narahatdır... Deyir ki, nə qədər özüm burdayam, vaxt təyin etsinlər danışaq. – sözünü qurtarıb, özündən razı görkəmlə, mayorun nə deyəcəyini gözlədi.

– Get ona denən, – Mürüvvət hisslərini gizlədərək, – onun o, qoduğa havadarlıq eləməsindən mənim xəbərim var. Onu tutandan sonra, sizi heç bu qəbirstanlığın direktoru da əlimdən gizlədə bilməz! – dedi və heç ona tərəf baxmadan başı ilə onun rədd olmasına işarə verdi.

Elçi könülsüz ondan uzaqlaşdı, dönüb bir dəfə də bir anlığa geri boylandı, sonra öz böyüyünə yan alaraq, aldığı cavabı dedi.

Belə məxfi söhbətlər Polkovnik Seyidovun gözündən heç vaxt yayınmırdı. İndi qulağının dibində mayorun axırıncı «baş» hərəkəti»nin nə demək olmasını bilmək üçün azca Hübətovun qulağına tərəf əyildi:

– Deyəsən, burda da dinc durmursan, kim idi o? – soruşdu.

Seyidov leytenantın əzizlərilə xudahafizləşərək bir daha səbr diləyib üzrxahlıq edə-edə mayorla birgə aralananda:

– «Lazımlı» adamlardandır. – dedi və maşının yanına çatanda ayaq saxladılar.

– Yaxşı fikir vermədim... üzünə baxmadım. – deyib, əlini dəstəyə atdı.

– İndi yaxından baxarsız, – deyərək bayaqkı elçini əl işarəsilə çağırırdı.

Bunu görüb, elçi də tez öz şefilə aralarında bu dəvətlə razılaşıdılar və elçi yenidən Hübətova yaxınlaşıb dayandı. Seyidov ona baxanda bir yolluq kənardakı dostlarına da öləri göz gəzdirdi. Mayor Hübətov bu gedən-gələni məyus etməmək üçün «elçinin» qulağına:

– Mənim şefimi görürsən? – o işarəsilə yanında dayanan əzəmətli polis polkovniki rütbəsində olan Seyidova başı ilə işarə etdi.

– Görürəm. Əjdaha kişidir! – dedi və gözlərini yenə də aşağıdan yuxarı Hübətova dikdi.

– Mənim şefim sənə şefinin panamasına... – deyərək, axırıncı sözü yalnız elçiyə eşitdirdi.

– Helə bu? – bu qısa boy adam, öz panaması altından mayoru qıyğacı süzərək soruşdu.

– Bu azdır? – mayor təəccüblə soruşdu.

Qısa boy vasitəçi suyu süzülə-süzülə şefi ilə dayanan adamlara yaxınlaşdı.

Polkovnik qapını açıb maşına oturmazdan qabaq:

– Sən ona nəşə dedin? – soruşub gözlədi.

– Ədəbiyyatda çox az işlənən sözlərdən bir-ikisini onun şefinə ithaf elədim. – dedi və mayor Qəyyumov Sabirin qoluna girib maşına tərəf aparmaq istədi.

– Yenə, əlbəttə mənim adımdan. – deyib başını yelləderək maşına oturdu.

Toyxana ətrafında pusqu.

Başdan-başa yaşıllıqlar, çəmənazardan ibarət olan bir yamacın qoynundakı böyük bir kənddə toydur. Toyxana ətrafındakı uşaqlar, cavanlar, ağsaqqallar və qız-gəlin yerbəyerdə öz işlərində, məsləhətləşmədə idilər.

Balaca bir avtobusla gələn musiqiçilərdən biri «sintezator» əllərində düşəndə, yer əyləm olduğundan, az qala üzüaşağı getməkdən özünü güclə saxlayıb, gülüşdülər. Sonra hərə gəldikləri yol barədə öz təəssüratlarını danışdı.

Buradakı toy yiyəsindən də çox uşaqlar, yeniyetmələr ayda-ildə gördükləri musiqiçiləri tez dövrəyə alaraq onları maraqla seyr edirdilər.

Toyun sahibi çalsaç, iri cüssəli, əsl dağ adamı görkəmində olan bir kişi onlara «xoş gəlmisiz» deyərək gülərlə qarşılayıb, toyxanaya – onlar üçün ayrılan xüsusi yerə ötürüb, yerləşdirdi.

Toyxanadan bir qədər aralı, çay stolu arxasında oturanlar, – Qəyyumov Sabir, sahə müvəkkili Mehdiyev Fariz və İbrahimov Qorxmaz idilər. Onlar öz aralarında nədənsə danışırldılar. Qəyyumov Sabir əlbəttə rütbəcə böyük olduğundan bu əməliyyata rəhbərlik edən bir zabit kimi, onun dedikləri yanındakılar üçün bir tapşırıq kimi qarşılanırdı. Bığsaqqal qoyduqlarından hələm-hələm tanınmırdılar. Həm də mülkü paltarda olduqlarından elə də gözə dəymirdilər. Başaşağı oturub öz işlərində idilər.

Ucqar rayonlarda səlahiyyətli sahə müfəttişi işləməkçin həmin kəndlərdə qalıb yaşamaq elə də vacib deyildi. Rayon mərkəzində yaşayıb, bütün kəndlərdən

xəbərin olurdu. Həftədə bir-iki dəfə kəndlərə baş çəkib insanlarla ünsiyyətdə olmaq kifayət edirdi. Bura qədər onların qaçaqmalçılara yaxın düşmələri də Mehdiyevin köməkliyi ilə olmuşdu. O, xaraktercə böyükə-böyük, kiçiklə-kiçik, əməlisaleh, olduqca işini sevən bir zabıt kimi rayonda hörmət qazanan adamlardan idi.

Toy mərasimi adətlərinə tamamilə yad olan bir mənzərə əmələ gəldi. Üç nəfər əli avtomatlı «əsgəri-komuflyaj» libaslarında hardansa burada tapıldılar. Onlar ilk baxışdan sakit, mülayim də görünsələr, amma davranışlarından işlərini yüksək professionallıqla yerinə yetirən bir sərhədçi kimi təsir bağışlayırdılar. Əsgərlər buradakı gələnlərə-gedənlərə göz qoyurdular.

– O oğlan qonşu kənddəndir. Mütləq bura toya gəlməlidir. – Mehdiyev astadan danışaraq, ətrafa da göz gəzdirib, əlavə etdi. – Təzə iş girib, evdə də dediklərinə görə, az-az tapılır.

* * *

Çay çimərliyində oğurluq.

Sentyabr ayı payız ayı da olsa, bu günkü hava günəşli, isti keçirdi. Vadidən axan çayın ətrafındakı balaca bir çimərliyi xatırladan daşlı-qumsallı bu yer, Çıraqlı kəndindən təqribən bir kilometrlik məsafədə idi. Bu günkü gün təkcə çox isti olması ilə deyil, həm də Çıraqlı kəndindəki toy mərasimi ilə fərqlənirdi. Hər tərəf hələ də yaşıl donunu saxlamaqda idi. Tək-tük ağac olardı ki, belə tezliklə yarpaqlarını qızılı, çəhrayı rəngə boyasın-çevirsin. Buranın bəzi yerlərindən, sıx kol-koslu meşələrindən nəinki adam, heç buralardakı meşələrin əsas bəzəyi olan qabanlar da keçə bilməzdi.

Sahillə başlarında odun-çilə şələsi aparən üç qız aralarında çox şən bir əhvalla danışa-danışa gedirdilər. Çimərliyə çatanda qabaqda gedən qız, yan-yörəyə

baxdı, sonra ona çatmaqda olan rəfiqələrini gözlədi.

Qızlarla meşəiçi, kol-kos arası bir qarasaqqal cavan onlardan gözünü çəkmədən əylə-dura gedərək, qızların dayandığını görüb o da yerini rahatladı.

Nəhayət, həmən qabaqdakı qız şələsini yerə atdı, bunu gören rəfiqələri də yüklərini başlarından atdılar. Aralarında nəse deyib gülüşdülər və tez-tələs üst donlarını soyunaraq daşlar üstünə qoydular, alt paltarlarda üçü də suya düşərək astadan gülüşdülər.

Burada kolları qızıl olan qarasaqqallı cavan, indi xüsusi bir ehtirasla süzdüyü bu qeyri-adi mənzərəni özünün fəvqəladə görkəmilə ağırlaşdırdı.

Hələ də çimərlikdə olan xanımların arabir gülüşləri yarızarafat, yarıciddi replikalarını eşidən olmasaydı, onların həqiqətən də «su pərisi» olmalarına heç şübhə etməzdilər. Bu cavan «pərilərin» üçü də ağbədənli, üstəlik ağ ipək canköynəklərində olduğundan hər suya baş vurub, qurşağa qədər qalxanda «pərilərin» yaş köynəkləri bədənlərinə yapışdığından, qadın gözəlliklərinin əsas hissələrindən olan üç cüt tər «meyvələri» də bütün incəliklərinə qədər göz oxşayırdılar.

Gizləndiyi yerdən özünün şəhətli ehtirasları ilə süzdüyü mənzərədən uzaqlaşmaq istəməsə də, bu cavanın paralel keçirdiyi başqa bir hiss daha üstün olduğundan, o əlində hazırladığı bir «qonqanı» uzadaraq qızların qırmızı güllərlə olan donlarından birini ilişdirib, özünə tərəf çəkdi və oradan cəngəllik içində əridi.

Çox keçmədi ki, bu ara qızlardan birisi çıxıb geyindi, dalınca bir «pəri» də çıxaraq, hələ də suda, arxası üstə, yalnız gözləri və burnu sudan çöldə qalan rəfiqəsinə:

– Südəbə, getdik, gəl. – deyərək şələsini götürüb o da yola düzəldi.

Hələ də arxası üstə suyun üzərində uzanan Súdabə, öz şirin xəyallarında idi və heç nə eşitmirdi. O, göydə dövrə vuran bir qartalı, özünəməxsus baxışlarla seyr edirdi. Hərdən də onun, cırcıramaların səsinə yarıb keçən qiyıltısı qulaqlarına çatan kimi, üzündə ani yaranan sevinc təbəssümü yanib tez də sönmürdü.

Çimərliyin əks tərəfdəki sahilində özlərini günə verən bir neçə tısbağa birdən suya atıldılar.

Suda qalan «pəri» bu səsdən sanki yuxudan ayılan kimi olub, ayağa durdu. Sudan çöldə olan hissəsini, indi ətrafında heç kəsin olmadığı bir vaxtda, tez əllərini sinəsində çarpazlayaraq tutdu. Súdabə istədi qışqırıb rəfiqələrindən birinin adını çəksin. Nədənsə ürək eləmədi və qızı əlüstü vahimə бүrүyən hisslərlə sudan çıxdı. Donunu nə qədər axtarsa da, tapa bilmədi. Qızı ağlamaq tutmuşdu, gözləri yaşardı. Ağlamağını güclə saxlayaraq, yay səndəllərini geyinib, kolluğa yan alaraq qısılib oturdu.

* * *

Qaçaqmalçıların aralarında ilk mübahisə.

Çıraqılı kəndindən aralı yamacdakı otlağın kənarında da sıx meşəlik idi. Buradan kəndə qədər olan məsafə, çimərlikdən kəndə qədər olan məsafədən təqribən iki dəfə artıq olardı. Burada otlayan heyvanlar da əsasən çıraqılıların idi.

Ətraf meşələrdə olan orman və otlaqlardan ən geniş sahəlisi burada yerləşirdi. Kənarları əsasən palıd, qarağac, dəmirağac və tək-tük rast gəlinən cır armud, əncir və başqa meyvə, giləmeyvə ağac və kollarından ibarət idi.

Seyranla əmisi oğlu İmranın durduğu yer sıx meşəlik, cəngəllik də olsa, otlaq onlara əllərinin içi kimi

görünürdü. Onlar burada qurduqları iki ədəd yaşıl rəngdə «turist» çadırlarından bir qədər aralı, öz aralarında nədənsə söhbət edirdilər. Qaçaqmalçılıqla məşğul olduqlarından, danışarkən aşağıdan və hər saniyyə də ətrafa göz yetirirdilər.

Seyran əmisi oğlu İmrandan dörd-beş il yaşda kiçik idi. Hər ikisi ata-anadan tək oğul olduqları üçün onların münasibətləri bir-birinə qarşı qardaş kimi idi. Ancaq bir az qabaq, təqribən iki həftədən də artıq baş verən «toqquşma» onların arasına soyuqluq gətirmişdi. Hər ikisi Gərəkliyə idilər. Yasər isə bir il idi ki, Perimbeldən onların kəndinə köçmüşdü. Gərəkliyədən bir xəbərləri yox idi. Son vaxtlar Seyran demək olar ki, evdə tək qalmış anasının və uşaqlıqdan sevdiyi qızın həsrətilə yaşayırdı. Düşünürdü ki, oğlunun ucbatından bəlkə də yazıq arvad indi qonşuların gözünə görünməkdən çəkinir. Ondan böyük əmisi oğlunusa evdə ata-anası və bir bacısı da vardı. Onun evdən ayrı düşməsi heç eyninə deyildi. Seyran onun bu xasiyyətinə hərdən qibtə də edirdi.

Şırıltı eşidildi, bu zaman kolluqlardan çıxıb balaca meydança ilə onlara yan alan qarasaqqallı Yasəri gördülər. O, yaş saçlarını darayaraq, onların çoxdankı məsləhət mövzusunda gedən söhbətlərinə qoşuldu. Seyranın danışığına qulaq verib, hərdən göz yetirirdi.

Seyran birdən tonunu dəyişərək, İmrana üzünü çevirdi:

– Toyun başlamasına az qalıb, – dedi və ayağa durub, davam etdi. – bu köpəkuşaqları «malı» gətirmədilər. Acından da lap ürəyim gedir! – o azca nəfəs ötürdü, otlaqda inəkləri otaran yeniyetmə oğlan uşağına baxıb əlavə etdi, – bir dəli şeytan deyir, o uşaqla get kəndə, bir az toy xörəyi gətir.

– Hə, tez-tez de. – bu ara Yasər güzgüdə özünə yaraşlıq verə-verə sözə başladı. – Mehdiyev orda oturub «bilərsizliklərlə» səni gözləyir, üstəlik də təkənfərlik bir lüks kamera, içində də daha özün bilirsən... – dedi kötük üstə oturub darağın dişlərini təmizləməyə başladı.

– Bura bax, zırrama! Yüz dəfə demişəm, mənim yanımda başından yekə danışma! – İmran dikələrək, çeynədiyi saqqızı yana tüpürdü, hirsli Yasərin darağını alıb atdı. – Baş daramaqla insanın nə sifəti gözəlləşir, nə də başına ağıl gəlir! – dedi.

– Zırrama sənin əmioğlundur! – Yasər ayağa durub, darağının dalınca baxdı. – Bibioğlunuzun qəbri hələ soyumayıb. Bu da onun gicbəsrliyi ucbatından olub. Özümüz də neçə vaxtdı ev-eşikdən qaçaq düşmüşük!

Seyran deyilənləri eşitcək üstündəki silahı yana atdı, o saniyə də tutaşdılar.

İmran bu səhnəyə bir qədər etinasız baxdı. Onlar yerdə uzanmış vəziyyətdə bir-birilərinə o ki, var çəkirdilər. Axırda böyük əmioğlu oturduğu yerdən boğuş səslə qışqırıb tapançasını ayağa çəkdi:

– Bəsdirin! – silahı Yasərə tuşlayaraq durdu.

Tutaşanlar aralanıb, hərə bir yanda üst başlarını təmizlədilər, aradılar yenə də həmlə etmək istəyəndə, İmranın bu an kəskin sifətindəki zəhmdən qorxdular. O, durub Yasərin üstünə yeridi:

– Mənə bax, qurumsaq kiçik! – silahı Yasərin boğazına sıxdı. – Görürəm, sən son zamanlar çox ötkəmlik eləyirsən, elə et ki, bir azdan bibioğlunun yanında yıxılmayasan! – dedi.

Təqibçilər toy şənliyində.

Toyxana ətrafında adamlar qaynaşırdılar. Polkovnik Qəyyumov həmkarlarının danışığına qulaq versə də, o, ayaq üstə gəzişərək, fikirli görünürdü. Hərdən də gəlib-gedənlərin kimliyi ilə maraqlanaraq həmkarı sahə müvəkkili Mehdiyevdən soruşurdu. Sahə rəisi buranın adamlarını, uşaqdan böyüyə qədər hamısını tanıyırdı.

Gələn «cip» maşını saxladı, onun içindən düşənlər şən əhvalla gülüşə-gülüşə toyxanaya tərəf keçdilər. Bunu görən sərhədçilər öz işlərinə başladılar; başlarının üstünü kəsdirib sənədləri soruşdular.

Sabirlə həmkarları əsgərlərin işlərindən razı qalaraq, aralarında baxışdılar.

Bir kənarda toy sahibinin ətrafındakılardan biri saatına baxaraq, əllərini yana atıb, gileyli şəkildə: «Mən başa düşmürəm bu musiqiçilər nəyi gözləyirlər, başlamırlar?» – dedi. Toy yiyəsi onu sakitləşdirərək: «Onlar, bilmirsən, toqqalarının altını bərkitməyincə çalmırlar» – dedi.

Uzaq, çala-çöküklü yolla gələn musiqiçilər əlbəttə ac olmalı idilər, həm də onlar biryolluq yeməklərini bəri başdan yeməlidilər ki, sonra burdakı bu yeniyetmə uşaqların özlərinə belə bir toy tutacaqdılar ki, onların öz tərlərilə toyxananın tozunu yatırtmalıydılar.

Toya gələn üç nəfər orta yaşlarında kişilər idi, onlar gəlib toyxanaya keçəndə uzaqdan-uzağa Sabir gilə salam verdilər. Mehdiyev ancaq başını yelləməklə cavab verib, üzünü tez yana çevirdi ki, «birdən onu tanıyarlar – işlər korlana bilər». Onun bu hərəkətini Qəyyumov bəyənərək dodaqaltı gülümsündü.

Mehdiyev kimi adamların belə işlərdə yaxından iştirak etmələri, işin uğurla getməsinin tam da olmasa əlli faizinə zəmanət kimi idi.

«Sovetlər birliyində» yaşayan insanlar, onun kolxoz, sovxoz təsərrüfatlarını – altı-yeddi kəndin zəhmətkeşləri bir «sovetlikdə» çalışanları bir-birləri ilə həmişə ünsiyyətdə olduqlarından, bir bazara getdiklərindən, bir məktəbdə oxuduqlarından, əksər hallarda da bir-birlərinə qız verib, qız aldıqlarından özlərinin uşaqlardan böyüyə qədərini çox yaxşı tanıyırdılar. Kimin «nəçi» olduğunu, hansı sənət sahibi olduğunu bilməmiş olmazdılar. Sahə müvəkkili Mehdiyev Fariz də bu adamlarla vaxtilə bir məktəbə getmiş, onlarla bir yaşayıb, böyümüşdü. Onun üçün də polkovnik Qəyyumov, çoxdan vermək istədiyi: «Sən bu qədər əhalini neçə-neçə kəndlərdə yaşayan adamları – uşaqlardan böyüyə qədərini, adları ilə hamısını bir-bir necə tanıyırsan? – sualını vermədi. Qorxdu ki, bu yersiz olar, onun əsl kriminalçı olduğuna xələl gətirə bilər.

İndi, burada onlar kəndin ortasındakı bu toyxana ətrafında ikən, toya gələn hər yeni adamı görəndə Qəyyumov bir peşəkar hüquqşünas kimi əvvəlcə Mehdiyevə baxır və onun nə düşündüyü ilə tez də razılaşırdı.

* * *

Toya tələsən balaca çoban.

Otlaq yanındakı meşəlikdə qaçaqmalçıların aralarında yaranan münaqişə, hələ də soyumaq bilmirdi. Təqribən iki həftə bundan qabaq onlar üçün bədbəxtlik gətirən uğursuz bir gün oldu və aldıqları narkotikdən qazanc gəlmədiyinə görə, bir-birlərini gəmirirdilər. Onlar üçü həmyerli də olsalar, Yasər bu iki doğma

əmioğlanları üçün yad adam kimi idi. Onun narkotik qaçaqmalçılığından başqa ən pis mənfi cəhəti, özünün sağalmaz bir narkoman olması idi. Bu xüsusiyyətinə görə, o taydan «mal» onun əlinə çatan kimi, bu iki qohum, həmişə onu yüz sıxma-boğmaya salaraq əlindən «malı» alıb, müştərilərə özləri satırdılar. Gələn gəliri də aralarında dədə malı kimi tən bölürdülər. Bilirdilər ki, narkoman «malla» birlikdə tutulsa, bunun axırı onların hamısı üçün bir faciəvi sonluqla bitər. İndi də həm «malın» hələ də gəlməməsinə görə, həm də özünü bir qədər səbrsiz, kobud aparmasına görə Seyranla İmranın yanında yararsız – yumurtlamayan toyuq kimi görünürdü.

– Onu da bilin ki, mən sizdən qorxmuram! – Yasər uzandığı yerdəcə dikələrək əlavə etdi. – Siz ikiniz də yaxşı bilirsiniz ki, o taydan «mal» mənə görə gəlir. Mənimlə dost da olsalar mənə ata-qardaş deyillər! – deyərək, Yasər yerini rahatlayıb oturdu, qısaca nəfəs ötürdü, Seyrana qıyğacı göz qoyaraq əlavə etdi. – O, bizə qoşulan günü sənə demişdim, «Qohumun düzgün adama oxşamır!». O, səhvi səhv dalınca eləyir. Bizim işdə də səhv eləyənin bircə «yolu» var!..

Bu vaxt Seyran yenə ona doğru sıçrayanda, İmran onun ağzından elə oturduğu yerdəcə bir sille vurdu. Seyranın dodağı qanadı. Gözləri təəccübdən həlqələndi. İmranın üzündəki ərkyanalıqla birgə qətiyyətliyi görəndə, kəsilə-kəsilə qalıb, heç nə demədi.

– Mən belə görürəm, onun dediyi o «yol» üçün sən darıxırsan! Nadürüstün biri! Bizi gic yerinə qoymusan?! – İmran başçı olduğunu bir daha onların yadına salaraq, üzünü Yasərə çevirib əlavə etdi. – Sən, onun ayağının heç tozu da ola bilməzsən!.. Sən başıboş!.. Gedib yenə çayda çimib gəlmisən! – bu dəm Yasər nəsə demək istəyəndə, – Mumla! Şalvarın dalı yaşıdır. Demirsən izinə düşə bilərlər?! – o, qəzəbli

baxışlarını ondan çəkmədən dirsəkləndi.

Seyran bir qədər aralanaraq, yaxınlıqdakı çeşməlikdə üz-gözünü və dodağının qanını yudu. Elə bu vaxt uzaqdan toy səsi gəldi. Arabir əsən həzin mehin, kənddən gətirdiyi qara zurna-qavalın ifasında «Heyvagülü» oyun havası yaxşı eşidilirdi. Seyran ayağa durub tez balaca çobana baxdı.

Uşaq da bu an qara zurna səsi eşidən kimi, nə üçün burada olduğunu yaddan çıxardaraq, kəndə tərəf üz tutdu. O, uşağın kimlərdən olduğunu, hətta adını da bilirdi.

Seyran uşağın fikirini başa düşüb, qaçaraq kəsə yolla çobanın qabağına çıxdı.

– Bura bax, o toy sizin kənddədir? – tövşüyərək dodağının qanını silib. – Hı, yıxıldım, dodağım əzildi.

– Hə, Teymurun toyudur. – uşaq gedə-gedə cavab verdi. O, Seyranı tanısa da, nədənsə adını çəkmədi.

– Dayan, tələsmə. – Seyran yüngülcə çobanın qolundan tutdu. – Bir iş desəm, eləyərsən? – soruşdu.

– Nə iş? – yenə getmək istədi.

– Qaçma da, bir dəqiqə gözlə. – Seyran onun qabağını kəsib, əlini cibinə saldı. – Bir az bizimçün yemək gətir. Amma elə elə heç kəs bilməsin! – o, pul çıxardıb, uşağa vermək istədi.

Çoban yana adlayaraq pulu götürmədi. Seyran pulu uşağın köynəyinin cibinə qoydu.

– Pul lazım deyil. – O, pulu çıxardıb Seyrana uzatdı. – Bəs özünüz niyə getmirsiz? – soruşaraq nəhayət pulu Seyranın ovcuna qoydu.

– Bizi axı, dəvət eləmiyiblər. – deyib, heyflənərək çobana baxdı.

– Bağışla da, atam mənə deyib, heç kəsdən heç nə alma! – Uşaq bu sözlərlə yola düzəlib getmək istədi.

– Yaxşı, – Seyran pulu götürdü, əvəzində balaca kağıza bükülü bir şeyi çobanın şalvar cibinə qoyaraq

davam etdi. – görürəm ağıllı oğlansan. Onda Kərim-ağanı görsən, bunu verərsən ona, deyərsən, kömür çıxardırdı, gələ bilmədi.

Balaca çoban tələsdiyindən daha heç nə demədən yola düzəlib qaçdı.

* * *

Balaca çoban özünü toya çatdırır.

Toyxana ətrafında birdən yeni bir canlanma əmələ gəldi. Bu vaxt bəyoğlanı onun sağdış-soldışları arasında evin pilləkənlərindən düşürdürdülər, musiqiçilərin müşayiəti ilə cavanlar onu toyxanaya aparırdılar. Onların belə təm-təraqlı keçdiyinə bütün ətrafdakı qızgəlinlər əl çalaraq, çox şən görkəmləri və rəngarəng libasları ilə zinət verirdilər.

Kəndin kələ-kötürlü, meşəyə uzanan, əsasən heyvanların gediş-gəliş yolu Qəyyumov gilin oturduğu yerdən yaxşı görünürdü. Polkovnik Qəyyumovu toyətrafi məsələlər, toyda baş verən hadisələr çox az maraqlandırır. Birdən meşə tərəfdən bir yeniyetmənin bu küçəyə düşməsi və onun uzun-uzadı gəlişi polkovnikin fikrini tez cəlb etdi. O, Mehdiyəvə yan alıb, uşağın tələsərək toya tərəf gəlməsini göstərdi.

Balaca çoban Seyrandan ayrıldıqdan sonra, qaça-qaça gəlirdi. Tövşüyərək həyətə daxil oldu. O, adamlar arasında axtardığı adamı tapmayıb, özündən böyük qardaşı gözüne dəyəndə azacıq toxtadı. Tərəddüd içində ona yan alanda, sağ əlini cibinə saldı.

– Sahib, Kərimağanı görməmişən? – soruşdu.

– Kərimağanı neyniyirsən?! – çımxıraraq əlindəki fotoaparatu boynundan asdı. – Uşaqsan, get uşaq qələtinə elə! Heyvanları kimə tapşırırsan?! Get, işinlə

məşğul ol! – Üzünü yenə dostuna tutaraq, ona aparatla nəyisə başa salmağa başladı.

Pərt olmuş kiçik qardaş, indi heç yan-yörəsindəki uşaqlara oxşamırdı. O, hələ də bir əli cibində durub boylandı.

Sahə müvəkkili Mehdiyev onların söhbətini eşidəndən sonra, həmkarlarına baxmadan:

– Deyəsən şübhələrimiz doğru çıxacaq. O uşağın adı Qəribdir, heyvanların yanından gəldi. Bu gün heyvanları otarma növbəsi bunlarındır. Kərimağanı axtarır.

– İşimizin adı nədir? Gözləyək, görək axırı nə olur? – Polkovnik Qorxmaza tərəf dönərək əlavə etdi: – O, uşağın dalınca indi aftafa da lazım olsa, gərək gəzdirək! – Dedi və çaydan bir qurtum içib, siqaret yandırdı. – Sizə o uşaq qəribə görünmür? – Polkovnik yanındakılardan dodaqaltı soruşdu.

– Demək istəyirsiniz, onun cibində Kərimağaya çatacaq nəşə var? – deyə baş leytenant İbrahimov öz cavabı ilə də təsdiqlədi.

Asayış keşikçiləri burada öz söhbətlərində idilər. Onların aralarında gedən hər hansı bir söhbət gəlib yenə bu yerlərdə gizlənən qaçaqmalçılara çıxırdı. Kəndlilər öz aralarında, yaxında baş vermiş o hadisədən hələ də danışdılar. Təqib zamanı qaçaqmalçılardan bir cavanın ölümü bəzilərini qorxutmuş, kimini isə qohumunun ölümü yandırır, gecə-gündüz qisas almaq barədə düşündürürdü. Orqan işçilərindən olan itki onlar üçün hesab deyildi. Sadəcə itkinin hər iki tərəfdən olması onlara bir balaca təskinlik gətirirdi. Qəyyumovun burada olmasını əlbəttə, heç kəs bilməməli idi. Onun bura gəlib, bu yerlərdə axtarış aparmasına şübhəsiz ki, böyük cəsarət lazım idi. O, macəralı həyat tərzini keçirməyi sevən bir adam kimi, təpədən dırnağa qədər əsl orqan işçisi –

əsgəri idi. Onun enli alnındakı, üzündəki qırıqlı əzələlər, iri gözləri ətrafındakı vaxtsiz qırıqlar həyatının keçməkeşli keçməsindən xəbər verirdi.

Çaypaylayan armudu stəkanların boşlarını götürüb təzə pürrengi buğlanan çaylarla əvəz etdi, qeyri-adi qonaqlar hərə bir çay götürərək, içməyə başladılar. Qorxmaz Qəyyumovun çayı qəndsiz içdiyini görüb: çayı kəllə qəndlə içməyin ləzzəti başqadır – deyəndə, mayor sonuncu dəfə qanını analiz edəndən sonra həkimin ona: gemoqlabının yaxşıdır, ancaq qanında şəkərin artma ehtimalını deyib, mümkünə çox az qəbul etməyini tapşırmasını danışdı. Mayor onlara baxaraq: “Qənddir, duzdur – bunlar “ağ ölüm” sayılırlar” – dedi. – Daha o biri “ağları”demirəm. – qımışaraq vurğuladı.

Bu zaman toyxanadan çıxan bir oğlan uşağı, Qəribə yaxınlaşıb onun qolundan yapışdı. Təkidlə incik halda dostunu içəri oynamağa çağırırdı. Qərib onu görən kimi, Kərimağanı soruşanda, o, görmədiyini deyərək Qəribi qolundan sürüklədi. Onlar toyxanaya girdilər.

Qəyyumov, Qorxmazın fikrini bilib, uşaqların dallarınca toyxanaya getməsinə icazə verdi.

Qorxmaz lal-dinməz stəkanını yerə qoyub, toyxanaya tərəf getdi. O, içəri girəndə toyun şıdırğı yeri idi. Buradakı atmosfer hər adamı güldürüb, sevindirirdi. İlk baxışdan kimin kim olduğu heç bilinmirdi. Bu toy mağarı, rayon mərkəzlərindəki toyxanalardan tamam fərqlənirdi. Bu mağaranı xatırladan toyxananın üstü əsasən “palıd” və “dəmirağac” budaqları ilə örtüldüyündən bura çəkilən işıqlar azlıq edirdi. Toyxana qabaqcadan sulansa da, artıq torpaq qurumuşdu. İndi burada toz dumana, duman da tüstüyə qarışmışdı.

Qəriblə dostu oynayan cavanlara qoşuldular. İranın “Avropalı gəlin” bədii filmindən “tormoz

Hüseyn” mahnısını oynayırdılar. Bu yerlərin cavanları bunu özlərinə bir oyun havası kimi çox yaxın bilib, bərk seviridilər.

İbrahimov boş yerlərdən birində sakitcə oturdu, toyxana boyu yerə basdırılan dirəklərə mismarlanmış ensiz taxtaya rahatca dirsək verdi, altdan-altdan şən-lənənləri süzməyə başladı. Mərkəzdə iki cavan oğlan qarşı-qarşıya oynamaqları ilə sanki yarışa girmişdilər. Tamaşaçılar oturduqları yerdən əl çalaraq deyib-gülürdülər.

Bu vaxt gözlənilməyən bir anda Qəribin böyük qardaşı Sahib bir oğlanla içəri girdi, o, Qəribi çımxırtı ilə çölə çağırdı. Qərib bir əli cibində çölə çıxaraq onlara yanaşdı.

– De görüm, Kərimağanı nə işə soruşurdun? – bu dəfə Sahib sakitcə soruşdu.

Qorxmaz İbrahimov onların dalınca çölə çıxıb, bir qədər aralıda dəsmal çıxardaraq üz-gözünün tərini sildi.

– De, gözləyirəm! – Sahib bir qədər ucadan əsəbini boğaraq soruşdu. – Kərimağaya nə demək istəyirdin?! Əlini cibindən çıxart, nədi səhərdən əlin elə cibindədir sənin? Görüm nədi cibində?!

– İnəklərin yanından gəlirdim. – Qərib titrək səslə dilləndi. O, əlini cibindən çıxartdı. – Bir nəfər qabağımı kəsib: «Bu kağızı ver Kərimağaya, əvəzində bizə bir az yemək gətirsin» dedi. Mən də gətirdim, bu da kağız, heç bilmirəm nə var. – deyərək balaca çoban kağıza bükülmüş nəyisə qardaşına uzatdı.

Sahib kağızı uşaqdan dart vurub aldı.

– Sən niyə götürdün kağızı?! – deyə qışqırdı, sonra Kərimağaya üzünü tutub: – Bura bax, sizin bu işin mənim qardaşıma heç bir aidiyyatı yoxdur! O köpəkoğlunu da o, heç tanımır... Götür, bu zəhrimarını da, elə rədd ol bu kənddən ki, bir də ayağın bura

dəyməsin! – deyə kağızı Kərimağanın üstünə atdı, onu itələyib hələ az qaldı da vursun.

– Yavaş danış, – Kərimağa ətrafı süzərək, – camaatı yığma başına. Nə var ki, burda? Kərimağa pərt halda kağızı yerdən götürdü.

Cavanlar bir-birlərini qeyzlə süzdülər. Kərimağa əlini bulamaq istəmədi. Onlara yan alan ağsaqqallar arasından bir cantəraqı, əlində balaca çubuqla dayanıb bir qədər baxdı. Qabaq dişləri düşmüş yeddi-səkkiz yaşlı oğlan uşağı Sərxeyrə xəbərçilik eləməsindən ləzzət alaraq, cavanlara baxıb dişləri arasından dayanmadan gülürdü. Bir növ onun tutduğu işi hamıya nəsə bəxş edəcəkdi.

– Bəs öz adını demədi sənə?! Necə görükürdü o? – Sahib qardaşının yaxasını dartışdıraraq yenə çımxırdı.

– Hə, dedi: kömür çıxardır, ona görə də gələ bilmir. – Qərib çaş-baş halda, çalışırdı hamısını yadına salsın. – Hə... belə, şələbiğ, sən boyda, ucaboy, uzunsifət. – uşağ bildiklərinin hamısını deyib susdu.

Qorxmaz onun dediklərini yaxından dinlədi və hər ehtimala qarşı onlardan aralandı ki, kimsənin nəzərlərini cəlb etməsin və gözlə qaş arasında Sabirgilə yanaşsın, bütün təfəsilatı ilə onlara danışsın.

– Uşağın dediyinə görə, tanımadığı bir adam, hərçənd mən buna inanmıram, tanımasın, Kərimağaya «herain» göndərək, əvəzində də onlara yemək gətirməsini deyib. Bütün dəlil-sübut var. «Heroin» də bu saat onun cibindədir. Bəlkə...

– Yox. – Qəyyumov qəti surətdə gözlərini bəzəltməklə bildirdi. – Bu toy yığmasının xoşuna gəlməz. Kərimağayla gedib, o nadürüstləri tutmaq lazımdır. – dedi.

Toyu aparan əliçubuqlu sərxeyir, yüngülvari də olsa toy mərasimi vaxtı şuluq salan cavanların qollarından yapışsın, özünəməxsus tərzdə gülümsəməklə

toyxanaya saldı. Əlüstü camaatın alqışları eşidildi. Elə bil musiqiçilər də bunu gözləyirdilər. Qabaq dişləri düşmüş oğlan uşağı onlara suvaşaraq elə hey sevincək əl çalırdı.

– Buyurun! – Sərxeyir onları mərkəzdə buraxdı. – Mən aparın toyda şuluq salanların cəzası özünüz bilirsiniz nədir?!

– Sağ ol Ziyafət! – yerlərdən səslər gəldi.

– Çoxdan lazım idi!..

– Belə olarsız!.. – deyib gülüşdülər.

Kərimağa ilə Sahib burada əlacsız qalıb, köynəklərini çıxartdılar.

– Çöldə əl-qol atırdın, elə bildin səndən qorxdum?! – Kərimağa köynəyini oturacağa qoyub, dövrə vurdu.

– İndi görərik kim qorxur!.. – Sahib də köynəyin yerə qoydu.

– Göstərin məharətinizi! – Sərxeyir çubuğu ilə onları hədələdi, sonra da zurnaçılara çubuqla işarə etdi. Bunu gören zurnaçılar «Cəngi» havasını başladılar. Bu musiqini eşidən hər kəs belə meydan sulayardı. İndi ancaq bu iki cəzalandıranlar meydanda dövrə vururdular. Onlar axır ki, bir-birlərindən yapışdılar. İkisi də dizə düşüb, yenə qalxdılar. Sahib cəld hərəkətlə Kərimağanın belindən yapışaraq onun ayaqlarını yerdən üzəndə, o ayağını Sahibin ayağına ilişdirməklə onu yıxdı, buna camaat alqışlarla əl çaldılar.

* * *

Qaçaqmalçılar aclığa tab gətirmirlər.

Məşədə, heyvanların otladığı talanın ətrafında, ağaclar arasında Seyrangil hələ də məskənlərini dəyişməyib, oturmaqda davam edirdilər. Onların başqa

çıxış yolu yox idi. Aclıq onlara güc gəlirdi, az qala ağıllarını da başlarından eləyəcəkdi. Üçü də fikirli görünürdülər, Seyranın yeməkgətirtmə işinə görə onların narahatlıqları daha çox gözə çarpırdı. Yasər saatına baxıb, İmrana tərəf:

– Bu vaxta qədər mən üç arvad alıb-boşayardım. Görünür o balaca dibələk kiçük də, o uşaqlığıyla bizi tovladı... – dedi və siqaret çıxardıb, kosovla yandırdı.

– Ola bilsin, təsadüfən kimsə işə qarışmaqla, uşağa mane olub. – İmran Yasərin fikrini tamamladı.

– Daha odun atmayaq, tüstü uzaqdan görünə bilər. – Seyran bunu deyərək, var-gəl etdi.

– Hələ harasıdır, bir də gördün bizi də Qulam kimi buradaca ayağımızdan asdılar. – deyərək, Seyranı gözaltı çeynəyib, əlavə etdi. – Bu da aramızdakı bir nəfərin xeyrinə olar.

Hər dəfə məsləhətli söhbətlər əsnasında Yasərin atmacalı məxrəclə danışmasından Seyran tənqə də gəlsə, son zamanlar çox az əhəmiyyət verirdi. «Aramızdakı bir nəfərin xeyrinə olar» sözlə yenə rəqibini sancmaq istəyirdi.

– Nəhs gətirmə. Bir az da gözləyək. – İmran dönüb Seyrana tərəf. – Sən necə bilirsən?

Seyran lal-dinməz gəzişərək onlara heç bir cavab vermədi, ancaq çiyinlərini yığmaqla kifayətləndi.

Böyük əmioğlu bel çantasının ağzını açaraq, oradan bir avtomat «Kalaşnikov» çıxardı, ona bir optik nişanalan da bərkıtdi. Silahı üzünə qaldırmaqla əvvəlcə kənddən otlağa gələn yolu nəzərdən keçırtıdi, sonra da burdakı otlayan heyvanların üzərində gəzdirməklə sanki kimisə, nəyisə axtarırdı. Birdən axtardığını tapmış kimi sabit dayandı. Bir anlığa kəsılən musiqi səsinin başlanacağına qulaq verib gözlədi. Musiqi başlanan kimi, lapdan atəş açıldı. Talada otlayan heyvanların arasında ikiillik bir ala-

bula dana top kimi yerə dəydi. O, baltasını da çıxarıb Yasərə uzatdı.

– Onun bir budu bizə bəs eləyər. Tez gətirib burda soyarıq. Sən get, indi özüm də gəlirəm. – dedi.

Yasər əvvəlcə Seyrana köndələn baxdı, sonra da könülsüz böyüklərinin dediyinə əməl edərək, baltanı qapdı və oğurlanaraq açıqlığa üz tutdu. Gizlənə-gizlənə mallararası özünü can verən erkək danaya çatdırıb, balta ilə birinci onun başını kəsdi, sonra da bir budunu saqqalayıb ayırdı.

Bu vaxt özünü çatdıran İmranla cəsədi sürüyərək ağaclar arasındakı kolluğa atdılar.

Seyransa optik cihazlı avtomatla talaya və ümumiyyətlə bütün ətrafa göz gəzdirirdi. Kənddən gələn yolu nəzərdən keçirərək, gözlədi. Kəndə uzanan yolda heç nə görünmürdü.

Yasərlə İmran tezliklə də özlərinin gətirdikləri budu soymağa başladılar. Əti necə gəldi kötük üstə parçalayaraq, iri-iri tikələrə bölürdülər.

Seyran ətrafdakı kolluqdan qaragilə ağaclarının düz şivlərindən bir neçəsini qırıb onlardan kabab çəkmək üçün şişlər düzəldirdi. Düzəltdiyi şişləri İmranın yanına qoyan kimi o, birini götürdü. Qanı axa-axa ətlərə duz səpəndən sonra, tikələri şişə keçirdərək odun üstündən asdı.

* * *

Kərimağa görüşə razılıq verir.

Kəndin başqa bir həyətyanı sahəsinin çəpərinin çölündə, dərəyə enən xəlvət bir yerdə, gözdən-qulaqdan uzaq da olsa, bura toyun səsi hərdən lap aydın gəlirdi. Qolları qandallı Kərimağa, sahə müvəkkili kapitan Mehdiyev və baş leytenant Qorxmazın arasında məyus

bir görkəmdə dayanmışdı.

– Alın, siz də tanış olun. – deyərək, Mehdiyev Seyranın çoban uşaqla göndərdiyi balaca paketi Qəyyumova verdi.

Polkovnik paketi açaraq içindəki tozu dilinə vurub dadını hiss edən kimi yana tüpürdü:

– Kərimağa, – Sabir onun gözlərinə baxaraq dedi, – indi başa düşdün, səni niyə qandalladıq. Elə ancaq bu kağızdakı heroinə görə sənə «iş» düşür. Hələ burda yazı da var. – O, tozu yana ataraq, kağızın qırışlarını açdı: – «Salam! Kərimağa! Bizimlə olan o bədbəxt hadisədən yəqin ki, sənin də xəbərin var. O «işdən» sonra, İmranla Yasərin mənə inamları itib. Mənə sənin köməyin lazımdır. Buralarda səndən başqa heç kəsım yoxdur. Səni gözləyirəm. Xahiş eləyirəm, gələndə bir az yemək də gətir. Seyran». – Qəyyumov kağızı cibinə qoydu.

Yazını eşidəndən sonra cavan oğlanı ağlamaq tutmuşdu. Düşdüyü vəziyyətin onun üçün nə ilə qurtaracağından qorxurdu. Onun qarşısında duran bu adamların üzlərində nəzərlərini gəzdirdi. Onların heç birinin üzündə özünə qarşı nə bir doğmalığ, nə də bir ürəyiyanıqlıq gördü. Ən əsası da, Mehdiyevdən başqa o bir nəfərin lap yuxarıdan olması onu çox qorxudurdu.

– Mən başa düşmürəm, – Kərimağa nəhayət Polkovnikə üz tutub, sözə başladı. – o, məndən nə köməklik istəyir? – titrəyişli səslə davam etdi. – Mənim onunla heç bir alverim olmayıb! O zəhrimar «paraşoku» da bununla üçüncü dəfədir mənə göndərir. Hər alanda da mən atıram o yana! Biz, sadəcə olaraq, onunla bir yerdə məktəbi qurtarıb əsgərlikdə, Qarabağda qulluq eləmişik, vəssalam!..

– Yaxşı. Hələlik sənə inanırıq. – Sabir həmkarlarını süzərək davam etdi. – İndi əsgər dostun sənislə görüşmək istəyir. Sən də get görüşə. – Polkovnik

sözünü qurtarıb, Kərimağanın nə deyəcəyini gözlədi.

– Yaxşı. – Kərimağa ani olaraq nəse düşünüb sözünə davam etdi. – Mənim də sizdən bir xahişim var.

– Eşidirəm. – Polkovnik dedi.

– Nə atam, nə də evdəkilərin bundan xəbəri olmasın. – deyə, qəti fikrini bildirdi.

– Hamısı sənin özünü necə aparmağından asılıdır! – Polkovnik kəsə cavabı ilə onu inandırdı.

* * *

Əsgər dostların görüşü faciəsiz ötüşdü.

Üç müştərəklərin bu dəfəki bir yerdə tutduqları məskən uzun çəkdi. Buna səbəb, ətraf kənd camaatlarının onların işlərindən xəbərdar olmaları idi. Kəndsiz, evlərsiz yaşamaq onlar üçün get-gedə çətinləşirdi. Hansı yolla, nə bahasına olur-olsun, onlara mütləq kiminləsə də əlaqə yaratmaq lazım idi. Bu əlaqəni də qurmağa, bu üç yoldaşdan ən çox çalışan Seyran idi. Onun Kərimağa ilə əlaqə yaratmaq istəməsinə bir neçə səbəb var idi. Hazırda da onu ən çox düşündürən əsgər yoldaşının bir neçə dəfə ona xəbər göndərməsinə baxmayaraq, nəyə görə cavab verməməsi idi. Elə buna görə də əmioğlusunun təkidinə baxmayaraq, onun boğazından nəinki kabab, heç su da keçmirdi.

O, yenə snayper tüfəngini üzünə gətirib kənddən otlağa gələn yolu nəzərdən keçirdi. Heç kəs görünmədiyindən tüfəngi ağaca söykədi, lal-dinməz var-gəl etdi. O, gözücu bisməkdə olan kabab şişlərinə baxdı. Yoldaşları dayanmadan dişlərinə çəkdikləri kababdan ağzı sulansa da, onlara tərəf heç baxmaq da istəmirdi.

Nəhayət, Yasər boğula-boğula yediyi kababın

şişini yana qoydu, əlini silib, tufəngi götürdü. Kənddən otlağa gələn yola tuşlayaraq üzündə sabit saxladı.

Yanında dirsək verərək çeynəyə-çeynəyə şişləri çevirən İmran, onun üzünün dəyişdiyini görüb, çoxdan aralarına düşən sakitliyi poza bilən bir xəbərin olacağını başa düşdü.

İmran məşğuliyyətindən əl çəkib, tufəngi ondan alaraq ayağa durdu. Yasər heç nəyə məhəl qoymadan yır-yığış etməyə başladı, balta ilə torpaq qazıb odun üstünə ataraq onu söndürdü. İmran snayperlə baxanda, gələnlərin birinin Kərimağa olduğunu tanıdı. Tez Seyranı yanına çağırıb silahı ona verərək baxmasını işarə etdi: «Bax gör bəlkə sən tanıyasan o arvadı» – dedi.

Seyran yola diqqətlə baxıb, əsgər yoldaşını tez tanısa da, onun yanındakı axsayan qarının kim olduğunu tanıya bilmədi.

Kərimağanın əlində güllü çit parçasından bir bağlama vardı. Onun yanı ilə yeriyən beli bükük qarı, bir əlində çomaq, bir əlində də vedrə ağzıyaşmaqlı bərk axsayırdı. Axsama «taktına» da uyğun boş vedrədən çıxan yeknəsək səs tala üzərində əks-səda verirdi.

– Deyəsən dostundur gələn. Əgər odursa, sən heç gözləmədiyin dərəcədə vəfalı çıxdı. – Yasər eyhamla deyərək, dodaqaltı gülüşlə əlavə etdi. – Çoxdan evdən-eşikdən qaçqın düşdüyünü nəzərə alıb, yanında da bir xanım gətirir. – bic-bic gülərək, çeynədiyini uddu.

İmran bir qədər böyük qardaşsayağı iki stəkana araq süzüb, birini qaldıraraq Seyrana uzatdı.

– Əmioğlu, keç mənim günahımdan! Bağışla məni... – yalvarışlı ifadə ilə Seyrana baxdı. – Mən sən xətrini çox istəyirəm. Neçə vaxtdır sən də acsan. Gəl içək, sənə çox içmək olmaz, indi gedəcəksən... bir-iki tikə ye, hər şey yaxşı olar, inşallah, görərsən! Sən heç bir günahın yoxdur. Naleqaz danışığlara qulaq

asma. Əsas odur ki, mən bilirəm sən necə oğlansan! – dedi və əlini göydə saxlayaraq Seyranı gözlədi.

Kərimağanın gəldiyini görəndən sonra o bir qədər özünə gəldi. Özünün özünə qarşı itirdiyi hörməti indi elə bil qaytarırdı. O, arığı alıb stəkanları bir-birinə vurmadı, dayanmadan başına çəkdi. Qalmış pendirdən bir tikə götürüb çörəyin üstünə qoyub yedi. Yarısevincək binoklu Yasərin əlindən dartaraq mənzərəyə bir də diqqət yetirdi və cihazı İmranın qabağına qoydu. Yasərin ona ünvanladığı danışıkların cavabını o, qeyzli baxışları ilə qaytardı.

– Hə, deyəsən odur. Qarı ya heyvanlara baxandır, ya da inək sağmağa gəlir... Olsun yolda rastlaşıblar. – dedi və bir qədər tərəddüddən sonra əlavə etdi. – Amma, qarının görkəmi mənim xoşuma gəlmir. Belə axsamaqla evdən çölə çıxmazlar.

– Yəqin dostun da hər adam üçün onu aparmır. – Yasər şeyləri yol çantasına yığa-yığa, onu qıcıqlandırmaq üçün dedi.

Seyran bir anlığa yerində basdırılmış dirək kimi dayanıb heç nə demədi. Birdən silahı qaparaq onu ayağa çəkdi.

– Sənin o düşük ağzını bu saat tez bağlayaram! – dedi.

İmran tez atılaraq avtomatın lüləsini aşağı endirdi:

– Dayan! Onun dediyində həqiqət var. Əgər elə olsa, görüm bu dəfəki özbaşinalığını nə ilə əsaslandıracaqsan?! Qarı, bəlkə sənin dırnaqarası dostlarından, onu tanımağını istəmir. Ona görə də axsayır?..

– Hələ bilmək olmaz, bəlkə tumanın altıynan Qəyyumov özü iməkləyir. – Yasər bu dəfə də sancmağından qalmadı.

Get-gedə otlağa yaxınlaşmaqda olan bu iki nəfəri,

on-on beş metr yoldan aralı, meşəiçi Qəyyumovla sahə müvəkkili Mehdiyev müşayiət edirdilər. Onlar ehtiyat üçün, hər ehtimala qarşı, hətta ağacları da nəzərdən keçirirdilər.

Birdən vedrənin səsi kəsildi.

Müşayiətçilər də əlüstü dayandılar, kol-budaq arasından onlara göz yetirərək, nə baş verdiyini bilmək istədilər.

– Deyəsən, qarı narahatdır. – Qəyyumov bu mənzərəyə öz fikrini bildirdi.

– Sizcə, nədən? – kapitan da razılıqla soruşaraq, həyəcan keçirdiyi göründü.

Onların yolda qarşı-qarşıya dayanaraq söhbətlərini eşitmək bir az çətin idi. Cırcıramaların səsi, əsən mehdən ağac yarpaqlarının xışıltıları mane olurdu, söhbətin nədən getdiyini qulaqlarına çatmırdı.

Söhbəti Kərimağa özü açaraq:

– Mən bayaq orda sizə demədim, – sözə başladı, – utandım. Onun bizim kənddə istədiyi qız var... Məni bağışlayın. Qız da onu sevir. Əsgərliyə qədər də biz onunla bir yerdə oxumuşuq. O, bizə tez-tez gəlirdi. Bir də, elə buna görə o, məni özünə yaxın bilir. – dedi və onun sanki çiyinlərindən ağır bir «yükün» götürüldüyü hiss olundu. Bu sözlərdən sonra o, daxildə də keçirdiyi gərginliyi tamam unutdu və indi bir əsgər kimi qorxmadan hara lazım olsa idi, getməyə hazır idi.

– Bəs, ata-anan necə baxırlar onların münasibətlərinə? – deyərək, qarı çəliyə söykənib soruşdu.

Polkovniklə kapitan onların nədən söhbət etdiklərini eşitmədiklərinə görə, nə edəcəklərini bilmədilər. Sabir düşündü ki: «bəlkə qarı onları gördüklərini və yaxud, son dərəcə ayıq-sayıq olmağımızı istəyir».

– Soruşursan, nədən narahatdır? – Sabir qoltuğundan silahın çıxardıb əlavə etdi. – Öz intuisiyasından. – dedi.

– Bəlkə, daş ayağın əzir? – Mehdiyev soruşdu.

– S-s-s... Sakit!.. O da ola bilər.

Qaçaqqlar daxilən çabalayırdılar. Gələnlərin hələ də yolda dayanıb aralarındakı danışığından burada bərk narahatlıq keçirirdilər. Aralarında elə bir məqam yaranırdı ki, baxışları ilə biri digərini didib-dağıtmağa qalırdı.

İmran kababdan bir tikə ağzına atdı, yenə snayperi götürüb, yolda dayananlara baxdı. O, bir neçə dəfə barmağını tətiyə atıb-dayandı. Görünür, onun üçün adam vurmaq da, indi ağzında kababını çeynədiyi dananı vurmaq kimi bir şey idi. Bu adam üçün, əhatəsində olan adamların fikrini bilmək elə də vacib deyildi. İndinin özünə qədər, Seyranın salamat qayıdıb, təzədən onlara qoşulması ilə heç cür barışa bilmirdi. Öz doğma adamı olmasına baxmayaraq, onu bir neçə dəfə araya alıb, təqiblərdən necə qurtardığını dəfələrlə soruşmuşdu.

Polkovnik Qəyyumovla sahə müvəkkili meşəiçi çox ehtiyatla hərəkətdə idilər. Arabir qarı ilə Kərimağanı görməsələr də, vedrənin səsi eşidildiyindən, özləri də dayanmadan irəliləyirdilər. Birdən yaxınlıqda milçək vızıltısı eşidilən kimi də, təzə atılmış dana cəsədini gördülər. Mehdiyev yana tüpürməklə heyflənərək onların ünvanlarına söyüşlər yağdırdı.

– Bu dana, – kapitan Mehdiyev heyflənsə də, üzündə ani olaraq, ayrı bir təbəssümlə, – bu gün toy eləyən kişininindir. Görünür, toyda az ət verib...

– Əclaflar açlığa davam gətirməyib, heyvanları qırırlar. – Polkovnik onunla razılaşaraq təsdiqlədi.

– Bu köpək uşaqları heç nədən çəkinmirlər! Nə qədər it-qurd dağıtmayıb, kəndə xəbər vermək lazımdır. – Mehdiyev bunu deyərək, kol-budaqla dananın üstünü örtməyə başladı.

– Salamat qalsaq, özün xəbər verərsən. – Sabir,

yola baxaraq əlavə etdi. – Gəl işimizdən qalmayaq.

Kərimağa ilə qarı talaya çıxıb, inəklərin ən sıx olan yerinə girdilər. Kərimağa düşündü ki: «Əgər o, öz inəyinə yan alıb, onu qarıya sağdırsa, Seyran gil bunu uzaqdan görəndə dərhal şübhələmə bilərlər. Çünki, kənd adamları hansı heyvanın kimin olduğunu da çox gözəl bilirdilər». Onun üçün də öz qonşusu gilin sağmal inəyini axır ki, tapıb, bir təhər pişim-pişim və astadan nazlaya-nazlaya ona yan aldılar.

Birdən Qarı dayanaraq, başını çox qaldırmadan Kərimağaya: «Bu inəyin kimin olduğunu onlar görsələr, bizdən şübhələmə bilərlər» – dedi. Kərimağanın fikrini Qarı deyəndə o, bir az da qorxuya düşdü:

– Düz deyirsən, – Kərimağa altdan-altdan bütün ətrafı gözdən keçirərək, yavaşdan əlavə etdi. – İnəklərin arasında uzaqdan yaxşı seçməzlər, qorxma. – dedi və aralanaraq bir kötük gətirib inəyin yanında oturmaq üçün qoydu.

Qarı vedrəni inəyin altında ehmalca yerə qoyub, kötük üstə oturdu. Vedrənin dibindəki su ilə, inəyin əmcəklərini yumağa başladı. O, tutduğu işi çox peşəkarcasına elədi, suyu yana boşaldıb, inəyi sağmağa başladı.

İmran bu xırda detallı gözləyirmiş kimi, snayperi gözündən yan edib:

– Get, amma gözdə-qulaqda ol! – dedi.

Seyran tapançasını ayağa çəkib, qabaqdan «komuflyajlı» gödəkçənin altında gizlədərək qayışına sandı.

– Mən indi gələcəm! – deyə kinayəli baxışlarını Yasərin üzündə saxladı.

– Get-get! Səni gözləyirlər! – deyib Yasər də özünəməxsus gülüslü kinayəsini ona qaytardı.

Polkovniklə Mehdiyev talada baş verənləri

nəzərlərindən qaçırmadan son dərəcə ehtiyatla işləyir, çalışırdılar ki, hazırladığı əməliyyat planını pozmasınlar. Sabirin daxilən keçirdiyi həyəcanı başa düşmək olardı. Seyidov bir Baş idarə rəisi kimi, cərrahiyyə əməliyyatından onun özünə gəlməsini gözləmiş, ayılan saat da söhbət əsnasında Sabirə: «İstəyirsən işi başqasına tapşırım?» soruşanda, o: «xeyr, bu işi axıra mən özüm çatdırmalıyam, əks təqdirdə mən ərizə yazıb, işdən çıxmağa belə hazıram!» demişdi. Rəis işçisinin birdən belə, gözlənilməz prinsipiallığını başa düşmədi, onun bir qədər aydın danışmasını xahiş edəndə, Qəyyumov: «Birinci, rəis o, cavan leytenantın ruhu qarşısında mən özümü günahkar sayıram. İkinci, lap çoxdan mənim bir yaxın dostumun xahişini hələ də yerinə yetirə bilməmişəm, bu əməliyyatla da güman var ki, onun o arzusunu yerdə qoymaram. Bunun nə olduğunu, üz vurmayın, deyə bilməyəcəm, sonra onsuz da biləcəksiz» – deyir. Polkovnik Seyidovla mayor Hübətov aralarında bir-biri ilə baxışaraq razılaşıbmışdılar.

Polkovnik saatına baxıb, öz-özünə nə isə götür-qoy edərək:

– Bunlar hardasa, yaxındadırlar... Amma, nədənsə çıxmırlar. – sakit, nəfəslə dedi.

– Bəlkə, nədənsə şübhələnilblər? – eləcə Mehdiyev də, boğuş səslə fikrini bildirdi.

– İnanmıram. – Qəyyumov ona tərəf dönərək davam etdi. – Məncə, hələlik biz tərəfdən heç bir qüsurlan olmayıb.

– Ola bilsin bir-birlərinə qarşı inamlarını itiriblər. Belə olsa, bu da bizim üçün bir əngəlin də artması deməkdir.

Bu anlarda qarının sağdığı inəkdən təqribən beş-altı metr aralıda duran Kərimağa, yalnız uzaqdan sakit görünürdü. Daxilən keçirdiyi gərginlikdən ürəyinin

döyüntüsünü özü eşidirdi. Arvad geniş tumanı altındakı «avtomatı» məqam tapıb, birəlli tez ayağa çəkərək onu elə rahatladı ki, lazım olanda ona çox vaxt itirməsin. O, əsas məşğuliyyətini arası kəsilmədən yerinə yetirirdi. Hətta, uzaqdan Sabir onu görəndə dodaqaltı gülümsünürdü. Sağılan inək heyvanların tərpənişindən o da birdən movuldadı, ayaqlarını götürüb-qoydu. Qorxmaz başındakı çalmalı yaylığın altından geriye baxanda Seyranın arxa tərəfindən gəlişini və inəklərin aralanaraq ona yol açdığını gördü. Baş leytenant gördüyü işi daha da ürəklə və səlis temple icra etməyə başladı. Köhnə tanışının onu tanıya bilməsi ehtimalı az da olsa, onu istər-istəməz gərginləşdirdi.

Puskuda duran Polkovnik, Seyranın Kərimağaya yaxınlaşmasını görəndə, onun üzündə sevincə birgə qayğı, artıq bir başağrısı olacağı da hiss olundu. Zabit indi çalışırdı onların yaxşı görünməsi üçün özünə münasib bir yer eləsin.

– Gördün? – Sabir kapitana boğuq nəfəslə dedi. – Sənsə narahat idin, axır ki, gəldi...

– Odur? – müvəkkil soruşdu.

– Burdan uzaqdır. Amma deyəsən odur. Bax, mən elə bundan qorxurdum. Onlar əks tərəfdə taladan cənubda imişlər. Kərimağaya inanmaq olar. Seyranın hansı tərəfdən gələcəyini bilmirdi. Görüşləri də bilinirdi ki, birincidir... Bir şey baş versə... – Polkovnik Qəyyumov bu an nəfəsini dərib, Mehdiyevə tərəf təəssüflə baxaraq davam etdi. – demək istəyirəm ara qarışsa... hayıf ki biz onlardan çox uzaqdayıq... Özümüzü çatdıra bilmərik!.. – dedi.

Polkovnik Qəyyumovun fikri ilə şərik olduğunu bildirən sahə müvəkkili əlindəki «avtomatı» hazır vəziyyətə gətirdi. Onların hələlik başqa çarələri olmadığından, sakit-səssiz durub, təzə görüşən cəbhə dostlarının özlərini necə apardıqlarını seyr etdilər.

Talada inək sağılan yerin qərb tərəfində duran Sabirgilə, bir güllə mənzili qədər məsafə vardı. Seyranın çıxdığı talanın cənub meşəliyi isə, bir az uzaq olardı. Bu da coğrafi-həndəsi baxımdan bir «üçbucaq»lıq təşkil edirdi.

Qaçaqmalçılar tam hazır vəziyyətdə yükləri – çantaları da bellərində, abırlı-başlı alpinistləri xatırladan görkəmlərdə idilər. Bircə onların üstündəki silahlar işi korlayırdı. Yasər indi, snayper tüfəngi ilə, İmransa binoklla nə baş verdiyini və dostların görüşlərini izləyirdilər.

Qorxmaz əsas işindən ayrılmadan, dostların aramsız, sevincli gülüşlərlə itələşərək bir-birinin başlarına dolanmalarına göz qoyurdu. Seyran üzü qarıya tərəf dayandı, gözucu da olsa, ondan asılı olmadan arvada baxırdı.

– Sözün düzü, – Seyran nəhayət ürəyindəkiləri açıb danışmağa başladı. – fikrim hələ səni görmək idi. Beş ildir tərxis olmuşuq, bir dəfə də olsun əməlli-başlı görüşə bilməmişdik. Həç bilmirəm necə oldu, mən bu işə baş qoşdum. – o, bu an bir qədər utancaqlıqla sözünə davam edərək. – İndi də sizə gəlməyə ürək eləmirəm, utanıram, elə bil çəkinirəm. İnanırsan?

– Seyran, anana yazığın gəlsin! Üzülüş onlardan. – Kərimağa da axır ki, dostunun ürək sözlərinə cavab olaraq belə başladı. – Bu yol səni, xeyirə aparmaz! Uşaqlıq eləmə! Zəmanə pisləşib. Mən də görüşmək istəyirdim, inan düz sözümdür. Cəbhədə hamı sənin igidliyinə, mərdliyinə heyran idi. Nə oldu sənə!? Niyə belə dəyişildin sən?! – deyərək, Kərimağanın özü də birdən dostunun üzündəki təbəssümün bədbinliklə əvəz olduğunu hiss etdi. – Get-gedə vəziyyət ağırlaşır. İndi bir nəfərin işləməsilə böyük ailəni saxlamaq olmur. Cəmi bir ay olar, rayon mərkəzində balaca bir iş tapmışam. Ona görə də başım qarışıq olub... İstəyirsən,

səni də öz yanımda düzəldim, işlə?..

– Yaxşı ki, iş tapmısan... Sənə görə mən sevinirəm... Nə isə. – Seyran, ətrafa göz gəzdirərək davam etdi. – De görüm, kağızlarımı alırdın, ya yox?

– Alırdım, bu gün də aldım. – Kərimağa azacıq sıxıntı keçirib, davam etdi. – Ancaq o kağızların içindəkilər lazım deyil. Bilirsən, mən də ailənin indi daha bircə oğluyam. Qocalarım eşidən kimi bir haray-həşir qopartdılar ki! Birinci o kağızı, gətirib atama vermişdilər. Elə, ondan sonra yazıq qız da özünə yer tapa bilmir. Rəfiqələrindən utanır. – o, bir qədər aşağı tonda əlavə etdi. – Özünü yanındakılardan gözlə!.. Bilirsən, kimi deyirəm!..

– Bilirəm, Kərim... Mənim işim yaxşı deyil. Məni polis axtarır! Atışma zamanı bir leytenant həlak oldu. Mənim onun ölümündə günahım yoxdur. Məsələ bundadı ki, heç sübutum da yoxdur. Yaxşı... nə isə... Dedim, – Seyran bu ara dostunun qulağına əylərək davam etdi, – bəlkə, buralarda elə bir adam tapıla, bir az maddi cəhətdən kömək edərdi, əvəzində də təzə partiyadan ona mal verərdik. – dedi.

– Çox pisdir vəziyyət. Elə bil hamı bir-birinə göz qoyur. İnsanlar arasında inam itib. – o, nəfəsini ötürüb, əlavə etdi. – Mənim sənə bir dost kimi məsləhətim var. Get, özün hər şeyi danış, onlar da bizim kimi insandılar, başa düşərlər. – dedi.

Kərimağanın dedikdlərində heç bir yanlışlıq yox idi. Seyrana qarşı tam səmimi deyilən sözlər, onların öz yaşları qədər – 28-illik bir dostluğun «əks-sədası» kimi səsləndi.

– Polislərlə o bədbəxt hadisədən sonra, bağışla məni, daha heç bacın Südəbənin adını çəkməyə belə cürət eləmirəm. O leytenantı mənim bibim oğlu vurdu. Özü də öldü. Polkovniki də sonra mən yaraladım. Heç bilmirəm sonra necə oldu. – Özündən asılı olmadan

aralıdakı mal-qaraya nəzər saldı; onların qayğısız, qorxusuz-ürküsüz olmalarına belə həsəd apardı. – Bağışla, çox gecdir. – O, gözlərini gizəltmək üçün qarıya tərəf döndərdi. – Bura bax, bəlkə qarı bizə bir az süd versin, boğazım quruyub. – O, Kərimağanın qoluna girərək, gedə-gedə gözlərini gizlicə sildi.

Bu vaxt, gözlənilməz bir məqamda inəklər talada bərk çaxnaşdılar. Yekə bir «qoyun» itinin hardansa qova-qova gətirdiyi çaqqal qarının artıq sağıb qurtarmaqda olan inəyini də hürkütdü, vedrənin südü dağıldı. Qarı yıxıldı, onun yaşmağı burnundan düşdü. Qorxmaz tumanı altındakı avtomatı çıxartdı. Artıq gec oldu. Seyran onu lopa bıqlı da görsə, o saniyə tanıdı. O, de bayaq tapançanı Kərimağanın böyrünə sıxaraq qışqırdı:

– At yerə avtomatı! Polis tulası! At! At! Sənə, elə polis formasından çox, arvad tumanı yaraşırmış!

Baş leytenant ələcsiz qalıb silahı yana atdı.

Seyran əsir götürdüyü dostunu da özü ilə sürüyərək, avtomata yan aldı, ayağını onun qayışına keçirdib qaldırdı və onu çiynindən asıb:

– Görürəm, qulaq asan qarısan. – Seyran bərk həyəcanlı idi. O, basqını hər tərəfdən gözləyirdi. Ona görə də çalışırdı ki, hər şey sakitliklə həll olunsun. – İndi də, qoltuğundakın iki barmağınla götür, at mənə tərəf. Amma səhv eləmə! Beş addımlıqdan gülləm yan keçməz!.. Haydı!..

Qorxmaz onun dediyi kimi eləməyə məcbur idi. O, tapançanı da atdı onun ayaqlarına.

Talada indi tam açıqlıq idi. İnəklər çoxdan dağılıb, uzaqlaşmışdılar. Odur ki, onların durduqları yer, meşədəkilərə əllərinin içi kimi görünürdülər.

Polkovnik Qəyyumovla sahə müvəkkili Mehdiyev bərk həyəcan keçirirdilər. Hansısa bir nəticəyə gəlməyə çətinlik çəkirdilər.

– Mənim, Sabir, o oğlanın ata-anasına yazığım gəlir. Bunlar cəmi iki qardaş, bir bacı idilər... Böyük qardaşını Qarabağ müharibəsində vurdular. Sonra bunu da apardılar, yaralı qayıtdı. O biri də rəhmətlik atasın heç görməyib. Nə isə... belə işlərdə, mənim səriştəm azdır. Sən necə istəsən, elə də eləyək. – Mehdiyev deyib, yandakı kötüyün üstündə oturdu.

Polkovnik onu başa düşüb, cibindən mobil telefonu götürdü, düyməni basaraq gözlədi.

Otlaqda hələ də oturmaqda olan Qorxmazın telefonu zəng çaldı, o telefonu açdı.

– Məncə, telefonla danışığın vaxtı keçdi. – Mehdiyev polkovnikə tərəf dedi.

– Alo. – Sabir Qorxmazın telefona cavab verdiyini gördü. – Darıxma, biz burdayıq, hamısını da görürük. Telefonu çalış bir təhər ver ona.

Qorxmaz telefonu uzadıb:

– Polkovnik səninlə danışmaq istəyir. – dedi.

– Sakitcə at bura, Kərimağa tutar. – Seyran tapançanı ona tuşlayaraq gözlədi.

Qorxmaz atdığı mobil telefonu, Kərimağa göydə tutdu və Seyranın qulağına yapışdırdı.

– Alo? Bilirəm, Polkovnik, burada yaxındasız. Çünki, adətən aradüzəldən qarılar, görüşə gözəlçəsiz getmirlər. – o, nəfəsini dərdi, bütün ətrafı, otlağı gözdən keçirib, davam etdi. – Bir də Qəyyumov, mənim kimi subay oğlana, bu qədər hörmətsizlik nəyə lazım? Bu kişiyyə əməlli-başlı gəlin paltarı geyindirə bilməzdiz?..

– Onu da eləyə bilərdik. Amma sizin vəziyyətinizi nəzərə alıb, qərara gəldik ki, sən kimilərə gəlin yatağına girməkdən ötrü cəsarətlə birgə sağlamlıq da lazımdır. – Polkovnik bunu deyərək, gözucu Mehdiyevə baxaraq, gülümsündü.

İmranla Yasər hazır durduqları cəngəllikdə öz aralarında hələ də mübahisə edirdilər.

– Qulaq as, İmran!.. – Yasər əlini tufəngin qayışına atdı. – Ver bunu mənə, o lopabığ arvadı bir göz qırpımında aradan götürüm! Mən bilmirəm sən nəyi gözləyirsən?! İstəyirsən, onlar bizi qırınsınlar?! – Yasər, özünə yer tapa bilmirdi. İmran onu təpədən dırnağa qədər süzdü. Onun çətənə qurşaqlılığından, belə işlərdə həddini aşmasından və elədiklərini tez-tez sərkə verməsindən bu iki əmioğlu çoxdan zara gəlmişdilər.

– Bir az gözlə, görək nə olur! Onlar çoxdurlar! Hələ telefonla danışılar. – İmran yenə gözünü snayperə tutdu. – Bir səbrin olsun! Bir də o, – İmran ona tərəf dönüb, – mənim əmim oğludur... bunu yaddan çıxartma!.. – dedi.

– Polkovnik, görünür aldığımız yara, ağır olmayıb... Deyəsən siz də iti duyğuları sevən adamsız... Darıxmsız mənimçün?.. – gözünü qıyaraq, cavab gözlədi.

– Sənətimiz yara alıb, yara vurmaqdır. Bizim üçün ölüm də heç nədir!

Polkovnik «ölüm bizim üçün heç nədir», sözlərini deməklə, bu cavanı daha da qorxutmaq istəmirdi. O, istəyirdi ki, əksinə, tamam başqa bir metoddan istifadə edərək onu ələ alsın: «Biz onsuz da, «əvəz-əvəzik», deyərək onu ümitsizlikdən tamam yayındırsın. Silahını yerə qoymasını, girov götürdüyü adamı da buraxarsa gələcəkdə onun işinə baxılanda, bunların hamısının onun xeyrinə nəzərə alınacağını dedi.

İndi qaçaqmalçı ilə uzun-uzadı mülahizə aparmayın vaxtı deyildi. Amma təqibçi zabitlərin onu dinləməkdən başqa çıxış yolları qalmırdı. Qaçığın belə hazır cavab olması, Qəyyumovu hərdən hövsələdən çıxartsa da o, özünü hələ ki, ələ almağı bacarırdı.

Seyran kimilər zabitin ölümündən qorxmadığını eşidəndə, ona özlərinin bildikləri kimi cavab verməyi bacarırdılar. Nə qədər narkobaronlar, narkomanlar və nəhayət, narkotik varsa, bir tərəf müqəssir olacaq,

digəri də hakim. Bunların da arasındakı mübarizə dünya durduqca davam edəcək. Əfsuslar olsun ki, bu həqiqəti də dərk etməyə yüz illər lazımdır. Və bəzən də «bu» hər iki tərəf üçün dərk olunmaz bir həqiqətə çevrilir. Qanun keşikçiləri zərərsizləşdirdikləri, islah etdikləri cinayətkarlara görə özlərini xoşbəxt sanmağa ixtiyarları olduğu kimi, cinayətkarların da yaxşı yaşamaq istərkən öz varlıqları ilə qarşı tərəfə əzab-iztirab verməkdə özlərini heç də təqsirkar saymırlar.

Ona görə də bu saniyələrdə qaçaqmalçı öz əsgər dostunun boğazına sıxdığı silahla onların hamısını hələ də qorxu içində saxlayırdı.

– Polkovnik, – o, zabitlərin yerini təxmini bildiyi üçün bir neçə nöqtəyə baxaraq, – bu gün qonaqlarımın belə çox olduğu üçün, mən öz keçmiş döyüşçü dostuma minnətdaram! Nə tez pessimizmə qapandız? Mən, əksinə yaşamaq istəyirəm! Nə qədər mən yaşayıramsa, deməli, sizin kimilər əziyyət çəkirlər və mən də buna görə xoşbəxtəm... bundan ləzzət alıram! Görünür, siz belə hisslərdən çox uzaqsız?..

– Bura bax, Seyran! – Mehdiyev axır ki, dillənərək. – Mən sahə müvəkkili kapitan Mehdiyevəm. Sənin rəhmətlik atanı çox yaxşı tanıyırdım, silahı at yerə danışmaq. Heç nədən qorxma! – deyərək polkovnikə baxdı, icazəsiz danışdığı üçün üzr istəyib əlavə etdi. – Heç olmasa, o tək anana yazığın gəlsin! – dedi.

– Qonaqların çox olması, səni «çox» istədiklərindəndir. Nə o oğlanın, nə də kağızla göndərdiyin uşağın heç bir günahları yoxdur. Kəndə gələn adamları sərhədçilər çoxdan yoxlayırlar, – Sabir nəfəsini dərib, vurulmuş danaya tərəf baxdı. – Bu meşənin ikiayaqlı çaqqallarının keçirdikləri hisslərdən danışırınsansa, onu da burnunuzdan götürərik! – dönüb Mehdiyevə baxanda, onun mayorla razılaşmadığını görüb, gözünü qıyaraq davam etdi. – Sənə təklif elədilər

ki, silahı qoy yerə, təslim ol! Biz çoxuq. Özünüz də əhatəmizdəsiz... bunu da bil ki, mən quş yumurtasını uçarkən onun qarnında vururam! – dedi və bir qədər susdu ki, görsün qaçaq nə deyəcək.

Polkovnikin bu sözündən sonra sakitlik çökdü. Cırcırama səsləri və otlaqdakı heyvanların arabir movuldamalarından başqa heç nə eşidilmədi.

– Uşaq başı aldadırsan, Polkovnik? – Seyran nəhayət yenə gözləri ilə onları arayaraq, dedi: – Bu vedrəni görürsən? – o, vedrəni ayağı ilə dikəltdi.

Qorxmaz bu an özündən asılı olmadan yerini dəyişdi. O, səhvini başa düşsə də, artıq gec idi, gözucu Seyrana nəzər saldı.

– Görürəm. – Qəyyumov ucadan eşitdirdi.

– At. Əgər ona dəysə, deməli, məni də başımdan vura bilərsən, – deyərək, istehzalı nəzərlərlə Qorxmazı süzdü. Kərimağanı qabağında tez meşədəki zabitlə öz arasında saxlayaraq əlavə etdi. – Hələ üstəlik Kərimağanı da sənə bir mükafat kimi verəcəyəm. – dedi.

Qaçığın dediyi sözlərə nədənsə Qəyyumov inandı. O, sahə müvəkkilinə baxdı, onun nə düşündüyünü bilmək istədi.

– Bilirəm, demək istəyirsən mən səhv elədim. Qorxmaz yerini dəyişəndə, o bizim harda olduğumuzu bildi. – heyfislənərək Mehdiyəvə baxdı.

– Durduğun yerdə, özün-özünü işə saldın! – Mehdiyev avtomatı ona uzatdı. – Burdan uzaqdır. Ata bilsən, ancaq bununla vura bilərsən. – dedi.

Sabir əlində tutduğu tapançanı yenidən qayışına sancdı, bozumtul yay kepkasını kola qoydu. Sağ dizini yerə atdı, avtomatı sabit saxlamaq üçün sol ayağına dirsəkləndi. O, bu fəndlərini çox tez başa vurdu. Mehdiyevdə onun bu hərəkətinə bir inamsızlıq yaransa da, o, polkovnikin bütün xırdaçı-vasvasılığına diqqətlə

göz qoyurdu. Burada hər şey ola bilərdi. Yaxınlıqda gizlənən qaçaqmalçının yoldaşları düz başa düşməyə bilərdilər.

Nəhayət, kolların yarpaqları əsdi, o saniyə də Qorxmazın yanındakı vedrədən səs çıxaraq azacıq tərpəndi, dalınca da talaya atəşin səsi çatdı.

Seyran heyrlənlə Sabir gil tərəfə baxdı:

– Polkovnik, onu bağışladım sənə!

Bu səs kolluqda eşidilən kimi, Mehdiyev alınının tərəini sildi, nəfəsini ötürdü. Sabir kepkasını başına qoyaraq, ayağa durdu. O, Seyrana tərəf tutduğu silahı hələ də üzündə saxlayırdı.

Cəngəllikdə hazır vəziyyətdə qalan qaçaqmalçılar, taladakı yoldaşlarından və onun yanındakılardan gözlərini bir anlığa belə çəkmirdilər. Onlar Seyranın özünü aparmasından, otlığın qərb hissəsində, ağacılıqda da adam olduğunu başa düşmüşdülər. Ona görə də özlərini sakit aparmaq istəyirdilər. Daha doğrusu, əgər Yasər burada tək olsaydı, o çoxdan hər şeyi özü bildiyi kimi edərdi. Yasər, gözlə qarşısında cibindən çıxardığı kağızdakı kokain tozunu, elə öz kağızındaca dürgəklədi, onu burnuna yapışdıraraq sovurdu. İmran bunu görəndə gec də olsa, tozun yarısını vurub onun əlindən aldı. Narkoman əl-qol atmaq istəyəndə, İmranın sərt baxışları onu tez sütləşdirdi, o saniyədə əllərini qaldırdı, üzrxahlıq görkəmilə: «Sən düz elədin, yaxşı, bağışla» – deyərək azca geri çəkildi.

İmran hələlik otlaqdakı vəziyyətin elə də qorxulu olmadığını görəndə o, kolluqlarda yüngülvari ayaqyoluna getmək üçün aralandı. Bunu görən Yasər snayperi götürdü ki, otlaqda nə baş verdiyini daha yaxından görsün.

İmran işini qurtarıb qayıdanda onun, ağaca söykənərək snayperlə otlığı seyr elədiyini görəndə başını yelləyərək ona acığı tutsa da, daha heç nə

demədi.

Yasər üzünü yoldaşına tərəf çevirib:

– Deyəsən, onların arasında oyun gedir, biz də burada içimizi yeyirik. – dedi.

– Yaddan çıxarma, hər oyunun sonu odla qurtarır! – dedi və ciddi xəbərdarlıqla davam etdi. – Hər ehtimala qarşı özbaşınalıq eləmə! Mən deməmiş atəş açma! – O, nəfəsini ötürüb əlavə etdi. – Yadında qalsın, deyirəm, biləsən... ona, mən demişəm, sənə baş qoşmasın. Bizə görə o, ikinci dəfədir belə canından keçir!

İmran danışarkən təkcə onun ağzından yox, gözlərindən də alov çıxırdı. Onun əmisi oğluna qarşı, çoxdanın paxıllığından xəbəri vardı. Bunların arasındakı münasibət getdikcə daha qabarıq çıxışlarla özünü büruzə verir, axırda da, hər iki tərəf üçün düşmənçiliklə bitəcəyinə şübhə qalmırdı.

Yasər bu sözləri eşitdikcə heç bir cavab vermir, ancaq başını yüngülvari olaraq, müxtəlif tərəflərə hərəkətilə, İmranın dediklərinə qulaq asdığını və Seyrana qarşı onunla həmrəy olduğunu bildirirdi.

Cəngəl kolluqda, İmran binoklla baxarkən bir anlığa yenə nəşə düşündü, əsas məşğuliyyətindən ayrılaraq özündən beş-altı metr aralıda snayperlə talaya nəzər salan qaçaq yoldaşına bir xeyli göz yetirdi, yenə ona nəşə demək istədi, bu an taladan gələn səs onu ayırdı.

Otlaqda, Seyran fürsətdən istifadə edərək, Qorxmaza yan aldı.

– Qarı nənə, qandalı ver Kərimağaya, vursun sənin qollarına. Tez! Bağışla, adını da bilmirəm.

– Bilməsən yaxşıdır. – Qorxmaz bu cavabla özünü hələ də tanıtdırmamağa çalışdı.

Qaçqınların burada meydan sulaması ilə o, razılaşa bilməzdi. Sonra gec olacaqdı. Kim bilir, onun

ağına daha nə gələcəkdi. Baş leytenant qandalı qayışından çıxarıb Kərimağaya verərkən, birdən onu güclü təkanla Seyrana vurub yıxdı. Kərimağa elə bil bütün bunlara qabaqcadan hazırlaşan bir adam kimi yerə düşən silahları qapıb, meşəyə üz tutdu. O, nə Sabirgilə tərəf, nə də qaçaqlara tərəf qaçdı; dönərək, dolayı yolla meşəiçi kəndə tərəf qaçmağa başladı.

Otlağın tam açıqlı yerində Seyranla Qorxmaz bərk tutaşmışdılar. Əlbəyaxa döyüşün şiddətli yerində gah Qorxmaz vurur Seyran yığılırdı, gah da əksinə olurdu. Axırda qarının işlətdiyi bir karate zərbəsindən Seyran o saniyə yığıldı. Qorxmaz işlətdiyi «fəndin» sonunda, adəti üzrə təzim ritualı edəndə, birdən qarnını tutub yığıldı.

Seyran özünə gələndə, qarının yerdə olduğunu və onun qarın nahiyyəsindən qan sızdığını gördü. Açılan atəşlərdən o, bir anlığa sakit durduğu yerdə birdən sağ qolundan yaralandı.

Elə bu vaxt onun sol tərəfindən havaya atəş açaraq talada ona tərəf qaçan iki nəfəri görəndə, o, təəccüblə yarasına baxdı, daha burada yubana bilməzdi. Əks tərəfə qaçaraq, mal-qara arasında gözdən itdi.

Bundan sonra onun dalınca qaçmaq yersiz olardı, güclü küləyin apardığı quş tükü kimi yoxa çıxdı.

– Sən yaramaz küçüyü, onsuz da mən diri tutacağam! – Sabir onun qaçdığı səmtə qışqırdı.

Bu vaxt sahə müvəkkili talanın şimal tərəfindəki meşəlikdən onlara tərəf açılan atəşlərə dayanmadan avtomatdan qarasına da olsa güllə yağdırdı, qaçdığı yerdə birdən büdrəyərək yığıldı. O, durmaq istəyəndə başa düşdü ki, ayağı yaralanıb. Sabir ona özünü çatdıranda «sən qaç, mənə ayağımdan vurdular!» dedi və bu dəm yenə qalxmaq istəsə də bacarmadı.

Sabir onu sakitləşdirərək: «Uzan qorxma!

Avtomatla dayanmadan at. Qorxmaz deyəsən bərk yaralanıb!.. Başqa yerində yara yoxdur ki?» – soruşdu. «Yox, yox, sən qaç, mən başların qataram» – dedi. O, dəsmalı ilə yarasını bağladı və atəşi dayandırmadan yağdırmağa başladı.

Məsəlildə isə qaçaqmalçılar atəşlərini səngitmirdilər. Snayperin patronu qurtardığından onlar avtomatlarından atəş açırdılar. Sabirin tək qaçdığını görən Yasər ona yaylın atəş açdı. Xoşbəxtlikdən güllə yağını ondan yan keçirdi. Polkovnik nəhayət özünü Qorxmazın üstünə atdı. O, yerdə hərəkətsiz uzanmaqda idi.

Qaçaqmalçılar İmranla Yasər meşəiçi atəşlərini dayandırmadan qərbə tərəf götürüldülər.

Polkovnik baş leytenantın qarnından yaralandığını görcək onun əlhəmi çaşdı. Gözünün qabağına ikicə həftə bundan qabaq cavan leytenantın, beləcə yaralandığı və həlak olduğu gəldi. Ondan yarası barədə soruşanda, o, ağır nəfəs ala-ala: «deyəsen elə də ağır deyil, özünü qorxutma» – deyərək, hələ bir Sabirə ürək-dirək də verdi. Qəyyumov başını yelləyərək, onun tumanının balağını şaqqalayıb, yaraya qoyaraq, gödəkçəsinin altından qarnını sarımağa başladı. Onun əsas fikri indi qan axmasını dayandırmaq idi. Sonra tumanını da çıxardıb bir tərəfə atdı.

– Necə bilirsən, o, səni tanıdı? – Sabir hər ehtimala qarşı soruşdu.

– Yox, imkanı olmadı. – Qorxmaz nəsə fikirləşib, əlavə etdi. – O da qolundan yaralandı, qorxu içində yoxa çıxdı. – Mehdiyev hanı bəs? – soruşdu.

Qəyyumov Qorxmazı sakitləşdirərək, Mehdiyevin də ayağından yaralandığını bildirdi. Sonra ona danışmağın və hərəkət etməsinin ziyan olduğunu dedi. Qorxmaz Polkovnikə Seyranın əvvəldən onlara yanaşarkən özünü necə aparmasını danışanda:

«Onlarda snayper tufənginin olmasını mən tez başa düşdüm» – dedi. Yaralı bu dəm qalxmaq istəyəndə, yenə yarası ona imkan vermədi və bu dəm gülərək:

– Sənin o vedrəni vurmağın, bilirsən onları necə sarsıtdı!? – Qorxmaz üz-gözünü yarasının ağrısından büzərək, əlavə etdi. – Kərimağa da belə niyə elədi? Heç nə başa düşmədim. Silahları götürüb, tez aradan çıxdı.

Sabir indi onun yarası barədə düşünürdü. Kərimağanın qaçması onun üçün elə də bir kriminallıq ola bilməzdi, ona görə də o, buna az əhəmiyyət verərək; «götürüb qaçması bəlkə də elə yaxşı oldu, gətirib, qaytarar» – dedi.

– Leytenantı, onun bibisioglu vurub. Kərimağaya danışdı. – Qorxmaz əlini yarası üstə qoyaraq ufuldadı.

– Bilirəm, – deyə Sabir onun yarasını bağlayaraq, – «tibb ekspertizası» təsdiqləyib. O, mənə onsuz da lazımdır. – dedi, yaranı sarıyıb qurtarandan sonra, bir anlığa yana fikirli halda baxıb, əlavə etdi. – Yaxşı, – Sabir onu ehtiyatla qoltuqlarından qaldırdı, – dur, yavaş-yavaş gedək, görək, Mehdiyev necədir?

Onlar Mehdiyevə tərəf gedəndə, Qorxmaz əynindəki çit kofta yadına düşdü, baxıb gülüşdülər. Onu əynindən çıxardıb, bir əlində saxladı. Mehdiyevin onlara tərəf gəldiyini görüb dayandılar. Qorxmaz ayaqqabısını çıxartdı, onun içindəki xırda daşı da götürüb, atdı.

– Polkovnik, səndən bir xahişim var. – Qorxmaz səmimi halda, – Haçansa, siz Seyranla yəqin ki, görüşəcəksiz. Çalış ona qarşı çox da sərt olmayasan. – dedi.

Sabir yanındakı yaralı həmkarının xahişinə qulaq asdı, başı ilə onun fikrinə şərik olduğunu bildirsə də, təqib etdikləri adamın həbsdən yayına bilməyəcəyini dedi. O, hətta onu bir adama çox oxşadığını və onun da kimliyini hələlik deməyəcəyini bunu bir sirr kimi

özündə saxlayacağını, «Onunla sərt rəftar eləməməkdə bəlkə səhv eləyirəm, bunu, sonra sənə deyərəm» – dedi.

Sahə müvəkkili avtoamat çiyində axsaya-axsaya onlara tərəf gəlirdi. Onlar özlərinin düşdükləri bu acınacaqlı vəziyyətə gülüşdülər. Qorxmazın vəziyyəti çox pis də olmasa, hər halda gülməyin özü də ona ağrı verirdi.

– Bağışla, Polkovnik. – deyə kapitan sözə başladı, – bu əməliyyat da uğursuz keçdi.

– Qurban olsunlar, o ov itinə! Hər belə əməliyyatlar bizim işimizin əsas tərkib hissələrindən biridir. İşimizin xüsusiyyəti budur. Bunlarsız biz heç kimik. – Polkovnik Qəyyumov qaçaqmalçıların getdikləri tərəfə baxaraq davam etdi. – İndi daha vaxtı deyil, sonra gəlib, onların kabab çəkdikləri yerin ətrafını yaxşıca yoxlamaq lazımdır. – dedi.

– Yaxşı, Qorxmazın yarası deyəsən ağırdır? – kapitan soruşdu.

– Yaşamaq olar. Amma bizim üçün həkim olsaydı pis olmazdı. – Qorxmaz üz-gözünü buzərək cavab verdi.

– Qorxuram buralarda, polislə əsgərdən başqa bir qulluqçu çətin tapılsın. – Sabirin zarafatına gülüşdülər.

* * *

Atası Kərimağanı evdən qovur.

Kərimağa gilin evində, müəllim ailəsində bərk mübahisə gedirdi. Buna səbəb onun bacısı Südabənin indiyə qədər evə qayıtmaması idi. Ona görə də Cankişi müəllim oğlu ilə anasını bir-birinə qatmışdı. Onun bərkdən danışığı bəlkə də başqa evlərdə eşidilirdi.

– Arvadsan, öl evində, öz işinlə məşğul ol! – kişi əllərin ölçərək qışqırığını güclə saxlayırdı. – Onun on

səkkiz yaşı var, sən anasısən, o kor olan gözlərini aç, yaxşı bax! Onun dalınca bu saat on səkkiz göz olmalıdır!

– Ay Cankişi, vallah, nahaq əsəbiləşirsən. Sənin qızın elə qız deyil! – ana nəhayət ərini sakitləşdirməyə çalışdı. – Dedi, ana, çaydan o üzə qızlarnan oduna gedirik. Şəfiqəgilnən, ordan da qayıdıb, toya gedəcəkdilər. Daha mən nə bilim başımıza belə oyun gələcək?! – deyərək, özünü saxlaya bilməyib ağladı.

– Ağlama, ana. – Kərimağa anasını ovunduraraq, ona yan aldı. – Özünü ələ al. İndi harda olsa gələr.

– Utanmırsan?! Sən... bu boyda igid!.. – Cankişi bir az da bərk qeyzlənərək, oğlunun üstünə düşdü, – Soruşdun, gördün bacın toyda olmayıb, daha atdana atdana sən boyda kişi üstümüzə niyə gəldin!? – O, bir-iki addım oğluna yaxınlaşaraq, – Qulaq as! Əgər, Allah eləməmiş, bacının başına bir iş gəlsə, o itin doğduğundan hayıfını çıxmasan, evə qayıtma!..

– Ata, bilirəm, kimi deyirsən. Bizə qarşı o, belə iş tutmaz!

– Yenə başladın onu müdafiə etməyə?! – Müəllim bir qədər tonunu aşağı salıb, – Sənin əsgər yoldaşın da olsa, o, görünür vələduznanın yekəsi imiş! Normal adam qaçqın olub çöllərə düşməz! Rədd ol!.. – çımxıraraq qapını göstərdi.

Kərimağa iri cüssəli, zəhmli atasının bir sözünü heç vaxt iki eləməmişdi. O, qapıya tərəf üz tutdu ki, buradan tez uzaqlaşsın. Birdən atasının arxadan «Dayan!» deməsi onu saxladı, o, səssiz-filansız atasının nə deyəcəyini bilib, divardan asılmış tüfəngə yaxınlaşdı, «tüfəngi götür» deyəndə o artıq onu çiyindən asıb, bir neçə patron da qətdəndən götürdü. O, bütün bunları istəmədən eləsə də, atasını daha cınləndirməmək üçün səssiz qapıdan çıxdı. Kərimağa eyvanda göründü, onun həyat yoldaşı əlində cib fənərini yandıraraq ona

yanaşdı və onunla getmək istədiyini bildirdi. Əri onu saxlayaraq: «onu istəyirsən, kişi sənin də atanı yandırır?!» dedi və qaranlıqda həyətə düşüb, oradan iti addımlarla uzaqlaşdı.

Axşamdır, lampalar artıq çoxdan yanmışdı. Gərəkli kəndi Çıraqlı kəndilə yanaşı yerləşdiyindən, bu iki kəndin camaatı bir-birinin xeyir-şərlərində də həmişə birlikdə olurdular. Bu günsə səhərdən Çıraqlıda olan toy da elə bil elə Gərəkliyə gedirdi. Bu kənddə indi tək-tük evlərdə işıq yanırdı. Yiyələri toyda olduqlarından bəzi evlərdən nə səs-səmir, nə də işıq gəlirdi. Qaranlıqda da olsa, ot və xırda yarpaqlı budaqlara bürünmüş bir nəfər həyətə girib, pəncərəsindən işıq gələn birmərtəbəli, eyvanı sürəhili bir evə yaxınlaşmaq istəyəndə, uzun zəncirlə bağlanmış bir ala-bula it bərk hürdükcə bu baş-o başa qaçaraq, zənciri də dalınca sürüşdürürdü. İt hoppanarkən zəncir onun yenidən dartıb geriye salırdı. Yaxınlaşan adamın kim olduğu bilinmirdi. Bu adam itin qorxusundan ürək eləyib çox yaxına getmədən dayandı.

Evin yiyəsi nəhayət çölə çıxdı. Qadın itin başına qışqırsa da o səsinə kəsmirdi. Xanım dodaqaltı deyilməyə başladı: «bu itə nə olub? Bu axı heç belə eləməirdi... Kim var orda?» qaranlıqdan soruşdu. – «A bala kimsən? Cavab ver...» – qaranlığa dedi.

– Şərəfnisə xala, mənəm, Südəbə. – qız boğuc səslə görünməz bir yerdən çatdırdı. – Şəfiqəni çağırın, zəhmət olmasa.

– Gözlə, bu saat. – Şərəfnisə xanım əlini sinəsinə ataraq, – bəs evə niyə gəlmirsən, qızım? Toydan elə indi çatıb. – arvad yenə heç nə başa düşməyib evə girdi.

Bir neçə andan sonra Şəfiqə elə toy paltarındaca çöldə göründü.

– Südəbə, hardasan? – o, qaranlığa baxaraq, – Evə gəl. – deyərək, aşağı düşdü. İt axır ki, yiyəsindən

həya eləyib səsinə kəsdi, quyruğunu bulayaraq sırmanladı.

Şəfiqə yan tərəfdən ona yaxınlaşan qaraltıdan diksinib, qorxdı.

– Şəfiqə mənəm, Südabə. – o, üstündəki yarpaqları yana atdı. – Qorxma, ay qız. Mənim paltarlarımı kim götürüb? Xəbəriz yoxdur? O vaxtdan oturmuşam meşədə. Siz də elə getdiz, heç dala da baxmadız. Mən də qorxumdan heç dalınızca çağıra da bilmədim. – qız, bu sözlərin axırında dözməyib ağladı.

– Südabə, sən nə danışırısan, belə də zarafat olar?! – Şəfiqə az qala özü ağlasın. – Ağlama, məni bağışla. Sənin evinə yol onsuz da bir azdan ayrılacaqdı. Daha biz də toya hazırlaşmalıydıq... – Şəfiqə ağlamsınaraq rəfiqəsini qucaqladı, onu ovundurmağa başladı. – Sən Allah, bağışla bizi! Heç ağlımıza da gəlməyib səni gözləmək. – Şəfiqə gözlərini silib əlavə etdi. – İndi camaat o qədər azğınlaşıb ki!.. Ağlama. Gözlə burada, gedim sənə öz donumu gətirim. – bunu deyib Şəfiqə gözlərini silə-silə evə qaçdı.

– Elə gətir, anan bilməsin! – Südabə boğuq səslə onun dalınca çatdırdı.

Şəfiqə dönmədən əlinin hərəkətilə razılaşaraq, eyvana çıxdı.

* * *

Xəyanətkar kimdir?

Sal daş-qayalıqda yerləşən mağarada, yanmaqda olan kiçik tonqal ətrafında oturmuş qaçaqmalçılar, gündüz talada baş verən o toqquşmadan sonra çox bikef idilər. Beş-altı kvadratmetrlik yer onlar üçün, qaçaqmalçıların bu vəziyyətində elə ev kimi idi. Daha lap ev kimi də olmasa, onların otlaq yaxınlığındakı bir

cüt alaçıqlarından həm isti, həm də əlçatmaz idi. Tonqalın kənarında konserv bankaları, kağızdakı pendir tikələri, iki ədəd araş şüşəsi, pomidor, çörək tikələri, dana ətindən qalan kabab tikələri süfrələrini yoxsulluqdan çıxarırdı.

Seyran yüngül gödəkçəsini İmranın köməkliliylə çıxartdı, onun güllədən deşilmiş sağ qoluna baxıb, bir yana qoydu. Köynəyinin də ancaq sağ qolunu af-ufla çıxarıb, qolunun qabağından dəyib arxa tərəfindən çıxan güllə yarasını süzüb başını buladı.

Yasər bütün bunları sanki görmürdü. O, öz əsas işi ilə məşğul idi. Yol çantasının cibciyindən çıxartdığı «heroin» tozunu siqaret qutusu üstə boşaldıb, xırda borucuqla sovurdu. Əlüstü də siqaret götürüb damağına qoydu.

– Qorxulu bir şey yoxdur. – İmran diqqətlə yaraya baxıb bildirdi. – Yaxşı ki, güllə sümüyə dəymədən yan keçib, çıxıb. Bir az döz indi araqla yuyub, tikiş vurarıq və bağlayarıq.

O, yarımcıq araş şüşəsini götürüb yaraya axıtdı, bintlə silməyə başladı. Seyran üz-gözünü büzərək, tez-tez piləyib ufuldadı.

– Əmioğlu, bəlkə elə bint qoyub sarıyasan? – Seyran soruşdu.

– Olmaz! Doğrudur bir qədər ağrıyacaqsan, ancaq sonra, tez yaxşı olacaq və qanaxma qorxusu da olmayacaq. – İmran islatdığı bintlə hazırladığı iynə-sapı silib, sonra da yaranı ehmalca sıxaraq içindəki laxtalanmış qanı çıxartdı. O, Seyranın af-uflarına baxmadan yaranı tikməyə başladı. – Allahın köməkliliyi ilə heç nə olmaz! – deyərək özü də yaranı dayanmadan pilədi.

Öz keyfində-damağında olan Yasər ocaqdan götürdüyü kosovla siqaretini yandırdı:

– Bəlkə odla, – o kosovu İmrana tərəf uzadaraq, –

yararı yandırmaq lazım idi, o kinolarda olduğu kimi? – deyib gözlədi.

İmran kinayə ilə onun əlini yan edib:

– O, kinolarda çox şeyi aldadıcı edirlər. – dedi.

Seyran bir anlığa ufultusunu saxlayıb:

– Amma mən o kosovu sənin ağzında elə söndürərəm, bir də o ağzın yersiz heç vaxt açılıb bağlanmaz! – dedi və İmranın üzünə baxaraq, davam etdi. – Sən biz tərəfə neçə dəfə atdın? – soruşdu.

– Sən ordan qaçana qədər, cəmi bir dəfə. Arvadı vurdum. Necə bəyəm? – İmran dedi və Yasərə tərəf boylandı.

– Hayıf ki, güllə qolumda qalmayıb! – Seyran etirafla əmioğlusuna baxıb susdu.

Dirsəklənmiş vəziyyətdə siqaretini tüstülədən Yasər sanki, bunların heç birisini eşitmirdi.

– Daha başqa heç bir sözün yoxdur? – Yasər dikələrək ondan soruşub, gözlərini ondan İmrana çevirərək davam etdi. – Bu da onun bizim yaxşılığımıza cavabı. Biz dayanmadan o meşədən çıxanlara atmışıq ki, onları səndən yayındıraq.

Bu an İmran artıq gördüyü işi axıra çatdırmışdı. O, Seyranın köynəyi geyinməsinə kömək etdi, gödəkçəsini də geyindirdi və bir tərəfdə dirsək verərək uzandı.

– Yaxşı, hesab edək bu söhbət heç olmayıb. – Seyran gözlərini ondan çəkib, bir siqaret yandırdı.

* * *

Südabə qaranlıqda evə gəlir.

Kərimağanın evində, Cankişi müəllimin ailəsində Südabənin evə gəlməməsilə əlaqədar narahatçılıq hələ davam edirdi. Kərimağa atasının onu evdən töhmətlə-

yib qovandan sonra bacısının rəfiqəsi gilə getdi ki, onlardan nəşə öyrənsin. Qaranlıqda onların həyatına çat-çatmaz, bacısının onunla üzbəüz çıxdığını görüb, onu başqa donda əvvəl tanımadı. Südəbə qardaşına yolda bütün olanların hamısını, necə çayda çimdiklərini, rəfiqələrinin çıxıb belə tez uzaqlaşmalarını və qorxusundan qaranlığa qədər gözləməsini və bir az vaxt olar ki, Şəfiqə gilə gəlib, ondan paltar alıb geyindiğini nəql etdi.

Həyətdən gələn səsə Cankişi müəllim eyvana çıxdı. Oğlu ilə qızının evə gəlişini görəndə ürəyi yerinə gəldi. O, evə girib, uşaqlarını evin ortasında, arvadı ilə birgə ayaq üstə qarşıladı.

Kərimağa bacısının qolundan tutaraq, onu astaca özündən qabağa verib, valideynlərin qabağında saxladı. Anası, qızının əynindəki donun başqasının olduğunu görəndə əlini ağzına ataraq, öz-özünə təəccüblə nəşə dedi.

– Hə, indi mənə yolda dediklərini, – Kərimağa tüfəngi yerindən asıb, davam etdi, – ata-anan üçün də danış... Mən sənə inanıram. – Kərimağa deyərək, qocalarına bacısının əvəzində alnıaçıq üz ifadəsilə baxdı.

Anası Bahar xanım qızının məsum görkəmini görən kimi doluxsundu, üstünə gedib qucaqdalı və onun alnından öpdü.

– Hardaydın, mənim balam?! – Bahar xanım soruşdu, gözlərini silərək Cankişini him-cimlə sakitliyə çağıraraq davam etdi. – De, necə oldu ki, qızlardan ayrı düşdün, mənim gözəl balam?..

– Ata. – Südəbə qızarmış gözlərini qaldırıb atasının üzünə zilləyərək, – O şəhid qardaşımın əziz məzarı haqqı! Mənim heç bir günahım yoxdur! Qızlardan evə qayıdanda, şələmizi atıb, çimməyə girdik. Heç bir ins-cins də ətrafda yox idi. Onların arabir səslərin eşidirdim. Bir də gördüm artıq şələ

başlarında çayı keçib gedirlər. Dedim çataram. Çıxıb nə qədər axtardım, donumu tapa bilmədim. Qorxumdan qışqıra da bilmədim. Dedim, birdən yaxında kimsə ola bilər. Daha ətrafda kol-kos qalmadı axtarmayım. Axırda bir kolluqda oturub, – Südabə dözməyib ağladı. – gözlədim ki, axşam düşsün gəlim. – Qızın ağlamağını indi boğazındakı qəhrin boğuq hıçqırtısı əvəz etdi. – İnanmırsızsa, Kərimağa bir güllə çaxsın mənim başıma, sizin də canız qurtarsın mənim üzümdən! – dedi və hönkürdü ilə anasına qısıldı.

– Kərimağa kişi olsa, – Cankişi bu ara oğluna yanakı baxaraq, – bilər kimə güllə çaxmaq lazımdır! O binamus, biqeyrəti mənimçün tap! Onun böyük tikəsini qulağı boyda eləyəcəyəm! – Müəllim arvadına tərəf baxaraq qızına bərkdən eşitdirdi. – Sabah, bütün kənd ancaq səndən danışacaq! Deyəcəklər, paltarın oğurladan qız, hər şey eləyər!..

– Deyənlərin babalları öz boyunlarına! – Bahar xanım bu dəfə daha sərt deyərək, qızını başqa otağa apardı.

* * *

Taladakı atışma barədə şərh. Seyranın xatirələri.

Günorta talada baş verən hadisə ətrafındakı müləhizələr mağarada hələ də davam edirdi . Bu mağara əsasən sal daş-qayadan ibarət olduğu üçün, içərisindəki hərarət sabit-sərin idi. Tonqal işığında onun divarlarında olan ara-sıra nəmişliklər gözə güclə çarpırdı. Oturduqları yersə qup-quru olduğundan, onların müvəqqəti yaşaması üçün tam şəraiti var idi. Gecənin bu qaranlığında mağaradakı kiçik tonqalın işığında, iki əmioğlu nədənsə yavaşdan danışdılar.

Olsun üçüncü adamın yanlarında olmamasından istifadə edib, Seyran İmran üçün şübhəli olan bəzi məsələləri aydınlaşdırmağa çalışırdı.

Aralığa sakitlik düşən kimi, bəzən lap yaxınlıqdan gələn vəhşi heyvanların ulaşmalarına, ətrafda olan gecə sisənglərinin səslərinə və arası kəsilmədən əfsanəvi «İsa və Musa» qardaşlarının, hansının yaxından, digərininsə uzaqdan bir-birlərini çağırmaqlarına qulaq verirdilər. Üzlərində gəzən tonqal işığı get-gedə zəifləyirdi. İmran komufluyajlı gödəkçəsini çıxartdı, onu altına sərib, dirsəklənərək, yavaşdan: «Daha bu barədə heç nə demə. Əgər, sən deyən kimidirsə, yoxlayırıq, axır bir gün onun xainliyi üzə çıxacaq!..» – dedi.

– Qorxuram, – Seyran da ona baxıb öz yerini rahatlayaraq, eyni ilə həmin komufluyajlı buşlatını altına sərərək, sözünə davam etdi. – biz onu yoxlayana qədər, elə onsuz da kimsəsiz anam lap sonsuz qalsın... – O, sözünü qurtarar-qurtarmaz, birdən ayağa qalxdı, mağaranın çıxışına bir anlığa nəzər salaraq, fikrini bildirmək istədi. – Sən bəlkə də mənə inanmırsan. Diqqətlə qulaq as. Sən bayaq dedin, mənə tərəf birçə güllə atmısan, o da «qarıya» dəyib. Mən qalxandan cəmi səkkiz-on saniyə sonra, üzüm düz sizə tərəf durub, «arvadın» qarnındakı yaraya baxırdım. Mənim sol tərəfimdəki meşədən onlar sizdən atışırdılar, düzdür? – soruşub gözlədi.

– Düzdür, sonra? – İmran daha da diqqətlə qulaq asmağa başladı.

Seyran bu an bir az da ürəklənib özünün başladığı coğrafi izahı davam etdi:

– İndi bura bax. Mənim sağ qolumun, – o, qolundakı yaranın yerini göstərərək davam etdi. – qabağından dəyən güllə, düz qolumun arxasından çıxıb. Səncə, o hardan atılıb?..

– Dayan, dayan! – İmran bu yerdə birdən dikəlib

oturdu. – Mən sənin ayağa durduğunu gördüm. – deyərək, çalışdı hər şeyi gözü qabağına gətirsin.

«Məşədən açıqlığa çıxan Qəyyumovla sahə müvəkkili, hələ də gizləndiyi yerdən atəş açan qaçaqmalçılarla atışmaqdadırlar. Onlar qarabaqara qaçaqlara tərəf atəş açırlar ki, tez taladakı bu an tutuşanlara özlərini çatdırsınlar.

İmranla Yasər gizləndikləri meşəlikdədirlər. İmranın atdığı güllədən sonra Seyranla qarı yığıldılar. Sonra Seyranın ayağa durduğunu gören İmran sevinçək tələsik halda, atəş açmaq üçün əlverişli olsun deyə Yasərdən aralanaraq, ağacın başqa tərəfinə keçdi. Elə bu an Yasər onun gözündən oğurlanaraq, snayperini Seyrana tərəf çevirir və atəş açır, o saniyə də üzünü əvvəlki istiqamətə tutur və atışmanı davam edir.

İmransa, münasib yer tapmayıb, çaşqın, əlhəmi çaşmış vəziyyətdə əvvəlki yerinə atılır. Bu zaman onun avtomatındakı güllələr qurtarır, tez tapança ilə atmağa başlayır».

Mağarada Seyran hələ də danışığını davam etdirirdi. İmran üçün indi hər şey elə bil aydınlaşırdı.

– Nəyə inanırsan, – Seyran oturaraq, közləri bir yerə yığdı və sözünə davam etdi. – ona and içərim ki, heç kimə qarşı nə kin saxlayıram, nə də ədavət. Amma bilirəm ki, onun əlinə fürsət düşsə, fəvtə verməz! Niyə?.. Sən də bilirsən... O da Südəbəyə elçi göndəribmiş. Qız razılıq vermədiyindən, bir vaxtlar dəli kimi gəzirdi.

Onların arasına düşən ikitirəliyin nədən yaranmasını artıq İmran da bilirdi. Amma onun qarşısını alan başqa səbəb vardı. Onların hazırkı vəziyyətdə, hansı şəraitdə yaşamalarına görə də, onlara baş verən itkiyə görə – bədbəxtliyə düşmələri üçün də, bütün bu sayılanları heçə döndərərək, ciblərində gördükləri pul üçün Yasərə minnətdar olmalı idilər.

– Bilirəm, əmioğlu. – İmran düz arxası üstə

uzanmışdı. Birdən qulaq asdığı yerdəcə dikəldi. – İndi sən də mənə diqqətlə qulaq as. Yaddan çıxartma, bizim hər birimizin yerdə düşmənimiz də olsa, bizi qoruyan o göylərdəki varlıqdır! Xoşbəxtliyi də, cəzanı da yerə o varlıq göndərir! – Bu yerdə o çıxış tərəfdən gələn səsə qulaq verib, yavaşdan əlavə etdi. – Bir az da döz, o bizə hələ lazımdır! – deyib, yenə əllərini başı altında qıfıllayıb, arxası üstə uzandı.

Yasər qucağında oyunlarla içəri girib onları ocağın qırağına atdı. Hələ oturmazdan qabaq, cibindən balaca bir paketi də çıxartdı.

– Bir yolluq oyun da yığdım. – Yoldaşlarından bir səs çıxmadığından, özü davam etdi. – Göy üzü bütöv ulduzdu. – dedi və borucuğu burnuna tutaraq açdığı paketdəki ağ tozu sümürməyə başladı.

– İnsanlar kimi, buraların havasına da bel bağlamaq olmaz. – İmran yerini rahatlayaraq, davam etdi. – Sabah yağış da olsa, biz gərək hazır olaq. – dedi.

– Mən yatmaq istəyirəm, sizi bilmirəm. Sübhədən durmalıyıq. – deyərək içi dolu çantasını başı altına qoyaraq uzandı. – Biz ikimiz gedərik, Seyran qalar burda.

– Seyran da gələr! – İmran tez dilləndi. – Burada tək qalmaq qorxuludur!.. Özü də, mənə bax! – o, azacıq dikələrək, davam etdi. – Kimin harda nə edəcəyini, hara gedəcəyini mən həll edirəm! Gələr. Bir az uzaqda durar, görməzlər.

– Birdən, yenə ayaqlarını dirəyib, borclarını istədilər? – Yasər də cavab olaraq, ona tərəf çevrilərək dirsəkləndi. – Heç bilmirəm, bu dəfə nə deyəcəyik? – bu sözlərlə o, xəyalı indi tamam başqa yerdə olan Seyrana, sonra da İmrana baxaraq əlavə etdi. – Sizin heç keyfinizə də deyil. Ancaq mənim yaxam onların əlindədir.

– Yaxşı da, yenə mısmırığını sallama!.. Öz qazan-

cımızdan verərik. Amma başa salarsan ki, belə tezliklə yox. – İmran tonunu bir qədər də yumşaldaraq əlavə etdi. – Deyərik ki, borclu borclunun sağlığını istər. Nə olsun iranlıdırlar, axır ki, öz azərbaycanlımızdırlar?.. Bu bir, ikinci də, danışığ əsnasında hər şey ola bilər. Necə deyərlər, insan çiy süd əmib! Ona görə də artıq əl ancaq bizim xeyrimizə ola bilər!

– Yaxşı, yataq. Gecdi daha. – Yasər arxası üstə uzanaraq, əllərini sinəsində çarpazladı.

Seyran böyrü üstə uzandığı yerdəcə İmrana tərəf:

– Qolumun ağrısından onsuz da yata bilməyəcəyəm, sən də yat.

O, çantadan azca başını qaldıraraq, sol əlini də başı altına atdı. Silahı da yanında hər ehtimala qarşı hazır qoyub, gözlərini oddan tüstülənən odunlara zillədi.

Seyran ocağın qırağındakı odunlardan bir neçəsini oda atıb, xəyala daldı. O, Kərimağa ilə gündüz taladakı davaya qədər olan görüşlərini xatırladı: «Dostu ona nəsihətamiz sözlər deyərək, onu düz yola çağırır, nəyə görə günahlandırıcı ifadələrlə danışır, Seyransa ona nəyisə başa salıb, üzünü günahkarcasına yana çevirir. Axırda da Kərimağa ona, öz yanında bir iş tapacağını təklif edəndə, Seyransa onunla razılaşmayıb, bunun nə ilə əlaqədar olduğunu danışır.

Sonra da o, məktəbdə on birinci sinifdə oxuduğu bir vaxtda, Kərimağa ilə dərstdən evə gələrkən, on bir-on iki yaşlı Südəbənin əlində kəndir onu sürüyən dana həyətlərindən çıxaraq, meşəyə doğru dartılırdı. Kəndirin bu qız uşağının əlinə dolaşdığındanmı, yoxsa buzovun qaçıb itə biləcəyindən qorxduğundanmı bu qız kəndiri buraxmadan dalınca qaçır, hərdən yıxılır, xeyli sürünəndən sonra, yenə qalxıb dananın dalınca qaçırdı. Seyran Kərimağadan tez tərpənib, çantanı yerə ataraq, de bayaq bu balaca buğanın dalınca götürüldü. O, bir göz qırpımında özünü yetirdi. Dananın boynunu ikiəlli

qucağında sıxaraq onu saxladı. Qızın dizləri və dirsəyi yerlə süründüyündən sivrilmişdi. Kərimağa da gəlib bacasının qolunu kəndirdən buraxdırdı. Südəbə hikkəsindən ağlayaraq dönüb evə tərəf götürüldü”.

Seyranı keçmiş xatirədən ayıran İmranın xorultusu oldu. Onun sağ gözündən axan bir damla alov işığından parıldadı.

Seyran mürgü vururdu. Birdən elə bil nəşə hiss edib, başını qaldırdı. O, alovşuz közərməş tonqala baxdı. Qeyri-ixtiyari mağaranın ağzına boylandı. Bir cüt işıldayan gözlərin ona baxdığını görəndə, bir az da özünə gəldi. Bu canavarın tərpənmədən baxması ona vahiməli gəldi. O, daha heç nə fikirləşmədən hazır tutduğu avtomatdan atəş açdı. Canavar yəqin ki, yaralandığından zingilti çıxardaraq yox oldu.

İmranla Yasər atəş səsindən diksinib oyandılar.

– Hə!.. Kim atdı?! – Yasər soruşdu və yan-yörəsini axtardı.

– Canavar idi. Yaralı qaçdı. – Seyran sol qolunun keyidiyini hiss edib, onu bir neçə dəfə açıb-qatladı.

– Sən hələ yatmamısan? – İmran ona tərəf dönüb soruşdu.

– Deyəsən, – o, bir az tonqala göz gəzdərək əlavə etdi. – bir on beş-iyirmi dəqiqə yatmışam, çox olmaz. Deməli, bu azğın canavar bəlkə də oturub uzaqdan məni güdürmüş.

– Çox güman ki, elə sən deyəndi. – İmran onun qoluna baxıb əlavə etdi. – Qolun necədir, incitmirdi? – soruşaraq, o biri böyrü üstə çevrildi.

– Ağrayır, heç nə olmaz. Dözmək olar. – dedi və bir siqaret yandıraraq, tüstüsünü çıxışa tərəf üfürdü.

Südəbə xilas olunur.

Gecə yarısından çoxdan keçmişdi. Kəndin qayalığa tərəfdəki Cankişi müəllimin həyatındakı, «Qafqaz ovçarkası» cinsindən olan yekə iti, arabir boğuq uğultu içində hürürdü. Açıq pəncərədən içəri gələn səsə Südəbənin anası oyandı, yandakı qızının yerinə baxanda yatağın boş olduğunu görən Bahar xanım yerindən dik qalxdı. O, heç nə fikirləşmədən elə yataq paltarındaca eyvana çıxdı. Ananın ürəyi bu saniyələrdə bərk döyüntüsü ilə, qızının başında mütləq bir bədbəxt hadisənin olacağından xəbər verirdi. Qadın həyatə düşəndə evin böyründəki samanlıqdan gələn işıqdan bildi ki, qızı oradadır. O, yubanmadan özünü samanlığın içinə atanda qızının boğazından sallandığı kəndirdə vurnuxduğunu gördü. Ananın fəryadlı şüvən qoparmasından bütün ətrafdakı canlılar oyandı. O, küncdə söykənən dərgəzi qamarlayan kimi kəndiri kəsdi. Ana oturub, hələ nəfəsi gələn qızının başını qucağına aldı, onu sevinc qarışıq kədərli ifadələri ilə öpməyə başladı. Südəbə gözlərini haçandan-haçana açanda, anasına elə bil bütün dünyanı yenidən bəxş etdilər.

* * *

Polislər çayxanada.

Ertəsi gün Mehdiyev tezdən ayağını sarıtdırandan sonra, telefonla Cankişi müəllim və oğlu Kərimağa ilə qısaca da olsa bir-birini məlumatlandırıdılar. Onların hər ikisini saat on iki radələrində kəndin çayxanasında görüşə çağırandan sonra, rayon mərkəzindəki qonaq evinə zəng etdi; Qəyyumovun Gərəkli kəndinə gəlməsini xahiş etdi. «Kənd çayxanası»nda sahə müvəkkili –

kapitan Mehdiyevin təklifilə polkovnik Qəyyumov gəlib nahar yeməyinə əyləşdilər. Bu gün adi mülki paltarda da olsalar, daha bığ-saqqala ehtiyacları yox idi. Onlar indi hər günkü kimi görünürdülər. Bu balaca çayxanada vur-tut beş-altı stol vardı. İçəridə artıq iki nəfər orta yaşlı kişi oturub çay içə-içə nədənsə söhbət edirdilər. Çayçı Sərraf kişi ağ xalatda çiyindən sallanan dəsmalla bıçaq-qaşıqları da silib, böyük bir padnosa yığdığı, stəkan-nəlbəki və çaydanın yanına qoyub, Sabirgilin stoluna gətirdi. Stolda artıq mürəbbə, yağ, motal pendiri və təndir çörəyi qonaqların dadmalarını gözləyirdilər.

Qonaqlar iştahla yeməyə başladılar. Aralarındakı söhbəti davam edərək Mehdiyev Kərimağanın bacısı ilə bağlı məsələni danışdı, sonra da üzrxahlıq edib, həmkarının üzərində aparılan cərrahiyyə əməliyyatının necə keçdiyi barədə Sabirdən soruşdu. O, əməliyyat barədə sahə müvəkkilinə hər şeyin yaxşı olduğunu və həkimin dediyinə görə, Qorxmazın ən azı iki həftə qan çox itirdiyinə görə xəstəxanada qalacağını da dedi.

Bu vaxt bu tərəfələrdə «keçi» ləqəbi ilə adı hallanan yaşıl rəngli «Niva» markalı maşın gəlib, düz pəncərə qabağında dayandı. İçindən Kərimğa ilə atası Cankişi əlində panama düşdülər. Uzunboy, iri cüssəli kişi qapıdan əyildi ki, başı dəyməsin.

Onlar çayxanadakılarla salamlaşdılar. Cankişi onların yanında oturaraq, qonaqlara yaxşı iştaha dilədi.

– Yeməyinizi yeyin, narahat olmayın. – dedi, müəllim nəse əlavə etmək barədə özlüyündə tərəddüd edən adama oxşayırdı. Onun əzəmətli görkəmi, sahə müvəkkilini danışırdı.

– Kişi, bilirəm, sözlü adama oxşayırsız, danışın. – Mehdiyev çeynədiyini udub fikrini bildirdi.

– Naçalnik, axı bu kişi deyək ki, Bakıdan gəlib,

bizləri tanımır. – deyə müəlim panamasını dizi üstə qoydu, bəlkə də vaxtından qabaq dazlaşmış başına əl çəkdi. Ağ köynəyinin yaxasını sıxan qırmızımtıl qalstukunu da boşaldaraq davam etdi. – Sən ki, öz sahənin adamlarına yaxşı bələdsən. Buralarda sizin nə işlə məşğul olduğunuzu biz bilirik, yaxşı eləyirsiniz. Mən də bir müəllim kimi, ata kimi bunu alqışlayıram! Amma, mənim uşaqlarımı belə işlərə məndən xəbərsiz qatmayın! – o, bu yerdə dönüb oğluna oturmasını işarə etdi. – Dünənki o hərəkətiz nə deməkdir?! Adam uşağı bir yerə çağıranda, deməz ki, axı bu köpəkoğlunun bir yiyəsi var?! Mənim özümü aparardız, mən elə ordaca tutub onları bir-bir basdırardım!.. Bu gün səhər sənə telefonda dediklərimi danışdın polkovnikə?

– Ə Sərraf, müəllim gilə stəkan gətir. – Sahə müvəkkili çayçıya müraciətdən sonra, müəllimə tərəf dönüb əlavə etdi. – Danışdım. Polkovnik hamısını bilir. – o, çörək tikəsinə, yağ-pendir qoydu. – Cankişi müəllim! – o, çayından da qurtum vurub, – bəlkə də düz deyirsən. Ola bilər, günahkarıq. Amma məni bağışla, sənin oğlun, məşallah, arvad-uşaq sahibidir. Özünə aid işləri sənsiz də həll edər. Şükür ki, heç bir şey olmadı, yenə də biz özümüz yaralandıq. Bir işi yoxlamaq bizim borcumuz idi, onu da elədik, şübhədən düşdük. – dedi, ani olaraq Kərimağanı baxışları ilə tərəflədi.

Mehdiyevin verdiyi ətraflı cavab müəllimi qane elədi, axırda dediği sözlərə də məmnunluğunu bildirərək əllərini göyə qaldıraraq, üz ifadəsilə də bildirdi ki: «uşağına verdiyi nəsihətdən özü də razıdır!»

– O nadürüstlərçün, – müəllim bu ara bir az da qeyzlənərək, dişlərini sıxdı. – bu sərhədyanı kənddəkilər də and içirlər! – dedi, sonra oğluna yanakı baxıb. – Qız uşaqlarıdır, qonşu kənddə şənlik var deyə, indi sevincək olublar!.. – qəzəbdən kişinin gözləri qızardı. –

Buna nə ad vermək olar?!

– Sən kimnən şübhələnirsən? – Mehdiyev tikəsini udub soruşdu.

– Mən onların içində bir nəfərdən şübhələnirəm. Amma, Seyranın bu işdən yəqin ki, xəbəri yoxdur. – deyib, gözlərini atasına çevirdi.

Zabitlərin hər ikisi təsdiqedicə nəzərlərlə baxışdılar.

– Cankişi müəllim, biz bu saat ikimiz də onların dünənki yerlərinə baxmağa gedəcəyik. – deyərək, Sabirin etirazlı baxışın hiss edib. – ziyanı yoxdur. Hələlik elə də sən deyən ağrımır.

Müəllim bu sözləri eşidəndən sonra, başa düşdü ki, belə işdə bir nəfər yerli adamın olması, əksinə işin xeyrinə ola bilər. Həm də bu axtarış, bir tərəfdən də onun qızının adı ilə bağlıdır. Ona görə də Cankişi müəllim bir ata kimi də, özlüyündə düzgün qərar seçdi:

– Polkovnik icazə versə, Kərimağa da siznən gedər. – deyərək, Sabirə baxaraq oğluna işarə etdi. – Bu gün bazar güdünür, onsuz da bekaradır. – dedi.

Qəyyumov özlüyündə Cankişinin nəinki bir müəllim kimi, hətta bir ata kimi də bu işə mərdliklə yanaşmasını daxilən alqışladı.

– Cankişi müəllim özü bilər. – o, Mehdiyevə baxaraq əlavə etdi. – Mənim etirazım yoxdur. Amma, özbaşınalıq olmayacaq!

Cankişi müəllimin birdən yadına nəsə düşüb:

– Silahlar hanı? – oğlundan soruşdu.

– Gətir onları bura. – Müvəkkil çaydan qurtum vurdu. – Cankişi müəllim, arxayın ol!

Kərimağa durub eşiyə gedəndə, atası işarəsilə onu saxladı.

– Allah bu dəfə mənə qıymadı! – Cankişi açarları oğluna verdi, işarəsilə maşına getməsinə bildirdi. – Gül kimi balamı əlimdən almadı!

Bu sözlərdən mütəəssirlənən qanun keşikçiləri, müəllimin keçirdiyi hissələrlə şərik olduqlarını bildirdilər. Bu əməliyyata başçılıq edən Qəyyumov və rayon mərkəzindəki idarə rəisinin köməkliyi ilə, bütün orqan işçilərinə lazımi təlimatlar verilmişdi. Təlimatlara görə də bu üç nəfərin yerli adam olmaları hamıya məlum idi. Kəndlərin adamları onları üzlərindən də adları ilə də tanıyırdılar. Onlardan da xahiş olunurdu ki, bu qaçaqmalçı və cinayətkarları görəndə hər bir şəxs, öz vətəndaşlıq borcunu yerinə yetirərək, onların harada yerləşdiklərini dərhal yerli orqan işçilərinə çatdırsınlar.

Bu müddəalardan da çıxış edərək, Mehdiyev Fəriz bir sahə müvəkkili kimi, müəllimin ailəsində baş verən – az qala bədbəxt hadisə ilə nəticələnəcəyindən özlərinin də üzüldüklərini bildirdi. Təlimatda müəllim-dən məktəbdə şagirdlərinə tapşırımlarını, həm də hələlik camaata da qız uşaqlarını çölə oduna-suya buraxmamaları tövsiyə olunurdu.

Kərimağa silahları gətirib stolun qırağına qoydu, özü də elə tufəngi çiyində oturdu.

Qəyyumov avtomatın və tapançanın daraqlarını çıxarıb, onların patronlarının olub-olmadığını yoxlayıb yerinə qoydu.

Mehdiyev fikrini tamamlayaraq, qaçaqmalçıların onların əlindən heç bir cəhənnəmə qaça bilməyəcəklərini dedi.

Təbiətən optimist xarakterli müəllim, onlarla görüşündən məmnun olduğunu bildirərək, Kərimağanın da onlarla axtarışa gedəcəyini deyib, əlavə də tapşırırdı ki, əgər onlarla üz-üzə çıxsalar, oğlu necə istəyir elə də onun cəzasını versin! Cankişi sonda «Uğurlar!» dedi və onlara bu yolda Allahdan güc, səbr diləyib çıxdı. Müəllim «Niva» maşınına oturub motoru işə saldı. O, sürüb getmək əvəzinə, maşını sanki, qucağına götürüb getdi!

* * *

Polislər çimərlikdən izə düşürlər.

Ətrafı rəzdar ağacları və yolğunlarla əhatə olan, iri-iri daşlar arasında qumsal sahili olan çayın bu yeri çimərliyi xatırladırdı. Bu axar yerdə daşların olmamasından çayın səsi azalırdı. Sakitliyi isə qumru quşlarının uğultu ilə oxunuşları pozurdu. Əsən mehdən rəzdar ağaclarından düşən artıq qurumuş «sırğavari» güllər, bura yenicə çatan bu üç nəfər axtarışçıların arabir başlarına düşürdü. Onlar burada ayaq saxlayanda Kərimağa dönüb, öz kəndi ilə bərabər qonşu kəndlərin də uşaqlarının bu çimərliyə gəldiklərini bildirdi.

Sabirin bərk fikirli olduğunu görən sahə müvəkkili, ona yan alanda, Qəyyumov ondan, buradan paltar oğurlayan adamın hansı tərəfə gedə biləcəyini soruşdu. Sahə müvəkkili çox fikirləşmədən, kəndə tərəf yox, əks tərəfə, yəni məntiqə görə də şübhələndikləri adamın buradan meşəiçi cıgırla talaya tərəf qalxacağını dedi. Bu fikrin ağlabatan olduğunu bəyənən Qəyyumov cavabında – üçü də birgə bir-birlərindən üç-beş metr aralı, yanbayan «daraqlama» üsulu ilə talaya qədər getmələrini bildirdi.

Mehdiyev ayağını çəkə-çəkə səssizcə yola düzəldi. O, Sabirə cıgırla getməsini, özlərinin də Kərimağa ilə yolun hər iki tərəfilə kol-kosu daraqlamalarını dedi. Onlar yubanmadan yola düşdülər. Ağaclıq, kol-koslar arası çimərlikdən uzaqlaşdıqca çayın yamacdakı əks-sədası azalırdı. Üçü də getdikcə ağac və koldiblərini, xəzəllikləri dürüst nəzərdən keçirdirdilər.

Kərimağa getdiyi yerdə Qəyyumova yaxınlaşdı, onun eşidə biləcəyi tonda: bu yolla axıracan getsələr,

düz onların dünən gizləndikləri yerə çıxacaqlarını dedi. Sabir başını tərpətməklə təsdiqlədi, əlavə olaraq öz fikrini bildirdi: «Əgər onlardan kimsə götürmüş olsa, elə şeyi özü ilə çox gəzdirə bilməz və onun öz intuisiyasına qalsa, bu günkü axtarışları səmərəsiz olmamalı idi».

Bu günkü hava çox isti də olmasa meşənin içi bürkü idi. Sabir pencəyini çıxardıb qoluna atdı. Əsas işlərini davam edərək onlar olduqca yavaş irəliləyirdilər. Sabirin nəzərlərini onun qabağına çıxan bir, haçalı palıd ağacı cəlb etdi. Ağac yolun solundan heç metrə yarım aralı olmazdı. Sabir ona yaxınlaşdı, yerdən təqribən iki metrə hündürlükdən haçalandığı yerə əl gəzdirdi. Bir şey olmadığından, yoluna davam etdi. Təqribən dörd-beş metr aralanmışdı ki, o dönüb qeyri-ixtiyari bu sehrli görünən ağaca bir də baxdı. Bu tərəfdən onun görkəmi elə bil başqa cür idi. Amma onun əsas nədən ibarət olduğunu polkovnik bir neçə saniyədən sonra müəyyən etdi. Bu ağac həqiqətən onun gözlərinə sehrli görünürdü. Sehrli görülməsinin də sirri, onun gövdəsindəki dəlik idi. Zabit əvvəlcə ona elə də əhəmiyyət vermədi. Lakin bütün ətrafa göz yetirəndən sonra, o, Kərimağanı çağırdı. Bu çağırışın özündə bir zəhmətlik hiss edən Kərimağa, ona çatanda, Sabirin özünün sanki bir kabus içində səssizcə durub, ətrafında ara-sıra kolluq olan bu ağaca baxdığını görəndə, o da çaşıb qaldı. Ağacın gövdəsindəki qaranlıq dəlik, yerdən bir metr hündürlükdə olardı. Kərimağa polkovnikin fikrini başa düşsə də, onun nə deyəcəyini gözləyirdi.

– Sən necə bilirsən, – deyə Sabir Kərimdən soruşdu. – orda nəşə gizlətmək olar?

– Deyirsiz ağacın içinə baxaqsınız? – o soruşaraq yerindən iki addım gedib dayandı.

– Qorxursanız? – mayor soruşdu. O, hər ehtimala qarşı ora baxmağın risk olduğunu düşündü, ona görə

də hələlik heç nə demədi.

Uzaqdan bunu görən sahə müvəkkili onlara yan aldı:

– Nəsə tapmırsız, yoxsa istəyirsiz tapasız? – soruşdu və dönüb ağaca baxanda onun tükrləri ürpəşdi.

– Mən bu ağacın şəkindən düşmək istəyirəm. – deyə Polkovnik bu dəfə Mehdiyevə müraciət etdi.

– A qağa, nə gözləyirsən?! – Mehdiyev özü qabağa keçmək istədi.

Kərimağaya bu an qeyrət gəldi, onların burada «nəyi» axtardıqlarını düşündü, iti addımlarla irəli getdi. Tüfəngi ağaca söykədi, bir dizini yerə atan kimi əlini dəliyə salıb aşağıya buraxdı, nə qədər gəzdirsə əlinə ağac çürüntüsü və hörümçək torundan başqa bir şey dəymədi. O, əlini peşmanlıqla çıxardıb dizlərinə cırparaq təmizlədi.

– Yox, o, ancaq kol diblərinə ata bilər onu. – o, tüfəngi çiyindən asaraq aralandı.

Qəyyumov da konülsüz olaraq öz yolu ilə getdi. Onu bu iş açmadı, ayaq saxlayaraq nə barədəsə o yenə fikirləşməyə başladı. Bu dəqiqələrdə, onun fikrincə yoldaşları ona gülürdülər. O, yenidən onları kolluqlardan səslədi. Onun səsinə bu dəfə bir amiranəlik olduğundan müvəkkil daha tez gəldi.

– Bu yola, – Polkovnikin üzündə qətiyyətlik hiss olundu. – yəqin ki, Kərimağa bizim hər ikimizdən daha yaxşı bələddir. – dedi və sualedici nəzərlə də ona baxdı.

– Bəli, bu yolla mən çox ova gedib-gəlmişəm heyvanlara baxmağa, çimməyə də. – dedi. – buranın hər ağacının, hər kolun dibinə bələdəm.

Polkovnik buradan nədənsə tərpənmək istəmirdi. Yoldaşlarının üzündə, azacıq da olsa, onun bu inadkarlığına laqeydlik göründü. Bunu hiss edən kriminalçı növbəti sualını çoxdan bişirib hazırlamışdı. O, Kərimağadan, onların gizləndiyi yerə gedən ikinci

belə dəlikli bir ağacın olub-olmamasını soruşanda, oğlanın danışığından belə məlum oldu ki, ətraf meşələrdə dəlik-deşikli ağaclar çoxdur, amma polkovnikin soruşduğu yerlərdə bu ağac yeganədir. Bunu belə eşidəndə, Sabir öz-özünə: «onu o götürməyib ki, hara gəldi atsın». O, dönüb bir də ağaca baxdı. Bu an onun yenə nəşə demək istədiyini görən Mehdiyev, bildirdi ki, onların qulaqları Sabirdədir, nə demək istəyir, buyursun. Bu böyük ləpirçi çox düşünmədən sözə başladı; onların dünənki gizləndikləri yerdən çimərliyin necə görünməsinə də bilmək istədi. Kərimağa bu yerlərin coğrafi relyefinə yaxşı bələd olduğuna görə: «binoklla bir az yüksəklikdən və yaxud da ağaca çıxsan daha da yaxşı görmək olar» – dedi.

– İndi qulaq asın, mən oradan lazım olan adamı görsəm, dediyiz kimi bu iki kilometrlik yolu neçə dəqiqəyə gedə bilərəm? – Polkovnik soruşdu.

– Yəqin ki, o daha tez, yeddi-səkkiz dəqiqəyə. – müvəkkil dedi.

– Onda gedin o dəliyi yaxşı axtarın! – Qəyyumovun sözünə dik döndülər, o bir siqaret çıxardıb yandırdı.

Kərimağa bu dəfə daha heç nəyə məhəl qoymadan, bundan qabaqkı vəziyyətini alaraq qolunu ağacın dəliyinə saldı. O, başının hərəkətilə mayora yenə də heç nəyin olmadığını bildirdi. Qəyyumov bunu səbrli bir gərkəmlə qəbul edərək:

– İndi, qolunu çıxart. – deyərək gözlədi.

– Çıxartdım. – O, qalxaraq qollarını, dizlərini təmizlədi.

– Hə, indi otur, qolunu sal və yavaş-yavaş yuxarı qaldır.

Eşidən kimi, o, Mehdiyevlə baxışib, təzədən aşağı çökdü. Polkovnik bu anları gözlərini onun üzündən çəkmədi. Kərimin əlinin birdən nəyəsə dəydiyini o,

uzaqdan hiss etdi.

O, əlinin güclə çatdığı bir yerdə, nəyəsə sərin bir şeyə dəydiyindən qorxub geri çəkdi. Sonra nəsə fikirləşib, qolunu yenidən qaldırdı. Bu sərin yumşaq bir şeyin orada pərçimlənməsin hiss edəndə, iki barmağı ilə onu tutub aşağı dartdı. Nəmli ağac çürüntüsü və böcəklər daranmış sellofan paketdə nəsə var idi. Onun əlində, sarımtıl, «Kemal» yazılmış dəvə şəkilli paket göründü.

Mehdiyev bunu görən kimi: «Deyəsən tapıldı!» dedi və dönüb Polkovnikə tərəf gülümsündü:

– Açı görək!

Kərimağa gah müvəkkilə, gah da Polkovnikə baxaraq, çaşqın halda paketi təmizləyərək ağzını açdı. Oradan bacısının donunu çıxardaraq:

– Əclaf köpəkoğlu! Sənə mən qan qusduracam!.. – deyərək, donu yenidən бүkdü.

* * *

Qaçaqmalçıların sərhəddə uğursuz görüşü.

Meşə ağaclarının sıx olan bir yerində, Seyran tərəcik kimi yerdə komufulyajlı gödəkçədə, belində də yol çantası gizlənməkdə idi. Üzündə saxladığı snayper tüfəngi ilə o yoldaşlarının, sərhəddən bu tərəfə keçən qaçaqmalçı həmkarlarla olan görüşlərini izləməyi davam edirdi. O, azacıq da olsa həyəcanlı görünürdü. Tüfəngi gah aşağı salıb, ətrafa göz gəzdirir, gah da üzünə gətirərək elə bil elə indi atəş açacaqdı. Müşahidə etdiyi dostlarının əl hərəkəti və özlərini aparmalarından bu dəfəki sövdalaşmanın uğursuz olacağı hiss olunurdu.

Yasər öz «qonaqlarını» nə qədər çalışdısa, bu dəfə gətirdikləri maldan onlara nisyə versinlər, gələn dəfəki görüşlərində əvəzini artıqlaması ilə çıxacaqlarını desə də

İranlı «qardaşları» buna qol qoymurdular. Bir tərəfdən dostlarının güzəştə getməmələri, bir tərəfdən də narkotik qəbul etmək vaxtının yaxınlaşdığından, get-gedə vəziyyəti onu qorxudurdu.

– Ağalar, – dil-ağız eləyərək bir qədər yalvarışlı davam etdi. – indi nə var onu götürün, inşallah, Allahın köməkliylə, gələn həftənin çərşənbə günü qalanını ödəyəcəyik. Əgər razı deyilsizsə, alın bu pulu, bir də üstümüzdə nə yaraq-yasağımız var, onu da verək, bir də heç vaxt bu tərəflərə üz tutmayaq! – O, sözünü qurtarıb İmranın nə deyəcəyini gözlədi.

İmran hələlik danışmaq istəmirdi. Yəqin ki, o taylı qardaşların bir qədər yumşalacaqlarına inanırdı. Bir də ki, özünün dediyi kimi, «insan çiy süd əmib», hər şey ola bilərdi. O, arada, bəlkə də bilərəkdən, Salmanla Azərə bildirmək istəyirdi ki: «burada onlar görüşə ikisi gəlməyib, hələ yaxında onların söhbətlərini izləyən bir nəfər də var!»

Bir qədər yoldaşından yaşlı görünən qaçaqmalçı Salman, yenə Yasərin gödəkçəsindəki düymədən tutaraq, ona: «Ağalar, sizə görə bizim sahibkarlarımızın yanında adımız bədnam olubdur. Sən axırıncı görüşümüzə bizə söz vermişdin ki, bu dəfə borcunuzu ödəyəcəksuz. Amma indi əlləruz ətəklərunuzdan aşağı gəlubsuz ki, özuz də hələ təzə «mal» istəyursuz. – dedi və Azərlə İmrana yanpörtü baxaraq əlavə etdi. – Gətirdiyuz haqq-hesab da heç beş yüz saqqız pulu da eləmir.

İmran aralığa çökən qısa sakitliyi pozaraq, tamam başqa tonda sözə başladı. Yaşda Salmandan beş-altı yaş kiçik olsa da, ərkyana onunla bir qan qardaşı kimi söhbətə girişib: «Salman, Azər! Mən indiyə qədər sizə deməmişdim, mənim babam demokrat olub, Təbrizdən gəlib, adımi da qoyub, İmran, «m» hərfin at, İran olur. Əslim cənubdandır. Yəni belə çıxır

ki, öz şimal qardaşlarınıza daha inamınızı itirmisiz?! – deyə incik halda yana baxdı.

– Biz indi Nəminə qayıdacıyuğ. O, soruşacaq ki, nə alduz, nə verduz? Daha o, şimal cənub bilməyəcəğ. – sözünü qurtaran Salman sakit də danışsa, onun ifadəsindən heç bir güzəştə getməyəcəkləri bilinirdi.

Şimal tərəfdən sövdələşmənin bir zəmanətçisi kimi Yasər axırıncı dəfə, ümitsiz də olsa bəxtini sınamaq istədi:

– Yaxşı, misal var deyərlər, «borclu-borclunun sağlığın istər». – bu an Yasər İmrana kinayəli baxaraq sözünə davam etdi. – Onda, elə bayaq dediyimiz kimi, çərşənbə günü, saat 12⁰⁰-da.

Onlar daha bu söhbətdən sonra, heç nə demək istəmədən ayrılmaq istədilər. Xudahafizləşərək, bir-birlərinin əlini sıxdılar. «Allah amanında» deyərək, «Şəri-şeytandan, «quru böhtandan» uzaq olmalarını dilədilər.

– Xudahafiz. – Azər Yasəri yana çəkərək, cibindən balaca kağıza bükülmüş bir şeyi ona uzatdı. – Ala, bu pulsuzdur. Görürəm, bir azdan vəziyyətin yaxşı olmayacaq. – dedi.

– Çox sağ ol! – Yasər paketi götürdü. – Hələlik. Özünüzdən muğayat olun!

* * *

Talaətrafı qaçaqmalçılar izində.

Çimərlikdən qalxarkən Qəyyumovun fərasətli axtarışı, öz bəhrəsini verəndən sonra, sahə müvəkkili və Kərimağa bu adamın dalınca hara gəldi getmək nədir, sürünməyə belə hazır idilər. Çox çəkmədi ki, Kərimağanın dediyi kimi, cığır onları qaçaqmalçıların dünən kabab çəkdikləri yerə çıxartdı. Qəyyumovun

fikrincə, bu qruplaşmanın izinə düşmək, əsasən onlara aid əşyayi-dəlil toplamaq məqsədi daşısa da, ardıcıl təqib etmə, həm də onları nə qədər də olmasa, həm maddi, həm də mənəvi sarsıntıya aparır, yorurdu.

Mehdiyev tonqal yerindən bir az aralı iri dişli yaşıl rəngdə darağı əlində tutaraq onlara göstərdi. Sabir yerə vurulmuş mıxçaların sayına görə onların cəmi iki çadırı olduğunu müəyyənləşdirdi və o, bir neçə patron da götürüb, sellofan paketə qoydu. Darağın onların üçünə də xidmət etməsini Mehdiyev vurğulasa da Polkovnik bu məsələyə özü bildiyi kimi yanaşdı; gələcəkdə ekspetizanın nə göstərəcəyini xatırlatdı.

Kərimağa darağa yanpörtü baxdı, heç nə demədən o, da nəşə axtarmağa başladı.

Sabir darağı kağıza qoymazdan əvvəl o, gözləri önündə onun dişlərinə diqqət yetirdi və Kərimağaya üz tutub özünün iti nüfuzedici nəzərlərilə: «Sən də bilmirsən bu daraq kimindir?» soruşdu.

Polkovnikin sualı gözlənilməz olduğundan Kərim bilmədi nə cavab versin, o, çiyinlərini qısıb, başını yellədi. Sabir yerdəki kağız-kuğuz, ərzaq qalıqları, kabab atıntılarına baxdı, öz-özünə: «Zalım uşaqları, şahlıq iddiasına düşüblər!» – dedi.

* * *

Baş idarə rəisi narazılıq edir.

Mərkəzdə isə, Baş Polis İdarəsinin yüksək rütbəli zabitlərinin iştirakı ilə Polkovnik Seyidov öz kabinetində iclas keçirirdi. Onun müəyyən dərəcədə qanıqara görünməsi oturanların, üzlərində az da olsa əks olunurdu. Məlum məsələ idi ki, baş verən hadisələrə görə idi. İlk növbədə itki üz verən cavan leytenantın ailəsi tərəfindən məhkəmə barədə söhbətlər,

onun haçan baş tutacağını öyrənmək istəmələri idi. Polkovnik Seyidov bu işlə əlaqədar, onun tapşırıq verdiyi narkotiklərlə əlaqədar «Mütəşəkkil Cinayətkarlığa qarşı mübarizə» şöbəsinin zabitlərinin apardıqları əməliyyatların hələ ki, bir fayda vermədiyindən narahat idi. Bu günkü yığıncaqla o, əməliyyata cavabdehlik daşıyan zabitlərə axırcı dəfə xəbərdarlıq etmək fikrində idi.

Mayor Hümbətov Mürrüvət «Baş İdarə» rəisinin müavini kimi, bu işə olmazın can yandırsa da, hələ uğursuz olduğundan bəlkə də hamıdan çox özünü günahlandırır.

Bunu hiss edən Seyidov söhbətinin başlanğıcında, onun adı ilə bağlı əməliyyatda, Qəyyumovun da adını bir neçə dəfə hallandırır. Axırda Hümbətov cavab olaraq qarşısındakı qovluqdan götürdüyü qeydlərinə göz gəzdirir:

– Sizə desəm inanmazsınız! – deyər mayor onun danışığına rəisinin münasibətinin necə olacağından ehtiyatlanaraq, üzündəki təbəssümlər tez-tez dəyişdi. – Polkovnik Qəyyumov istirahətsiz, bir nəfəsə onların dalınca mağaralarda, qayalıqlarda yatır. Son danışığından onun müəyyən irəliləyişləri olsa da, özünün işindən məmnun deyildi...

– Onun bu təqibi, nə vaxta qədər davam edəcək?! – Seyidov özündən asılı olmadan ayağa durdu, ona yan alıb davam etdi. – Bəlkə ona kömək lazımdır?! Göndər! Daha bu qədər işi yubatmaq olmaz! Məhkəmə olmalıdır!.. Bir də, bağışlayın məni, bu sayaq təqiblə, qorxuram, sonra özü qaçaq düşsün!

Rəisin bu sözündən sonra zabitlər çox müxtəsər gülüşüb-qımışdılar.

– Onun köməkçiləri var. İbrahimov Qorxmaz özü Biləsuvar polisindəndir. O, belə işlər üzrə mütəxəssisdir. Təqib zamanı sırağa gün mən raportumda sizə dedim,

yaralanıb, yarası elə də ağır deyil. O biri də kapitan, yerlidir, Yardımlıdan sahə müvəkkili – Mehdiyev Fəriz, o da ayağından bir güllə yarası alıb. Yaxşıdır, gəzir. Sabir onlardan çox razıdır. – Bu zaman o, nəzərlərini polkovnikin üzündə saxlayaraq, tərəddüdlü göründü.

– Danış. Nəsə demək istəyirsən. – Seyidovun üzündə yüngül istehza gəzdi.

– O qaçaqmalçılardan birinin istədiyi qızın qardaşı da Qəyyumova kömək edir...

– Bax bu, yaxşı iş deyil, Hübətov! – Seyidov özünü saxlaya bilmədi. – Bilmirəm, niyə siz belə kal işlərə gedirsiniz?! – o, durub qısa var-gəldən sonra oturdu.

– O oğlanın ailələrində belə razılığa gəliblər. – mayor mülayimliklə başa saldı. – Həmin qaçaqmalçılar balaca bir qrupdan ibarətdirlər. Sərhədyanı kəndlərin meşələrində gizlənirlər. Vertolyotdan istifadə etmək məqsədəuyğun olmaz, o tərəfdən düz başa düşməzlər.

– Lazım gəlsə, başa salırıq! O barədə narahat olmayın. – dedi və keçib yerində oturmazdan qabaq, hamını süzüb, əlavə etdi. – Yerli camaatdan istifadə etmək lazımdır.

Bu an Hübətovun sualedici nəzərini görüb davam etdi.

– Mən bu sözü deyəndə, o şəxslərin silah əlində təqibə qoşulmalarını demirəm. Sadəcə, onlardan soruşmaq, yolları, izləri, qohumlarını bilmək mənada deyirəm. Belə hallarda çobanlardan, meşəbəyindən, ovçulardan, nə bilim daha kimlərdən istifadə etmək olar. – deyib, yerində oturaraq. – İndi hamınız azadsız, iş başına!

«MSK»-dan qaçış.

Müvəqqəti saxlama kamerasında iki nəfər üz-üzə oturmuşdular. Narkotik maddələrin yayılmasında müqəssir qismində saxlanılan Şəfiyev Süleymanın istintaqı çoxdan gedirdi. Daha doğrusu, mühüm işlər üzrə idarənin müstəntiqi Çələbiyev Vəliəhd bütün dəlillərlə onun müqəssir olduğunu sübuta yetirmişdi. Sadəcə indi, sübut olunanları boynuna almadığından, kapitan qabağındakı qovluğu bağlayaraq, başqa çıxış yolunun olmadığını bildirməklə ayağa durdu, çıxmazdan qabaq ona bir daha xatırlatdı ki, yoldaşlarının tutulmasında istintaqa kömək etməlidir ki, işi yüngülləşsin, ya da «cinayət məcəlləsinin» müvafiq bəndinə əsasən məhkəmə ona on beş il kəsəcək. Bu sözləri deyib müstəntiq qapıdan çıxdı.

Çələbiyev gedəndən sonra Şəfiyevin bütün arzuları yenə alt-üst oldu. Bu iki nəfərlik kamera onun üçün yenə quş qəfəsinə döndü. O, ayağa durub, o baş-bu başa getdi, başını, yumruğunu divara çırpdı. Olsun, müstəntiqin şərtinə əməl etmədiyindən peşmançılıq keçirirdi.

O, bir azdan var-gəlini dayandırdı, üz-gözündən bir hiyləgərlik yağmağa başladı. Dönüb bir neçə dəfə fikirli-fikirli qapıya baxdı.

Elə bu vaxtı koridorun başlanğıcında telefon zəng çaldı. Bu MSK idarənin altında, demək olar ki, zirzəmisində idi. Koridorun uzunluğu on-on iki metr olardı. Cəmi altı kamera vardı. Süleyman kamerada zəng səsinə eşidən kimi qapıya qulağını yapışdıraraq koridora qulaq asmağa başladı. Onun kamerası növbətçilərə daha yaxın olduğundan çox vaxt danışqlar eşidilirdi.

Axşam yenicə düşmüşdü. İdarədə isə növbətçilərdən başqa bir kəs yox idi. Koridorun lap qurtaracağına milçək də vızıldasaydı səsini bu kamerada eşitmək olardı.

– Növbətçi çavuş Qarayev Saleh. Eşidirəm. – çavuş dəstəyə qulaq asandan sonra, dəstəyi yanındakı kiçik çavuşa uzadaraq, – Evdəndir. Yoldaşın səni istəyir. – dedi.

Kiçik çavuş telefon dəstəyini götürüb, danışarkən ovqatı dəyişdi. O tərəfdən yoldaşı uşağın hərəkətinin artdığını deyərək, ağladı. Kiçik çavuş anasını çağırmasını bildirsə də, arvad onun özünün gəlməsini təkid etdi. «Onda gözlə növbətçi yoldaşım ilə danışım, görüm nə deyir?» Trubka əlində dönüb çavuş yoldaşına arvadının: «Uşağın hərəkətdən başı üstündə qalmır», deməsi onu elə qorxutdu ki, kiçik çavuşun dili topuq vurdu, əl-ayağı əsdi.

– Evin burdan buradır, iki tindir də, gedib-gəlməyə nə var. Get, gör nədir, xəbər elə, ya da tez gəl. Gələ bilməsən, komandirə zəng elə, bir nəfər göndərsin. – dedi.

– Yaxşı, indi gəlirəm. – o, dəstəyə deyəndən sonra onu yerinə qoyub dəmir barmaqlıqlı qapıdan çıxan kimi pilləkənlərlə yuxarı qaçdı.

Şəfiyev kamerasında çox gözəl eşitdi ki, növbətçilərdən birini kimsə çağırırdı, o da tez-tov qapıdan çıxdı, dəmir barmaqlıqlı qapının səsini o yaxşı tanıyırdı. Dərhal da onun içində bir şeytan əmələ gəldi, çünki gedən növbətçinin belə tezliklə gələcəyi məlum deyildi. Qarayevin dediklərinin ucundan-qulağından başa düşdü ki, gedən növbətçi polis komandirinə zəng edib yerinə bir nəfər göndərməsini xahiş etməli idi.

Şəfiyev iri addımlarla qapıya yanaşdı, yumruğunu qaldıraraq taqıldatmaq istəyirdi ki, birdən dayandı. Fikirləşdi ki: belə tezliklə çağırmaq olmaz, növbətçi

nəsə bir hiylə qurduğumu başa düşə bilər. Tutaq ki, gəlib açdı, məndən soruşacaq «nə olub?» Mən də elə bir şey tapıb qurmaliyam ki, inandırıcı olsun... Deyərəm ki, şam yeməyinə nəsə qatmışız, qarnım məni öldürür, içəridən məni doğrayır... Yaxşı fikirdir... Özü də adətən zəhərlənmə yemək-icməkdən iyirmi və yaxud yarım saatdan sonra olur, elə şam yeməyindən də bu qədər ancaq keçərdi. Çalışmaq lazımdır hər şey dəqiq olsun. Hə, birdən dedi: «niyə başqa yatanların qarnı ağrımır?» Onda deyərəm ki, mənim mədəmin yəqin yarası açılıb... buna inanmaya bilməz. O, bir az da var-gəl etdi. İçində doğulan şeytan get-gedə onun qanını içib, böyüyürdü deyə, ürəyi daha da bərk döyünməyə başladı. Axır dözə bilməyib, üz-gözünü büzüşdü, qapıya ardıcıl bir neçə yumruq ilişdirdi, bir səs çıxmadığından zərbələrini təkrarladı. Yenə cavab olmadığından: «Ay qarnım! Ay öldüm! Ax!.. Çavuş!» – qışqıraraq indi dil ağıza qoymurdu.

Çavuş Qarayev tükürpərdici qışqırıqlara dözmədi, axır gedib, kameranın qapısından balaca nəfəsliyi açdı:

– Nə olub?! Nə qışqırırsan?! – soruşdu.

– Bilmirəm, nə verdiz bayaq mənə!. Qarnım öldürür məni... Ax!.. – Şəfiyev qarnını tutaraq, ikiqat vəziyyətdə bir əli ilə qapıdan yapışmışdı ki, yıxılmasın.

– Bir az döz, yoldaşım indi gələr, aparar tualetə. – Çavuş deyib, nəfəsliyi bağlamaq istədi.

– O, bəlkə gecə gəlmədi, mən ölüm burda?! Bu iş bəlkə tualetlə bitmədi, mənə həkim də hələ bəlkə lazım oldu!.. Sənin insafın yoxdur?! Ax!.. Yəni sizdə insaniyyətdən heç nə qalmayıb?! – o başısağağı durub, uşaq kimi zarıdı.

– Gəl, çıx, yaxşı. – Çavuş qapını açdı.

Qapının açıldığını görən Şəfiyev af-ufklar içində, hətta əllərini də arxada saxladı və tələsik ikiqat kordiorla götürüldü:

– Ay çox sağ ol! Sən yaxşı adammışsan... –
arxaya baxmadan gedirdi.

– Tez ol, batırsan buraları. – Çavuş dedi və özü
də onun dalınca dabanbasma getdi.

Çavuş məhbusun dalınca gedə-gedə hələ zarafatla
bir neçə söz də dedi. Məhbus tualetin qapısına bir az
qalmış yəqin bildi ki, ətrafda bu çavuşdan başqa heç
kim yoxdur. Birdən dönüb onun alnından güclü bir
yumruq ilişdirdi, növbətçi tir-tap yıxılaraq başı daş
döşəməyə dəyib, daha tərpənmədi. O, açarları qapan
kimi qapını açdı.

* * *

Yataq otağında faciə.

Şəfiyev Süleyman maşından düşüb, arkaların bi-
rində gözdən itdi. Həyətə girib, qaranlıqda yan-yörəsinə
göz gəzdirdi. Gecə yarı idi. Həyətdəki işıqların onun
üzünə düşməsindən ehtiyat edərək binaların birinin blo-
kunda qaranlıqda yox oldu. Həyəcan və qorxu içində
pilləkənlərlə yuxarı birnəfəsə qalxdı. Üçüncü mərtə-
bədəki otuz nömrəli mənzilin dəmir qapısındakı zəngi
basdı.

Yataq otağında zəngin səsinə oyanan işığı
yandırdı, saata baxdı, saat ikiyə işləyirdi. Cavan, qara
göz, qara uzun, dağınıq saçlı, ağbəniz qadın yanında
yatan kişini oyatmadan örtüyün altından alt
paltarındaca qalxıb, yaşıl xalatını əyninə aldı. Ehtiyatlı
addımlarla yataq otağından çıxdı. Zəng ara vermədən
çalınırdı. Bu zəngdən arvadı əsməcə tutdu. Xanım səs
çıxarmadan qapının gözlüyündən baxanda, Süleymanı
tanıdı. O saniyə də onun ağ bənizi bozarıb göyərdi. Nə
edəcəyini bilmirmiş kimi yataq otağına cumdu. Sofada
uzanan Cahangiri dümsükləyərək oyatmağa başladı.

«Nə olub? Səhərdir?» deyərək Cahangir başını qaldırdı. Xanım onun şalvarını-köynəyini üstünə ataraq, «tez ol geyin, Süleyman gəlib! – dedi. Tez ol! Evimiz yıxıldı!» Xanımı qorxudan ağlamaq tutdu.

Cahangir tələsərək geyinməyə başladı.

Cavan leytenantın dəfni zamanı, Hübətovla danışdığı vaxt keçirdiyi hisslərdən fərqli olaraq, indi o, elə də həyəcanlı və sıxıntı keçirənə oxşamırdı. Sadəcə axşamdan özgəsinin xanımıyla keçirdiyi keyfin burnundan gələcəyinə heyfslənirdi.

Şəfiyevsə əksinə, ara vermədən gah qapını döyür, gah da arxasına – pilləkənlərə göz yetirirdi ki; birdən dalınca gələn olar! Daha fikirləşmirdi ki, bir neçə dəqiqədən sonra, qapı açılanda onun gözləri önündə canlanan mənzərədə, kimlərin hansı vəziyyətə düşəcəklərini heç ağına belə gətirmirdi.

Cahangir axır ki, özünü təmtəraqlı kostyumda görüb, panamasıyla dazlaşmaqda olan başını da örtəndən sonra, keysini əlüstü qapdı. Onu tez açdı. İçindən çıxartdığı səsbatıranlı tapançanı ayağa çəkib:

– Ged aç! – Amiranə bir səslə, artıq çoxdan boğuş ağlaşma içində əsməcə tutan xanıma çımxırdı.

– Yox! Cahangir!.. – Qadın makiyajına bulanmış ağappaq çöhrəsini zərif əlləri ilə silərək, – Sən ona heç nə eləməzsən! Səni də tutarlar! – yalvarışlı səslə dedi.

– Bunun sənə dərli yoxdur, get aç! – deyərək Cahangir boğuş səslə dedi.

Xanım Cahangirin qətiyyətli üzündən daha da qorxdı. O, qar kimi əllərinin arxası ilə gözlərini silərək, qapıya çatanda, yenə yalvarışlı baxışlarını Cahangirin bozarmış sifətinə atdı. Qadın nəhayət qapını açdı. Şəfiyev içəri atılan kimi arvadını qucaqlayıb, öpüşlərə qərq etdi.

– Bu nədi, ağlayırsan?! – Şəfiyev öpərək, başaşağı vəziyyətdə ağlayan yoldaşını ovundurmağa çalışdı.

O, birdən evdə özlərindən başqa kiminsə olduğunu hiss etdi. Başını döndərəndə, öz dostunun evin ortasında tapançalı əlinin ona uzandığını gördü. Bu vaxta qədər hər şey yaxşı idi. Lakin dostunun gecə yarısı, onun yataq otağındakı çarpayı ilə bölüşməsi, onun sui-istifadə edərək, qərəzli xəyanətkarlığına qarşı Süleymanda oyanan nifrət bütün hissləri üstələdi. O, arvadını qolları arasından buraxdı:

– Ax! – Süleyman yoldaşının ağlar-»ləkəli« üzünə tutarlı bir şillə vurub yıxdı. – Fahişə qarnından çıxan! Dediz daha Süleyman öldü! Evə qayıtmaz!? – deyərək, dostunun üstünə getdi.

– Yox, o bir daha polisə qayıtmaz! – dedi və silahla geriye çəkildi.

– Sənin yerində kim olsa atmaz! Çünki indi bura gələcəklər. Mən ordan qaçmışam! – Şəfiyev bu sözlərlə ona tərəf getməkdə davam etdi.

Cahangiri, «indi bura gələcəklər» sözü sanki bir qədər də ayıldı. O, dalbadal açdığı atəşlərlə Şəfiyevi yıxdı. Arvad bunu görüb, boğuş qışqırtı ilə özünü artıq can verməkdə olan ərinin üstünə atdı.

Cahangir silahını qoltuğunda gizlədərək: «Özündə idi günah!» – deyib evi tərk etdi. Çöldə görünən kimi, pilləkənlərə nəzər salıb, qulaq verdi və tezliklə də aşağı götürüldü.

* * *

Ölüm ilə əlaqədar MSK-da istintaq.

İdarənin yarımyeraltı mərtəbəsindəki təcridxana girəcəyində polis işçiləri emosional hərəkətlərlə bir-birlərinə nəyisə danışır, sübut etməyə çalışırdılar. Fotoqraf «ıldırım» işartılı çəkilişini qurtardı. Hümbətovun əmri ilə ağxalatlı tibbi yardım işçiləri

çavuş Qarayev Salehi xərayə qoyub, pillələrlə yuxarı apardılar. Elə buradaca mayor Hübətov və müstəntiq Çələbiyev Vəliəhd kiçik çavuşu dindirməyi davam etdirdilər. Müstəntiq ondan saat neçədə evə gəldiyini soruşdu. Çavuş fikirləşmədən ona dəqiq cavab verdi. Gecə saat birə iyirmi beş dəqiqə işləmişdi. Əlavə başa saldı ki, o evə girəndə yoldaşı ağlayaraq divardakı saati göstərib və uşağın düz bir saatdır ağladığını deyib. Bu yerdə çavuş qandallı qollarını qabağa uzadaraq köynək qolunun altındakı saatına baxdı. O, buradan, onun evinə qaça-qaça cəmi üç dəqiqəlik yol olduğunu bildirdi. Nə isə, çavuş zəng eləyib, təcili yardım çağırıldığını da dedi. Həkim müayinə etdikdən sonra, uşağın meyvələrdən zəhərləndiyini deyib, özü də yubanmadan xəstəxanaya aparacağını bildirmişdi.

Müstəntiq ondan uşaqla niyə özün getmədiyini soruşanda, çavuş getmək istədiyini bildirdi, lakin evdən komandiri ilə telefon vasitəsilə danışarkən, onun çavuşun yerinə adam tapa bilməyəcəyini deyərək, tez postuna qayıtmasını əmr etmişdi. Çavuş başını yelləyərək:

– Qayıdıb gördüm qapılar açıq, özü də burada yığılıb, başının arxasından da qan axırdı.

Mayor Hübətovun üzü tamam dəyişdi. Onun indi tanınmaz dərəcədə keçirdiyi həyəcədən rəng-rufu üstündə deyildi. Birdən yumruğunu stola çırpdı:

– Bunu salın o əclafın kamerasına, qandalların açın! – o, yanındakı leytenanta əmr etdi. – Sonra danışar! – dedi.

Bu vaxt telefon zəng çaldı. Polis çavuşu dəstəyi qaldırdı. O başdan zəng edən polis işçisi dəstəyin Hübətova verilməsini deyən kimi, çavuş dəstəyi mayora uzatdı:

– Sizin köməkçidi. – dəstəyi ona verdi.

– Alo, mayor Hübətovdur. Necə?!. Aha... Ay-

dındı... Yaxşı, şəkillərini çəkmisizsə, heç nəyə əl vurmayın, indi gəlirik. – dəstəyi qaytardı.

Mayor bir qədər nəfəs ötürəndən sonra, ətrafdakılara Şəfiyevin evindəcə qətlə yetirilməsini və qatilin oradan qaçdığını deyəndən sonra Çələbiyev Vəliəhdə Şəfiyevin kamerası ilə üzbəüz kameradakının da dindirilməsinin zəruri olduğunu bildirdi.

Şəfiyevin qaçdığı kamera ilə üzbəüz olan kamerada yatan isə Xanəliyev Cəfərqulu idi. O, aşağıdakı növbətçi çavuşu aldatma yolu ilə yaralamış və məlumat əldə etmək məqsədilə, kompüterlər zalına girmişdi. Elə bu vaxtı da mayor Hübətov, təsadüfən gecə vaxtı idarəyə, apardığı işlə bağlı hansısa sənədi götürmək üçün gələndə ona rast gəlmiş və təqib edərək onu zərərsizləşdirmişdi.

Əslində isə o, kapitan Heybətov Səfərqulu idi. Vaxtı ilə, oğurluğa gəldiyi idarədə işləmiş və sonralar öz xahişi ilə iş yerini başqa rayona dəyişdirmişdi.

İndi Heybətov yatdığı kamerada o baş-bu başa gedirdi. Çöldə nə baş verdiyindən də xəbərdar idi. Eşitdikləri ona rahatlıq vermirdi. Hərdən yumruğunu alnına vuraraq, çarpayısına oturur, yerində qərar tutmayıb qalxaraq yenə də var-gəl edirdi.

* * *

Qətl ilə bağlı xanımın ifadəsi.

Gecə vaxtı Şəfiyevin evində polis işçiləri Süleymanın qətli ilə bağlı araşdırmalar aparırdılar. Mayor Hübətovla kapitan Çələbiyev yenicə gəlmişdilər.

Xanım Şəfiyeva başısağa oturub, hərdən üzünü boyayan göz yaşlarını silirdi. Qonaq otağında adam çox idi, mayor Hübətov işçilərdən xahiş etdi ki, indi onları tək buraxsınlar. Kapitan Çələbiyev ilk

dindirməsini başladı. Xanım Şəmiyevanın dediyinə görə, əri evə girən kimi, naməlum bir nəfər guya onu burada gözləyirmiş, heç bir sorğu-sualsız atəş açaraq ərini qətlə yetirəndən sonra da dərhal qaçmışdır. Müstəntiq bu cavabdan qane olmadığından o, təkrarən soruşdu:

– Xanım, siz deyirsiniz ki, əriniz sizinlə heç görüşməyə də macal tapmamış onu tanımadığınız bir adam vurub qaçdı. – kapitan Hümbətova baxıb başını yelləyərək, davam etdi. – Heç nə başa düşmədik, bayaq dediz ki, Süleyman yığılanda arxası qapıya tərəf durmuşdu. Onda belə çıxır ki, vuran adam evin içində gizlənibmiş, ya da bu vaxtı o, pəncərədən girib?

– Ola bilər. – Rəhilə xanım göz yaşını silərək, təsdiqlədi.

Bayaqdan bütün sual-cavablara qulaq asan Hümbətov, Rəhilə xanımın verdiyi süni ifadələrdən yoruldu. Xanımın danışqlarının başdan-ayağa yalan olması, onun başısağa vəziyyətdə, yəni müstəntiqin gözlərinə baxa bilməməsi ilə özünü biruzə verirdi.

Mayor üçün xanımın qatili yaxşı tanıması gün kimi aydın idi. Onun üçün də, ondan qatilin necə adam olduğunu, boyu-buxunu, sir-sifətdən nə yadında qalıbsa danışmasını xahiş etdi.

Evin xanımı qatilin bütün boy-buxununu, hansı paltarda olduğunu; nazik qara saqqal-bığla, donbalı göz panamalı, otuz-otuz beş yaşlı arıq bir kişi olduğunu bildirdi. Hümbətovla kapitan Çələbiyev təsdiq edici baxışdılar. Mayor öz köməkçisinə dönüb, onlara qədər yataq otağını yaxşı axtarib-axtarmadıqlarını soruşdu. Leytenant mərhumun şəklini çəkdiqlərini, ondan başqa Hümbətovun telefonda dediyi kimi heç bir artıq hərəkətə yol verməyib, mayorun gəlişini gözlədiqlərini dedi və sonra da xanımdan yataq otağının qapısını yenidən açmasını xahiş etdi.

Rəhilə xanım bu an dərindən nəfəs ötürürək, əlindəki dəsmalla üz-gözünü sildi, bir anlığa özündə güc tapıb, yarıutancaq baxışlarını Hübətovun üzündə saxladı: «Yaxşı. Hər şeyi deyəcəm. Təqsir elə Süleymanda idi. Özü bizi tanış eləmişdi. Son zamanlar Cahangirin əlində lap oynucağa dönmüşdü. Pul, «BMV»-dən başqa gözləri heç nə görmürdü!..»

* * *

Pendirsatan qadınla gizli söhbət.

Rayon mərkəzindəki bazarın tutduğu ərazi elə də böyük deyildi. Buradakı satıcılarla alıcıların sayı elə bir olardı. Meyvə-tərəvəz satıcıları ayrı, ərzaq və ağartı bir sırada satılırdı. Bazarda isə bazar günü olmadığından alıcılar seyrək idi. Sıra ilə oturmuş satıcılar onlara yaxınlaşan adamları min dillə dindirib cəlb etməyə səy göstərirdilər.

Bir tərəfdə iki orta yaşlı qadın yan-yana oturmuşdular. Bu qadınların başlarında güllü şal var idi. Onları başlarına atıb uclarını isə alınları üstündən dolayaraq arxadan bağlamışdılar. Köynəkləri güllü çitdən, yaxaları da köbəli idi. Onların qabaqlarında süd-qatıq, pendir, yağ-ağartı qoyulmuşdu.

Şirxanov İmran mixeyi rəngdə köynəkdə, üstündən isə yüngül tünd qaraya çalan yaxası «zamoklu» gödəkçədə, başında qara uzundimdikli «Adidas» yay kepkasını gözlərinə qədər örtmüşdü, çiynində də «Mustanq» yazısı ilə qaçan at şəkilli çanta vardı. O, arakəsmələrdən keçərkən, hərdən də yaxına, uzağa ehtiyatla nəzər yetirir, hər şeydən ehtiyatlı görkəmilə bu iki satıcı qadına yan aldı:

– Bu necə pendirdi, ana? – soruşaraq pendirdən bir çimdik götürüb ağzına atdı.

– Obalar kəndimdəndir, oğul. Ye, dadına bax. – qadın gülürüzlə ayağa durdu.

İmran pendiri uddu, üzünü turşudaraq:

– Duzu çoxdu, anam. – dedi və bir addım sağa keçərək, – bəs bu haranıdır: – soruşdu və qonşu qadınkindən də bir çimdik götürüb, dadına baxmaq üçün ağzına atdı.

– Pirçilərdəndi, duzun az eləmişəm, qorxma, qağam balası. – xanım ayağa duraraq, alıcını süzərək. – Nə qədər çekim, başına dönüm? – soruşdu və mizan-tərəzi hazırladı.

– İki kiloqram, anam. – o, üzünü gizlətmək məqsədilə, yan-yörəyə baxaraq. – Kərimağanı tanıyırsan? – O, arvadın Kərimağanın qohumu olduğunu bildirdi. Bunu qəsdən soruşdu ki, görsün arvad nə deyir?

– A! a... a! – Qadın pendirdən çəkə-çəkə gülüm-sündü. – Kərimağa mənim böyük bacımın nəvəsidir, Gərəkli kəndindən, Cankişi müəllimin oğlu. – dedi, xanım pendir tikələrini çəkib qurtardı. – Təzəlikcən onların haqqısabın eşitməmişən? – qadın soruşaraq, ona tərəf əyildi.

– Anam, zəhmət olmasa, onların qıraqlarını sivirin. – dedi və yenə ətrafa göz gəzdirərək yarıdolu çantasını açdı.

– Neynək, təmizləyərəm. Sən bu gün mənim birinci alıcımсан, qağam balası. – arvad bıçaqla pendirin qıraqlarını sivirdi.

İmran birdən nəsə xatırlayıb:

– Nə «haqq-hesab»? Anam?! Mən heç nə eşitməmişəm! – O, çantada nəsə axtararaq, – Hə, kəndçilərinin vurulması barədə deyirsən?

Arvad görəndə ki, alıcının heç nədən xəbəri yoxdur, işindən ayrılmadan Südəbənin başına gələn hadisəni başdan-ayağa kimi danışmağa başladı.

Bu xəbər İmran üçün maraqlı olsa da, amma indi

burada durub qulaq asmağın yeri deyildi. Ola bilsin başqa bir vaxtı gizlin, adam az olan yerdə bu xəbər onu tutardı, indi bu bazarda onu tanıya bilən adamların görüb sata biləcəklərindən bərk ehtiyatlanırdı.

– Şənbə günü, – pendirsatan yavaşdan sözə başladı. – Südabə, Kərimağanın bacısı qızlarnan düşəllər vadiyə odun-çilə gətirməyə. – bu ara qadın azacıq qımışaraq utancaqlıqla İmrandan üzünü çevirib, əlavə etdi. – girəllər suya yuyunurlar. Bu qız bir az gec çıxar, görər nə isə rəfiqələri artıq gediblər. Görər donu yoxdur. Qız daha qorxudan səsinə çıxarmaz. Qısılar bir kolluqda qaranlığın düşməsinə gözlər. Nə başını ağrıdım, qağam balası, uşaq axır ki, qaranlıqda gələr rəfiqəsinin donunu alar gedər evlərinə. Cankişi müəllimin də xasiyyəti pisdır, Allah heç kəsə göstərməsin! O ki var, qızı, evdəkiləri qatar bir-birinə. Bacım qızı Bahar gecə oyanar, görər uşaq yerində yoxdur. Özün ora-bura atar, görər qız samanlıqda özün yenidən asıb, yaxşı ki Allah üzlərinə baxıb!..

– Dediz nə vaxt olub bu hadisə, mən eşitmədim? – İmran arvadın sözünü kəsərək soruşdu.

– Ay başuva dönüm! Belə gün günorta çağ, o toy olan günü. – qadın kağıza bükdüyü pendiri ona tərəf qoydu.

– Yaxşı. – İmran çantasında nəşə axtardı, tapmadı, – məndə burda paket olmalıydı, nədənsə yoxdur. – dedi.

– Məndə var, bu saat, – xanım aşağıdakı zənbildən bir sarı selofan paket çıxartdı.

İmran paketi görəndə nəşə demək istədi.

– Kərimağa deyir ki: «Xala, Bakıdan gələn bir Polkovnik hələ səhərişi günü talaya gedən çığırdakı ağacın dəliyindən elə mənim özümə o donu çıxartdırdı. Elə bil o polis özü öz əliylə qoyubmuş! – Arvad paketi açdı. – Bax elə bu cürə paketdə, dəvə şəkliylən. –

«Kemal» yazısı ilə, paketi İmrana verdi. – Yaxşı pendirdi. Halal xoşun olsun!

İmran pendiri paketə qoyub бүkdü.

– Çox sağ ol! Ana! – O, «Kemal» zənbilini çantasına qoydu. – Mən yenə gələcəyəm! – dedi və yaxındakı balaca ərzaq dükanına yollandı.

* * *

Danışıklara qulaq asma.

Yasərə zəng.

Cahangir həmin gecə o bəd əməlindən sonra, hələ elədikləri az imiş deyə, öz həmkarını da qətlə yetirib, «kölgəyə» çəkilmişdi. Kefli vaxtında elədikləri, indi ona işgəncə verirdi. Daha geriye yol yox idi. Şəhərdə gizli bir evdə qurduqları, telefonlara qulaqasma aparaturları otağında o, öz adamlarının üzərində rəhbərlik edərək, ona lazım olan telefon nömrələrindəki danışıklara qulaq asırdı. İki nəfər cavan, ağ qısaqol köynəkdə boğazı qalstuklu, qulaqcıqlar başlarında, səs eşidən kimi, onlar Şeflərinə baxdılar. Danışan mayor Hüm-bətovun səsi idi: «Sabir, sən nədənsə, son zamanlar özün-özünə oxşamırsan!» Bunu eşidən Cahangir tez stul çəkib oturdu. O, bilirdi ki, Sabirin adı ilə bağlı danışıklar, mütləq ona lazım olan adam barədə də məlumat verməli idi. «Seyidov burda bizim dərimizə saman təpir! Nə oldu, bu iki-üç nəfər meşə çaqqallarının əlində aciz qalmısınız?!. Şəmiyev Süleyman keçən gecə çavuş Qarayev Salehi öldürüb qaçıb. Evə çatan kimi özün də öldürüblər!..» – «Kim öldürüb bilinmir?» – deyə polkovnik Qəyyumovun səsi soruşdu. – «Mən bilirəm kimdir. Xatırlayırsansa, leytenantın dəfnində o adam mənimlə söhbət eləyirdi, şeflərinin görüşmək istədiyi barədə?» – «Yadımdadı, başa düşdüm». –

Sabirin səsi təsdiqlədi. – «Baş leytenant İbrahimovun indi səhhəti necədir?» – deyə Hübətov söhbəti dəyişdi. – «Yaxşıdır, elə burda, rayon mərkəzində yatır. Bu gün hələ yanına getməmişəm...» Mayor Hübətovun səsi: «Xahiş edirəm, ondan, ailəsindən muğayat olun, nə lazımdır ona çəkinməsin desin sənə. Məndən də böyük salam de!» – «Oldu, başa düşdüm... Mütləq! Hələlik!...» danışqlar bitdi.

Operatorlar qulaqcıqlarını çıxartdılar. Onlar Cahangirin əməllərindən xəbərdar idilər. Elə buna görə də onun indiki görkəmində fəvqəladə bir acınacaqlılıq görəndə, aralarında daha heç nə danışmadan, onun fikirli halda var-gəl etdiyini süzdülər.

Cahangiri artıq çoxdan sancı tutmuşdu. Bu sancı onun ürək döyüntülərindən mədəsinə, oradan da onun onurğa sütununda zikkə vururdu. O, var-gəlini saxlayıb oturdu. Mobil telefonunu çıxardıb əllərinin əsməcəsinə baxmadan nömrə yığdı. Oturduğu yerdə qərarlaşa bilmədi, yenə ayağa qalxaraq: «Allo!.. Allo, Yasər?! Eşidirsən?! Hə, qulaq as, yaxşı eşit! Elə indi gedirsən rayon xəstəxanasına... Bilmirəm nəynən!.. Yoxsa istəyirsən mən deyim «nəynən?!» Onda sözümü kəsmə!.. Bilmirəm hansı vasitəynən... nə yolla olursun... milçəyə dönürsən, qarışqa olursan... girirsən onun palatasına, ondan öyrənirsən harda gizlədib, kimə verib malı?! Başa düşdün?! O yanındakı quşbeyni də başa sal ki, onu təkcə o... onlar axtarmır! Yoxsa bizim uşaqlar onun özün o paraşoka döndərərlər!» Hə... Polkovnik Qəyyumov indi Gərəkli kəndində qalır. Onu kapitan Mehdiyev – sahə müvəkkili öz «UAZ» ilə bu gün şəhər saat 10⁰⁰ götürüb rayon mərkəzindəki xəstəxanaya, İbrahimov Qorxmazın yanına aparacaq. Orada ehtiyatlı olun. Maşının nömrəsini deyim yadda saxla! «65-HS-111». Çalış Qəyyumov özünü ona çatdırana qədər, sən onu tut, yaxşı-yaxşı silkələ!..»

Seyran bunu eşidən kimi tez saatına baxdı, saat 9⁵⁰ dəqiqəni göstərirdi. Telefonla gedən söhbətlərə elə meşədə – mağarada oturduqları yerdə, üçü də birdən qulaq asırdılar. Seyran Yasərdən iki-üç metrə aralı da olsa, danışığın nədən getdiyini o, yaxşı başa düşdü. Axıra yaxın Yasərin qeyri-ixtiyari Seyrana tərəf baxması bunu dedi. Onların Seyrana qarşı fikirlərinin bir olduğunu o, çoxdan sezmişdi.

Yasər telefonu bağlayandan sonra, ayağa durub bir qədər aralandı: «Niyə mən kimə görəse əziyyət çəkməliyəm? Rahatlığımı pozmalıyam?!. Həyatımla risk etməliyəm?!» Bu sözlərdən sonra o dönüb İmrana baxanda, onun iynəatıcı nəzərlərinin çoxdan Yasərə dikildiyini gördü.

İmran həmin şənbə, toy olan günü, onun başını darayaraq çay çimərliyindən gəldiyini xatırlayıb, bazarda Pirçilər kəndindən olan pendirsatan qadının ona danışdığını tutuşdurdu. Onun üçün hər şey aydın idi. İçində özünü kəsə-kəsə qalıb özü də bilərəkdən bu söhbətin üstünü açmırdı. Seyransa bundan tamam xəbərsiz idi.

* * *

Qorxmazın müayinəsi və məsləhətlər.

İkimərtəbəli rayon xəstəxanasının ikinci mərtəbəsindəki palataların birində yatan baş leytenant İbrahimov Qorxmaz, sağalmaq üzrə idi. Onu müalicə edən cərrah Quluzadə ağ xalat və papaqda xəstəsini müayinə edəndən sonra, şəfqət bacısına lazım olan dərman preparatlarının adlarını yazdırdı. Şəxsən özü Qorxmazın yarasını açdı və yoxladıqca, onun üzündə müalicənin düzgün getdiyi ifadə olundu. Xəstənin həyat yoldaşı qapıdan girən kimi dayandı, başında çəhrayı rəngdə ləçək, əynində uzunqol sarımtıl bluzka,

üstündən də firuzə rəngində jaket vardı. Zenfira bir tərəfdə dayanıb, uzaqdan da olsa yaraya tərəf boylanırdı. Onların ikisidə yaranı sarıyıb qurtarandan sonra, Həkim Quluzadə: «Tələsmə, bir həftə də döz, səni buraxarıq. Sənin xeyrin üçün deyirəm. Hələlik sənə həyəcanlanmaq, ağır iş, ümumiyyətlə, cəld hərəkətlər etmək olmaz! Nə qədər dünya var, cinayətkarlar da olacaq, onları cəzalandıranlar da. Sənin beş gün tez, ya gec işə çıxmağın, onların sayın nə azaldar, nə də çoxaldar» – dedi.

Zenfira xanım həkimin məsləhətinə qulaq asdıqca başı ilə təsdiqləyirdi.

Həkim Quluzadə bir atalıq tövsiyyələri ilə verdiyi məsləhətlərdən sonra, şəfqət bacısına tərəf dönüb: «Dimidrolu daha kəsin, ona lazım deyil», – dedi. Ayağa durub çıxışa gedəndə, Zenfiraya: «Siz də burada çox yubanmayın, indi baş həkimin gələn vaxtıdır» dedi və palatadan çıxdılar.

Həkim gedəndən sonra Zenfira gəlib tez stulda oturaraq Qorxmazın əlindən tutdu. Onun üzü indi gülürdü. Ərinin tezliklə çıxacağını eşidən bu gülürüz, qaraqaş, qaragözlü qadın elə bil hamiləliyini tam unutmuşdu. Gətirdiyi yeməkləri, bankalarda çıxardıb onları xüsusi çəvikliklə dolabçada yerbəyer etməyə başladı.

– Cavidə niyə gətirmədin? Uşağı kimin yanında qoydun? – soruşaraq dikəldi.

– İstəmədim uşaq səni yenə bu kökdə görsün. O gün gördü bəsdə. – dedi və əl saxlayaraq əlavə etdi. – Bilirsən, bura gəlib-getməyə nə qədər vaxt gedir? Dedim qoy dərslərini eləsin. Atan da buraxmadı, dedi gələn dəfə gedərsən. – Zenfira işini qurtaranda onun yanında oturdu və qayğıkeşliklə davam etdi. – Sən uşağa görə narahat olma, o evdədir. Özünü də bir az düşün, rəng-rufun üstündə deyil. – dedi. Qadın əlini

burnuna aparıb, tonunu dəyişərək. – Burdan çıxdın, bir də səni evdən buraxsam, məndən pis adam yoxdur!

– Nə qədər bu sözü demisən? – Qorxmaz həyat yoldaşının görkəmini süzüb, gülümsündü. – Bir də Cavidsiz yola çıxma! Lazım olanda qolundan tutar... Özün də ehtiyatlı ol! Daha gecdir get. – O, nəşə xatırlayıb, əlavə etdi. – Mənə dedilər, Kərimağanın da bacısı burdadır. Görəsən necədir?

– Xəbərim var, amma burda olduğunu bilmirəm. – xanım dəsmalla, qızarmış nəmli gözlərini sildi. – Dünən Sabirlə sahə rəisi bizə gəlmişdilər. – o, sevinclə davam etdi. – Cavidlə xeylək zarafat etdilər. Qəyyumov hələ soruşurdu: «sən ona necə dedin, əllər yuxarı, küçük?!» Dedilər: «bacı nə köməklik lazımdır, çəkinməyin deyin!» Dedim, sağ olun, hər şey yaxşıdır. Bircə Qorxmazdan muğayat olun! – Zenfira lazım olan boş qab-qacaqları öz zənbilinə yığdı, xəstənin yanında oturdu və yoldaşının üzündən öpdü. Qapıya gedə-gedə döndü yoldaşına bir neçə dəfə baxaraq çıxdı.

* * *

Polis zabitinin istintaq edilməsi.

«Mütəşəkkil Cinayətkarlığa qarşı mübarizə» idarəsinin müstəntiqi kapitan – Çələbiyev Vəliəhd Xanəliyev Cəfərqulunu istintaq edirdi. Onun suallara düzgün cavab vermədiyindən, Çələbiyev hirsini udur, gözaltından ona fikir verirdi. Xanəliyev adi fiziki şəxs deyildi. Onun suallara doğru-düzgün cavab verəcəyi təqdirdə, əlindən hər şey çıxacaqdı. İş, evi, əmlakı, hətta diplomu da onlarla birlikdə alınıb müsadirə ediləcəkdi. Bununla belə, burada yatdığı gündən indiyə qədər, ona qarşı istintaq zamanı; üzündən-gözündən göründüyü kimi heç bir zorakılıq tətbiq edilməmişdi, elə

buna görə də, Çələbiyev arabir yumruğunu düyünlədir, ancaq yenə nədənsə fikrini dəyişərək ayağa durub, kabinetdə gəzirdi .

– Səfərqulu, bir azdan bir ay olacaq ki, sən burada yatırsan. – o, gəlib müttəhimin başı üstündə duraraq, – Biz onsuz da bilirik sənə hansı məlumatlar lazım olduğu üçün bura düşmüşən. Sənin suallara cavab verməməyin, özün düşün sənin işini ağırlaşdırır. Məhkəmə üçün də ancaq sənin kim olduğunu və harada, nəyin üstündə tutulmağın kifayətdir ki, sənə «Cinayət məəcəlləsinin müvafiq bəndinə əsasən iş kəsilsin! Onu da yaxşı bilirsən ki, sən bizə kömək etsən heç olmasa müəyyən dərəcədə öz cəzanı yüngülləşdirmiş olarsan. – Kapitan yerində oturub siqaret yandırdı.

Səfərqulu sanki bir qədər yumşaldı. Beynində bir qədər eşitdikləri ilə düşdüyü çıxılmaz vəziyyəti analiz etdi. Keçmiş kapitan elə Çələbiyevlə həmyaşıd idilər. Vaxtı ilə bir idarədə çalışdıqlarına baxmayaraq aralarında yaranan «cəbhə «barrikadası», onları üz-üzə qoymuşdu.

– Olar sizin siqaretinizdən? – o, udqunaraq, heç gözlərini də qaldırmadan soruşdu.

– Olar. – Müstəntiq qutunu ona tərəf uzatdı. – Çəkin. – dedi.

– Mənə Cahangir dedi ki: «əgər belə bir disketi gətirməsən, polis qardaşların sənin meyidini «qanlı göl»dən tapacaqlar!.. Mən razı olmadım. – o, acgözlüklə siqaretdən qullab vurub, davam etdi. – Sonra böyük oğlumu girov götürməklə qorxutdular. – keçmiş kapitan nəfəs ötürüb, müstəntiqin dik gözlərinə baxaraq, – Bilirəm, onlarla necə tanış olduğumu da soruşaçaqsız, qoy elə bu başdan deyim. Təsədüfən, iki ay bundan qabaq bazarda, narkotik alverçilərilə toqquşdum. Biri bıçağı boğazıma söykədiyi vaxt, həməni bu Cahangir məni qurtardı... Sonra da belə,

gördüyüz kimi. İstəyirsiz, inanın, istəmirsiniz heç...

– Yaxşı, inandım. – Çələbiyev bir qədər başqa təbəssümlə dilləndi. – Xəbərin var da, sizin ümumi dostunuz bu gecə kameradan qaçıb? – soruşaraq cavab gözlədi.

– Yox, mənim xəbərim olmayıb. – deyə Xanəliyev cavab verəndə, gözlərini yayındırdı.

* * *

Seyran ilə Yasər Cahangirin tapşırığına gedirlər.

Aralarındakı «məşvərət» zamanı Seyran özünü bu işdə ən çox günahkar saydığından acıq edərək oradan birinci çıxdı. Rəhmanovla telefonla danışandan sonra Hədiyev Yasər İmranı orada tək qoydu, könülsüz də olsa daha dayanımdan yola düşdü ki, Cahangirin verdiyi tapşırığı ertə ikən yerinə yetirsin və qaranlıq düşənə qədər gəlib özünü qaldıqları «düşərgəyə» çatdırsın. Rayon mərkəzində, hələ üstəlik xəstəxanada cavan-nabələd adamın saqqallı görünməsi nadir hal idi. Ona görə də yola düşəndə İmran ona belə sir-sifətlə ora getməyin qorxulu olduğunu xatırlatdı. Üzünün tükü çox olduğuna görə əvvəlcə rayon mərkəzinə çatanda dəlləxanaya girib, üzünü qırxdırmaq fikrinə düşdü, İmran onun bu fikrini də bəyənməyib: «dəlləxana adamları tez tanımaq və tapmaq üçün ən əlverişli yerdir» – dedi.

«Düşərgə»lərindən iyirmi-otuz metrə aralıdan təbii novla axan bulaq ayağının, yamacın quzeyli bir yerinə çatanda yerdə qan izləri gördü. Bu Seyranın gecə vurduğu canavarın qan izləri idi: «Olsun qan çox itirdiyindən bu yaralı heyvan su içməyə gəlib» – fikrindən keçdi.

Yasər yüngül yay gödəkçəsi və köynəyini çıxartdı. Burada olan kağız-kuğuz qırıntılarından, bu üç nəfərin tez-tez bu yerdən istifadə etdikləri, burada vaxt keçirdikləri uzaqdan bilinirdi. O, üzünü yuyub sabunladı və kolda ilişdirdiyi balaca güzgüyə baxa-baxa stanokla üzündəki tükləri sivirməyə başladı. Qulağına gələn şırıltılı quş uçuşuna hərdən diksinir, dayanıb qulaq verir və bir neçə an fikrə gedirdi.

Təmizlik işini qurtardı, üst-başını elə səliqə ilə sahmana saldı ki, bu anlarda onu görən ən yaxın dostları belə ilk baxışdan tanıya bilməzdi.

Seyranın həmişəki kimi qanı qara idi. Başına gələn hadisədən o, hələ də ayıla bilməmişdi. Bir yandan şəriklərinin ona qarşı münasibəti, bir tərəfdən də təqib olmaları az imiş deyə, üstəlik Cahangirin də hədələməsi onu əldən salırdı. Bir az bundan qabaqkı danışiq da onun ovqatını yerli-dibli təlx etmişdi. O, fikirləşdi ki: «gör nə qədər onların üzü məndən dönüb ki, Cahangirin özü də heç telefonda da mənimlə danışmaq istəmir!» Yoldaşların içində «gözümçixdıya» düşməsi onu sındırmasa da, xeyli vaxt idi ki, o, özünü öz «boşqabında» hiss etmirdi.

Telefon danışığından sonra, yoldaşlarının başı söhbətə qarışnda o, snayperli avtomatı götürüb oradan uzaqlaşdı. Onun meşədə tutub mindiyi kürən, alnıqasqa, gur yal-quyruqlu, qısa qulaqlı atsa meşəbəyinin atı idi. O, təxmini, ordan-burdan eşitdiklərindən və indi də o, meşəiçi çaparaq keçəndə, atın üstündəki adamı ağaclara çırpmaq istəməsindən də bunu bildi. Hərdən at onu ağaca çırpmaq istəyəndə Seyran ayağını ağaca tez vurur bununla da atı özüqarışıq zərbədən yayındırırdı. Cığırla yortov gedəndə kol-budaqlar gah üz-gözünü dalayır, gah tufəngin lüləsinə ilişərək solmaqda olan bəzi «dəmirağac» budaqlarının yarpaqların yerə tökürdü. O,

daha çox qaragilə və əzgil kollarının iti iri tikanlarından qorxurdu.

Nəhayət çapar, gədikli bir yeri qalxıb, vadinin o tərəfindəki dağ döşü ilə qalxan əyri-üyrü maşın yoluna nəzər saldı. Burada cığır haçalanırdı. O, sol tərəfə ayrılan yolu seçdi. Bu yerdə haçansa tikanlı çaqqalın iynələri tökülmüşdü. Görünür bura onun xoşuna gəlmədiyindən, atı sol tərəfdəki yola doğru mahmızladı. Yəqin, həm də elə bir yer seçməli idi ki, gələn maşının qabaq «nömrə-nişanını» oxuya bilsin.

Təqib edən zabitlərin düşüncələri.

Bir gün qabaq, Qəyyumovla sahə müvəkkili Mehdiyev telefonda danışaraq, bu gün səhər görüşüb, rayon mərkəzinə xəstəxanada Qorxmaza baş çəkməyi, ordan da qayıdıb Gərəkli ilə Çıraqlı kəndlərinin yaxınlıqlarına baxacaqlarını planlaşdırmışdılar.

Onlar ikisi maşında gedə-gedə söhbət edirdilər. Bu günkü tədbirləri ətrafında mülahizələr yürüdürdülər. Qəyyumovun danışığılarından sahə rəisi başa düşürdü ki, idarədən onun bu əməliyyatdakı işindən narazılıqlar və təzyiqlər çox eşidir. Ona görə də Mehdiyev özlərinə kömək məqsədilə İbrahimov Qorxmazı xəstəxanadan oğurlamaq fikrini ortaya atdı. Qəyyumov gülümsünərək, bu planı alqışlasa da, yalnız həkimlə məsləhətləşmədən sonra onun mümkünliyünü bildirdi.

– Bəlkə də ona, polis mühafizəçilərinin sayını artırmaq lazımdır. – Mehdiyev öz fikrini deyəndə mAYor yenə də gülümsündü. Mehdiyev həmkarın nə deyəcəyini gözləmədən əlavə etdi. – Demək istəyirəm, əgər orada çox qalacaqsa, mühafizəni gücləndirmək mütləq lazımdır.

Dağ meşəli, hardasa uçqunlu yerlər arası uzanan

yolla gedə-gedə Qəyyumov fikirli və professionallıq, təcrübəlilik baxımından ətraf mənzərələrə diqqət yetirirdi. Mehdiyevin dediklərini o, çoxdan düşüncə həyata da keçirmişdi. Polkovnikin fikri hiyləgər-»ikiayaqlı «tülkünün» tələyə düşməsinə, elə oradaca təmin etməkdə idi.

– Narahat olma, artıq iki gündür əlavə iki nəfəri də orda keşik çəkmələri barədə rəisinizə «sifariş-təqdimat» yazmışam...

– Mən sizin işinizə qarışmıram... – Mehdiyev verdiyi məsləhət üçün, üzrxahlıq kimi dedi.

– Yox, bu işə qarışmaq deyil. – Sabir onun çiyinə vuraraq, gülümsədi, nəfəs ötürərək fikrini davam etdi. – Keçirdiyimiz bir neçə əməliyyat tədbirləri bizim özümüz üçün ağır fəsadlar törədib, bu yolda bütün ağıllı məsləhətlərdən istifadə etməyimiz əsaslıdır.

– Nə oldu, tapa bildin o keçmiş polisi? – Qəyyumov bir qədər sakitlikdən sonra soruşdu.

– Dünən, səndən ayrıldıqdan sonra, sürdüm evlərinə. – deyərək Mehdiyev söhbətə bir qədər nədənsə müəmmalı gülüslə başladı. – O, nə bilim, əşi, çox çevik, işə ürəklə yanaşan, əsl ovçu... Amma zalım balası başdan-ayağa sürprizlərlə doludur da!..

Seyran puskuda.

Maşındakı təqibçilərin getdikləri yol meşəiçi uzanmaqda idi. Təqribən onlardan iki k/metr aralı, Seyranın qovduğu bu alnıqaşqa kürən at, dağın yamacındakı cığırla quş kimi səkib, yel kimi gözəgörünməz ötürdü. Yüyənini acıqla gəmirən, quyruğu düyünlü kürən at yorulmaq nədi bilmirdi.

Nəhayət, ona münasib olan bir yer tapıldı. O, atdan düşən kimi, at geriye elə götürüldü ki, onun

parıldayan nallarından çəmənqarışıq torpaq tikələri göyə sovruldu.

Atın belə tezliklə yox olmasına məhəl qoymayan cavanın fikri tamam başqa yerə yönəlmişdi. O, böyük bir daşın dibində uzanaraq, tufəngi vadinin o tayındakı uzanan yola yönəltdi. Baxdığı optik cihazın «üstəgəl» işarəsi, yolun üstündə gəzdi. Çox keçmədi ki, görünən maşının qabağındakı «Az 65-HS-111» nömrəsini oxudu. Yolun çətin, keçməzliyinə baxmayaraq, maşın çox maneəvli gedirdi. O, bir daha çaxmağı çəkib, xəzinədəki patronu yoxladı.

Rayon mərkəzinə tələsən Yasər, saqqalını bulaq ayağında qırxandan sonra, bir nəfəsə dayanmadan maşın yoluna can atırdı. Meşəçi cığır qurtarmaq bilmirdi. Dağın yamacındakı enişə doğru gedən cığır, dolayı uzanırdı. Bəzi yerlərdə öz ətaləti onu üzüəşığı qaçmağa məcbur edəndə, o, dəmirağac budaqlarından yapışaraq sürətini azaltmaqla, özünü yıxılmaqdan saxlayırdı. Bu minvalla da hələ maşın yoluna çıxmağa, gəldiyi yol qədər də qalmışdı. Piyada tənənfəs halda həmən gədikli, tikanlı çaqqalın kimdənsə özünü, ağ-qara rəngli iynələrilə müdafiə etdiyi yerə çatanda, o, heç fikirləşmədən yolun sağa gedənini seçdi. Bir az gedəndən sonra o, güllə səsi eşitdi.

Təqib edənlər qəzaya uğrayırlar.

Döngəni təzə dönəndən sonra, maşın yenicə sürət götürmüşdü ki, qabaq sol tərəfin təkəri partladı. Sahə rəisi Fariz nə baş verdiyini əlüstü bildi. O, maşını qayalığa salmamağa çalışsa da, bu ensiz yolda sürət çox olduğundan, maşının idarəsi ani olaraq təbəçilikdən çıxdı. Maşın yoldan çıxaraq ağac və kol-kos arası üzüəşığı axmağa başladı. Nəhayət, tarazlıq itən kimi,

maşın böyrü üstə aşıb dayandı.

Yasərdən bir qədər tez yola düşən Seyran isə, atla getdiyinə görə o, çoxdan özünə, maşın yoluna bir güllə mənzili qalmış, pusqu qurmuş və bəd əməlini artıq başlamışdı.

Yasər ondan bir neçə k/metr aralı maşın yoluna çatdı. O, təşviş içində yenə meşəyə tərəf boylandı. Atəşin Seyranın tüfəngindən açıldığını səsindən tanımışdı. Onların Seyranla aralarındakı məsafə çox da uzaq deyildi. Lakin meşənin sıxlığı, onlardan hansınasa bədbəxtlik baş verə biləcək görüşdən ayırmışdı və onların bu görüşünün nə ilə qurtaracağını heç kim qabaqcadan deyə bilməzdi.

Polkovniklə Yasər ikisi də eyni vaxtda xəstəxanaya tələsirlər.

Dağdan enən iki yük maşını ona saxlamayıb gəlib keçdilər. O, piyada da olsa öz yoluna davam etdi.

Onlar hər ikisi sürücü tərəfdən, əvvəlcə sahə rəisi Mehdiyev dalınca da mayor Qəyyumov çıxdılar. Qəzadan salamat qurtaranlar üst-başlarını, əl-ayaqlarının salamat olduğuna sevinərək gülüşdülər. Birdən Qəyyumov maşının sol qabaq təkərini yoxlamaq istədi. Təkər indi elə hər hansı bir yoxlanış üçün əlverişli vəziyyətdə – göydə idi. O, təkərə yan aldı, onu azacıq fırladaraq diqqətlə baxdı. Təkərin böyründəki deşiyi görüb saxladı, dərhal da əks tərəfi gözdən keçirdi.

– Güllə yeridi. – dedi və Farizə göz edərək, sayıq olmasını işarə etdi.

Fariz özü də bunu görəndə, onlar özlərini qorxaqlığa vurmədilər. Bunu adi, həmişə olduğu kimi

qarşıladılar. Fariz pencəyini çıxardıb, işə başladı. Təkər açarını arxadan tapıb gətirdi. Onu köməkləşib açdılar. Ehtiyat təkərini qoyduqdan sonra, onlar maşını ləngərləndərək böyrü üstədən «ayaqları» üstə qoydular.

– Motoru işə düşsə, bu maşın buradan keçə kimi çıxacaq. – Fariz alətləri yığışdararaq dedi.

Polkovnik əllərini silib, mobil telefonunu çıxardaraq, rayon polis idarəsinə zəng etdi.

– Allo, rəis? Salam! Polkovnik Qəyyumovdur. Maşının təkəri sıradan çıxdı. Xətanın sovuşmasına tam əmin deyiləm. – O, özündən asılı olmadan ətrafa oğrun-oğrun göz gəzdirib, yavaşdan davam etdi. – Yox, silahlı basqındır...

Cəmi bir neçə yüz metrə aralı rayon mərkəzi istiqamətində, hələ də piyada gedən Yasər, arxadan gələn maşın səsinə döndü. Gələn odunla dolu yük maşını idi. Ona çatanda Yasər əl qaldırdı. Sürücü orta yaşlarında bir kişi maşını saxladı. Əyilib onun üçün qapını açdı. Yasər heç nə soruşmadan dırmaşıb kabinada oturdu.

– Haradır yoluz? – sürücü maşını yerindən götürəndə soruşdu.

– Rayon mərkəzinə. – o, yerini rahatlayaraq. – elə, körpünün bu başında saxlasaz da pis olmaz. – dedi.

– Nə olar, harda istəsəz deyərsiz, saxlaram. – o, üzünü Yasərə tutmadan dedi.

Zabitlər lazım olan əşyaları və təkəri arxadan yük yerinə qoydular. Onlar maşına oturdular. Fariz motoru işə saldı, o, qabaq körpünü də «ling» vasitəsi ilə qoşdu. Maşın bir qədər aşağı gedərək sonra dik dönüb sağ tərəfə yola dırmaşmağa başladı. Maşın hoppana-hoppana qalxan yerdə yola çıxar-çıxmaz sürət tamam düşdü. Buna baxmayaraq, Mehdiyev inadkarlıqla dəmir «keçini» yola çıxartdı, o dəqiqə də Sabirin göstərişilə üzə rayon mərkəzinə tərəf saxladı. Onlar

aşağı düşdülər. Bu dəfə arxadan sağ təkər də tamam lazımsız vəziyyətə düşdü.

Bunu belə görən Polkovnik Mehdiyəvə yavaşdan, bunun basqın olduğunu bildirdi. Onların hardasa indi yaxında olmalarını və təqib edənlərin telefon danışqlarından xəbərləri olduqlarını, yaxud da qulaq asdıqlarını dedi. Sabir onların fikrini başa düşüb, həmkarına qaçaqmalçıların onları yubatmaqla, polislərdən tez xəstəxanaya çatmaq istədiklərini bildirdi.

O, Mehdiyəvə burada ehtiyatlı olmasını, ona kömək göndərəcəyini və özünü lazımi qədər Qorxmaza tez çatdırmaq istədiyini deyib, yola düzəldi.

Bu an uzaqdan yoxuşu düşən «UAZ» mikrovtoBUSuna əl qaldırdı.

* * *

Hümbətov Süleymanın kameradan necə çıxarılmasını öyrənir.

Mayor Hümbətovla kapitan Çələbiyev Səfər-qulunun yatdığı kamerada onu dindirirdilər. Bu dəfə mayor özü onu istintaq edirdi. Keçmiş polis zabitinin indi müqəssir qismində dindirilməsinə o da adi bir cinayətkarın istintaqı kimi baxırdı.

Kapitan Çələbiyev yanda oturmuşdu, o, Hümbətovun istintaq etməsindən, özünü necə aparmasından sanki, nəşə qavramaq fikrində idi.

– Məsələn, mənim bu neçə ili işlədiyim sahədə nəyəşə nail olduğumu sən ki, çox yaxşı bilirsən. Və onu da yaxşı başa düşürsən ki, gecə nə baş verdiyindən sən «xəbərin olmadığına» mən inanmıram... Telefon zəngini ola bilər eşitməyəsən. Amma onun qapını bərk döyüb qışqıraraq çavuşu çağırmasını eşitməliydin...

Yaxşı, bunlar bir tərəfə. – Bu an mayor, Səfərqulunun, «çavuşu çağırmasını eşitməliydin» sözlərini eşidəndə, onun gözlərini aşağı dikməsinə görəndə başa düşdü ki, vurduğu «sillə» öz işini gördü. Hübətov qəsdən sözün ardını davam etmədən başqa söhbətə keçdi. – Dünən harada idin? – deyə daha ciddi tərzdə soruşdu.

– Heç yerdə. – fikirini cəmləyərək. – Hə, elə, idarənizin həyatında yır-yığış elətdiriblər.

– Məsələn nə?

– Kağız-kuğuz, paket-maket, yarpaqları yığışdırıb yandırmışam, vəssalam!

– Bu iş, bir sotuqluq həyatda çox çəksin, cəmi bir saat. – Hübətov hər şeyi diqqətlə hesablayaraq o, dayanmadan – tempi itirmədən, əlavə etdi. – Səkkiz saat daş daşıyan da bu qışqırığa, tappılıya dik atılıb oyanardı!

– Sizə mayor nə lazımdı? – Nəhayət Səfərqulu gözlərini Hübətovun üzünə qaldıraraq soruşdu.

– Heç, mənə onların danışığı. Amma nə eşitmisən onu!..

– Yaxşı. – məhbus nəfəs ötürüb, yerini rahatladı. – Amma, xahiş edirəm, nəzərə alasız... Mən, doğrudan da yatmışdım. Süleymanın qapını bərk döydüyünə oyandım. – siqaret qutusuna baxıb, mayoru süzdü, razılıq ifadəsini görüb, birini götürdü, alışqanla yandıraraq davam etdi. – Saleh gəlib deyəsən soruşdu: «Nə olub? Nə dağdırsan buraları?!» O da deyəsən dedi ki... Hə, «Qarnım bərk ağrıyır». Günahlandırdı ki, guya şam yeməyilə ona nəşə veriblər. Dedi: «Tualetə getmək istəyir». Çavuş dedi: «Yoldaşım indi elə çıxıb, gələr, sonra aparar». Süleyman bir az da bərkdən qışqırdı: «Bəlkə yoldaşın gecə gəlmədi, mən ölüm?! Sənin insafın yoxdur?» Çavuş da qapını açdı. «Yaxşı gəl çıx» – dedi. «Hı, hı, hı». «Bir az tez elə, yoxsa batırırsan buraları».

Hümbətova bu sözləri eşitmək kifayət idi. O, daha heç bir şey soruşmadan təşəkküredici ifadələrlə kameradan Çələbiyevlə çıxdılar. Kapitan bu qısa kordiorla gedə-gedə Hümbətova göz qoydu. Mayorun üzündə qürur dolu bir təbəssüm gəzinməkdə idi.

– Sən nədən bildin ki, Şəfiyev qapını bərk döyərək qışqırıb? – Kapitan Çələbiyev soruşdu.

– Sənə kim dedi ki, mən bilirdim? – ona dönmədən cavab verdi.

– Çavuşa da mən gələnə qədər belə deyib. Mənə də belə demişdi. – Çələbiyevin danışığında ironiya səslənəndə mayor dayandı.

– Mən özümdən başqa heç kəsə inanmıram! – Hümbətov ayaq saxladı, özünü pilləkən məhəccərinə söykəyərək davam etdi. – Məndən sənə vəsiyyə: lap inansan da bunu bir neçə dəfə yoxla. – dedi və tələsərək yuxarı adladı.

* * *

Polkovniklə Yasər xəstəxanaya çatırlar.

Yasər ondan gizlənə bilir.

Yasər yük maşınını dediyi kimi elə körpüyə bir az qalmış saxlatdırdı, sürücüyə pul verib düşdü. Birbaşa xəstəxanaya tərəf yox o, əvvəlcə yaxındakı yol kənarında görünən «Aptekə» yönəldi. İçəri girən kimi gözlərilə nəşə axtardı və baxışlarını asılmış «Fonendoskop»da saxladı. Ağ xalatlı və ağ papaqlı satıcı qız soruşdu:

– Siz nə istəyirsiniz?

– O fonendoskopu verin. – dedi və cibindən çıxardığı böyük əskinazı ona verdi.

Xanım pulun artığını fonendoskopla birgə qaytardı.

Yasər başqa heç nə almadan oranı tərk etdi,

tələsik addımlarla körpünün o tayına keçərək xəstəxanaya üz tutdu. Onun tələsməsi gözə çarpsa da, çalışırdı küçə ilə üz-üzə gələnlər onun sifətini az görsünlər. Uzun dimdikli, qara rəngli yay kepkasını gözlərinə qədər örtmüşdü, üstəlik qara eynəyinin iri şüşələri də elə üzünün çox hissəsini bağlamışdı. O, saatına baxdı, saat 10⁵⁵ dəqiqəni göstərirdi.

Rayon mərkəzinin ikimərtəbəli xəstəxanasına girdi. Qəbul otağına yan aldı. Özündən asılı olmayaraq qara eynəyini çıxartdı, balaca nəfəslikdən üzü güclə görünən xanımdan İbrahimov Qorxmazın palatasını soruşdu. Xanım da öz əvəzində ondan xəstənin hansı tarixdə daxil olduğunu soruşanda, o, əvvəl bir balaca çaşqın qaldı bilmədi nə desin, birdən toy günü atışmaları yadına düşdü, tez: «keçən həftənin şənbə günü» dedi. Xanım qabağındakı cədvələ baxan kimi, ikinci mərtəbə «5-ci palata», dedi. Yasər «çox sağ ol» deyib aralandı, yanbayanda yerləşən xalatlara asılmış yerə yanaşdı, yaşlı qadın ağ xalatda onu qarşıladı, qadın ovucunda xırda pul görən kimi ona bir xalat verib yola saldı.

Elə bu zaman polkovnik Qəyyumov da pörtmüş halda bura yan alıb, xalat götürəndə, ondan qabaq xalat götürüb geyən cavana öləri olaraq nəzər saldı. Yasər xalatı geyə-geyə piləkənlərə tərəf yönəldi. O, gedə-gedə fonendoskopu boynundan asdı.

Xəstəxananın ikinci mərtəbəsidəki koridorda adəti üzrə günün belə vaxtlarında xüsusi canlanma olurdu. Koridorun o başında – qurtaracaqda qadın, kişi tualetləri üzbəüz idilər, onlardan bir az aralı isə mətbəx idi.

Südabə də artıq bir neçə gün idi ki, burada yatırdı. Qız həməən toy olan gününün gecəsi atasının töhmətindən gizlənmiş və gecə yarısı özünə qəsd etmək fikr ilə də özünü asmışdı. Xoşbəxtlikdən anası ayıq

düşmüş və həmin gecə də Cankişi müəllim onu bura gətirmişdi. İndi, boğazı sarıqlı vəziyyətdə də olsa, daha qız özünü yaxşı hiss edirdi.

Mətbəxdə çay dəmlədi, onu termosda palatasına apararkən, düm ağ-appaq geyimdə onunla üz-üzə gələn həkimi elə bil qız tanıdı. Südabənin üzündə vahiməli təəccüblənmə əmələ gəldi. Bir anlığa bu qızın sanki ayaqları sözünə baxmadı.

Bunu hiss edən və onun üçün gözlənilməz olan görüşdən, ağ xalatlı oğlan, boğazısarıqlı qızı tanıdı. Bu məqam onun canına bir üşütmə düşdü. Gözlərini yayındıraraq başını aşağı salıb, tez keçdi. O, boynunu fırlatmadan yanlardakı geriye ötüşən palataların nömrələrinə, ancaq gözlərini çevirməklə baxırdı. «Beşinci» palataya çatanda özündən asılı olmadan dayanıb, geriye baxdı, bu an boğazısarıqlı qızın da ayaq saxlayıb ona tərəf baxdığını görən Yasər tez yoluna davam etdi.

Koridorun, ikinci mərtəbəyə çıxan pillələrindən bir qədər aralı stol arxasında oturan şəfqət bacısı ilə söhbət edən həkim İbrahimov Qorxmazın həkimi olduğundan, Qəyyumov ona yaxınlaşıb, görüşdülər.

– Salam, doktor!

– Salam! Xoş gördük! – deyə doktor şəfqət bacısı ilə söhbətini kəsdi. – Polkovnik, çox narahat görünürsüz. Xəstəiniz, şükür Allaha ki, yaxşıdır.

Südabə elə termos əlindəcə ehtiyatlı halda şəfqət bacısına yaxınlaşdı:

– Bağışlayın, Solmaz xanım, bir söz soruşum. Siz buradakı həkimlərin hamısını üzdən tanıyırsız? – utancaq və sıxıntı ilə soruşdu.

– Əlbəttə, necə bəyəm? – Solmaz xanım həbləri saya-saya, stoldakı xəstələrin adları yazılmış cədvəldə düzürdü. – Sizin həkim, hələ gəlməyib, nə lazım idi ki?

– Heç... İndi birisi, həkim paltarında, lap

boynunda da o «qulaqasan» şeylə keçdi. Üzr istəyirəm, mən onu bir nəfərə oxşadıram. O, həkim deyil!..

Bu ara həkimlə Qəyyumov aralarındakı söhbətlərini bir neçə saniyəlik qırdılar.

– Özün get, ya da qapıçıya tapşır, yoxlasın. – həkim mülayim tərzdə tapşırırdı və söhbətə davam etdi.

Bu söhbət, daha doğrusu, baş leytenant İbrahimovun səhhətilə bağlı idi. Polkovnik onu çıxarmaq istədiyini deyəndə həkim buna narazılığını bildirdi.

Şəfqət bacısı əlindəki işini qoyub, Sədabə göstərən tərəfə üz tutdu, o, gedə-gedə, hər iki tərəfdəki palataları açıb baxırdı. Polkovnik dönüb, onun getdiyi istiqamətə xeyli göz yetirdi. O, hətta özü də getmək istədi, lakin baş həkimin hələ də polkovnikin təklifinə qarşı etirazlı məsləhətləri onu bu fikrindən daşındırdı.

Bütün bunları, koridorun axırındakı tualetə girən Yasər, gəzən qulluqçu və xəstələrin arasından yaxşı görürdü, onu axtaran şəfqət bacısını güdməyə başladı.

Sabir nəhayət həkimlə vidalaşib «5»-ci palataya üz tutdu.

Uzaqdan onunla birlikdə xalata alan adamın «5»-ci palataya girdiyini görəndə, o, əsəbi halda yana tüpürdü və arxaya çəkilərək, qapılardan birini açdı, tez unitaza oturub gözlədi.

Palatada Qorxmazla birgə bir nəfər də yatırdı. Onun ayağı və bir qolu gipsdə də olsa, əhvalı pis deyildi, palataya gəlib gedənlərlə, elə Qorxmazın özü kimi də ünsiyyətdə olurdu.

Qəyyumov içəri girən kimi onlar azacıq dikələrək onu xoş, gülərlə qarşıladılar.

– Doktor deyir ki, hər şey yaxşıdır. – Polkovnik stulda oturaraq sözə başladı. – çıxmağın barədə, söhbəti hələ ki, heç eşitmək də istəmir. – Qəyyumov bir az nəfəs ötürüb, baş leytenantı yaxşı-yaxşı süzdü. Onun

canı indi ağrımasa da, amma üzündə aldığı yaradan və itirdiyi qandan izlər qalmaqda idi. Sabir xəstənin fikrini aldatmaq məqsədilə söhbəti dəyişdi. – Səni heç də qorxutmaq fikrində deyiləm, sadəcə buralardakı vəziyyət get-gedə yaxşılığa doğru deyil, əksinə bizdən daha da ayıq-sayıqlıq tələb edir. Keçən gecə bizim «MSK»-da yatan Şəfiyev Süleyman iki uşaq atası olan çavuşu öldürüb qaçıb. Evinə çatan kimi də, bu onun axıncı gəlişi olub. Dostlarından biri, Rəhmanov Cahangir onun xanımı ilə yataq otağında gözləyirmiş... İndi bura gələndə də bizə deyəsən yenə də onun adamları atəş açdılar. Mehdiyev maşının yanında, yolda qoyub gəlmişəm. Kömək üçün zəng eləmişəm. Səni də gözləməyə bura əlavə polis göndərəcəklər. – deyə, bu an Qorxmazın etirazedicisi ifadəsini görəndə, – Etiraz eləmə! Bunu mən həll edirəm!

– Mən etiraz eləmirəm, Sabir. Onlar sağ olsunlar, razıyam. Biri elə indicə getdi, rəisləri təcili çağırıldı. Əvəzinə başqasını göndərilib. – Qorxmaz azacıq dikələrək. – Bəlkə mən çıxım buradan, nə qədər mənim üçün bu «görüşümüz» axıncı olmayıb? – gülümsəməklə fikrini tamamladı.

– Narahat olma, işi o yerə çatmağa qoymarıq! – Polkovnik bunu xüsusi vurğulayanda, hətta o, azacıq gözlərini də bərəltidi.

Bu vaxt qapı açıldı, Qəyyumov başını geriye döndərəndə, Mehdiyev və bir nəfər də, elə o hündürlükdə, gülürüz çavuş da içəri girdilər.

– Salam! – onlar hər ikisi keçib Qorxmazla görüşdülər. Mehdiyev yeni gələn polis çavuşunu Sabirə təqdim etdi. – Gəlib rəisə raport verdim, o da Qorxmazın yanına bu çavuşu Qafar Qafarovu göndərdi, özü də dedi: «Polkovnik qoy narahat olmasın, nə kömək lazımdı, eləyəcəyik!»

– Çavuş Qafarov Qafar sizin əmrinizə hazırdır! –

polis çavuşu bu an fərəğət dayanıb, əlini günlüyünə qaldırdı.

– Qafar, – Polkovnik ayağa durdu, – sənə məsələ aydındır. Mehdiyev yəqin ki, sənə hər şeyi danışıb. – Polkovnik çavuşu bir qədər yana aparıb, əlavə etdi. – Silahın var?

– Bəli, var, narahat olmayın... – deyərək əlini belinə apardı.

– Baxım. – Polkovnik əlini uzadıb gözlədi.

Çavuş silahını polkovnikə təqdim etdi. Polkovnik öz növbəsində «Makarov» tipli tapançanı alan kimi, darağın çıxardıb patronları görən kimi yerinə qoydu.

– Yoxlamadığın adamı, bu palataya buraxma! – silahı qaytarıb əlavə etdi. – Kim olur olsun! Doğma atanı da dürüst yoxla, sonra!

– Oldu!.. Cənab polkovnik! – O, yenə əlini gicgahına qaldırıb, aşağı saldı.

– Hə, indi iş başına! – Qəyyumov tapşırığını verib, çavuşu çölə ötürdü, keçib yerində oturarkən kapitanın çiyninə vuraraq. – Mən sənə görə də çox narahat idim.

– Çox sağ ol! Uşaqlar vaxtında gəlib hər şeyi özləri elədilər. Qayıdanda bircə benzin doldurmağımız qalır. – Mehdiyev gülümsünərək, davam etdi. – Görünür o köpəyuşaqlarına sən lazım imişsən. Səndən sonra yaman sakitlik oldu. Mürgüləməkdən sükana vurduğum kəllələrdən alnım şişib. – zarafatyana gülüşdülər.

* * *

Mağarada kəklik kababı.

Seyran mağaranın bir addımlığında, onun girəcəyində od qalayıb, bir cüt vurduğu kəkliyi qaragilə ağacının şivindən elədiyi şışlərdə fırladaraq kabab

edirdi. Kababların üstündəki güllə yaralarından bilinirdi ki, Seyran onları ovlayıb. Buraların sakitliyini, kabablardan köz üstə düşən yağ damcılarının cız-bız səsi pozurdu. İndi gündüz olduğundan o, odu bir az çöldə qalamışdı ki, içəridə tüstü iyi bir qədər az olsun, tüstününsə uzaqdan görünməsi barədə heç düşünməmişdi. Onların bu mağarada tutulma ehtimalı (özlərinin bildiyinə görə) çox az idi. yamacdakı sıx cəngəlliklər arasında olan bu yerə heç bir səs çıxarmadan, səssizcə yanaşmaq qəti mümkün deyildi. Xoşbəxtlikdən hələki ağaclarda yarpaqlar gur idi.

Seyran şişləri fırlada-fırlada arabir xoş xatirələrini gözləri qabağına gətirirdi. Anası Səyyarə xanım elə gənc yaşlarından dul qalmışdı. O, fikirləşirdi ki, Yəqin indi anası dayanmadan hər gün, hər saat evdə onun fikrini çəkir. Harada olduğu, kimlərlə, nə ilə məşğul olduğu barədə göz yaşı içində düşünüb-qovrulur. Hətta uzun illər dostluq etdiyi Südabənin anasının gözlərinə indi yazıq arvad dik baxa bilmir. Yazıq anam! Nə ərindən bir xeyir gördü, nə də oğlundan! Kərimağanı yada salıb onunla axırncı, toy günü görüş zamanı onun dediyi səmimi, ürəkaçan sözlərini xatırladı. Bir balaca nəfəs ötürüb düşündü ki: yəni elə bir gün gələcək, mən Südabə ilə görüşüb, hər şeyi ona danışandan sonra qız məni başa düşəcəkdimi? Bu arzu duyğularla o, çox yaşaya bilmirdi. Qərara aldı ki, öz əmioğlu İmran Yasərdən tez qayıtsaydı, ikilikdə onunla dürüst danışib, buraları bir yolluq tərk edərdi...

Bu fikirlər içində birdən çöldən şırıltı eşidildi. Silahı hazırlayaraq lüləsini səs tərəfə yönəltdi. Gələn İmran idi. Seyran onu gördü, özünə gəldi. Silahı yana qoydu. İmran yorğun halda keçib oturdu.

– Zəng edən olmamışdı? – birdən yadına düşdü ki, Seyranın da telefonunun akkumulyatorunun toku qurtarıb, əlavə etdi. – Ə, yenə də ürək eləmədim,

kiminsə yanında zaryadkaya qoyum. – nəfəs ötürüb, – Yasərdən nə xəbər? – soruşdu.

– Hələ gəlib çıxmayıb. – Seyran kababları yana, hazırladığı süfrəyə qoyaraq. – Vaxtında gəlmisən, bir az da gec gəlsəydin elə çörəksiz yeyəcəkdim.

İmranın görkəmi heç də kəklik əti yeyən adamın ovqatı kimi deyildi. Seyran bunu çoxdan hiss etmişdi.

– Bunlar hardandır? – o, çantasını açaraq soruşdu.

– Bunlar... Bir az yaylağa tərəf qalxdım, balaca bir göl ətrafında idilər, özləri üçün gəzirdilər. Oğurluq deyil. Görmürsən? Kəklikdilər. – Seyran nəfəs ötürüb, davam etdi. – Nə oldu? Danışmırsan, bəs məşin tapıldı?

İmran ona necə, haralarda məşin axtardığını; bəzilərinin alacaqları pulla razılaşmadığını, kim üçünsə uzaq olduğunu, kim üçünsə qorxulu «iş» olduğuna görə razılaşmadığını dedi. O, çantasındakı ərzaqları yan eləyib, təndir çörəyi çıxardaraq onu bölüşdürüb, ortaya qoydu. İmran bir-iki dəfə ağzını doldurub istədi, Pırçilər kəndindən olan pendirsatan arvadın ona, Südəbə barədə dediyi «qəzövü-qədəri» danışsın, yenə nədənsə ürək eləmədi. Düşündü ki, əmioğlu elə belə də özünü o qızdan ötrü çox üzür. Bir də ki, bu dəfəki tutuşmaların bir, Allah bilir, kim üçün necə qurtaracaqdı? Bu fikirlərlə də o, kababı da parçalayıb yeməyə başladı. Amma onun bərk fikirli olduğunu Seyran sezmışdi və İmranın ona altdan-altdan baxması, hərəkətlərinə göz qoyması, heç də məşinin tapılmaması ilə bağlı deyildi. Seyran etinasız əlini çörəyə uzadanda, «bu baxışların» nəyə işarə olduğunu o, özü başa düşdüyü kimi cavablandırdı: «İranlılarla gələn dəfə sövdələşməmiş baş tutsaydı, məni azad buraxardız». Onda ikinizin də mənə görə qanı qara gəzməyinizə, həm də işlərinizdə də uğursuzluqlara birdəfəlik son qoyulardı.

İmran dəstələrini Seyransız təsəvvür belə edə

bilmirdi. Yasərin də özünü onlara qarşı danqaz aparması; «xoruzun «ayaqyolunda» eşələnərək, hərdən başını qaldırıb ətrafdakılara göz yetirməsinə oxşayırdı».

Onların üçü də ayrı-ayrılıqda aralarında kimin nəyə qadir olduğunu bilirdilər. «Mali» əldə etmək çətin idisə, əlbəttə, onu realizə etmək isə beşqat istedad tələb edirdi. Bu çətinliyə də qatlanan Seyran idi. Ancaq bunu nədənsə heç vaxt aralarında səsləndirib bir-birinə eşitdirməmişdilər.

Seyranla Südəbənin də bir-birini uşaqlıqdan istəmələri və bunun sonralar saf bir məhəbbətə çevrilməsini hamı bilirdi. Yasərin fikrincə, isə bu belə olmamalı idi: Əgər Seyranın onların aralarına qatılması barədə vasitəçilik edən İmrana o razılıq vermişdisə, deməli o, Seyran da bunun əvəzində öz məhəbbətini qurban verməli idi.

Göndərdiyi elçilərə qızdan və ailəsindən rədd cavabı alandan sonra, o, Yasər də belə naqislik etməli idi. «Yoxsa nə imiş ki, işə də düzəlt, kənddə də ən gözəl qız ona qismət olsun?!» Bunu Yasərin başı götürməzdə!

İmran saatına baxdı. Gün günortadan çoxdan əyilmişdi. Yasərin hələ də gəlib çıxmaması onları narahat edirdi. Onun ələ keçməsi, heç şübhəsiz ki, bu iki nəfərin də tutulma ehtimalını tezləşdirə bilərdi.

Son vaxtlar Seyranın pessimizmə qapılması, əmi-sioğlunun da hərdən keyfini pozurdu. Nahar yeməyini qurtarmaq üzrə idilər, İmran qohumunun «onu azad buraxmaları» təklifini bütün nahar boyu özlüyündə düşündü, axıra yaxın yenə də ona müsbət cavab vermədən, söhbəti bu barədə özü təzələndirdi: «Əgər düşünürsənsə sənin böyük günahın var, yanılırsan! Kim olsaydı sənin yerində, özünü müdafiə edərdi. Şükür olsun ki, yaradığın polis də sağalıb, özü də hələ bizi təqib də edir. O ki, qaldı ikinizin buradakı münasibətinizə, bu sənə qarşı gözügötürməzlikdən və paxıllıqdan başqa bir

şey deyil». Burada o butulkadakı bulaq suyunu götürüb başına çəkdi, bununla da o, paxıl adam barədə yenə əmələ gələn fikirləri soyudub qarnına ötürdü. Sonra o: «bir azdan Yasər gələndən sonra bu məsələni üçlükdə məsləhətləşərik, görək o nə deyir?» – dedi.

* * *

Xəstəxanada qətl.

Kriminalçı müstəntiq-polkovnik Qəyyumov Fərizlə birgə Qorxmazın palatasından koridora çıxdılar, onlar bir az bundan qabaq mayordan təlimat alan çavuşu görmədilər. Sabir təəccüblə təzə növbəyə gələn şəfqət bacısına yanaşaraq:

– Buradakı çavuş bilmədik hara getdi?

– Deyəsən o başa getdi. – deyə ağ xalatlq qız utan-dığından tualet sözünü dilinə gətirmədi.

– Sağ olun! – deyə Qəyyumov tualetə ötəri göz yetirərək, – Deyərsiz, biz getdik. – və yeyin addımlarla pilləkənlərə doğru getdirlər.

Onlar xəstəxana darvazasından çıxan kimi, Mehdiyevin maşınına yan alanda artıq şəfqət bacısı Solmaz xanım işini qurtarıb evə getmək üçün dayanacaqda durub avtobus gözləyirdi. Xanım ağ xalatsız da olsa, Mehdiyev öz kəndçisini tez tanıdı. Əynində yaşıl jaket, boz yubka vardı.

– Solmaz xanım, biz Gərəkliyə tərəf gedirik, yolunuz evədirsə gəlin əyləşin. – Mehdiyev təklif edərək arxa qapını açdı.

Solmaz xanım: «Çox sağ olun» deyərək, keçib arxa oturacaqda oturdu.

Polkovnik Qəyyumov oturan kimi birdən nəşə xatırlayıb Solmaz xanımdan soruşdu:

– Nə oldu, tapdız təzə gələn həkiminizi?

– Hansı həkim?

– O, boğazı, – bu an mayor dik arxaya dönərək, – sarıqlı qız sizə nəşə dedi axı?

– Hələ yox. Nə isə, elə bil o yoxa çıxdı. O, boğazı sarıqlı qızı tanımadız? – deyə Solmaz xanım, cavan qızın halına acıyırmış kimi, bir qədər də özünü polkovnikə tərəf qabağa verdi. – O qız, həməən o, Cankişi müəllimin qızı idi. – dedi.

Bunu eşidən kimi Qəyyumov bir anlığa oturduğu yerdə qurudu. O, tez qapını açaraq Mehdiyəvə çımırırdı:

– Söndür! Gəl dalımca! – qapını çırpdı, dayanmadan Mehdiyev də onun dalınca, xəstəxana qapılarında yox oldular.

İkinci mərtəbənin koridoru ilə Qəyyumov qabaqda qaçırdı. Qorxmazın «5»-ci palatasına çatdı, o burada polisi görmədi və tez qapını dır edərək, onu sağ-salamat görəndə daha dayanmadan tualetə tərəf getdilər. Onlar tualetə girən kimi pəncərənin açıq olduğunu gördülər. Kabinaların birindən zarıltı səsi gəlirdi. Polkovnik qapını açdı. Bayaq Qəyyumovla görüşən o şən, üzügülər çavuş indi burada üzü qan içində, bir əli ilə qarın nahiyəsindən axan qanı tutmuşdu. Çavuş yarı uzanmış vəziyyətdə idi. Onlar tez onu köməkləşib qaldırdılar.

– Şəfqət bacısı mənə dedi ki, burda kimsə gizlənir. Mən bu qapını açan kimi, bir həkim, – deyə çavuş qırıq-qırıq danışmağa başladı, – məni qarnımdan vurub, atdı bura. Özü də qaçdı. Deyəsən, pəncərədən. – dedi.

Zabitlər köməkləşib onu koridora çıxartdılar.

– Doktor, kömək eləyin! – Mehdiyevin qışqırığına hamı döndü. Ağ xalathılar və xəstələr də köməyə axışdılar. – Qorxma! Bu saat hər şey yaxşı olacaq! – deyərək sahə müvəkkili çavuşa ürək-dirək verdi.

Polkovnik bərk həyəcan və hiddət içində heç bir saniyə də burada durmadı. Ani olaraq, özünü elə

tualetdəki açıq pəncərədən qaçanın dalınca atdı. O, bir göz qırpımında hasarı aşaraq özünü dayanacağa çatdırdı. O, Mehdiyevin maşınını görməyib tüpürdü:

– Bilmədik buradan «polis» «UAZ»-nı kim apardı? – polkovnik yaxında duran taksi sürücüsündən soruşdu.

– Bir nəfər cavan bu yandan qaça-qaça gəldi, elə bil öz maşınına oturdu, sürdü getdi. – taksi sürücüsü gördüklərini dedi.

– Sür onun dalınca! – Sabir keçib oturmaq istədi.

– Nəçənnik, Allah xatirinə, gözümlə qorxub, yollar burda şəhərdəki kimi deyil! – dedi və söykəndi maşınının qapısına.

– Onda yana çəkil! – Qəyyumov onun çiyinlərindən tutub yana itələdi.

Qəyyumov özü «Niva» maşınına oturan kimi onu yerindən, təkərlərinin uğultusu ilə götürdü.

– Lənət sənə şəri-şeytan! Əcəb işə düşmədik?! – sürücü əlacsız qalıb əllərini yelləderək, var-gəl etdi.

* * *

Təqib zamanı qəza. Ovçu ilə tanışlıq.

Polkovnik Qəyyumov «Niva» maşınını sürətlə idarə edirdi. O, hər döngəni dönəndə təkərlərin uğultusu qulaq batırır, gözlərini ətraf və qabağa uzanan yolun döngələrindən çəkmədən gedirdi. Fikirləşirdi ki, boynuna götürdüyü bu əməliyyatda bu üçüncü hadisədir ki, onun üçün uğursuz keçir, «bircə bu çavuş da bu hadisədən sonra sağ-salamat çıxsadı, onda Seyidovun «iş» ondan alıb başqasına vermə ehtimalı azalardı».

Belə fikirlər onun beynində çox dolaşırdı, birdən qabaqda gedən «UAZ»-in Mehdiyevin olduğunu ta-

nıdı. Qaçaqmalçı da öz maşınısürmə istedadını bu ziqzaqlı yolda nümayiş etdirirdi. Bir azdan Polkovnik silahı çıxarıb ona çataraq yolun nisbətən enli yerində onunla yan-yanə düşdü və Yasərə işarə ilə maşını saxlamasını əmr etdi. O saniyə göyə atəş açdı.

Çayı təzəcə keçməkdə olan kürən qaşqa atlı buna boylanıb, atını mahmızladı. Qaçqının üz-gözündən heç bir əmrə-filana qulaq asmayacağı aydın görünürdü. Hələ Qəyyumovun nəniki maşını saxlama əmrinə tabe olmaq, hətta o, Polkovnikin onu keçməsinə və ümumiyyətlə, ona mane olmaması üçün yüksək sürətlə maşını sağa-sola verərək qorxudurdu.

Qabaqda gedən «UAZ»-in sürətinin düşməsindən Yasər çaşqın qaldı. «Yanacaq göstəricisi»nin qırmızı işığının yandığını o heç görmədi də. Maşın gədiyi qalxanda motor tamam söndü. Arxaya axan «UAZ»-i, mayor maşının qabaq bəmperini söykəməklə saxlamaq istəsə də alınmadı, onların ikisi də enişə gedirdi. «Niva» yoldan çıxıb dərəyə yuvarlandı, aşandan sonra o, təkərləri üstünə düşüb dayandı. «UAZ» maşını isə bir daşə söykənərək yoldan çıxmadañ ilişib qaldı.

Yasər tez maşındañ düşdü. O, ətrafa nəzər yetirərək, həyəcan içində dərəyə maşındañ yanına götürüldü. Yubana bilməzdi, hər şeyi tez eləmək lazım idi, əgər sürücü əzilmişdisə, o, bir azdañ ayıla bilərdi; sonra ona yaxın düşüb, onun kimliyini və nəşə öyrənmək çətin olacaqdı. Elə də çox çəkmədi ki, Yasər özünü maşına çatdırdı. O, gözlərinə inanmadı, maşın təkərləri üstdə düşmüşdü. Qaçaqmalçı hər ehtimala qarşı bıçağı əlində hazır tutmuşdu. O, əvvəl elə bildi bu başqa maşındır, yaxınlaşdıqca içəridə yarıuzanmış vəziyyətdə polkovniki yana – sənişin tərəfə yıxılan gördü. Alındañ yenicə sızan qan çənəsinə qədər uzanırdı. Yasər Qəyyumovu tərpməməz görəndə özünə gəldi. O, qapını birtəhər açdı. Polkovnikin öldüyünü yəqinləşdirdi,

bıçağı dişləri arasında sıxdı. Qəyyumovun qoltuq cibindən çıxartdığı dəri pulqabını açdı, içində pul gördü və ayrıca qoyulmuş şəkil: «cavan ər-arvad, kişinin qucağında körpə uşaq», götürdüyü bu şəkilə o, təəccüblə baxdı, əlindəkiləri cibinə qoymaq istədi.

– Qoy yerinə! – arxa tərəfdən gələn səsdən, Yasər diksindi.

O, geriye döndü, əlləri ixtiyarsız yuxarı qalxdı və gördüyü adamın zəhmindən ağzındakını düşürtdü. Şekli də pulqabında gizlədib götürdüyü yerə qoydu.

Atlı qara köynəyin üstündən geydiyi kürkdə və qara, dəri panamada, qoşalülə tufəngini ona tuşlayan orta yaşlarında çalsaç kişini o tez tanıdı. Bu meşəbəyi Bəkir idi, onu gördüyünə də peşman oldu.

– Sənin olmayan şeyi, heç vaxt götürmə! – Bəkir bir əli ilə yəhərin arxa qasındakı kəndiri açıb, onun həlqəli ucunu ona tərəf atdı, qalan hissəsini əlində saxladı. – götür, keçird əllərini. – deyə əmr etdi.

Yasərin ağzından düşürtdüyü «pendiri» götürmək heç ağına da gəlmədi, çünki, bu keçmiş polis kapitanı o qədər əldən iti adam idi ki, o, təkbaşına bir göz qırpımına bütöv bir tağımi şil-küt edib böyrü üstə qoyardı. Ona görə də o, lal-dlinməz qollarını kəndirin həlqəsinə keçirdi.

Meşəbəyi kəndiri dartıb bərkitdi, kəndirin ucunu başının üstündəki qarağacın budağından atıb keçirdi və sallanan ucunu yenidən yəhərin qasına bağladı. Ovçu gördüyü bu işi o qədər səlis və asanlıqla etdi ki, sanki onun gündəlik gördüyü işləri yalnız bundan ibarət idi. Bəkir atı arxaya həslədi, ip dartılaraq, Yasərin ayaqları yerdən yarım metr üzülən kimi dayandı. Bəkir atdan düşdü, maşına yan alıb, alışdırma açarını söndürdü və polkovniki maşından çıxartdı, onu Yasəri budağından salladığı ağacın gövdəsinə oturdaraq söykədi və əlini onun boğazına qoydu, polkovnikin nəbzi vururdu.

Ovçu polkovnikin qollarını və ayaqlarının salamat olub-olmamasını yoxladı.

– Məni bağışlayın, – Yasər nəhayət dilə gələrək. – Mən onu öldürmək istəmirdim. O, ölməyib, nəfəs alır. Özüm qorxudan bıçağı hazır tutmuşdum. – ağlamsınaraq yalvarışlı səsle bildirdi.

Ovçu onun dediklərinə heç bir əhəmiyyət vermədən əsirinin düşürtdüyü bıçağı götürüb cibinə qoydu.

– Xoşniyyətli adam bıçağın ağzında tutmaz! – dedi.

Bu an kürən at finxırdı, yerindəcə qabaq ayağı ilə yeri eşməyə başladı, elə bu anda da Yasərin sallandığı kəndir qırıldı, o, ayaqüstə düşdü, elə bil yuxudan ayıldı, bir neçə andan sonra boğuq atəş səsi eşidildi. Yasər tez götürülərək kolluqlar arası itənə qədər ovçu özü ona atəş açmadı. Başa düşdü ki, «onu haradasa bir snayperçi qoruyur».

Bəkir indi qəzaya düşən adamın ayılmasını istəyirdi. Meşəbəyi qolsuz kürkün cibindən siqaret çıxarıb yandırdı, o, tüstünü yaralının üzünə tutdu. Nəhayət, Sabir öskürərək özünə gəldi. Gözlərini açıb ətrafa baxdı. Xilaskar onun ayıldığını görüb, gülümsədi.

– Siz kimsiz? – Polkovnik soruşanda başında ağrı hiss etdi, onu başdan-ayağa süzərək, əynində balaqları xrom çəkmələrə salınmış polis şalvarı gözünə tez dəydi.

– Ə, adım çoxdur... Heç özüm bilirəm mən kiməm? – O, sümürdüyü tüstünü dərindən uddu, onu yana üfurərək davam etdi. – Ovçu Bəkir, Meşəbəyi Bəkir... Mən uzaqdan maşının bura düşdüyünü gördüm. – bu an polkovnikin işarəsilə onun qalxmasına kömək edə-edə davam etdi. – Özümü çatdıranda gördüm dalınızca bura düşən adam, cibinizdən çıxartdığı bir şəkili pulqabı qırışq götürmək istəyir.

Deyəsən mane oldum. – mayor əlini tez qoltuq cibinə atıb onları yoxladı və qulaq asmağa davam etdi. – Tez qoydu yerinə. – Ovçu əlini cibinə ataraq bıçağı çıxartdı. – bunu da ağzından qarğa pendiri buraxan kimi düşürdü.

Polkovnik bıçağı aldı, o tərəf-bu tərəfinə baxaraq sellofan paketə büküb cibinə qoydu.

– Siz buraxdız onu?

– Yox, – o, budaqdan sallana qalan qırılmış kəndiri göstərdi. – Deyəsən havadarı snayperlə izləyirmiş sizi. Yaxşı ki, hələ bizi salamat buraxdılar. Bu yekəbaş eşşəyi də. – o, dönərək öz kürən atına işarə ilə, – bu gün harasa qaçırmışdılar. Belə çıxır elə onların işidir.

Kürən at yiyəsindən aldığı təziyəyə görə başın aşağı salaraq yüngülvari (mırtıldadı) – fınxırdı.

– Sənin bu atın axı, ağıllı heyvana oxşayır. – Polkovnik gülümsünərək atın alnındakı qaşqasını sığalladı.

– Mən onu söyəndə, o da hər dəfə belə yaltaqlanır, – at bu vaxt burnunu onun qoluna sürtəndə Bəkir onun burnundan yavaşca vurdu.

– Bizim maşın hanı bəs? – mayor birdən xatırlayıb soruşdu.

– O yuxarıdadı. – Bəkir tez cavab verdi, sonra «Niva»-ya işarə edərək, – Cənəli maşını satdı? – soruşdu.

– Hə, bir-iki saatlığa... Bu maşını buradan çıxartmaq olar? – Qəyyumov ətrafa göz yetirərək soruşdu.

Buralarda hər şeydən agah olan adam fikirləşmədən, onu cavablandırdı ki: əgər motoru işə düşsə, bir şey eləmək olar. Polkovnik telefonu çıxarıb Farizə – xəstəxanaya zəng etdi. O başdan Sabirin suallarına cavab verən, həkimlərin hələ də çıxmadıqlarını və

ailəsinin də artıq orada olduğunu bildirdi. Sabir də öz növbəsində cinayətkarın qaçdığını və onun tapşırdığı meşəbəyilə bu dəqiqələrdə nə etdiklərini, sonra da onun polkovniki gözləməsini tapşırdı.

Qəza yerindən – vadinin quzey tərəfilə qollarını artıq çoxdan kəndirin həlqəsindən azad edən Yasər yandan fit səsi eşitdi. O, dayanaraq səs gələn tərəfə boylananda, Seyran sıx kolluqlar arxasından özünü ona göstərdi. Onlar qovuşaraq birlikdə qaçmağa başladılar. Seyran qabaqda, Yasərsə onun dalınca geri qalmamağa çalışırdı və hərdən də geriye boylanırdı.

Nəhayət, onlar çimərlikdən qalxan cığıra gəlib çatdılar və dik yuxarı yollarına davam etdilər. Onlar artıq yorulmuşdular. Yolun sol kənarındakı dəlikli palıdı beş-altı metr keçəndən sonra Seyran yolun qırağına keçərək, yüngülvari «iş» üçün dayandı. O, arxasını ağaca tərəf saxlayıb, bir balaca nəfəsimizi dərək, – deyərək dayandı.

Yasərin ürəyi isə bu cığıra çıxandan onsuz da bərk çırpınmağa başlamışdı. O, bu an Seyrana göz qoyaraq, ondan oğurlandı və: «yaxşı ki, dayandın. Yoxsa mən də partlayırdım!» deyərək dizə çökdü, teztələs də olsa əlini dəliyə saldı. Nə qədər aradısa bir şey tapmadı.

Bu dəm, işini qurtarıb geriye dönən Seyran ona tərəf boyladı: «Tez elə, mən getdim, gəl!» çımxıraraq yola düzəldi.

Yasərin bir anlığa gözlərinə qaranlıq çökdü. O, heç nə anlamadı. Qaçqmalçılıqdan onların başlarına gələn macəralar bir tərəfdə qaldı. O, başgicəllənməsi ilə ayağa qalxanda dizlərini əsməcə tutdu, titrəmə içində bu «sehrli» ağacın» dibini islatmağa başladı.

Seyran yenə də qabaqda gedirdi, geriye boylananda dalınca gələnin, indi tamam özündə olmadığını gördü. Onun bu görkəmindən Seyran istifadə edərək,

özünəməxsus tərzdə, ərkyana: «Sənə cin əl dürtdü, onların maşının qaçırtdın?!» danlaqlı ifadə ilə ona tərəf döndü. Yasər də yavaş-yavaş: ondan başqa münasib, maşının olmadığını, həm də açarının üstündə olmasını deyərək dabanbasma yeri yirdi.

Şirxanov birdən dayandı və ona tərəf dönüb:

– Görən oldu səni? – soruşdu.

– Çavuşu vurduğumu heç kəs görmədi. Şəfqət bacısı ürək eləmədi tualetə girsin. Sonra onu dayanacaqda gördüm, amma o, mənə görmədi. İki-üç nəfər də başqa adam. – Bir anlığa nəfəs ötürüb, – Bir də bu ovçu Bəkir. Bilmirəm bu it oğlu hardan gəlib çıxdı? Yaman qorxutdu mənə! Sən olmasaydın mən heç bilmirəm neylərdim?! Mənə elə gəlir o, mənə tanımadı. Tanısaydı adımlı çəkərdi. – o, bir anlığa susaraq, xəstəxana kordiorunda boğazı sarıqlı Südəbənin onu gördüyünü gözləri qabağına gətirsə də, daha heç nə demədi.

Cəngəlliklər arası cığırla gedə-gedə bir ara heç nə danışmadılar. Şirxanovun susması Yasəri daha da yol boyu bədbinliyə qatırdı. Birdən Seyran sakitliyi pozaraq meşəbəyinin özünü qəsdən tanımamazlığa vurmasını və Yasərin bu cavaba görə cımxırmasına əlavə olaraq, meşəbəyinin rayonda tanımadığı adamın olmamasını və meşəbəyi kimi adamların nəsillə adamları oxşadıb tanımasını da izah etdi. Yasərin uşaqlığının başqa rayonda keçməsinə baxmayaraq, kökünün buralardan olması keçmiş polis kapitanı üçün onu tanımaq ən asan riyazi düstür kimi bir şey idi.

– Sənin burda əsəbləşməyin yersizdir. – Seyran ayaq saxlayıb, ona tərəf döndü. – Deməli, Qəyyumova sənin kimliyini artıq çatdırıblar ki, o da dalınca düşüb. – fikrini deyib yola davam etdi.

– Yoldaşlıqda mənim işimə lazımı qiymət verilməyəndə, mən əsəbiləşirəm! – arxadan Seyranın

boynu ardına dedi.

– Məsəl var deyərlər, «Tülkünün meydanda nə işi var ki, sonra dərisinə də qiymət qoysunlar!» Bacarmadığın işə girişmə! Gördün sən girən kol deyil, quyruğunu qıs, tüpür dabanına!..

* * *

Polkovnik xudahafizləşib, geriye tələsir.

Nəhayət ovçu motoru işə saldı. Qəyyumov dəsmalla qanını silərək, qabağa düşdü. Bəkir aşağı ilə, daş-kəsək və kolluqlar arası maşını yola tərəf döndərüb saxladı ki, onun dalınca gələn kürəsinə minsin. At gəlib onun qabağında qabaq ayaqlarını qatladı, yiyəsinə təzim edərək başını da yerə çatdırmaqla onun qulluğunda hazır olduğunu bildirdi. Bəkir onun hərəkətinə köndələn baxaraq: «Yaltaqlanmağına bax bu dəyyusun!» – dedi.

Qəyyumov bunu görcək, təəccüb içində alnının yarasını yaddan çıxardaraq, bərkdən güldü.

Sabir maşına əyləşib sürdü. Təkərlərdən tüstü çıxmasına məhəl qoymadan dişlərini qıcırdaraq maşına tov verdi, de bayaq maşın asfaltda duran «UAZ»-a yan alıb dayandı.

Bəkir burada öz qaşqa kürəni ilə dayanmışdı. O, Sabirin maşından düşdüyünü görcək:

– Dəyişək, polkovnik? – gülərək zarafatla dedi.

– Sənin yerində kim olsa, onu heç bir şəhərə dəyişməz, nəinki, bu maşına!.. – Sabir «polis» maşınından vedrə ilə şlanqı götürdü. – Yaxşısı budur, kömək elə o «UAZ»a bir az benzin tökək, mən tələsirəm. – deyərək, «Niva»-nın bəkirin qapağını açdı. – Bir nəfər təzə götürdüyü şagirdlə oğurluğa gedir. İşin qızğın vaxtı deyir: «Nə durub baxırsan? Kömək elə

mənə!». Şagird də deyir: «Mən indi diqqətlə baxmasam, sabah məhkəmədə düzgün izahat verə bilmərəm», – şlanqı baka salıb sümürdü.

– Hələ düz deyirsiz, polkovnik. O oğrunun yanındakı şagird də mən idim. – Bəkir gülümsünərək dedi.

Bu vaxt mərkəzdən gələn qırmızı rəngli «06»-»Jiquli» dayandı, ondan Canəli düşdü. Sürücü pulunu alan kimi sürüb getdi. Canəli gözləri bərələ maşınına yaxınlaşdı, qadaq şüşəsini çiliklənmiş vəziyyətdə görəndə əllərini başına qoyub:

– Bu mənim maşınımdı?! – O, ağlamsınmış üzünü polkovnikə çevirəndə, zabitin alnından üzünə axan qanı gördü. – Başa düşdüm. Heç nə lazım deyil. – deyib, maşının ətrafına fırlandı.

– Canəli, başın haqqı, – Bəkir zarafatı ilə Canəlinin ürəyini almağa çalışdı. – Polkovnikə dedim, nə qədər sən yoxsan, gəl dəyişək, razı olmadı.

– Ə, bura bax! – deyə Canəli Bəkirə yanpörtü baxaraq, – qanımın qara vaxtı mənə ilişmə! – dedi və təkərə bir təpik vuraraq yenə mızıldandı.

Sabir benzini töküb, qapağı bağladı. Üzünü Bəkirə tutub:

– Ehtiyatını əldən vermə. Daha indi, bir az da ayıq ol! – dedi. O, motoru işə salaraq, Canəliyə tərəf baxdı. – Birdən şikayətin-zadın olar? – soruşdu.

– Hə... Yox. Demək istəyirəm, bu təzə maşın idi... Bəs?..

– Gedib nə sözün var, polis rəisinə deyərsən! – maşını yerindən bərk götürdü, təkəri saxlayan daş gurultu ilə dərəyə uçdu.

– Polis rəisindən Allah verdiyi canı ala bilmir!.. – sürücü öz-özünə deyilərək. – Mən bilmirəm nədi də bu?.. Harda kafirsənd, rəzil... var gəlir olur polis! Bunlardan yaxa qurtarmaq olmur da! Hələ maşın

cəhənnəm, olan-qalan benzini də sovurdu apardı! Hı!..

Belə hallarda adətən rayon adamları bir-birləri ilə zarafatı xoşlayırlar. Bir qədər aralıda atı ilə dayanan Bəkir onun halına acısa da, məqam axtarırdı ki, onu bir qədər arı kimi sancsın.

– Əşi, sən də iki litr benzinə görə camaatı asıb-kəsməyəcəksən ki! – deyə Bəkir xüsusi əda ilə deyərək, quş çevikliyi ilə atının belində oturub, əlavə etdi. – Hayıf deyil?! Nə benzin dərdi çəkirəm, nə yağ! – dedi və azca nəfəs ötürüb, bura bax, nə qədər gec deyil, fikrimi dəyişə bilərəm, hı...

– Sənin də bir qotur əbləqin var, heç bilmirsən onu kimə sıırıyasın, – deyərək maşına söykəndi.

– Bax burda düz demədin, – deyə Bəkir incik əda ilə, – Mən zarafat eləyirdim. Canın üçün, Sənin o maşınını sən qarışıq bunun heç bir nalına da dəyişmə-rəm»! Amma, bir az yaxşı düşmədi də, daha maşınına minən olmaz, – deyərək altdan-altdan Canəlinin hərəkətini izlədi.

Canəli ondan artıq yığmışdı deyə bu sözlərdən sonra o, sakitcə yolun qırağından bir daş götürəndə, Bəkir fitini anladı, sallağını qaldıran kimi kürən atın nallarından qıgılcımqarışıq çınqıl daşlar Canəlinin üstünə yağdı.

– Yaxşı deyiblər elə, «it itin ayağın basmaz!» – dalınca qışqırıb daşı atdı.

Bəkirsə atının yalına yığılaraq, sürücünün daşından yayındı.

Təcridxanada istintaq eksperimenti.

Şəhərdə isə «Baş polis idarəsi»ndə, mayor Hüm-bətov Mürüvvətin rəhbərliyi ilə Şəfiyev Süleymanın və çavuş Qarayev Salehin ölümü ilə nəticələnən, «MSK»-dan qaçışla əlaqədar» hadisənin «eksperimental-sınağı» keçirilirdi.

Mayor çavuş Xasıyev Xalidi, müstəntiqi və iki nəfər polis işçisini növbətçi postunda – telefonun yanında qoyub, özü koridorla gələrək Süleymanın yatdığı kameraya girdi və qapını da bağladı.

İçəridə onu gözləyən cavan leytenant qız mobil telefondan nömrə yığıb qulağına qoydu. Koridorun o başından gələn telefon zəngi burda aydın eşidildi.

– Alo!.. Alo!.. – leytenant qız həyəcanla dedi.

– Çavuş Xasıyev Xalid, eşidirəm. – çavuş cavab verdi, o, dəstəyi tez müstəntiq Çələbiyevə uzatdı. – Evdəndir, yoldaşın səni istəyir. – dedi.

– Alo. – kapitan cavab verdi. – Yenə nə olub?.. Ananı çağır... Qızdırması artıb? Biz burda cəmi iki nəfərik, mən də çıxım gəlim evə, bəs bura? Əşi, bu beş dəqiqəlik iş deyil axı?!.. Yaxşı. – deyərək, müstəntiq dəstəyi qoydu.

– Nə olub? – çavuş Xasıyev soruşdu.

– Uşağın hərarəti artıb, halı deyir xarabdı. – kapitan cavab verdi.

– Evin burdan bura iki addımdır da, get. Amma, gör nədir, xəbər elə. Ya da tez gəl... Gələ də bilməsən, komandirə zəng elə, bir nəfər bura göndərsin.

– Yaxşı. – deyə kapitan qapıdan çıxdı və pillələrlə iki addım qalxıb dayandı.

Bu vaxt mayor Hüm-bətov leytenant qızla kameradan çıxdılar və yeyin addımlarla onların yanına gəldilər.

– Telefon zəngini də, danışığı da Şəfiyev eşidib. – sırası polisə. – Xasıyevi aparın hələlik kameraya.

İki nəfər sırası polislər Xasıyevin qollarına girib onu kameraya apardılar.

– Bunların ikisinin də ölümləri təsadüfdür. – deyə mayor Hümбатov heç bir şübhəsiz-filansız keçirdikləri sınağın nəticəsini açıqladı. – Qurulma burda heç nə yoxdur!

Hümбатov bundan sonra fikirli görünsə də, bu eksperiment nəticə etibarlı ilə onun dediyi kimi idi və bədbəxt hadisənin məhz çavuşun özünün sadələşməliyü nəticəsində baş verdiyi bütün ətrafdakılara indi gün kimi aydın idi.

«Qulaqasmada» professorla Cahangirin söhbəti.

Keçirdiyi eksperiment, sınaqdan sonra, Hümбатov elə hadisə günü, müstəntiq Çələbiyevin iştirakı ilə, yeddinci mikrorayondakı evlərdən birinin podyezdinə girərkən gecə saat 03³⁰-da Rəhmanov Cahangir Ali oğlunu səssiz-atəşsiz yaxalayaraq həbs etdilər. O, elə əlüstü hər şeyi də boynuna aldı. Hümбатovun tapşırığı ilə onu ayrıca kameraya saldılar. Mayor onun əl telefonunu alıb özündə saxladı və onun şefi – professor Muğbil Qədimovla sabah saat 11⁰⁰-da telefonla söhbətləri olacağını öyrənəndən sonra, onun kamerasını tərk etdilər.

Ertəsi gün saat 10⁴⁵-də Cahangiri kameradan çıxarıb, idarənin 3-cü mərtəbəsindəki, xüsusi avadanlıqları olan «qulaqasma» otağına gətirdilər. Hümбатov qabaqcadan başa saldı ki, hər şeyi yenidən məhbusa bildirdi və əlavə etdi ki: əgər aldığı

təlimatdan yayınmağa cəhd etsə, onun işi daha da ağırlaşacaq!

Saat düz 11⁰⁰-da Professor Cahangirin əl telefonuna zəng etdi, hal-əhval soruşandan sonra, onu balıq ovuna dəvət etdi. Cahangir tez: «mən tanımadığım balıqçının qayığına minmərəm», deyəndə, Professor Qədimov «o, bizim səninlə ümumi tanışımızdır. Pirşağılı Cümşüd, deyəsən yaddaşın zəifləyib?!» Bu an o, başını qaldırıb Hübətova baxanda mayor da ona işarəsilə razılıq verdi. Cahangir: «A! A!.. Çox yaxşı tanıyıram. Professor...» O başdan Muğbil, elə bu gün də onun dalınca maşın göndərəcəyini və saat 16⁰⁰-da Professorun bağında görüşəcəklərini tapşırırdı. Söhbət yaxşı əhval-ruhiyyə ilə qurtardı. Cahangiri kameraya apardılar. Hübətov Çələbiyevlə «qulaqasma» otağından çıxmadılar. Hübətov yaxşı bilirdi ki, Cahangirlə danışandan sonra Professor yenidən balıqçı Cümşüdə zəng edib, ona mütləq nəşə deməli idi.

* * *

Qəsrdə məxfi söhbət.

Qəsrin qonaq otağında iki nəfər üzbəüz oturmuşdular. Onlardan birinin altmışa yaxın yaşı olan «boss» ləqəbli Muğbil Qədimov idi. O, yaxası və ciblərinin ağzı xüsusi ipək bənövşəyi parçalarla haşıyələnmiş, tünd südlü kofe rəngində uzun ev xalatında oturmuşdu. Onun başında yalnız qulaqları üstündən peysərinə qədər qalan tükləri də artıq seyrəlmişdi. Üz-gözündən həmişə yaxşı – yüksək vəzifələrdə çalışan adamı xatırladırdı. Qalın qara qaşları altından azacıq çuxurlanmış orta ölçülü gözləri, son zamanlar baş verən hadisələrin təsirindən qüssəli görünürdü.

Yuxusuzluqdan qızarmış gözlərini tez-tez döyəcləyərək əlindəki viskili qədəhini arabir çalxalayır.

Onun həmsöhbəti özündən iki dəfə cavan – Qalib adında muhasib işlərini aparan və həm də Muğbilin iqtisadiyyatdan məruzə oxuduğu universitetin keçmiş məzunu idi. Gənc mühasib, qara brialinli saçlarını səliqə ilə yana daramış, qara, iri gözlərini bossundan ayırmadan, nazik bıqları altındakı, əlində tutduğu badənin tündlüyündən qaralmış dodaqlarını gah dili, hərdənbir də onları içəri qatlamaqla isladıb soyudurdu. O, gümüşü rəngdə kostyumda, qara köynəyinin yaxasını ağ xırda qara nöqtəli qalstukla bağlamışdı. Onun fikri keçmiş müəllimin qüssəli notlarla səslənən «məruzəsində» idi. Dəri kreslolarda oturan keçmiş müəllim-tələbənin qabaqlarındakı müxtəlif növ içkilərin ansamblını, antikvar qablardakı meyvə, meyvə qaxları, qoz, fındıq, badam ləpələri tamamlayırdı.

– Süleymanın və bir də o polisin məsələsi mənə çox narahat edir. – Muğbil etirafli gözlərini köməkçisinə zilləyərək davam etdi. – Sən cavansan, hələ belə bərkə-boşa düşməmişən. Hər şeyin bir əvvəli, bir də axırı olur. Dost-taşıqlar bizim bu ailəmizə həmişə həsəd aparardılar. O meşədəki üç nəfərin ölümündən sonra, dedim, bunların ağzını bir təhər bağlaram... Fələk dedi, sən saydığını say, gör mən nə eləyəcəyəm!

– Siz mənə həmişə atalıq eləmişiz! – keçmiş tələbə bu sözləri şərəflə dilə gətirdi. – Mən sizsiz həyatımı, yaşamağımı, gələcəyimi belə təsəvvür edə də bilməzdim! Mən indiyə qədər nəyə nail olmuşamsa, hamısı sizin sayənizdə olub! Məndən asılı nə varsa, bacardığımı eləməyə hazıram.

– Allah mənə övlad vermədi. – Muğbil birdən gözlərini yana çevirdi. – Kim bilir, bəlkə də belə məsləhət imiş, məndən sonra ona da dinclik verməzdilər! Sən rəhmətlik xalana çox oxşayırsan. Səni

həmişə özümə övlad kimi bilmişəm.

Bu vaxt qonaq otağının qapısı açıldı, Muğbilin cavan xanımı al-qırmızı xalatda, içəri girdi. Qara qaş-gözüne yaraşan zil qara buruq-buruq dalğavari saçları o yeridicə ağ-appaq bənizini sıgallayaraq buruqları açıldıqca çiynlərini döyəcləyirdi.

– Muğbil, sənə bu gün nə olub? – xanım yaxınlaşaraq sözə başladı. – İçkiyə qurşanmısan, Qalibi də yanından buraxmırsan. Bəlkə nahar eləyək, çoxdan hazırdır. – O, Muğbilin yanında oturub, xalatının ətkələriylə, ağ dizlərini örtərək, ərinin cavan köməkçisini qımışaraq ani surətdə özünəməxsus işvə ilə süzdü.

– Sən, əzizim, – Muğbil azacıq tonunu dəyişərək, üzünü ona çevirdi. – bizi bir az da tək burax. – qısaca iradlı nəzərini onun üzündə saxladı.

Xanım daxilən incisə də, lakin bunu biruzə vermədən yavaşcadan durub, çıxışa tərəf getdi. Muğbilin əl telefonuna zəng gəldi, o, telefonu açıb:

– Gözlə, bir azdan gəlirəm. – deyə telefonu bağladı və mühasibə gözlərini dikərək, əlavə etdi. – Yəqin ki, belə indiki kimi danışmağa, bəlkə də vaxtımız olmasın. Sənə hər şeyi başa salmışam. Çoxdan məni düşündürən bir məsələni bu gün öz yoluna qoymalıyam. Qorxuram sonra gec olsun. – sözünü qurtarıb ayağa durdu.

Yaşlı iqtisadçı gözlərini yayındıraraq, cavan həmsöhbətinin də onun fikirlərilə yaşadığını hiss etdikcə, başını əsdirməklə öz taleyi ilə barışdı.

Professor Cahangiri balıqçı Cümşüdə tapşırır.

Həyət darvazasından üçmərtəbəli «barokko» üslubunda tikilmiş qəsrin ümumi görünüşü çox gözəl görünürdü. Qara «Mercedes-600» maşını həyətə girib içəridə dayanmışdı. Maşına Muğbillə Qalibin yaxınlaşdığını görən Cahangir su keçirməyən qara polietilen plaşda arxa, sol qapıdan çıxaraq, ona tərəf gələn Qaliblə görüşdü. Bu ara Cahangir binaya tərəf baxanda ikinci mərtəbədəki, hər iki tərəfdən Atılların başlarında saxladıkları balkonlu pəncərədə nəzərlərini saxladı. Cahangirin baxışlarını oğurlayan mühasib, üzünü qəsrə çevirəndə müəlliminin arvadını görüb, o, baxışlarını xanımdan hələ də çəkməyən Cahangiri gözlərilə dəşdi.

– Uzaq səyahətə çıxana oxşayırsan?! – deyə Qalib, onun «cin» yağan nəzərlərini ona tərəf çevirməsini səsinin çaları ilə bildirdi.

– Hə. – panamalı müavin ona baxanda, cavanın gözlərinə çox baxa bilmədən, davam etdi. – Əlbəttə, boss düz elədi, şəhərdən bura sənincün daha yaxşı olar. Gecələr ağcaqanad da olmaz... – deyə müavin heç nə baş verməmiş kimi, maşına oturmaq istəyəndə, yavaşdan əlavə etdi. – Məndən sənə əmanət, heç vaxt kondisionerin altında soyunub işləmə, başıma gəlib! – dedi və bossunun yanında oturan kimi maşın darvazadan çıxdı.

Onların maşını əzmərtəbəli binaları, hər iki tərəfdən ayıran hasarlararası dənizə tərəf uzanan ensiz asfalt yolla gedirdi.

Bu iki nəfərin arası artıq soyumuşdu. Onlar «Həmyerli» firmasını yaradanlar idilər. Doğrudur, əsas

sərmayə və təsisçi İqtisadçı Qədimov Muğbil də olsa, bu işdə Rəhmanov Cahangir işgüzarlığını, bilik və savadını heç vaxt əsirgəməmişdi. Son vaxtlar firma əməkdaşlarının belə dalbadal müvəffəqiyyətsizliyə uğramaları nəticəsində aralarında olan mübahisə və anlaşılmazlıq zəminində, bu iki «qoç» kəllə-kəlləyə gəlmişdilər.

Firmanın baş direktoru yanında oturan müavinindən gileylənirdi. Onun müavini, yəni Cahangir, mayorun vasitəsilə daha yüksək rütbəli işçi ilə görüş təyin etməsi barədə tapşırığı, yerinə yetirə bilmədiyinə görə, indi onunla hər hansı bir ünsiyyət qurmaqdan iyrənirdi.

– Sənin yerində kim olsaydı, onları çoxdan satın alardı, – deyə firmanın baş direktoru Cahangiri günahlandırmaqda davam etdi. – Prokuror, polis bunları biz də yaxşı tanıyırdıq!

– Məni bağışla, boss. – Rəhmanov azacıq yönünü ona çevirdi. – Nə qədər ki, mən mayor Hübətovu tanımırdım, mən də elə bilirdim. – O, arxaya baxaraq, dallarıcan «quyruğun» olmadığını görüb, davam etdi, – ancaq bunu görəndən sonra dedim, bu şeytan köpəyoğlunun ağzına lap elə bil Dzerjinskinin özü tüpürüb!

– Onun tutduğu o, baş leytenantın adı nədir? – Muğbil soruşdu.

– Heybətov Səfərqulu. Süleyman onunla üzbəüz yatırdı... Meşədəki dostlarının işləri də son zamanlar yaxşı deyil.

– Süleymanın qohumlarından kim qalıb?

– Heç kim. Bir qoca bacısı qalıb... bir də... – bu ara hər ikisi baxışdılar.

– Bir də cavan arvadı. – deyərək, Muğbilin üzündə güclə əmələ gələn təbəssüm tez də çəkildi. – Neçə il idi kişinin evinə gedib-gəlirdin, axırda da, çörək

kəsdiyin adamı arvadına qurban verdin!

– İstəmədim o, bir də ora qayıtsın, boss. Mən ona yaxşılıq elədim!

– Bir neçə il bundan qabaq, – deyə Muğbil xatırlamağa başladı. – bir professorun televiziya ilə təsadüfən çıxışına baxdım, o deyirdi: «Əgər bir kişi, bir kişinin evinə gedib-gəlırsə, o, ya onun puluna görə gedib-gəlir, ya da arvadına görə!» Mən hələ onda fikirləşdim ki, necə olub, onun çıxışını dediyi kimi də efirə buraxıblar?!

– Bəs necə, boss. – Cahangir təsdiqlədi. – Bəzən elə saxladığın, yetim kimi böyütdüyün, nadürüstün biri, qudurub öz çörək verdiyinə xəyanət edir.

Bu sözləri Cahangir öz bossuna eşitdirdi. Üzünü ona tərəf tutmasa da dediyi sözlər hədəfinə çatmışdı.

Qədimov özünü eşitməzliyə vurdu. Ona indi getdikləri yol təsəlli verirdi. Boss bu vaxtı, gözlərini qıyaraq solunda oturanın üzünə baxdı. Cahangirsə heç bir ifadə bildirməyən sifətilə lal-mat qabağa baxırdı.

«Mercedes» dəniz kənarında dayanan Cümşüdə məxsus «07» markalı ağ «Jiquli»nin yanında dayandı. İkisi də düşdülər. Onları çoxdan gözləyən balıqçı, ləpə güclü olduğundan başlıqlı brezent plaşda arxası da onlara qayıqda oturmuşdu. Bossunun sözünü yerə salmayan Cahangir qayığa keçən kimi, balıqçı motoru işə salaraq, böyük sürətlə aralandı. Cahangir: «Boss, bəs sən?..» Professor əlini qaldıraraq: «Məni bağışla!.. Mən də sənə belə yaxşılıq elədim!» – dedi. Muğbil yerindən tərpənmədən, qayığın dalınca baxmaqda davam edirdi.

Balıqçı Cümşüd heç nəyə məhəl qoymadan elə hey uzaqlaşdı. Təxminən kilometr yarımından sonra qayıqçı saxlayaraq, çıxartdığı tapançadan Cahangirə dalbadal üç dəfə atəş açdı. Cahangir bərk qışqırdı. Uzaqdan bu mənzərəni seyr edən Muğbil nəhayət rahat

nəfəs ötürdü. Bir neçə saniyədən sonra, balıqçının meyidi dənizə atıldığını görəndən sonra o, arxayın məşinə minərək sahili tərk etdi.

* * *

Qəsrdə iki nəfərin telefon söhbəti.

Xoşqədəm xanım, elə ev xalatında, ağappaq, pambıq kimi ayaqlarında da qırmızı basanojkası sürəhili pilləkənlərlə yaşadığı qəsrin birinci mərtəbəsinə düşərkən, nədənsə ehtiyatlanırdı. Öz evi də olsa, tutduğu işin xanım üçün necə nəticələncəyi ona qaranlıq kimi idi. Addımından bərk çıxan səsə dodağını gəmirir, oğrun baxışlarla dekorativ ağac və hündür – iri gövdəli dibçəklərdəki güllər arası ilə keçəndə, son dərəcə tərəvətli bədən ilə xoşbəxt etdiyi xalatının kəmərinə sıxdı. İndi onun balıq kimi bədənini kənardan daha cazibədar görünürdü. Qırmızı ağacdan hazırlanmış yanbayan olan doqrama qapılardan birinə yanaşmış dayandı. Qapı tam bağlı idi. Xanım onu yavaş açaraq, güclə görünə biləcək qapı arasından, Qalibin böyrü girəcəyə tərəf olan yerlərin birində oturub, mühasibat işi ilə məşğul olduğunu gördü.

Mühasib nəse hiss edib başını qapıya tərəf döndərəndə heç nə görmədi.

Xoşqədəm xanımın ürəyinin döyüntüləri, onu bura qədər çəkib gətirən ehtirasa güc gəldi. Xanım anı olaraq titrəkli tərəddüdlər içində buradan aralandı. Və cəmi bir dəqiqə bundan qabaq endiyi pillələrlə indi daha cəsarətlə qalxdı.

Artıq bir il idi ki, Muğbil öz baldızının onunla həyat yoldaşının ilində tanış etdiyi Xoşqədəm xanımla evlənməmişdilər. Nədən uşağa qalmamağı barədə Xoşqədəm bilsə də, bir neçə dəfə əri ilə yataqda ikən

onun qulağına: «mən uşaq istəyirəm» sözlərini eşitdirsə də, əri üstünü vurmada söhbəti dəyişmişdi.

Ərinin get-gedə bədbinliyə qapanaraq, son vaxtlar onun qaraqabaq, dərdli olduğunu hiss edəndə, xanım «uşaq istəyi» yanına bir sevgi də əlavə etmək meylinə düşmüşdü. Bu sevgi də indi çox uzaqda deyildi.

Xanım ikinci mərtəbəyə qalxdı. O, vannanın otağına girməzdən qabaq əl telefonunda bir nömrə axtarıb düyməni basdı. Zəngin abonentə çatdığını eşidəndə, tez təkrar düyməni sıxıb telefonu yerə qoydu. Telefonda belə hallarda nə deyəcəyini heç bilmirdi də.

Qalib aşağıda öz iş stolu arxasında ikən, telefona cavab vermək üçün götürəndə, ondan səs gəlmədi. O, telefonu qoyub fikrə daldı: «görəsən bu nədir? Biri gəlib, «ağcaqanaddan», «kondisionerdən» mənəaltı danışır, biri də burada; zəng edir, danışmır. Bunlar elə bil bir-birindən xəbərlidirlər!» Mühəsib daha işləyə bilmədi, qələmini qoyub, azacıq fikrə gedərək, qapıya tərəf baxdı. O, durub seyfə yan alaraq onu açdı.

İçindəki qalaq pul bağlamalarına heç baxmadan, balaca bir qapağı da açdı. Buradan götürdüyü bir neçə brilliant boyunbağı və bilərzikləri əlində vəznəyərək qapıya baxdı və nəşə fikirləşərək yerinə qoydu.

Vannanın otağının açıq qalmış qapısından baxan olsa idi, vannanın içində ağ köpükdən başqa heç nə görməzdi. Şampun köpüyü şişib qırıqlardan aşırırdı. Xanımın özü görünməsə də: «Çaxmağı çax, çırağı yandırmamışam» mahnısını züm-zümə edirdi.

Qalib kabinetdən çıxıb foye ilə keçərkən, burada dekorativ ağac və güllərdə ilişib qalan Xoşqədəm xanımın ətri onun burnuna dəydi. O, pilləkənləri qalxıb, koridora keçdi, qonaq otağına yaxınlaşdı. İçəridə heç kəs görünmədi. Divanda atılmış xalat, onun nəzərlərini cəlb etdi, açıq qalmış vannanın otağının qapısından gələn Xoşqədəm xanımın züm-züməsi güclə

əşidilirdi. Mühasib yavaş-yavaş hələ də açıq qalmış pəncərəyə yan alıb onu bağladı. Maşın gedəndən sonra özü bağladığı darvaza isə bağlı idi. Geriyə qayıdanda xalata nəzər saldı, bir anlığa istədi onu götürüb bağrına bassın, o ki var oxşasın. Elə bu vaxt birdən vannada çabalaşma səsi eşidildi və çıxışa tərəf gedəndə, açıq qapıdan içərini süzdü, bir şey görünmədi. O, cib telefonunu çıxardıb düyməni sıxdı və tez qonaq otağının qapısına tərəf gedib çölə çıxdı. Buradan azacıq aralı qalan qapıdan içərini seyr etməyə başladı. Telefon dayanmadan zəng çalırdı. (Deyəsən, əsl oynama vaxtı indi başlayırdı). Nəhayət, suda tərpəniş səsləri eşidildi və bir neçə saniyədən sonra, pusquda səbirsizliklə bu məqamı gözləyən Qalib, gözlərinə inanmadı. Sudan çıxan «durna» əllərini silkələyərək köpüklərini təmizlədi və asta addımlarla gəlib stoldan telefonu götürdü. O, nömrəni görən kimi gülümsədi və adəti üzrə alt dodağını içəri qatlayıb çeynədi. Xanımın üz mimikaları görünməsə də, onun hansı hisslər keçirdiyi bilinirdi.

Mühasib telefon qulağında, koridorda qoyulan güzgüyə gözü sataşdı, güzgü qonaq otağındakı divanın yanında dayanan «qar «heykəlini» aydın göstərirdi.

– Alo, kimdi? – xanım nəfəslə soruşdu.

– Bu mənəm, Xoşqədam xanım! – Qalib telefonu ikiəlli ağzına sıxdı və güzgüdəki mənzərəni süzüb, o da astadan nəfəslə davam etdi. – Siz zəng etdiz, danışmadız, dedim, görəsən nə olub? Hər şey yaxşıdır mı?..

– Hə, isti su gəlmirdi. – xanım yenə qımışaraq, bir qədər də səsinə intimlik qoşub əlavə etdi. – Özün fikirləş də, mən bu boyda evdə tək, çimdiyim yerdə, birdən isti su kəsildi, mən nə hala düşərəm?! Mən də, dedim bəlkə, kimsə bilərəkdən eləyir ki, mənə qorxutsun...

– Siz də elə bildiz mən eləmişəm? – deyərək,

mühasib daha da güzgünü yaxşıca seyr etdi.

– Daha sizdən başqa, burada kim var ki? – xanım bu an, köpükqarıışıq dodağını gəmirdi.

– Bəs sizin qulluqçu qadın?..

– Bu gün xəstəsi var, gəlmədi. – xanım artıq yorulduğundan, bu sualı tez cavablandırdı.

– Mənə aid bir qulluğuz olsa, mən...

– Heç, belə anlarda, sən yaxında olsan yaxşıdır. – xanım axırını sözləri xüsusi vurğularla ifaləndirəndə sözlərdəki intimlik çalarları çoxaldığından Qalib pencəyini oturduğu yerdəcə çıxartdı, qalstukunu dartıb yana atdı, köynəyinin düymələrini az qala qıra-qıra açib çıxartdı.

– Xoşqədəm xanım! – deyə, onun gözləri qabağına bir anlıq toranlıq çökdü, baxdığı güzgü elə bil yerində oynadı. – mən bu saniyələrdəki qədər, sizə heç vaxt yaxın olmamışam!

Bu sözləri eşitcək, xanım «durna» qıyafəsində qapıya tərəf dönəndə, Qalibin anadangəlmə görkəmdə ona yaxınlaşdığını gördü. Qadının bədənini titrədiyindən, qurumuş şampun köpükləri, ordan-burdan yerə töküldü. Qalib bu anda saniyənin ondabiri qədər vaxt itirsəydi, xanımın ağılı başından çıxaraq necə yıxılacağı məlum idi. Mühasib tez, artıq huşsuz xanımı güclü qolları arasına alıb sıxdı, onun üzündə, sinəsində olan «pəşməyi» ağız-dodaqla silməyə başladı. Qalib xanımın üstünü öz bədən ilə örtüdü, onların bir-birinə qarşı olan ehtiraslı hərəkətlərindən «qu tükələri» butöv yan-yörəyə səpələnərək, tez də yoxa çıxırdı. Qalib bir anlığa özünə toxtaqlıq verərək, dili-dodaqları ilə yaladığı gözlərə baxanda, onlarda bu həyata eşq içində bir alışıb yanma gördü.

Mağarada sübuta yetirilən oğurluq.

Yasər qabaqda tövşüyərək, dalınca da Seyran mağaraya çatdılar. Onların buradakı yaşayış yeri qeyri-adi olduğundan, mağaranın içinə girmək və oradan çıxmaq da eləcə qeyri-adi çətinliklə başa gəlirdi. Buranı da hələ əsgərlikdən qabaq Seyranın özü tapmışdı. Bir dəfə də qoyun-keçilərini otararkən, onun bir balalı qoyunu burada azaraq ilişib qalmışdı. Elə onda da o, kəndirdən istifadə edərək, onları bir-bir bağlayıb aşağı salmışdı.

İndi də bura çatanda, gizlədikləri kəndirin ucunu tapanda, Seyran işarəsilə əvvəl Yasəri qabağa buraxdı. O, düşəndən sonra, Seyran bütün kəndirboyu düyünlənmiş kəndirlə çox asanlıqla aşağı endi.

– Seyran olmasa idi, işlər şuluq idi. – deyə Yasər onları burada gözləyən İmrana eşitdirdi, keçib oturaraq davam etdi. – Az qaldı məni Qulamla görüşdürsünlər!..

İmran bu ara Seyrana baxanda o, başının hərəkətilə təsdiqləyərək, fikrini yayındırdı. İmran çantasından kolbasa, pendir çıxardaraq:

– Sən ac olarsan, günortadır, ye. Fikirləşək görək nə eləyirik. – O, «dəvə şəkilli» sellofan zənbili qəsdən Yasərin qabağında yerə qoyub açdı. – Biz çörək yemişik qalmısan sən.

Yasər bir anlığa tutuldu. Heç nə demədi. İki əmioğlu yenə qısaca baxışdılar. O, yoldaşlarının baxışdıqlarını hiss edərək:

– Yenə sakitlik çökdü. Sözlü adama oxşayırsız? – Əlini uzadıb çörək götürdü, üstünə kolbasa və pendirdən qoyan kimi, iştahla bir diş vurdu və böyrü üstə uzanaraq, çoxdan yaddan çıxartdığı çantasının içində nəsə axtardı. Əlinə tapançası keçsə də, onu çıxartmadı.

– Axtarma, ordadır. Sənin çantana heç kəs girməz. – deyərək, İmran qəhvədanı oddan götürdü.

– Yox, elə bir şey axtarmıram. – yenə acgözlüklə çörəkdən bir diş də götürdü.

– Paketi axtarırsansa, onu dünən polkovniklə Kərimağa çimərlikdən talaya qalxan yolda tapıblar. Bir şeyi başa düşmürəm. Əgər bizim aramızı vurmaq istəyirdinsə, elə bir kələk qurardın ki, o da inandırıcı olsun!

– Mənim heç nədən xəbərim yoxdur. – deyərək çeynədiyi tikəni udqunarkən İmrana tərəf baxanda, artıq çoxdan ona zillənmiş gözlərilə tuş gəldi. Ağzı-üzü əyildi. – bilmirəm nədən danışsınız.

– Xəbərin yox idisə, onda niyə orda başını ağacın dəliyinə soxdun?! – Seyran dözməyib, nəhayət «partladı». – Sənin murdar hərəkətinə görə, yazıq qız özün asıb! Yaxşı ki, xilas edə biliblər!

İmran əmioğlusunun özündən çıxacağını görüb, əli ilə onu sakitləşdirdi.

– Bircə onu bilirəm ki, sən öz əcəlinlə ölməyəcəksən! Sənə cəhənnəmdə də yer yoxdur! – Seyran əmioğlusunun onu saxlayan əlini yana itələdi.

– Hə, hə, hə... Yaxşı deyiblər elə, cəhənnəmə gedən, özünə yoldaş axtarar. – istehza ilə güldü.

Seyran bu sözdən sonra, dözməyib, onun üstünə cumaraq, onu yumruqladı. Bərk tutuşaraq boğuc səsrlərlə, söyüşlərlə bir-birlərinə əl-qol atır, yumruqlaşdılar. Ocaq kənarında ağanayaraq boğuc səsrlər içində döyüşürdülər. Seyran ikiəlli onun boğazından yapışaraq, onu boğmağa çalışdı. Bir az əvvəl çantada hazır qoyduğu tapançanı qapıb, Seyranın böyrünə tutaraq bir neçə dəfə tətiiyi basdı. Silahdansa atəş açılmadı. Bu dəfə də İmran onu ölümdən qurtardı. O, Seyranı zorla dartaraq onun əllərini Yasərin artıq üzülməkdə olan boğazından buraxdırdı.

Yasər boğuq öskürəklər içində dikəldi. O, güclə özünü toplayaraq, ağzını geniş açıb, mağaradakı tüstüqarışq havanı çətinliklə də olsa nəhayət udmağı bacardı. Oturduğu yerdəcə qovrulub, fırlandı. Gözləri hədəqəsindən az qala çıxacaqdı.

– Başa... düşdüm, – o, qırıq-qırıq, boğuq dilləndi.
– İki əmioğlu bunu mənim adıma çıxarmaq istəyirsiniz.

– İki əmioğlanlarının yerinə kim olsaydı, bu vaxta qədərki əməllərinə və onun o qolundakı yaraya görə səni çoxdan elə bu mağaradaca asardı!

* * *

Reanimasiyada çavuşun valideynləri ilə görüş.

Buraya gəlib-gedən adamların arasında Rayon polis İdarəsi rəisi – polkovnik Muradov da vardı və o, indi çox fikirli görünürdü. Sabir və Farizin müşayiəti ilə, çavuş Qafarov Qafarın valideynləri ilə elə qapı ağzındaca görüşdülər. Onlardan başqa heç kimi içəri – reanimasiyaya buraxmırdılar. Onlar Qafarov Qafarın yanından çıxanda atası ilə görüşdülər. Anasının ağlar üz-gözüne baxaraq nə qədər ürək-dirək versələr də, ananı sakit edə bilmədilər.

Orqan işçiləri olduqca ağır təəssüratlar içində oranı tərk etdilər. Muradov həyətdən çıxaraq, öz xidməti maşınına oturdu. O, baş leytenant İbrahimov Qorxmazın mühafizəsi üçün təzəcə göndərilən çavuşun yaralanması ilə əlaqədar ona baş çəkmək üçün gəlmişdi. Çavuşu huşsuz görəndən sonra qayğısı da, qəzəbi də birə beş artdı. Düşünürdü ki, «Biri tam sağalmamış ikincisini vurub yıxdılar böyrünə!» O, maşında oturarkən Qəyyumovla Mehdiyevə atdığı baxışları ilə hər şeyi dedi. Bu baxışlarla nə deyəcəyini,

zabitlər yaxşı başa düşürdülər. Qəyyumov polkovniklə vidalaşmış, geriye döndü, o, yeyin addımlarla birbaşa çavuşun yatdığı «reanimasiya şöbəsinə» qalxdı. Qapıya yaxınlaşdı, qapıda duran ağ xalatlmalı sanitariya işçisi onu daha buraxmadı. Burada oturacaqda oturan ərvadsa çavuşun hələ də gözləyən ata-anası idilər. Kişi Qəyyumova yan alıb, onun kimliyini soruşdu:

– Bağışlayın, mən bayaq soruşmadım, siz kimsiz?
– deyərək Qəyyumov yanında kişi soruşdu.

– Mən, polkovnik Qəyyumovam. – polkovnik təəssüf dolu nəzərlərlə kişini süzdü və ağlamsınmış gözlərlə ona baxan anasını da iztiriblə süzərək əlavə etdi. – Çox acıyıram! Çox təəssüf! Ata! – Sabir kişinin qolundan tutaraq. – İstədik bizim burada bir işçimizə göz olsun, onu qorusun... Nə isə, mənə bağışlayın, anam! – o dönüb, boğuş səslə ağlayan anaya, – Oxşayır sizin oğluz onu tanıyır, mane olub. Neynəmək olar?! Amma qorxulu nə vardı keçib getdi! Biz bilirik o kimdir. Cəzasın çəkəcək!

Bu zaman içəridən çıxan həkim:

– Qəyyumov, – deyərək həkim kəskin ifadə ilə, – Siz yəqin nəşə soruşacaqsız. Ona da indi, qətiyyənlə həyəcanlanmaq olmaz! – dedi və üzünü valideynlərinə tutaraq, davam etdi. – Orada özünüzü sakit aparacaqsızsa keçin, amma çox yox, ikicə dəqiqə!

Valideynlər və həyat yoldaşı sakitcə içeri keçdilər. Çavuşun nəfəsalmə sisteminə qoşulduğunu görəndə ana boğuş hönkürtü ilə huşunu itirmiş halda yıxılarkən, əri tutub saxladı.

Polkovnik həkimlə bir qədər aralıdakı pəncərə qabağına çəkilərək:

– Yaşayacaq, yoxsa yox, hələ deyərək bilmərik. Onlar çıxandan sonra bir-iki dəqiqəlik girərsiz. – deyərək həkim polkovniki arxayınlaşdıraraq bildirdi. – Amma hələlik vəziyyəti yaxşı deyil. – Sorğu-sual eləməsəz daha

yaxşı olar. – dedi.

– Əvvəlki işində işləyə biləcək, yoxsa yox? – polkovnik soruşdu.

– Onu gələcək göstərir. – Həkim Quluzadə inamla bildirib, bir qədər başqa tonda soruşdu. – Nə oldu, özünü asan qızı gördüz?

– Gördüm. – polkovnik bu an gözlərini həkimin yorğun üzündə gəzdirərək, – Görürsüz, doktor? Bizim işimiz nə qədər diqqət, ayıqlıq tələb eləyir?! Bəzən, kiçicik bir məqamı «şışirdib», şübhə altına almamaq, heç gözləmədiyiniz bir faciə ilə nəticələnə bilir! – bu yerdə polkovnik ah çəkdi, pəncərəyə dönərək, şüşəni çırtmaları ilə döyəclədi. – O qız uşağının ağına, mən indi bilirsiniz nə qədər qıbtə eləyirəm?!

– Bizim praktikamızda da belə hallar çox olur. – deyə həkim Quluzadə mayorun yaşadığı hissləri özündən keçirib, davam etdi. – İnanın, xüsusən də cərrahiyyə əməliyyatı zamanı.

* * *

Professorla deputatın görüşükləri yer.

Professor Muğbil Qədimov, müavini Rəhmanov Cahangirin taleyini, işində apardığı səhvlərə görə qabaqcadan balıqçı Cümşüdlə telefonla danışib həll edəndən sonra, bağ evində onunla görüşdülər və artıq bir saatdan sonra, saat 18³⁰ radələrində onu maşını ilə gətirib dənizdə balıqçı Cümşüdə təhvil verdi. Balıqçının yalnız onu dənizin ortasına aparıb orada öldürdüyünü görəndən sonra boss sahili tərk etmişdi.

Mayor Hübətov, professor Qədimovla balıqçı Cümşüdlə telefon danışığına qulaq asandan sonra, o, Cümşüdlə görüşərək, bu əməliyyatı özü bildiyi kimi hazırlamışdı. Əslində isə, Cahangiri sahildən götürüb aparana da, ona dalbadal güllə atan da və nəhayət, onun

meyidini qabaqcadan hazırladığı müqəvvə ilə əvəz edib suya atan da mayor Hübətovun özü idi.

Mayor Hübətov bu əməliyyatı uğurla aparandan sonra, onu axıracan da uğurla başa vurmağı qərara aldı.

Onlar ikisi də motorlu qayıqda sahilə yan alıb, dənizdən çıxdılar. Hübətov özü ilə yanaşı apardığı Cahangiri Cümşüdün burada dayanan ağ «07»-nə oturdaraq:

– Hələlik səni qandallayıram. – o, Cahangirin qolunu qandalla, qapının üstündəki əltutana bağladı və çəkdiyi siqareti ataraq, – Yenə deyirəm. O səni, hesab elə ki, öldürüb!..

– Siz bundan istifadə edib, məni... o tərəflik... eləməzsiz ki? – Cahangir birdən keçirdiyi qorxu hissi ilə soruşdu.

– Yox, – Mayor birdən sanki ayılıraq. – Bu maymaq suallarını burax! O, məclisin üzvüdür?

– Yox, o, deputatdır... Bütün sərəncamları boss ondan alır. Çox vaxtı təklikdə görüşürlər... Ulu Salayev...

– Bayaq dedin, «Kresen Biç»-də görüşləri var, saat neçədə? – bu sözlərlə mayor onun üzünə daha diqqətlə baxdı.

– Xahiş eləyirəm, məni ora aparma! – o, bir əli ilə mayorun qolundan tutaraq yalvardı.

– Yox, deyəsən, bizim söhbətimiz baş tutmur! Sənə bayaq dedim, müqəvvə daha yoxdur!.. – mayor təəssüf hissi keçirdi.

– Bilirsiniz, rəhmətliyin həyat yoldaşı Rəhilə də orda olacaq, Professorla. Saat 22⁰⁰-də.

Mayor Hübətov qapını çırpdı və yubanmadan keçib sükana əyləşdi.

– Cangüdənləri var? Neçə nəfərdilər? – Güzgüyə baxaraq soruşdu.

Professionallıq cəhətdən bu kimi sualları o verməli idi. Verdiyi suallara da cavabı dəqiq almayınca mayor arxayınlaşmırdı.

Arxa oturacaqda qolu bağlı Rəhmanov, hərdən güzgüyə baxaraq sualları cavablandırır. Bunu da o, ancaq ona görə edirdi ki, gələcəkdə mayorun özünün dediyi kimi: «onun istintaqa verdiyi doğru-düzgün ifadələri nəzərə alıb, bəlkə də işini yüngülləşdirdi».

Mayor Hübətov dostu və həmkarı olan, işdə dəfələrlə ölüm pəncəsinə atılan polkovnik Sabir Qəyyumovla bu «iş» – əməliyyatı birlikdə aparırdılar. Onların arasında rabitə demək olar ki, heç vaxt ara vermirdi. «Sovetlər ölkəsi» dağılandan sonra Qəyyumov çoxları kimi vətənə qayıtmışdı. «Daxili qoşunlarda» olduğu zaman əldə etdiyi təcrübəsilə doğma vətəninə gələrək, ona canla-başla xidmət etdiyini görən idarənin rəhbərliyi, onun təmsalında əsl kriminalçı-hüquqşünasa xüsusi ehtiram bəslədilər. Elə ilk günlərdən də Hübətovla onların dostluğu baş tutmuşdu.

İndi, burada maşında apardığı Rəhmanovun yaxalanmasına səbəbkar, onun həmkarı Qəyyumovun hal-hazırda harada, necə iş apardığı barədə düşünür, təzə yara almış dostunun hansı çətinliklərlə üz-üzə dayandığını təsəvvüründə hər an canlandırırdı.

O arxadan səs gəlmədiyini görüb, geriye dönərək:

– Soruşuram, silahları nədir? Təqribən neçə nəfərdilər?!

– Üç nəfərdən çox olmur. – Cahangir fikirləşərək, dəqiq bildirdi. – mən onlarda ancaq tapança görmüşəm. – dedi.

– Adətən harda dururlar? – Yenə güzgü ilə soruşdu.

– Biri qapıda, qalanları içəridə, girəcəkdəki stol arxasında ya kart oynayırlar, ya da bilyard.

– Yaxşı, – deyə mayor, nəfəsin ötürüb, – ora hələ gözləyər. Vaxt var. Ona qədər səninlə bir işi də etməliyik... – deyərək güzgüyə baxdı.

* * *

Yasərlə telefon danışığı.

Qaçaqmalçılar öz «evlərində» şam yeməyini yenicə qurtarmışdılar. Çay içiminə hazırlaşmışdılar. İndi də İmranın böyük bazarlıq etdiyi şirniyyatdan dadmağın vaxtı çatmışdı. Yasərin rayon mərkəzi xəstəxanasındakı «şücaətləri» ətrafında onunla uzun-uzadı mübahisələr getdi. Ondan da qabaq taladək atışma günü, çimərlikdəki naqis hərəkətinin üstü açılandan sonra, aralarına az qala böyük bir nifaq düşəcəkdi. Bütün bunlara baxmadan özünü çox sərbəst aparırdı. Onun özündənrazı hərəkətləri bütün ətraf mühiti zəhərləmiş və dözümsüz dərəcəsinə gətirmişdi.

– Məni günahlandırırırsız, – deyə Yasər paxlavadan bir dilim götürüb dişlədi və özünə çay süzərək davam etdi. – Amma sən bu gün bütün günü pendir-kolbasa almaqdan savayı heç bir iş görməmişən...

– Bəs indi çeynədiyən o zəhrimar harda qaldı? – İmran təmkinlə soruşdu.

– Hə, birdə bu şirniyyat. Nə olsun? – dedi və yenə çeynəməyini davam etdi.

– Adə, ay zırrama! – İmran bir qədər boğuq səslə çımxırdı. – Ya odu sən elə həqiqətən eşşəyin qanmazısan!.. Ya da bic-vələdüzinasan! Bazara gedib-gəlmək asan başa gəlir?! Min qorxu-hürküylə, gizlənə-gizlənə?..

İmranın dediyi sözlərin hədəfə təsiri az olduğundan, o, təəccüblə Seyrana baxdı. Əmisi oğlu yenə qəzəbini içində boğaraq fikrini yayındırmağa çalışdı

– Sabah sübdən, – Yasər dirsəklənmiş vəziyyətdə davam etdi. – danışdığımız çoban qoyunlarla dediyimiz yerdə gözləyəcək. Maşın da tapmamısan...

– Çobanı da sonra, – Seyran ona tərəf dikələrək, – o polislərin böyrünə yıxacaqdın?.. – soruşdu.

– Mən deyirəm də. – Yasər çeynədiyini udqunaraq. – sizə qalsa, biz gərək buranın ağzını partladaq, bir yolluq da özümüzü elə buradaca basdıraq!..

– Yasər, biz sənə düşmən deyilik. – İmran bu dəfə mülayimliklə dilləndi. – Allahdan diləyirəm vurduğun o polislər ölməyəydilər. Bilmək olmaz... Birdən gələcəkdə ələ keçmiş olsaq, heç olmasa işimiz elə də ağır olmazdı. İstibəşliq eləməyin axırı yoxdur!..

Yasərin cib telefonu zəng çaldığından, İmran sözünü kəsdi.

Yasər yerindəcə dikəlib oturdu, telefonda Cahangirin nömrəsini görəndə, yanındakılara tez sakitlik işarəsi verdi:

– Alo, eşidirəm. Yasərdir... Yerin altında. Yox, baş tutmadı... Öz canımı güclə qurtardım.

Yasər danışa-danışa gözləri ilə yoldaşlarını süzür, onlara ümidverici görkəmilə baxaraq, Cahangirin o başdan inandırıcı sözlərinə qulaq asırdı.

Çavuşun yaralanmasından sonra, Yasərin ələ keçməsinə təmin etmək üçün, Qəyyumov Baş idarəyə, mayor Hübətova zəng edərək, belə bir əməliyyat planını birlikdə cızmışdılar. Hübətov yenə də həmənkı «qulaqasma» otağında Cahangir Rəhmanovu elə qandallarla oturdub zəng etdirdi. Ona tapşırırdı ki: «birdən çaşıb eləsən, dediyim kimi...» bu yerdə, Cahangir onu qabaqlayaraq: «bilirəm, çox iş kəsəcəklər!» dedi. Hübətov ona yuxarıdan aşağı baxaraq: «Yox, sadəcə, bu dəfə, müqəvvə rolun özün oynayacaqsan!» – dedi.

İndi Cahangir mayor Hübətovdan aldığı təlimatla danışa-danışa, arabir başını qaldıraraq: düz deyib-demədiyini mayorun üzündə arayırdı: «Qulaq as, cəhənnəm olsun götürdükleri o mal da! Qoy onların boğazın tutsun! Yardımlı-Bakı avtobusu, sabah saat 14⁰⁰-də «Azneft»ə çatır. Avtobusdan düşən kimi, səni gözləyən ağ «Niva» markalı «10-Bİ-118» nömrə nişanlı maşına yaxınlaşıb, qapını açarsan, maşında üç nəfər olacaqlar. Parol: «Dağdan sizə salam var!» cavab: «Bu salami biz çoxdan gözləyirdik!». Qalanıyla, sənin işin yoxdur. Nə qədər lazımdır, tapıb düzəldərəm! – dedi.

Yasər diqqətlə telefona qulaq asırdı, başı ilə Cahangirin dediklərini təsdiqləyərək onun fikirlərilə razılaşırdı. Cahangirin ona boyun olduğu məbləğlə geri tək qayıtmağa qorxduğunu deyərək, sabah yox birisi günsə o taydan malın gələcəyini də xatırlatdı. Bu sözdən sonra o başdan bossunun ona kömək yoldaşı qatacağına söz verəndən sonra Yasərin rən-rufu daha da açıldı, telefonda xudahafısləşdilər:

– Gördüz?! Yenə də boss! – o, telefonu yığışdırdı.
– Sübdən, saat 7-də məni yola salarsız. Qoy yaşasın sizin çobanız. Qorxmayın!..

– Sənə maşın tutmaq lazımdır. – İmran çoxmənalı baxışıyla onun sözünü kəsdi. – Səni avtobusla tutarlar. Telefon danışığınıza da qulaq asa bilərlər. Maşını gedəndə təkliyinə götür, düz Bakıya qədər. Çalış sürücü ilə də çox az danış.

Seyran bir tərəfdə səssizcə oturmuşdu. Onların danışığına qulaq asaraq, ocaqdakı közləri qarışdırırdı, yarımçıq yanan kosovları daha da irəli qoyurdu ki, onlar da axıra qədər alışıb yansın.

– Seyran, sən də bəlkə nəsə demək istəyirsən? – İmran onun fikrini bilməklə bərabər, həm də onları barışdırmaq istədi.

– Nə bilim, – Seyran nəəlac qalıb, dedi. – Onların

belə tez fikirlərinin dəyişilməsindən adam nədənsə şübhələnir. Amma nə etmək olar? Başqa çıxış yolumuz yoxdur. – bir qədər fikirləşib davam etdi. – Bir də ki, mən eşitdim, o dedi «Niva» maşını. Əgər arxada ona yer versələr, yaxşı olar ki, oturmasın, qaçıb çıxsın aradan. Ona görə də burdan getdiyi maşını buraxmağa tələsməsin...

– Əh!.. – Yasər belə sözlərdən cana yığıldığını göstərüb, Seyranın məsləhətinə etinasızlıqla ağzın əyərək, yeməyi və boş paketləri yığışdıraraq, – bu paketləri saxlamaq lazımdır. Birdən gecə birimizin qarnı ağrıdı. Kəndirlə düşüb-çıxmayacağıq ki, yenə. – deyərək, onları gizlin süzdü.

– Paket hamıya bəs edər, qorxma. – İmran dedi.

* * *

«Kresen-biç» otelində əməliyyat.

Şəhərin ən yaxşı otellərindən birində «lüks» nömrə. Bu nömrə ən axırıncı dəbə və Avropa standartlarına cavab verən mebel və avadanlıqlarla bəzədilmişdi, eləcə də stolda yüksək dərəcədə zövq oxşayan «əntiq» qab-qacaqda yemək-ichmək vardı.

Yarıçılpaq görkəmdə olan qonaqlar, bir-birilərilə son dərəcədə mehriban idilər. Professor Rəhilə xanımın qulağına nəsə dedi, xanıma bir qədər gec çatsa da, birdən:

– A!.. Ha... ha... Sən a.a.a?!.. – deyərək xanım təəccübləndi.

Muğbil Qədimov sakitcə ədalətli baxışlarla başını yellədi, xanım dözməyib yenə şaqqanaq çəkərək arxası üstə yıxıldı. Professor fürsətdən istifadə edərək ağzı ilə arvadın gülüşünü kəsdi.

Mayor Mürüvvət Hübətovun işarəsilə əli silahlı beş nəfər maska və dəbilqədə xüsusi təyinatlı polisrlə

və polis fotoqraf inandırıcı və yeyin addımlarla qapıda duran cəngüdənə çatan kimi onu zərərsizləşdirib qolalarını arxasında qandallayaraq yerə yığıb ordaca saxladılar. Qapını açaraq iki polis silahlısı dəhlizi keçərək otaqda olan iki nəfər kart oynayan cəngüdənlərin də fotoqraf şəklini çəkib və o dəqiqə də zərərsizləşdirdilər.

Mayor burada qolları dalında qandallı Cahangiri içəri otağa salaraq, özü də dalınca içəri keçdi: qabaqdakı qapı önündə onlar dayandılar. Mayor Cahangirə çox astadan tapşırıq verdi:

– İçəri girən kimi, özünü göstərirsən, lal-mat onlara baxırsan. Mən qan tökülməsin istəmirəm! Amma lazım gəlsə, heç uf da eləməyərəm! – Mayor, qapını birdən açdı və Cahangiri içəri ötürdü. Burada mayorun əmrini gözləyən iki silahlı polis hazır dayandılar. Bir neçə saniyədən sonra, Mayor Hübətov yataq otağına girdi və özünü göstərmədi.

Yataqlarında keyfdə-ışrətdə olan Qədimov Muğbil və Rəhilə xanımla, deputat Ulu Salayev də bir xanımla başqa çarpayıda əllərində şampan bokalları mazağlaşmaqda idilər. Burada çoxdan girib heykəl kimi dayanan Cahangiri heç görmürdülər də. O, birdən yalandan öskürərək onların fikrini cəlb etdi.

Professor Qədimov onu görən kimi Rəhiləni yana itələyib; dikələrək yataqda oturdu. Xanım utandığından üzünü gizlətdi.

– Cahangir!.. – O, çaşqın tərzdə bilmədi nədən başlasın. – Bəs balıqların hanı?! – soruşdu.

– Balıqlar məndən ağıllı çıxdı, boss! Dedilər: «balıq yemək istəyən...

– Öz gündəyməzin suya vursun!..» Mən tamamlayaram, – deyə Hübətov polislərlə girib, onun fikrini tamamladı.

Professor tamam gözlənilməz dərəcədə dəyişdiyindən məyus oldu. Fotoqraf şəkilləri bir neçə dəfə çəkdi.

Ulu Salayev baxışlarıyla Muğbili çeynədi:

– Çox sağ ol, Muğbil! Sənin mənə sürprizin bu idi? Nə vaxtdan «itxanaya» qulluq eləyirsən?

– Professor, – mayor Hübətov olduqca soyuq-qanlı. – xanımlarımdan fərqli olaraq, adətən buna oxşar hallarda ayıb yerlərimi, siz qəzetlə, yoxsa papağızla örtürsünüz? – soruşdu və işarəsilə hələ də gizlində gözləyən polisləri içəri buraxdı.

– Sizdən fərqli olaraq, ayıb yerimizi «öz» palta-rımızla örtürük. – Muğbil rişxəndlə bildirdi.

Mayor əlini libasına çəkərək xüsusi təbəssümlə:

– Dövlət bizə verdiyi libasın haqqını maaşımızdan tutur. Sizsə kostyumunuzu tələbələrinizə tikdirirsiniz. – deyərək axıncı sözləri bir qədər yüksək tonda vur-ğuladı.

– Yadınızda qalsın, mayor! – Deputat bu dəfə özü dilləndi. – Heç kəs, heç nəyə görə, heç kəs üçün heç nə eləməz!

– Onda elədirsə, ikinizə bir şalvar tapın, düşün bizimlə gedəcəksiz! – Hübətov qəti bildirdi.

– Bizi hara aparırsız? – Salayev ciddi şəkildə maraqlandı.

– Çoxdan arzuladığınız «itxanaya»! – deyərək çıxışa gedəndə əmrini gözləyən polislərə onları qandallamağı işarə etdi.

– Bəlkə başa salasız, – Muğbil Qədimov mayoru səslədi, – bu nə məsələdir?

– Məncə, – mayor qapıda dayanaraq, – vəkil-siz indi nə qədər az danışsaz, bir o qədər də sizin xeyirinizə olar. Yoxsa burda dediklərim, məhkəmə vaxtı sizinçün əngəl törədər! – dedi.

– Heç olmasa bunu öyrəndik.

– Öyrənmək professorçun də heç vaxt gec deyil. – mayor bunu deyib qapıdan çıxdı.

Gecə vaxtı dağın döşündə işıq.

Meşəliyin ağaclarla çox da sıx olmayan bir yerində Bəkir ağacdən sallanan qaban cəmdəyini atına yükləmək istəyirdi. Qabanın sallandığı kəndir palıd ağacının hündürdəki budağından aşaraq, yaxındakı qonşu ağacın gövdəsindən keçmiş, ucu isə kürən atın yəhərinə bağlanmışdı. İndi o, atını geriye həslədikcə qaban öz ağırlığı ilə, ağır-ağır atın üstünə düşürdü. Bu ağıllı heyvan başını qaldırıb, qaranlıqdan az seçilən qeyri-adi yükünə gözlərini çevirir, köndələn baxır, hərdən də lap yaxından gələn vəhşi yırtıcıların ulaşmasından fıxıraraq hürkürdü. Bəkir özü də arabir canavar hücumundan necə də olsa ehtiyatlanırdı. Yük, yerinə oturandan sonra, kəndirin ucunu yəhərdən açdı, onu budaqdan salıb, qabanın qabaq ayaqlarını da bağlayaraq, kəndiri atın qarnı altından (doğanağından) keçirib dal ayaqlarına bağlamaq istəyəndə, qarşısında olan vadinin o tayındakı dağın yamacından gələn işıq gözünə dəydi. Bəkir ən əvvəl buna elə də çox əhəmiyyət vermədi. Lakin sonra o, işıq gələn yerin insanın gəzib dolaşması üçün əlverişli olmadığını xatırlayıb, atın ayaqları duran yerə iki çöp basdırdı və özünün oturduğu yerə bir daş qoyaraq nişan vurdu. O, işığa tərəf bir də baxanda işıq kəsildi və bir neçə saniyədən sonra yenidən əvvəlki kimi göründü. Ovçu kəndiri atın doğanağından bir neçə dəfə də keçirdib bağladı. Işığın hərdən itib, yenidən görünməsi müəmmalı idi. Meşəbəyi buna bir ovçu kimi yox, professional polis işçisi kimi yanaşdı. Çünki hava tam sakit idi. Oddan gələn işığın qabağını hərdən hansısa canlı bir şey kəsirdi.

Ertəsi gün Bəkir tezdən Obalar kəndindən meşəyə üz tutdu. Bu gün elə səhər durandan o, hər gündü kimi görünmürdü. Bütün axşamı gətirdiyi ovla əlləşmişdi,

gecəni də həməən o, işıqdan ötrü fikirləşə-fikirləşə pis yatmışdı. Səhərin artıq çoxdan açıldığından heç xəbəri də olmamışdı. Duran kimi əl-üzünü yuyub, yumurta qayğanağı yedi, üstündən də südlü çay içib atını mindi. Həməən yerə getmək üçün azı bir beş-altı k/metr yol getməli idi.

Meşəiçi bir balaca açıqlıq olan kimi, atını yorğa qovurdu.

Axır ki, o, gəlib axşam ovunu yüklədiyi yerə çatdı. Buranın mənzərəsi indi tamam başqa idi, keçən axşamkı o zəhlilikdən indi heç nə qalmamışdı. Canavar ulaşmalarını, qaratoyuq və qumru quşlarının oxunuşlu, çağırışları əvəz edirdi. O, atını axşamkı yerə gətirib, mıxçaları sancdığı yerdə də atın ayaqlarını saxladı, özü isə daş üstə oturaraq atın qarnı altından qonşu dağın yamacına baxdı. Yeri dəhətdəyəndən sonra tez atını mindi və yortov qaçış ilə vadiyə enməyə başladı.

* * *

Əbləq atın qaçırılması.

Sübh tezdən İmran oyanan kimi saatına baxdı. O, saatda Yasəri oymatmağa başladı. Yasər gözlərini açaraq: «Hə, biz burdayıq?» öz-özünə deyirmiş kimi mızıldandı, gözlərini ovuşdurdu. Saatına baxdı: «E-e-e! Bu yolu indi kim getsin?!» «Elə kilimçinin özü!» – İmran bu sözləri elə dedi ki, əvəzində onun üstünə bir vedrə soyuq su töksə idi onun üçün daha yaxşı olardı. İmran onu tam ayıltmayınca əl çəkmədi. Ona: «Səni çağırıblar, məni yox» – dedi. Özü də qalxıb divara söykəndi.

Yasər dikəlib, yerində oturan kimi, gödəkçənin qoltuq cibindən balaca kağıza bükülmüş «heroin»

tozunu sümürmək istəyəndə İmran vuraraq onun əlindən yerə dağıtdı. Yasərin təəccübdən az qala gözləri yerindən çıxsa: «Sən!.. Sən neylədin!?. Sən dəlisən?!» O, az qala yerdən yıqınsın; ancaq yerdə heç nə görünmürdü.

– Sən, fikirləşmədin ki, birdən məni yolda tutmaca tutdu, neynərəm?! – onun gözlərinə baxdı.

– Tutmaz! Özünü çox da elə zəif bilmə, – İmran onun çiyinə vuraraq. – Bir az tələs, – deyə, qolundakı saati ona tərəf çevirdi.

– Əh, vallah, sən ged-gedə lap gicliyirsən! – o, əvvəlcə siqareti çıxardıb yandırdı. Sonra nəsə fikirləşib, çantasına əl atdı. İçində nəsə axtardı. Əlini İmrana uzadıb, – Patronları ver.

– Onları neyləyirsən? – İmran soyuqqanlı tərzdə soruşdu.

– Bu boyda yol gedirəm, birdən lazım oldu. – dedi.

– Ver, doldurum. – İmran tam səmimi tərzdə əlini uzadıb gözlədi.

O, tapançanı aldı darağını çıxardıb, yerinə elə onun gözü qabağında dolu daraq keçirtməyə ayağa çəkərək, ona tutdu. – Tez elə, bas bayıra! Saat ikidə səni «Azneft»də gözləyirlər! Elə bil hər şey əladır! Bircə sən tapançanı çatmırsan, bizi tam «xoşbəxt» eləyəsən!

– Bu günkü keşimə səhər açılmamış soğan doğradın! – dedi, çantasını götürüb, çıxışa gedəndə, – Hələlik! Bu gecə də qayıtmalıyam!.. Amma, gəlməsəm, deməli...

Bəkir atla gəlib, meşəliyin bir yerində sərt qayalığa çatdı. Bura bayaq onun qonşu yamacdan gördüyü yerin başlanğıc-ətəyi idisə, fikirləşdi ki: «gərək necə adam olasan ki, bu yerdə qərar tuta biləsən?» Artıq atla getmək qorxulu olduğundan o, atdan düşdü. Atın cilovunu nazik dəmir ağacına düyünlədi:

– Gözlə məni burda. – dedi. – Keçən dəfəki kimi

qaçsan, bir də qaşov üzü görməyəcəksən!

Atına nəsihətdən sonra, tufəngini çiynindən əlinə alıb, cığırın sərt qayalıq hissəsilə yuxarı qalxdı.

Yasər sərt qayalıq kəndirlə düşəndən sonra, onun ucun kolluqlarda gizlətdi. Üst-başını çırpıb təmizlədi, saçlarını alnından əks tərəfə darayaraq, özünə müəyyən qədər tanınmaz görkəm verdi. Belindəki yol çantasının çiynlərindəki qayıqlarını sahmana salaraq, gödəkçəsini əynində düzəltdi, özünə bir qədər abırlı görkəm verdi ki, onu görən adam adi insan kimi qəbul edib, nəzərlərini ona çox dikməsin. Bu an saatına baxdı, onun avtobusla gedəcəyi baş tutmadığından, indi tələsməyə də ehtiyac yox idi. Bir tərəfdən də o, saat 14⁰⁰-da «Azneft» meydanında olmalı idi. Cığıra düşərək qaçmağa başladı.

Bəkir özündən aşağı tərəfdən şırıltı eşitdi, o səsə qulaq verərək dayandı, ətrafa göz gəzdirdi, bir şey gözüne dəymədiyindən yoluna, daha doğrusu, kollardan tuta-tuta yuxarı qalxdı.

Yasər onun indi çıxdığı yerin təqribən iyirmi-otuz metrliyindən aşağı düşmüşdü. Bəkirin heç ağılna da gəlməzdi ki, işığı gördüyü yerin iki tərəfdən yolu olsun.

Bəkir qalxdığı yerdə yenə nəsə eşidib, dalınca da atının finxırtısı eşidildi.

Qaçqmalçı getdiyi yerdən bir qədər yuxarı, yamacda balaca bir dəmirağacılıqda yəhərli at gördü. Ata yaxınlaşmağa qorxdı, fikirləşdi: «birdən bu onun kimilər üçün tələ ola bilər». O, bir tərəfdən də fikirləşdi ki, getdiyi yolun çoxu asfalta çıxana qədər dağlıq idi, bu at da indi onun üçün elə göydəndüşmə oldu! O, Bəkirin atını elə görən kimi tanıdı. Ürəyində: «Bu köpəkoğlu deyəsən məndən əl çəkməyəcək!» – dedi. Ətrafı bir qədər seyr etdi. Atın indi burada tam yiyəsiz olduğunu bilib, yavaş-yavaş yaxınlaşdı. At yenə finxıraraq ayaqlarının birini götürüb, o birini qoydu,

bağlanmış cilovundan qurtula bilmədi.

Bəkir çətinliklə dırmaşdığı yerdə, atının iki dəfə ardıcıl finxırmasından bərk şübhələndi. O, özünü necə gəldi aşağı buraxaraq, ata tərəf götürüldü. Atndan ayrıldığı yerə çatanda, artıq atının üstündə bir nəfərin çaparaq uzaqlaşmasını gördü. Ovçu əlüstü tufəngi üzünə qaldırdı, nədənsə atmadı. Çapar ağaclar arasında yoxa çıxdı. Meşabəyi səs salmadan silahı üzündən endirdi. O, bir neçə dəfə hər şeyi lənətləyərək tüpürdü, yenə geriye dönüb yoluna davam etdi. Bir azdan o, yenə bayaqkı çətin keçilən yerə çatdı. Qorxulu da olsa, o, yenə də özünün çevikliyinə arxayın idi. Sıx kolluqlardakı şehləri artıq kimsə üst-başı ilə təmizləmişdi. Getdikcə yerdəki çəmənləklərdə qalan ayaq izləri də bundan xəbər verirdi.

Adam izi ilə o, kollardan tuta-tuta çox çətinliklə mağaranın ağzına qədər düşərək gəlib çatdı. Burada sakitlik idi. Bura mağaradan çox, sanki, oyuqluq kimi bir yer idi. İndi ona hamısı məlum oldu: atını qaçırdan adam da elə bu mağaradan təzə çıxıb gedənlərdən biri imiş. İçəridən gələn hənirtidən bildi ki, burada yaşayan olub. Özü də burdan getdikləri heç on-on beş dəqiqə də olmaz. O, içəri girib heç nə görmədi. Kosovlar artıq çoxdan sönmüşdülər. Sarı filtrlı siqaret kötüyünü qaldırıb onun nəmliyini yoxladı və səliqə ilə kağıza bükərək cibinə qoydu. Qalan kağız-küğuz qırıntılarını yoxlayaraq, yazılarla da maraqlandı, lazımlı bir şey olmadığından çölə çıxmaq istədi. Mağaranın düz ağzında dayandı, qarşıdakı dağın yamacındakı keçən axşam buranı gördüyü yeri tapdı: «hər şey düz idi, oradan bu mağaranın düz içi görünə bilirdi, sönmüş tonqal da bundan xəbər verirdi».

Ovçu birdən buradan getmək barədə düşündü. Yan-yörəyə baxdı və onun solundakı nil kolluğuna baxanda içində kəndir gözüne dəydi, ona yan alıb oranı

yaxşıca aradı və kəndirin kola bağlanmış hissəsinin o biri ucu isə aşağı düşürdü. O, kəndirdən ikiəlli yapışdı, düşmək istəyəndə, birdən dayandı, özlüyündə: «birdən onlar kəndirin o ucunda durub məni gözləyirlər!» fikirləşdi. Sonra da düşündü ki: «belə ağıl yiyəsi olsaydılar, elə hazır isti yerlərində gözləyərdilər», dedi və kəndirdən yapışdı.

* * *

Qaçaqar mağaranı tərk edirlər.

Yasər gedəndən sonra, onun yoldaşları yır-yığış edib, ocaqlarını tərk etdilər. Çox fikirləşmədən, qabaqcadan birlikdə tökdükləri tədbir üzrə hərəkət etdilər. Onlar meşəbəyinin Yasəri gördüyünü nəzərə alıb, onun üçün tələ qura biləcəkləri fikir ətrafında məsləhətləşdilər. Odur ki, onun dalınca asan yolu seçib, aşağı düşmək əvəzinə onlar üçün çətin də olsa, kəndir vasitəsilə yuxarı dırmaşdılar. Hər ehtimala qarşı kəndiri də açıb, özləri ilə apardılar. Mağaradan aşağı enmək üçünə olan kəndirə dəymədilər. Necə deyərlər, «əlimyandı vəziyyəti» olanda, kim üçünə sığıncaq kimi saxladılar.

Bu iki əmioğlu tövşüyərək, indi sərhədə doğru uzaqlaşmaqda davam edirdilər.

– Belə bir sığınacaq daha tapa bilməsək də, zənnimcə oradan çıxmaqda düz iş gördük. Yasərlə Cahangirin dünənki telefon danışığına onlar mütləq qulaq asa bilərdilər. – Seyran deyərək, hərdən dönüb yol yoldaşına da baxırdı.

– Əh, – İmran onun sözünə etinasız cavab olaraq, – bizi burada itirib-axtaran kimdir?!

– Məncə Fariz bizim bəramizdə ovçu Bəkirle danışmamış olmaz, baxma, o da uzun illər polis zabiti

olub. Bir dəfə, deyilənlərə görə, gecə vaxtı, rayon mərkəzində bir oğrunu təqib edərkən, əlində tapança görüb, atəş açır, sən demə, yazıq yeniyətmənin əlindəki oyuncaq imiş.

– Eşitmişəm. – İmran arxadan eşitdirdi.

– İndi onun işi əvvəlkindən də yaxşıdır. – Seyran bir anlığa ayaq saxladı, arxaya çevrildi. – ona görə də, buraların indi şahı da odur, meşəbəyisi də, ovçusu da odur. O, əclafdan da yaxşı bu meşə işini bilən yoxdur! Qəşəng də bir kürən-əbləq çapağanı var! Dünən o olmasaydı, onların maşınının qabağını kəsə bilməzdim. Keçib gedəcəkdilər.

– Nə xeyri oldu? Əksinə, bir az da işi korradıq...
– deyə, İmran qabağında dayanan Seyrana əli ilə işarə verdi ki: «yaxşı, yoluna davam elə».

* * *

Qaçırdılmış at qayıdır.

«Bəkir kimi adamın qabağından ov götürmək, ona kələk gəlmək, onu aldatmaq hələ heç kəsə uğur gətirməyib! Məni aldadan hələ indiyə kimi çox uzağa getməyib!» Bu kimi düşüncələrlə o, on səkkiz-iyirmi metrlik hündürlükdən düşdü, atından ayrıldığı yerə gəlib dayandı. O, atında elə də böyük günah görmürdü. «hər halda heyvan – heyvandır». Amma, bu heyvanı aparanın ona – Bəkirə belə münasibəti, hörmətsizliyi onu sanki tapdalayıb, əzirdi.

Bayaq atının getdiyi yoldan isə nəzərlərini çəkmədi. Bir neçə əzgil dərib, onların yetişmişlərindən ağzına atdı, acıqla gəmirdi, dənələrini təzyiqlə üfürüb kənara səpələdi. Kötük üstə oturub, fikrə getdi. O, özünün cavanlığını, bu kürən, yal-quyruğu isə gümüşü rəngdə atının lap balaca, anasının dalınca qaçan

vaxtlarını gözü qabağına gətirdi. Bəkir bu dayçanı lap ilk günlərindən öz əlinə öyrətmişdi. Bəkirin ona verdiyi fitin səsinə uyğun da, bu balaca dayça yiyəsinə doğru qaçardı.

Bu zaman at ayaqlarının səsi onu xoş xatirələrindən ayırdı, yoldan gözlərini çəkmədən ayağa durdu. Atın üstündə kiminsə ola biləcəyini düşünüb, tufəngi hazır tutdu.

At ona çatar-çatmaz, xırda addımlarla qan-tər içində gəlib onun yaxınlığında durdu. Heyvan yan-yörəyə baxaraq gözlərini günahkarcasına gizləmək istədi.

Bəkirin ona tərs-tərs baxdığını görən heyvan, başını aşağı-yuxarı yelləməklə günahını boynuna aldı.

– Sən hardasan!? Ayə bu nə qəhbəlikdi? Ayə, sən niyə ölmeyrsən? Ayə, sən niyə yerə girmeyсэн? – Əlini şallaqla hələ də göydə saxlayan ovçu bərk hiddətlənmişdi. – Əli başına çatan atdanır üstüvə, hara gəldi çapır səni!

Kürən söyüş-danlaqları eşidə-eşidə, hərdən gümüşü rəngdə yelkənini tərpedir və arabir də gözlərinin ağartısı günəşin şüasından bərq vururdu.

– Ayə, bir namusun, qeyrətin olsun da sənini! Sənin rəngin əbləqdir, özün də əbləhsən! Otur aşağı! – Bəkirin əmrini eşidən at qabaq ayaqlarını qatlayıb, sanki yiyəsinə təzim edirmiş kimi aşağı çökdü. Məşəbəyi minəndən sonra at hələ də durmadı. Yiyəsinin onu cəzalandırmaq istədiyini nəzərə alan heyvan, bir neçə saniyədən sonra qalxdı. Bəkir cilovu yəhərin «qaşından» açdı, onu iylədi, öz-özünə nəsə dedi.

O, atı məhmızlasa da, kürən tərپənmədi. Əlacsız qalıb, dalbadal şallaqladı, at yenə tərپənmədi.

– Hə, nədi, nöşün dayandın?.. Öldürdüm səni?! – qulağına əyilib soruşdu. – Əh, sən!.. – o yenidən əlini qaldıranda, at yerindən götürüldü, ayaqlarından qopan yarpaqlı torpaq göyə qalxaraq yerə dolu kimi yağdı.

* * *

**Polisin həyat yoldaşı qatilin
tutulmasını istəyir.**

Xəstəxana reanimasiya palatasında, ağzında kislorod borusu olan çavuş Qafarov Qafarın həyat yoldaşı, ərinin artıq həyat cizgiləri olmayan üzünə baxdıqca gözlərinin yaşını silir, nəfəs aparatındakı silindrin içərisində «porşenin» nəfəs səsilə birgə yuxarı-aşağı hərəkətini izləyir, gah da ürək fəaliyyətini əks etdirən monitordakı diaqramlı cizgilərini sayırdı. Birdən nəfəsalma aparatı işini dayandırdı. Bir neçə saniyədən sonra diaqramların sayı tamam azalıb, düz xəttə döndü. Qadın qışqırıqla özünü qapıdan çölə ataraq həkimi çağırırdı. Qayıdaraq ərinin üstünə düşüb ağladı.

Qapıda duran polis işçisi içəri girdi, özü hər şeyi görəndən sonra, idarəsinə zəng edərək, öz kodu ilə danışdı.

Həkim personalı belə vəziyyətlərdə adətən nə edəcəklərini bilsələr də heç nə edə bilmədilər.

Xanım Qafarova əlini hər şeydən üzmüş vəziyyətdə palatadan çıxıb, burada polis duran «5» nömrəli Qorxmaz İbrahimovun yatdığı otağa girərək, ona yanaşdı.

Qorxmaz ağlar üz-gözlü qadını içəridə görəndə, çaşqın tərzdə dikələrək nəsə soruşmaq istədi.

– Mənim ərim, sizə görə canından keçdi! – deyən qadın hiddətlə yumruğunu o biri əlinin ovucuna vuraraq ləçəyi çiynlərinə düşdü. Qadının danışığında hökmlə bərabər bir yalvarış da səsləndi. – Sizdən mən əl çəkməyəcəm! Ərimi vuranın ya ölüsünü, ya dirisini gətirin! – deyən qadın necə girmişdi, eləcə də qapıdan

çıxaraq onu dalınca bərk çırpdı. Koridorla gedən zaman qabağından yanlara çəkilməsəydilər, təkanı ilə yixıb üstlərindən də dayanmadan keçəcəkdi.

Çarpayısında uzanmaqda davam edən baş leytenant İbrahimov, dili-ağzı qurumuş halda, ayaqlarını yerə sallayaraq, yumruqla başını-dizlərini döyəclədi. O, qadını heç təqsirləndirmədi də. Bir anlığa düşündü ki, əgər bu iş mənim başıma gəlsəydi, Zenfira da belə edərdi.

* * *

Polkovnik sahə rəisinə hələ sirri açmır.

Polkovnik Qəyyumovun ovqatı ürəkaçan deyildi. Səlahiyyətli sahə rəisi ondan əhval soruşanda, polkovnikin bəlkə aldığı yaranın fəsadları olduğuna işarə edəndə, o, yarasının artıq çoxdan yaddan çıxdığını bildirdi. Bundan sonra kapitan heç nə soruşmadı, başa düşdü ki, Qəyyumovun apardığı axtarış ona olmazın əziyyətlər verir, hər an, hər saat istintaq qrupunun ümumi vəziyyətinin acınacaqlı olduğunu düşünürdü.

Təqib etdikləri qaçaqmalçıların tutulmaları barədə planları hazırlarkən, onlara atəş açmamağı dəfələrlə vurğulamış, yoldaşlardan bu fikirlə şərik olmayanlara isə üzünü tutub, kəsə cavab verərək: «bu məsələyə bir də qayıtmırıq, müzakirə də olunmur!» – demişdi.

Aydın məsələdir ki, polisin ən çıxılmaz vəziyyət olmadan, necə gəldi vətəndaşa atəş açmasına icazə verilmədiyini bildikləri üçün, niyə bu qədər cinayətlər törədən bu üç nəfərə qarşı silahın işlədilməməsi səbəbini soruşmadılar. Qəyyumov da bunu bir sirr kimi saxlayırdı və çalışırdı da mərkəzdə Seyidovla az üz-üzə gəlsin. Mehdiyev ondan bir neçə dəfə Çexoslova-

kiyadan söhbət etməsini xahiş etmişdi. O, hər dəfə də: «İndi yeri deyil, vaxtı gələndə danışacam!» – demişdi.

Onlar çoxdan, vadidə çay kənarı izə düşmüşdülər. Polkovnik Qəyyumov gedə-gedə yerdəki ayaq izlərinə baxırdı, dodaq büzərək, başını yellədi. Əl işarəsilə Fərizi yaxına çağırırdı, onun da izə baxmasını istədi.

* * *

Qəyyumov zəng edib, mayora ölüm xəbərini çatdırır

Sabirin cib telefonu bu ara zəng çaldı, o, telefonu açdı, ona o başdan – idarədən xəbər gəldi ki: «Xəstəxanada bıçaq yarısından yatan polis çavuşu bu gün səhər keçindi». Sabirin ayaqları sözünə baxmadı, o, bikef halda daş üstə oturdu: «Allah rəhmət eləsin!» Polkovnik məyusluqla gözlərini kapitana qaldırdı. O, nömrə yığıb abonentin cavabını gözlədi.

– Alo. Mürüvvət?..

– «Mənəm, salam!» – deyə telefonda mayor Mürüvvətin səsi eşidildi. – «Keyfin necədir?»

– Keyfdən danışmasaq yaxşıdır... Çavuş Qafarov Qafar keçindi... bu gün səhər... – dedi.

Bu sözləri demək onun üçün olduqca çətin idi. Telefonda danışanın səsinə optimizm notları səsləndikcə, Sabir get-gedə özünə, yoldaşlarına inamını itirmirdi.

Bir neçə anlığa görünür Mürüvvət də telefonda susdu, sonra: «Allah rəhmət eləsin!» dedi. – «Daha siz ordasız, nə lazımды edin... Darıxma, hamısı bizim «zirzəmidədir»! «Mənim qurduğum tələ, bir az başqalarından fərqlənir!...»

Öz otağında mayor Hübətov, harasa tələsdiyin-

dən o, ayaqüstü danışdı. Onun üzündə təsəlliverici cizgilər çoxluq təşkil etsə də, aldığı yeni bəd xəbərdən də nəşə görünürdü. Ümumilikdə isə danışığı ilə dostuna ürək-dirək verməsi aydın bilinirdi: «Soruşaram. Onu da eləyərəm... Sonra?.. Sağ ol! Hələlik!..» Telefonu bağlayıb cibinə qoydu.

* * *

Atın izinə düşən zabitlər meşəbəyindən şübhələnirlər.

Vadidə axan çayın qırağı qumsallıq, meşə kənarı isə cəmənlilik idi. İki nəfər yan-yana gəlib dayandılar.

– Bu at buradan bu gün sübhdən keçib. Cəməndəki şəhin tökülməsindən görünür. Çayı keçəndən sonra asfalta yüz metrə yoldur. – deyib, bir az fasilədən sonra Sabir yenə nəşə demək istədi.

– Başa düşdüm. – deyə Mehdiyev onun fikrini tamamladı. – Sənə çayı o tərəfə keçmək lazımdır... Keçək də. – sahə rəisi ayaqqabılarını soyunmağa başladı.

– Məsələ burasındadır ki, – Qəyyumov şübhəli baxışlarını at ayaqları izlərindən çəkmədən davam etdi. – Həmin at yenidən çox keçməmiş, hələ bu yolla da qayıdıb.

– Aha. – Mehdiyev bu dəfə daha da maraqlanaraq, – bildim sənin fikrini. Demək istəyirsən ki, ya Bəkir özü çaydan kimisə keçirib geri dönüb, ya da yenə kimsə onun atını minib yola qədər gəlib. Sonra da at özü qayıdıb.

– Mən çox istərdim ikincisi olsun. – deyərək mAyor da ayaqlarını soyundu.

Bir azdan hərə ayaqqabılarını əllərində saxlayaraq çayı keçməyə başladılar, yenidən çaydan çıxan atın izi ilə gəlib, asfalta az qalmış, kollararası çə-

mənlikdə əmələ gələn ikinci izin başlanğıcını gördülər.

– Aha, hər şey aydındır. – Fariz tez dilləndi. – Atdan düşən adam, atın başını geri döndərib, bax, belə. – sahə rəisi ayaq izlərinin yanı ilə qövsvari hərəkət edərək davam etdi. – sonra da buraxıb onu. Özü də çıxıb yola... Yoxsa, yenə nəşə sənəçə olmadı?

– Tutaq ki, elə hər şey sən deyən kimidir. – Polkovnik Farizin fərziyyəsi ilə tam razılaşsa da, onun üçün «qaranlıq» qalan yer çox idi.

– Demək istəyirsən, bu şəraiti onun üçün kimsə yaradır? – sahə rəisi nəhayət Sabirin fikrini başa düşdü.

– Onu da yoxlayırıq! – Polkovnik bu dəfə daha inandırıcı eşitdirdi. – Amma, bu yoxlama artdıqca, öz sayımız azalır! – deyərək çaya tərəf getdi.

* * *

Qaçaqmalçı Azneftdə qəfil yaxalanır.

Yasərin gəldiyi sarı «Jiquli»-06» markalı maşının «Azneft» meydanına çatmasından xəbəri olmadı. O, bərk yatmışdı. Çoxdan idi ki, belə rahat yatmamışdı. Sürücü meydana yaxınlaşdıqca, hələ də yatmaqda olan yeganə sənişininə tez-tez baxırdı. O, Yasərin çiyindən tutaraq azacıq onu silkələdi.

Yasər gözlərini açdı, səslə-küylü meydanı görəndə:

– Nə tez gəldik?!

– Yaman çox yatdın a, qağa, canınçün lap meyit kimi yatmışdın!.. – deyə ondan bir qədər yaşlı olan sürücü gülümsünərək, sənişinin arxada qoyduğu çantasını götürüb ona verdi.

– Yorğun idim çox. – o, gözlərini ovuşdurub, – bəlkə, sən məni gözləyəsən burada? Mən elə bu maşınla qayıtmalıyam. Daha xeyiri niyə başqasına verim? – dedi və oturacaqlar arasında qoyduğu «Koka-kola»

bankasını götürüb bir neçə qurtum içdi.

– Bilirsən, yerlim, bura gəlmək haqqını ver, qalanını sonra danışarıq. – dedi və azacıq sərnəşinə tərəf döndü.

– Hə, bu saat. – o, pulu axtararaq dodaqaltı mızıldandı. – Bu nə qaça-qaçdı? Camaatda heç insanlara inam-zad qalmayıb! – pullardan bir neçə əskinaz ayırıb verdi. – Razi qaldın? – soruşdu.

– Çox sağ ol! Raziyam... – sürücü səmimi tərzdə gülümsündü. – Hə, indi saat neçədə, səni harada gözləyim? – deyərək maşını qırağa verib saxladı. – Buyuracaqsan.

– Saat 16⁰⁰-da hələ burada gözlə məni. – dedi və telefonu zaryadkadan ayırdı. Yol çantasını götürüb düşdü.

Yasər qabaqda deyilən maşının dayandığını görsə də hələ ona yaxınlaşmadı. Vaxta hələ qalırdı. Saat 13⁵⁰-ni göstərirdi. O, səkidə dayanaraq siqaret yandırdı. Yaxında səkidə dondurmasatandan dondurma aldı, yeyə-yeyə gözünü qabaqda dayanan «Niva»-dan çəkmirdi. Yenidən saatına baxanda, artıq on dəqiqə keçmişdi. Uzaqdan gələn qonaq arxadan maşına yanaşdı, qapını açdı. İçəridə sürücüdən başqa da iki nəfəri görüb:

– Dağlardan sizə salam var! – dedi.

– Bu salami biz çoxdan gözləyirdik. – deyə sağ tərəfdə oturan birinci düşdü ki, arxada oturana yol versin. Onlar ikisi də aşağı düşdülər, səmimi tərzdə Yasərin əlini sıxıb, onun çantasını da alaraq, oturacağın bel söykənəcəyini qabağa aşırıtdı, qonağın içəri – arxa oturacağı keçməsinə işarə verdi.

Yasər onları ötəri süzüb içəri adlamaq istəyəndə, sürücünün ona yanpörtü baxaraq belindəki tapançaya əl aparmasından o, qorxdı. Ani olaraq: «Seyranın maşın barədə dediği sözləri xatırladı. O, daha

fikirləşmədən, arxada duran polisi güclü həmlə ilə itələyib yanındakına vurdu, onların hər ikisi səkiyə yığıldılar. Sürücü o tərəfdən düşənə qədər, Yasər sürətlə keçən maşınların qabağına atıldı ki, yolu keçərək onlardan canını qurtarsın. Onun gözləmədiyi tərəfdən bərk gələn əsgərlə dolu, üstü tentli hərbi maşın koloniyasının qabaqda gedənin altına düşdü. Qabaqdakı maşın üstündən keçəndən sonra arxadan gələn iki maşın da onun üstündən keçəndə axır ki, dayandılar. Burada meydanda duran polis patrulu ilə bir əsgər, hərbiçilərin yolunu qabaqcadan açıq saxlamışdılar ki, onlar yubanmadan keçsinlər. Yasərinə bundan xəbəri yox idi. Onu gətirən sürücü isə bu hadisəni lap əvvəldən izləyirmiş kimi dəhşət içində o da başqaları ilə birlikdə gəlib yaxından baxdı».

Yasəri bu dəhşətli xəyalından ayıran, sükan arxasında oturan polis gülümsünərək: «Keç otur, qorxma özünüzkülərdən!» – dedi. O, keçib arxada oturdu. Onun dalınca girən adam da sağında oturdu. Çantanı götürən qabaqda əyləşən kimi:

– Sür gedək, – dedi və yerini rahatlayaraq, yönünü Yasərə çevirdi.

Arxada onunla yanaşı oturan Yasərə mehribanlıqla baxmaqda davam edirdi.

– Necə gəldiz? – deyə qabaqda oturan sarıvəz, deyəsən onların böyüyü olan oğlan soruşdu.

– Əla! – Yasər şən görkəmdə dedi.

– Dəyib-dolaşan olmadı ki? – bu dəfə onun sağında oturan cavan oğlan eləcə də səmimi tərzdə soruşdu və kəmərindeki qandalı çıxarmağa başladı.

– Mən bu dəfəki kimi rahat heç gəlməmişdim. – o, yerini rahatlayaraq davam etdi. – Sözü düzünü istəsəz, uzaq yol gedməkdən heç xoşum gəlmir.

– Adətən uzaqdan gələn qonaqların arzularını biz nəzərə alırıq, – deyə iri gövdəli sarıvəz ona tərəf

dönərək bildirdi.

– Uzağa buraxmarıq! – yanında oturan onun qollarını qandalladı.

Yasərə bu hərəkət elə bil bir qədər gec çatdı, onun gözləri bərələ qaldı və birdən sola-sağa qollarını atmaqla bərk vurnuxdu, lakin heç bir şey hasil olmadığından sakitləşdi.

– Yaxşı, qonaqbazlar. Bəlkə deyəsiz, bu nə oyundur?! – o, yanındakı iri gözlü, bıqlıya, sonra qabaqdakı böyüklərinə baxaraq davam etdi. – Cahangir bundan xəbər tutsa, işiniz yaxşı olmayacaq!

– Hər şey deyiləcək, sübut da olunacaq! Yasər Hadı oğlu Hadiyev! – qabaqdan ona tərəf dönən sarıvəz çox aramla eşitdirdi.

Yasər, onu yaxşı tanıdıqlarını indi başa düşdü, eşitdiklərindən təəccüblənərək, onların üzlərini süzdü və burada o, acizliyi ilə özündən asılı olmadan barışmalı oldu. O, başını qaldıraraq söykəncəyə qoyub gözlərini yumdu və bir neçə saniyədən sonra onun gözləri qabağına keçirdiyi günlər gəldi.

* * *

Polkovniklə sahə rəisi meşəbəyini tərki-silah edirlər.

Sabirlə Fariz cəngəlliklə gedərək arabir düşdükləri izi gah tapır, bir qədər gedəndən sonra yenidən onu itirirdilər. Qabaqda gedən Fariz Sabirin ayaq səslərinin kəsildiyini eşidib geriye döndü. Elə bu an Farizin arxasından, ayaq səsləri kimi tappılıtlar və budaqların səslərindən onların hər ikisi diksindilər. Sabir Farizi süzüb:

– Elə bil, burada nəşə oldu... bu cıdırı nəşə keçdi axı?! – o, təşviş dolu təəccüblə soruşdu.

– Belə cəngəlliklərin bir cin-şəyatini olmalıdı, ya yox? – deyə Fariz şübhələndiyi konkret kimisə nəzərdə tutaraq bir qədər ucadan dedi.

– Əgər o, ağıllı cindisə, bizimlə belə eləməz! – Sabir də eşitdirib, hər ehtimala qarşı əlini pencəyin altına saldı və yavaş-yavaş yola davam etdilər.

Onlar dörd-beş addım getməmiş, arxadan lap yaxından ayaq səsi eşitdilər, ikisi də birdən dönərək, Bəkiri at üstündə heykəl kimi gördülər, o, elə bil elə səhər açılandan burada durmuşdu.

Fariz çox fikirləşmədən avtomatı ona tuşlayaraq:

– Tüfəngi təkəlli qayışından tut, qabından çıxart, at yerə! Ancaq yavaş-yavaş!.. – dedi.

– Gəl özün götür, – deyə o, gülümsündü.

– Deyəsən sən başa düşmədin!.. – Fariz silahla hədələdi. – Əlin çatmır?!

– Mən əlimi tüfəngə vursam, sən atmağa macal tapmazsan! – dedi və dəri panamasını alnından qaldırdı.

Sabir işin belə dönüş aldığını görəndə əlini yenidən tapançaya qaldırmaq istəyəndə Fariz bir əli ilə onun qolunu saxladı, bununla bildirdi ki: «bu şeytan cinsi ilə zarafat olmaz!»

– Bəkir, – nəhayət polkovnik astadan əlini aşağı salaraq, dilləndi. – onun dediyinə qulaq assan yaxşıdır! Sonra da, sənə bir-iki sualımız var.

– Yaxşı. – keçmiş kapitan incik görkəmlə razılaşdı. – ancaq ona deyən silahı aşağı salsın, uşaq qorxutmur!

– Yox, meşəbəyi. – bu dəfə polkovnik daha ciddi tərzdə, – Bura adamları bizdəki silahları «oyuncaq» bilirlər!..

– Necə bəyəm? – keçmiş zabıt «oyuncaq» sözündən şəkəlləndi.

– Polislərin evlərindən ağlaşma qurtarmır!..

– Mənim günahım nədir? – Bəkir tufəngin qayışından tutub, qabından çıxartdı.

– Düzdür, – Sabirin üzü tamam döndü, get-gedə tonunu artıraraq davam etdi. – qabaqlar orqan işçisi də olsan, indi ovçusan. Ovçu ilə də ovçu dilində danışallar! Vaxtımızı alma!

Bəkir qoşalülə tufəngini ehmalca yerə buraxdı.

– Düş atdan! – müvəkkil əmr etdi.

Meşəbəyi atdan düşdü, əllərini də göydə saxlayaraq durdu.

– Bəsdir! Əllərini sal aşağı! – sahə rəisi silahını əvvəlki vəziyyətdə saxlayaraq yaxınlaşıb üst-başını yoxladı.

– Sənin, – polkovnik bir addım yaxın gəlib, gözü-nü ona qıyaraq. – keçmiş zabitliyini nəzərə alıb, dedik bizə kömək elə, daha demədik ki, bu dördəyaxlını buralarda «taksi» işlədəsən!

– Əh, başa düşdüm. – Bəkir gülüşünü güclə saxladı. – Onu bu «eşşək» apardı.

Bunu eşidən kimi kürən qaşqa at, ona tərəf gözlərini bərdəlib yavaşca finxırdı. Atın bu hərəkətinə polkovnik gülümsündü.

– Bəs sən hardaydın? – Sabir yaxına gəlib soruşdu.

– Atı kirayə verib, özü gizlənir. – Fariz tufəngi götürdü, açaraq patronları çıxarıb, əlavə etdi. – «on iki kolibr», – dedi, sonra da bala qundağı açıb götürdü, – Ala, danış. – tufəngi Bəkirə qayıtardı.

Keçmiş orqan işçisi keçən axşam ovdan gedərkən, təsadüfən gördüyü mənzərəni olduğu kimi bütün təfərrüatı ilə həmkarlara nəql etdi. Bu gün səhərdən gəlib, həməni işıq gələn yeri tapdığını və ora keçilməz qayalıq olduğundan atı aşağıda ağaca bağladığını dedi. Sonra qayalıqda ikən, atın tez-tez finxırtısından şəklənib, çətinliklə də olsa, geri qayıtdığını və artıq

kiminsə atın üstündə çapıb getdiyini danışdı. O, özünün bilərəkdən atəş açmadığını, atı qaçırdanının yoldaşlarının duyuyq düşmələrindən ehtiyatlandığı ilə əsaslandırıdı.

– Bir saatdan sonra özü gəldi, payın da aldı. – meşəbəyi dönüb, yenə atına acıqla baxdı. – Mənə elə gəlir, dünən də hələ bunlardan kimsə başqa birisi qaçırtmışdı bu yaramazı!

– Onu hardan bildin? – Sabir tez soruşdu və yola düşdülər.

– Əsi, onu bilmək heç nədi. – o, bu ara Məhdiyəvə baxaraq dodağını azacıq qaçırdıb əlavə etdi. – bu gün cilovdan başqa odekolon iyi gəldi.

Ovçunun belə mülahizəsinə görə onlar aralarında baxışdılar.

– Nə oldu, axır tapdın onların yuvasın? – Fariz soruşaraq patronları qaytardı.

– Tapdım, gördüm, təzə gediblər, qayıtdım. – ovçu çox soyuqqanlı bildirdi.

– Bunu necə bildin? – kapitan gülümsünərək Sabirə baxdı.

– Hamısını bilmək istəyirsən? Havayı deyil. – dedi və onların hər ikisini süzdü.

– Özün bil, istəyirsən demə. – O, qundağı «planşetinə» qoydu. – qundağı vermərəm. – yenə polkovnikə göz vurdu.

– Uşaq başı aldadırsan? Yaddan çıxartma ki, mən kapitan rütbəsilə orqandan çıxmışam! – o, azacıq nəfəs ötürüb əlavə etdi. – Vermə, dostlarınızla üz-üzə gəlsək, sonra vicdan əzabı çəkərsən!

Bu sözdən sonra polkovnik bir balaca ayaq saxlayıb, ona çəpəki də baxdı, amma nədənsə daha heç nə demədi.

– Bah!.. Qorxduq! Olmasın bir dənə «dayandoldurum»! De, nədən bildin təzə gediblər?

– Daha sənsən də. Siqaretdən. – dedi və özü də

siqaret çıxardıb yandırdı.

– Hələ yanırdı? – Sabir maraqlandı.

– Yox. Siz bilməzsiz. – meşəbəyi çoxmənalı ifadə ilə gülümsədi.

– Vurduğun qabanı tək yedin? – Sabir soruşdu.

– Nə qaban? – dayanaraq, təəccüblə soruşdu.

– Özün dedin də, axşam ovdan qayıtdığını.

– Hər ovdan qayıdan qaban vurur? – deyər, Farizə baxaraq addımlarını yavaşdib dodaqlarını büzdü.

– His iyi verirsən! – Sabir xüsusi əda ilə ona baxdı.

– Adə, siz lap!.. – bu ara o yenə Farizə baxaraq polkovniki təsdiqlədi.

– İstəyirsən mən deyim, təzə getdiklərini nədən bilmisən? – Mehdiyev daha şən zarafatla belə asan «tapmaca»nın həlli üçün həтта icazə də istədi.

– Düz tapmasan, – eləcə də zarafatla meşəbəyi, şəhadət barmağını onun sinəsinə dürtərək, – qundağı qaytarırsan! – deyərək, ayaq saxladılar.

– Siqaretin filtri yaş olub. – Fariz deyərək qundağı ona qaytardı və yola davam etdilər.

– Kabab məndən! – deyər meşəbəyi qundağı yerinə bərkitdi. – Sizə daha sözüm yoxdur!

* * *

**Mayor Yasəri dindirib,
Cəfərqulu ilə üzləşdirir.**

Həmin gün «Azneft» meydanından götürülən Hədiyev Yasər Hadı oğlunu Baş idarəyə, «narkomAniya və narkotiklərlə əlaqədar mütəşəkkil cinayətkarlığa qarşı mübarizə» şöbəsinə gətirdilər. İdarə rəisi Qəy-yumov burada olmadığından, Baş idarənin rəis müavini onu öz yanına çağırırdı. Mayor Hübətov onu görəndə kimi başa düşdü ki, bu özündənrazı narkoman-narkotik

qaçaqmalçısının şiltaqlığını yolda gətirərkən ona bağışlamayıblar.

Yasərin indiki görkəmi bir gün bundan qabaqkı kimi deyildi. Dönə-dönə özlüyündə təkrarladı: «Orada mən yenə sözü keçən bir adam idim. Burada məni heç it yerinə də qoymazlar!» Belə tələyə düşməsinin günahını o, Cahangirdə görürdü. Əlbəttə, o, çağırmasa idi, dağlarda onu kim tapa bilərdi?! Düşündü ki: «elə bəlkə Cahangirin özü də burada, qonşuluqda yatır?.. Bu nə iş idi, mən elədim?! Hər şey məhv oldu! O gündən ki, Seyran bizə qoşuldu, işimiz belə «tərs-məzhəb gətirdi! Onun ayağı bizə düşmədi!..»

Mayor Hübətov qarşısında oturan Yasəri göründüyü kimi, hələ də verdiyi suallara lazımı cavab almadığından bir qədər əsəbi görkəmdə ayağa durdu. Katibənin yazdıqlarını nəzərdən keçirdi. O, var-gəl edərək:

– Yasər Hadı oğlu. – o, qapını açdı. – Çavuş, onu gətirin.

Bu zaman çavuş Heybətov Səfərqulunu içəri saldı, özü də durdu qapıda.

– Heybətov, sən Yasər Hadı oğlunu tanıyırsan?

– Heybətov? – Yasər içəri girənin başqa familiarlı olduğundan, öz-özündən soruşmuş kimi dilləndi. Birdən-birə onu elə bil üşütmə tutdu. Zəriyaraq titrəmə içində inildədi.

– Tanıyıram, Yasərdir. Hadı oğlu Hadıyev. Əslə Perinbeldəndir. Lerikdə olurdu.

– Aparın onu. – Mayor sərəncamdan sonra, keçib yerində oturdu. – Bilirəm, sən onu Xanəliyev kimi tanıyırdın.

Çavuş dustağı apardı, qapı bağlandıktan sonra, mayor cibindən balaca bir kağız paketi çıxarıb, onu ehməlcə açmaq istədi.

– Düzünü desən, sənə üçün dərmanını gətir-

mişəm.

Mayorun bu sözündən o, başını qaldırdı, əlindəki paketi görəndə, onun hərəkəti, yenicə doğulmuş dananın anasını birinci dəfə əmmək istəməsinə oxşadı.

– Yaxşı... amma bilməsinlər, mən demişəm. – əlini uzadaraq, əsməcə içində gözlədi.

– Hə, onu necə tanıyırsan? Hardan?!.. Gözləyirəm!..

– Lerikdəndir. – deyərək, gözlərini stoldakı paketə zillədi. – Məni İranlılarla o tanış eləmişdi.

– Ala, görürəm çox əziyyət çəkirsən. – Mürüvvət paketi özü açdı ki, yerə dağılmasın. O, cibindən bir borucuq da Yasərə uzatdı. – Tut, özünkü kimi istifadə elə.

Yasər mayorun bu yaxşılığını əvəzsiz sayaraq, burnu ilə heroin tozunu sümürüb qurtardı.

Bu ara qapı döyüldü.

– Gəlin. – mayor qapıya tərəf döndü.

Qapıdan girən çavuşun uzaqdan gəlməsi əlüstü bilindi. O, çəst verib, məruzə etmək istəyəndə mayor onu saxladı, yaxına gələrək, əlindəki sellofan paketi mayora verib:

– Polkovnik Qəyyumovun göndərdiyi əmanətdir.

– Daha heç nə demədi? – mayor soruşdu.

– Yox, dedi: «özüm zəng edərim» – çavuş deyərək, gözlədi.

– Yaxşı, çox sağ ol! Azadsan! – deyərək, Hümbətov bağlamayı çıxardıb onu açdı.

Çavuş çəst verib, qapıdan çıxdı.

Məhbus gözünün ucu ilə də olsa mayorun əlləri açdığı bağlamada idi. Mayor bıçaqla darağı stola qoydu, paketdəki başqa dəlil-sübut əşyalarını da çıxartdı, bunlar kağız və siqaret kötökləri idi, mayor gizlədə Yasərə göz yetirirdi. Əşyaların ona aid olmasına şübhəsi qalmadı.

– Sənin bıçağındır? – mayor göstərərək düyməni basdı, bıçaq şaraqıltı ilə açıldı.

Yasər bıçağı görən kimi üzünü yana çevirdi.

– Bu bıçaqla sən xəstəxanadakı polis çavuşunu qətlə yetirmisən!

– Necə?! – Yasər birdən elə bil ayıldı. – Nə qətl?! Mən heç kəsi öldürməmişəm!

Mayor Hübətov bıçaqdan və daraqdan götürülmüş əl izlərinin laborator analizlərinə verilmiş «tibb ekspertizasının» rəyini açıq şəkildə ona tərəf tutaraq, sonra da yenə onları paketə yığdı. Bununla da qarşısında oturan qatilə bildirdi ki: onun indi özünümüdafinə üçün deyəcək olduğu bütün danışqları yersizdir!

Bu zaman qapı açıldı, müstəntiq Çələbiyev Vəliəhd içəri girdi. Mayor kapitanı Yasər Hadı oğluna təqdim edərək, onun işini aparacağını dedi.

Çələbiyev oturan kimi «iş»-i açaraq bütün yazıları gözdən keçirməyə başladı. Məhbusa, onun vəkil tutmağa ixtiyarı olduğunu və əgər pulu olmadıqda, ona məhkəmə pulsuz vəkil ayıracağını da bildirdi.

Çələbiyev mayorla baxışandan sonra, müttəhimə bildirdi ki, qanuna görə, istintaq zamanı qatilin vəkilsiz dindirilməsi qeyri-qanuni sayılır, buna görə də, əgər etirazı varsa onu kameraya aparsınlar.

Hadıyev Yasərin qarşısında olan qanun keşikçilərinin bu qədər soyuqqanlı danışqlarını və ona qarşı əllərində olan sübutları beynindən keçirib, vəkilsiz izahat verəcəyinə razılıq verdi və icazə istəyib siqaret də yandırdı.

Çələbiyev onların əməllərinin doxsan doqquz faizindən xəbərdar olduğunu bildirdi. Kimin tapşırığı ilə onun məşədə yaraladığı baş leytenant İbrahimov Qorxmazdan və onun şəriki Seyrandan götürülən 10 kq. Heroinin geri alınması üçün xəstəxanaya gəldiyini.

Hətta, sabah sərhəddə iranlı dostlara boyun olduqları pulun burdan aparması üçün onu bura kimin çağırıldığını sadaladıqdan sonra, müstəntiq ona: «istəyirsən sizi üzləşdirmək üçün Cahangiri çağırım?» deyəndə, müttəhim: «lazım deyil, daha hamısın bilirsiniz, məni niyə bu qədər incidirsiz ki? O murdarın sifətini görmək istəmirəm. Yoxsa o satqını burada gözünüz qabağında boğaram!»

Bayaqdan oturub, onun hərəkətlərinə baxan mayor Hübətov: «heç olmasa əvəz-əvəz olardı, siz bizi çox incitmisiz!» – dedi.

* * *

Sərhədə gedərkən Şəlalədə istirahət.

Payızın soyuqları hələ tamam düşməsə də havalar səhər və axşam vaxtlarında buralarda sərin keçirdi. Öz isti yuvalarını tərk edən iki qaçaqmalçı Seyranla İmran meşənin palıd, vələs, qarağac, dəmir, eləcə də cır giləmeyvə ağac və kolları arasına gedə-gedə öz aralarında nədənsə danışdılar.

Onların biri o birindən yorulub yorulmadıqları barədə hətta soruşmaq belə istəmirdilər. Çünki dayanıb istirahət etmək hələ tez idi, həm də bu anlarda təqib olunmalarını yəqin də bilməsələr, hər halda məqsəduyğun deyildi.

Nəhayət, aralarında məsləhətləşəndən sonra, İmranın təklifi ilə qabaqdakı bulaqda, daha doğrusu, onun yaxınlığında, gizlin bir yerdə dayanıb nahar eləməyi qərara aldılar.

Bulağa nə qədər yol qaldığını Seyran soruşanda böyük əmioğlu eyhamla onu cavablandırdı: «elə bil sən buralarda böyüməmişən. Mən buralara təzə qayıtmışam, sənə nə olub?» – dedi.

Onlar gədiklə qalxandan sonra, qabaqdakı

dağlararası vadiyə çatdılar. Qarşıdakı dağdan axan kiçik bir şəlalənin səsi bütün ətrafı tuturdu.

– Burada oturmaq istəyirsənsə, bu fikrindən vaz keç. – deyə Seyran ayaq saxladı. – Birdən meşəbəyi atını suvarmağa bura gəldi?

– Sənin də qorxduğun elə Bəkir olsun. Bura ona çox uzaqdır. Biz bir az aralıda oturarıq. – deyə İmran yoldan dönərək, şəkk ötməyən yerə tərəf yönəldi.

Seyran da onun dalınca cır giləmeyvə kolları arasından keçib, bir qədər sonra dayandılar.

– Məncə, İmran, biz bu gün o mağaraya qayıtmasaq yaxşıdır. – Seyran çantanı çiynlərindən çıxarıb yerə qoydu.

– Necə bəyəm? – İmran çöməli oturaraq soruşdu, sonra da kolbasa, hissə verilmiş balıq və çörək çıxardıb ortaya sərdiyi süfrəyə qoydu.

– Hər ehtimala qarşı belə yaxşıdır.

– Fikirləşərik. – o, sabun-dəsmal götürüb, – gedim mən yuyunum, sonra sən gedərsən. – dedi.

* * *

Qaçaqların izilə sərhədə doğru.

Sabir, Fariz, meşəbəyi Bəkirin dalınca mağaraya girdilər. Çox böyük olmayan bu sığınacağın hər künc-bucağına nəzər yetirdilər.

Polkovnik yerdəki yağlı kağızlardan birini götürüb burnuna tutaraq iylədi və yerdəki, ocaq ətrafında balıq sümüklərini və kolbasa qabıqlarını görəndə:

– Balıq yeyirlər. Aydınır. – deyərək yoldaşlarını süzdü. – Bunlardan hələ kimsə, bazara da gedir. Heyvan vurub, səs salmaqdansa, kolbasa-pendir yemək məsləhətdir. – dedi. O, qəzet qırıntılarından da bir

neçəsini sellofan paketə qoydu.

– Deyəsən, hamısı «Vaysroy» çəkir. – Bəkir siqaret kötöklərini Sabirə verdi.

– Çalışaq buralarda iz saxlamayaq, bilmək olmaz... – Qəyyumov fikirli halda bildirdi.

– Artıq gecdir. – Bəkir gülümsəyərək, – bizim bir dənə süpürgəmiz çatmır. – dedi.

– Deyirsən, onlar belə ağıl sahibidilər? – sahə rəisi iradından qalmadı.

– Çox yubanmayaq, gəlin. – deyə Sabir Bəkiri qabağa verdi. – Düş qabağa, bizi burdan tez çıxart.

Üçü də çıxıb ətrafa göz gəzdirdilər.

Bəkir kəndiri eşib kolluqda onlara göstərdi və necə düşmələrini başa saldı. Düşəndən sonra sola getmələrini, bir azdan yuxarı uzanan yolla qalxacaqlarını və elə oradaca da o, atı ilə gəlib görüşəcəklərini dedi.

Sabirlə Fariz kəndirlə düşdülər, meşəbəyinin onlara dediyi kimi də elədilər, qayalığın altından keçib yuxarı qalxmalı idilər.

Bu iki qanun keşikçiləri, ikisi də təqib etdikləri adamlardan aldıkları yaranın əziyyətini hələ də çəkirdilər. Biri bərk tövşüyür, o birisi ayağını hərdən lap sürünməklə gedirdilər.

Bəkirin dediyi yerə çatanda onların gözləri qabağında elə gözəl bir mənzərə açıldı ki, Sabir istər-istəməz heyranət içində ağzıaçıq bir görkəm aldı. Uzanan silsilə dağların ətəklərindəki dalğavari yaşıllıqlar özünün rəngarəngliyi, göl üzərindən tədriclə qalxan, ağ buludu xatırlayan çən, su içib havaya qalxan böyük bir durna qatarını xatırladırdı. Sərçə-bülbüllərin cəhcəhləri, qumru quşlarının tutqun-uğultulu çağırışları, qaratoyuq cikkiltiləri, ətrafdakı cırcıramaların səsinə batıra da bilməsələr bir-birlərini tamamlayırdı.

Nə təbiətin bu yenilməz «orkestrinin» yaratdığı

«simfoniya», nə də gözəgörünməz bir varlığın bu yerlərə bəxş etdiyi, bəlkə də təkrarsız mənzərə buradan təzə keçən və artıq «meşə adamlarını» xatırladan qaçaqmalçıların qəblərinə düşən «kölgəni» işıqlandıra bilmirdi. Onların indi fikirləri iranlı dostları ilə sövdələşdikləri kimi görüşdə idi. Amma bu görüşə onlar ikisi gedirdi. Yasərin özünü görüşə çatdıracağına gümanları gəlmirdi. Buna görə də indi aralarında danışqları zamanı bir-birlərini eşitmirdilər.

Məşəbəyi polislərin vurğuncasına onun dediyi yerdə durub onu gözlədiklərini görəndə atdan düşdü. Bəkir bu gözəlliyə məftunluqla baxan keçmiş kolleqalarına:

– Polkovnik, bizim rayonun çox gözəl mənzərəli yerləri var. Bəlkə də heç bütün dünyada belə yerlər yoxdur! – dedi.

– Hayıf ki, buralara biz başqa məqsəd üçün gəlmişik! – polkovnik etirafla bildirərək. – Bir az tələssək yaxşıdır. – deyə polkovnik birdən Farizə baxaraq əlavə etdi. – Sənin ayağın incidirsə bir az dincələk? – soruşdu.

– Maşallah! Deyəsən öz yaran heç yadına da düşmür?.. – Fariz deyib, bir balaca ayaq saxladı.

– Əh!.. – üzünü yana çevirməklə, – Yaxşı olardı!

Onlar cığırdakı qurumuş gölməçənin qırağındakı nəmli, yumşaq palçıqda qalan ayaq izlərini gördülər.

– Mənim elə ürəyimə dammışdı onlar bu səmtə gedəcəklər. – Bəkir birinci sakitliyi pozdu. Farizin ayağını get-gedə ağır yerə qoyduğunu görən Bəkir, atını saxlayaraq, cilovu ona verdi və əlavə etdi ki, belə yara ilə zarafat etmək olmaz, yoxsa ayaqsız qalarsan! Nəhayət, ata minməsinə köməklik etdilər.

Arxada gedən polkovnik, onların hələ nə qədər getdiklərini soruşanda, Bəkir «gördükləri ayaq izləri əgər onlarındırsa, onların olmasına heç şübhəm də

yoxdur; onda onlar olsa-olsa balaca bir şəlalə kimi yer var. Ora çatsalar, mütləq orada dayanıb heç olmasa nəfəslərini dərməlidilər» – dedi.

* * *

Xəstəxanadan qaçış.

Yasər Hədiyevin xəstəxanada vurduğu çavuşu, tibb ekspertizasının müayinəsindən sonra nəhayət doğmalarının aparmasına icazə verdilər.

Palatasında qarnisarıqlı durub, həyətlə gedən bu ağır prosesi izləyən baş leytenant İbrahimov Qorxmaz xüsusi ürək ağrısı ilə baxır, özünü bu anlarda qol-qanadı sınmış qəfəsdəki quşa bənzədirdi.

Mafəni aparan adamlar arasından çıxan bir qara şallı, qadın geri dönərək, əllərini xəstəxanaya qaldıraraq nəsə deyirdi. Qorxmaz bütün bunların günahını özündə görə adam kimi dayanıb əlindən heç nə gəlmədiyinə təəssüflənir, hara gedəcəyini belə bilmirdi. O, birdən geri döndü, qollarını qabağa uzadaraq onları yoxladı, qarnını yüngülcə döyəclədi, ayaqlarını götürüb-qoydu. Başı altında qoyduğu paltarlarını götürüb geyindi. Heç nəyə məhəl qoymadan koridora çıxdı. Xəstə və xəstəxana personalları arasından gizlin keçmək istəsə də Südəbə ilə şəfqət bacısı Solmaz xanım onu gördülər. Özünü tanımazlığa vuran polis, arxadan: «siz bu görkəmdə hara gedirsiniz!?» çağırışını heç eşitmədən pilləkənləri düşərkən: «Bir azdan qayıdacam!» – deyərək aşağı endi.

**Professorun qəsridə yoxlanış.
«Sim-simli» qapı.**

Mayor Hübətov Mürüvvətin rəhbərliyi ilə qəsrdə axtarış aparılırdı. Polislər qolubağlı professor Muğbil Qədimovu gətirib qonaq otağında onu gözləyən mayorun qabağında oturdular. Onun ikinci həyat yoldaşı Xoşqədəm xanım al-qırmızı xalatında bir tərəfdə sakitcə əyləşib, arabir gözlərini ərindən polislərə, gah Hübətova sonra da Qalibə baxır, xalata rəngində dırnaqlarındakı lakları qopardırdı.

– Mayor, siz özünü nəhaq əziyyət verirsiniz. – deyən xanım mayora gileyləndi. – Siz tapmaq istədiyinizi, gedin başqa yerdə axtarın!

– Xanım, biz hələlik sizin ərinizdən soruşmaq istəyirik. O da bizə cavab verəcək! – Hübətov üzünü professora tutaraq, – Bu evin zirzəmisində var? – soruşdu.

– Yaxşı ki, tövlə soruşmadız... – kinayəli gülüm-səməklə öz-özünə mızıldadı.

– Bağışlayın, anbar demək istədim... Tövlələrinizdən xəbərimiz var. – qısa gülüşlə bitirdi.

– Bu evdə çox şey ola bilər, mayor! – Professor özünü bir qədər toplayaraq. – Siz axtardığınız burda yoxdur!

– Var! – Elə bu vaxt içəri girən leytenant mayora yaxınlaşaraq davam etdi. – Zirzəmiyə yol tapdıq, axtardığımız da orada, xüsusi qutulardadır!

– Cənab Muğbil İslam oğlu! Mən dedim, hər şeyi özünüz deyərdiz, məhkəmədə də nəzərə alınardı. – mayor bu sözlərlə professorun üzünə bir qədər baxıb, nəfəsini dərdi. – Gedək! – deyən mayor işçilərinə ev yiyələrini də götürmələrini işarə etdi.

Onlar dolayı pilləkənlərlə aşağı düşdülər, bir neçə

qapıdan keçərək axır leytenantın göstərdiyi otağa girdilər. Burada artıq hər şey göz qabağında idi. İlk baxışdan bunkerı xatırladan bu yeraltı-zirzəmi otaqda, bir divar boyu külli miqdarda heroin tozu paketlərdə üst-üstə yığılmışdı. Onlardan bir neçəsi açılıb-cırılmış şəkildə yerdə idi.

Hümbətov bunu görən kimi, bir də leytenantdan və ekspertdən paketlərdəki maddələrin narkotikaya aid olmasına əmin olduqlarını soruşandan sonra, Muğbil Qədimovu, bir neçə şahidləri də kadra almaqla onların şəklini çəkməyi fotoqrafa əmr etdi. Fotoqraf «şimşəkli» kamerası ilə müxtəlif nöqtələrdən çəkməyə başladı.

Lazım olan prosedurlar bitəndən sonra, mayor Hümbətov narkotik maddələrin maşına daşınmasını müstəntiq Çələbiyevə tapşıraraq, işin buradaca protokollaşdırılmasını bildirdi.

Polislər paketləri qutularda sayaraq daşımağa başladılar.

Kapitan Çələbiyev Vəliəhd protokolu şahidlərə verərək bir-bir qol çəkdi. Mayor qabağa düşərək yuxarı qalxdılar.

Onlar yenidən Qəsrə aid «antikvar» əlbəbə və mebellərlə bəzədilmiş qonaq otağına girdilər. Professor Qədimov yenə də əvvəlki yerində, «Pompeyin məhvi» tablosu altındakı qara rəngli dəri üzlüklü divanda oturdu və onların daha nə tapmaq istədiklərini soruşdu. Müstəntiq yenə də təmkinliliyini itirmədən professorun özünün evindəki seyfinin yerini deməsini istəyəndə, məşhur iqtisadçı bir neçə ton yuxarıdan çımxıraraq: «bura sizinçün bankdır, nədir?!» dedi. Hümbətov belə işlərdə kənarda durub baxmağı xoşlamırdı: «bank da olmasa, onun filialına oxşayır!» – dedi. Mayor ev yiyəsinin nazı ilə çox oynamaq istəmirdi, buna görə də ona yan alıb, başqa yerdə oturmasını xahiş etdi. Gözlərini ondan çəkməyən kö-

məqçiləri mayorun indi nə buyuracağını gözləyirdilər. O, birdən işarəsilə divardakı tablону götürmək üçün divanı yana çəkdi. Sonra da yekə tablону hər iki tərəfdən yapışaraq götürüb yana apardılar. Divarda güclə görünə bilən qapaq gözə çarpdı. Ona əl dəyən kimi açıldı və üstündə şifrə-kod yığmaq üçün rəqəmli qıfıl parladı. Müstəntiq ona: «Cənab professor, açın «sim-simli» qapını» deyəndə iqtisadçı alim, əllərinin bağlı olmasını, bir də onun indiki vəziyyətində belə incə işin öhdəsindən gələ bilməsinə inanmadığını dedi.

Bunu görən Muğbilin köməkçisi Qalib nədənsə oranı tərk edərək, pillələrlə yuxarı mərtəbəyə tələsdi.

Mayor Hübətov belə hallarda lütfkarcasına dinib-danışmağı da bacarırdı. Bu dilxoşluqdan da bir şey hasil olmadı, onda mayor «avtogen» qurğusunu» gətirmələrini əmr edəndə, birdən-birə Qədimovun «kürkünə» sanki birələr doluşdu, o, yerində qurcalandı, gözünün ucuyla arvadına baxdı. Bunu hiss edən Xoşqədəm xanım yaxına gələrək, mayorla üz-üzə durdu. O, mayorun qətiyyətli olmasını görsə də, seyfi açacağını və onların – ev yiyələrinin, qapı açıldıqdan sonra gördüklərinin əvəzində azad buraxılmalarına zəmanət istədi.

Mayor Hübətov xanımın bu qədər fəvqəltəbii nəvazişliyini, öz əvəzində yenə də lütfkarlıqla qiymətləndirərək: «bütün sivil ölkələrdə olduğu kimi, Azərbaycanda da azadlığın məhkəmə tərəfindən verildiyini» xatırlatdı.

Xanım başqa çıxış yolu olmadığından o «sim-sim» qapısının qıfılını sola-sağa fırladaraq axır ki, açdı. Mayorun işarəsilə də fotoqrafın bir neçə şimşəkli fotokamerası şıqqıldadı. Seyfin içindəkilərsə ABS dolları və milli «banknot» bağlamaları göz oxşayırdı.

Bu vaxt yuxarıda, dərmanlar olan otağında, komodun siyirməsini açarlarla açan mühasib bir gözü

qapıda, bir gözü də əsməcə tutmuş əllərində, orada nəşə axtarırdı. Cürbəcür preparatların arasında ona lazım olanı və bir ədəd də birdəfəlik şprisi götürüb, siyirməni bağladı, daha yubanmadan aşağı tələsdi.

O, qonaq otağına girəndə rəhmətlik xalası ərinin görkəmi onun üçün ürəkaçan olsa da, orqan işçilərini narahat edirdi. Professorun rəng-rufu ağarmışdı, cavan yoldaşı Xoşqədəm xanımsa bir tərəfdə dayanıb, polislərin banknotları xüsusi torbalara yığmalarına baxırdı.

Mayor Hübətov içəridəki proseslərə göz qoyurdu. O, bu dəfə də Qədimova göz yetirəndə, kişinin əhvalı ona xoş gəlmədi. Yanında duran leytenant su gətirməsini pıçıldadı, sonra bir addım yaxına gəlib:

– Professor, görürəm halınız yaxşı deyil... deyin, bəlkə köməyimiz dəydi?

– Yox, çətinə bura qədər idi. «Reseptimi» itirmişdim, sizin köməyinizlə tapıldı. – Professor aramla danışdı. O, bu an həyat yoldaşına və bir qədər aralıda, üzünü yana çevirən Qalibə baxaraq davam etdi. – İndi orada da gördüm, mənim kimiləri təkcə reseptlə qəbul eləmirlər, deyirlər, mütləq polisin qolu olan «ərizə» də lazımdır, onu da deyəsən elə burda yazdım!..

– Nə ərizə? – mayor tez soruşdu.

– «O dünyaya ərizə» barədə. – Professor bu sözlərlə, ağarmış üzünü mayora qaldırdı.

– Hı!.. – Mayor eşidən kimi qəddini düzəldib, – görünür, siz professorlar, yazı-pozu işini çox sevirsiniz! – dedi.

Mayor Hübətov özlüyündə Professorun səhhəti barədə bir qədər düşüncə, onun yoldaşına eşitdirərək, istintaq zamanı, çox güman ki, bura yenə də gəlməli olduqlarını deyəndə qırmızı xalatl xanım: «gözümüz üstə yeriniz var, mayor!» – dedi. Xanım bu çoxmənalı ifadəsilə kifayətlənmədi. Onun vurğulu danışmasına

mayorun üzündəki əzələlər münasibətini bildirməyəndə, qadının birdən öz üzü tanınmaz dərəcədə dəyişildi: «Götürdüyüz pullar nəvə-nəticələrinizə də bəs eləyər!» – dedi. «Narahat olmayın, onlara vəsiyyətnamə saxlayacam ki, sizin kötükçələrinizlə bölüşsünlər!» – deyərək Hübətov onu cavabsız qoymadı.

Müstəntiq Çələbiyev xanıma yaxınlaşıb, kağız-qələm uzadaraq, istintaq qurtarmayana qədər yaşadığı yeri tərk etməməsi barədə ona qol çəkdi. Sonra mühasibi əl işarəsi ilə yaxına çağıraraq ona da eyni sözləri təkrar edərək kağıza qol çəkdi.

Xoşqədəm xanımın burada gördüklərindən əhvalı dəyişmişdi, üzündəki incə cizgilər daxili gərginliyini biruzə verməyə başladı, bundan azad olmaq üçün o, bu çağırılmamış «qonaqları» onlardan qabaq tərk etdi.

Professor Qədimov Muğbilin baş direktoru olduğu «Həmyerli» firmasının mühasibi Namazov Qalib keçirdiyi həyəcandan bərk pörtmüş halda labirintvari qaranlıq ensiz tunellə əlində elektrik fənəri harasa tələsirdi. Hara getdiyini yalnız özü bilən bu adam, birdən dizləri üstə düşüb nəfəsini dərdi, dəsmal çıxarıb üz-gözünün tərini sildi. Başını yelləyib, yoluna davam etdi.

Binadan düşüb, darvazaya tərəf gələn əməliyyat qrupunun arasında, qolları qandallı Qədimov üzü dönmüş vəziyyətdə, gözlərini uzaqdan darvazanın aşağısındakı bir nöqtəyə zillədən gedirdi.

Darvazaya cəmi bir neçə addım qalmış o, birdən dayandı. Hübətovun sual bildirən üzünə baxıb: «Olar mən bir az burada durub, axırncı dəfə bu həyətə, evə baxım?» – soruşdu. Onunla birgə mayorun icazəsi ilə hamı dayandı. O, yeraltı çirkab arxlar qapağı üstündə dayanıb ayaqları altına baxanda, mayor, özündən asılı olmadan onun ayaqlarına baxdı. Qədimovun ayaqqabılarının miskin bir görkəmdə olması mayoru

təəccübləndirdi. Bu başmaqların yalnız pəncəsi bağlı, dabansız və altı nazik-elastik materialdan idi. Onun durduğu yerdən də dörd-beş metr aralı olan şam ağacı da evi görünməz edirdi.

– Professor, – deyə mayor gördüklərinə bir ələ əhəmiyyət verməsə də dilləndi. – sizin durduğunuz nöqtədən bina görünmür. – dedi.

– Mənə lazım olanları mən görürəm! – Qədimov gözlərini şam ağacından ayaqlarına sonra da Hümbətova qaldırıb, ancaq mayorun eşidə biləcəyi üçün yavaşdan davam etdi. – Mayor, məni bağışlayın. Bayaq arvad yaxşı danışmadı, istəsəydiz, bu qəsri-mülkü elə bu gün sizin adınıza keçirirəm! Ancaq məni buraxın.

– Cənab professor! – Hümbətov onun qulağına əylərək, – Məsələn bu saat elədir ki, bayaq yoldaşınıza verdiyim cavabdan başqa, sizə heç nə deyə bilmərəm!

Bunu eşidən Qədimov, sağ ayağının pəncəsilə üstündə durduğu qapağın ortasındakı deşiyi bağladı. Bir neçə saniyə sonra, o, birdən mürgü vuran adam kimi diksindi.

Hamılıqla tərپənib darvazadan çıxdılar. Professoru arxadakı oturacaqda iki çavuşla, qabaqda isə leytenant oturaraq, mayorla Çələbiyevin getdiyi maşının arxasınca yola düşdülər.

Onlar çox gedə bilmədilər. Daha doğrusu, yolu hələ də davam etdikləri zaman, ikinci gedən maşının arxa oturacağındakı polislərin arasında oturan Muğbil birdən başını yuxarı qaldırıb, gözlərini geniş açdı. Heç nə demədən gözləri açıq şəkildə keçinərək qurudu. Polislərin hər ikisi çəşqin vəziyyətdə bir-birlərinə baxdılar.

Bələdçi axtarırkən Seyranın anası ilə görüş.

Baş leytenant İbrahimov Qorxmaz Gərəkli kəndi yaxınlığından keçən yolda avtobusdan düşdü. Onunla gələn orta yaşlarında bir kişi, bir qədər yanaşı gedəndən sonra dimdikli kepkasını çıxardıb pencəyinin qolu ilə alnını sildi. Qorxmazdan ayrılanda, elə kepkalı əli ilə də kəndin kənarındakı birmərtəbəli evlərə gedən yolu göstərərək nəsə dedi. Qorxmaz o səmtə gedərək, qabağına yaşı əllyə yaxın bir qadın çıxdı. Qadın əlində başı təzəcə kəsilmiş xoruz aparırdı. Qorxmaz fikirləşdi ki, bu qadın kimdisə xoruzu Kərimə kəsdirib. Qorxmaz bir əli böyründə azacıq da tövşüyərək, bir balaca dayandı ki, nəfəsini dərsin. Bu nabeləd adamdan gözlərini çəkməyən qadın onunla üz-üzə çıxanın yaralı, nasaz olduğunu hiss etdi. O, xəstəxanaya Südəbənin anası Baharla ona baş çəkməyə gedəndə, qapı arasından ona göstərdikləri Qorxmazı tanıyırdı. Bu qadın Seyranın anası Səyyarə xanım idi. Kərimağanın evini soruşanda, qadının sözlü adama oxşadığını Qorxmaz hiss etdisə də, ancaq o, yolundan qalmadı.

Həyətin darvazasına çatanda o, Kərimağanı çağırırdı. Həyətdəki it əlüstü kənar şəxs sinəsinə hürməyə başladı.

Xoşbəxtlikdən Kərimağa evdə idi. O, anası ilə eyvana çıxanda qonağı görüb:

– Qorxmaz!.. Sən hara, bura hara?! – Kərimağa tez həyətdə düşüb, iti sakitləşdirdi. Anası Bahar xanım da dalınca düşdü. – Sən bu görkəmdə necə gəlib çıxdın bura?! Mən elə işdən indi gəlmişəm. – deyər qapıdan çıxıb görüşdü.

Oğlunun dalınca darvazadan çıxan Bahar arvad bir əlini sinəsinə qoyaraq:

– Qağam balası!.. Siz Kərimağanı yenə o işinizə

aparırsızsa, onda elə bəri başdan məni burada öldürün, sonra gedin! – dedi.

– Ana, yaxşı da, get evə! – Kərimağa anasına sakit olmasını him-cimlə başa saldı.

Bu zaman onlara yaxınlaşan Səyyarə xanımdan Qorxmazın xəbəri yox idi. Ana ürəyi hər şeyi hiss etmişdi, geriye dönüb, onların söhbətinə özünü çatdırdı.

– Hələ mənə bax ha, qağam oğlu! – Qadın başındakı şalın ucunu burnuna tutaraq, – axı mənim balam elə uşaq deyildi. Kimlər onu bu yola apardılar?! – Ana ağlamsındı.

– Ana, narahat olma. Kimlər onu bu yola çəkib, biz bilirik! – Qorxmaz qadını ovundurdu.

Orqan işçisinin belə vəziyyətində qapıya gəlməsini gören Kərimağa ona heç evə girib istirahət etməsini də əməlli-başlı təklif edə bilmədi. Onlar görüşəndən cəmi bir neçə dəqiqə keçmiş evin qabağını tərk etdilər. Qadınların sayının çoxala biləcəyini hiss edən Qorxmaz, Bəkir gilin ona telefonda dedikləri səmti Kərimağanın köməkliyi ilə tapmaq istədiyini deyəndə, Kərim başa düşdü ki, belə deməklə bu yerlərə bələd olmayan adam çətin nəşə anlayar, onun üçün də yolu göstərməyə getməzdən qabaq istədi evə girib silah götürsün. Qorxmaz gözlərini bərəldərək, işarə etdi ki: «elə belə də bu qadınlar amada qalıblar, elə şey heç ağlına da gətirmə!» bildirdi. Bu ara Kərimağanın arvadı da gəldi, nəşə desin, ərinin zəhmi onu susdurdu.

Məşənin içi ilə getdikləri yerdə, baş leytenant, Seyranın, anasına oxşadığını deyəndə, xatırlatdı ki, Seyranı tanıdığını, belə az müddətdə iki dəfə tutaşdıqlarını yaxşı ki, anasına demədi.

Qorxmaz uşaq itkisinin hələ bir neçə saatlığa da olsa nə olduğunu artıq bilirdi. Lakin bu, arvada gəldikdə yaşının bu vaxtında, hələ cavan ikən itirdiyi ərinin yadigarının başı qeyli-qallı olması günü-gündən

bu şəffaf qəlbli, nurani üzlü qadını üzüb əldən salırdı. Qaldı oğlunu tamam itirməksə, bu qadın üçün şübhəsiz ölüm cəzası olardı!

Qəyyumov Sabirin yaralandığı günün səhəri, rayon camaatı arasında xəbər gəzdi ki, Gərəkli kənd uşaqları ilə polislərin toqquşması zamanı, bir nəfər kəndin cavanı və bir polis zabiti öldürülüb. Bununla əlaqədar rayondakı səlahiyyətli müfəttiş-kapitan Mehdiyev kəndə gələrək camaatı dindirmişdi. Seyranın anası Səyyarə xanım ilə danışanda, arvad uşağının harada olduğundan, kimlərlə hara getdiyini, nə ilə məşğul olduğundan xəbərsiz və neçə vaxtdır da evə də gəlmədiyini ağlayaraq deyəndə, kapitan evi tərk etmişdi.

Mehdiyev gedəndən sonra, Səyyarə arvad yubanmadan öz böyük qayını gilə getdi. Yölüstü oğlunun istədiyi qız Südabə gilin gözlərindən oğurlanaraq keçib getmişdi. Qayını arvadının xəstə olduğunu bilsə də, uşağı barədə nəse bilmək üçün, heç nədən çəkinməyərək arvadı yatağında oyadıb danışmışdı. Söhbətə qayını özü də qarışaraq: «hələ o yaramaz köpəkoğlunun dərdi deyil bəs arvadı yorğandöşəyə salan?!. Özü cəhənnəm bibisi oğlun da bədbəxt elətdirdi. Bacım da düşür bizim üstümüzə!» Kişi də oğlu İmranı günahlandıraraq deyiniirdi.

Sabir, Fariz və Bəkir qaçaqmalçıların izi ilə getməkdə davam edirdilər. Onlar o ki var yorulсалar da axtarışdan əl çəkmirdilər. Birdən Sabir getdiyi yerdəcə oturdu, cibində telefonu titrəyişlər verdi.

– Bir balaca nəfəsinizi dərin, görək kimdir? – telefonu çıxardıb oturdu. – Alo, eşidirəm... deyəsən, dairə getdikcə yığılır... Nömrələrin də yazım. – o, cib kitabçasını çıxardıb o başdan Hübətovun dediyi nömrələri yazdı. – Aha, yazdım...

İstintaq zamanı faciəvi qaçış.

Mayor Hübətov baş polis idarəsinin təcridxanasında yatan Yasər Hadı oğlunu növbətçiyə zəng edərək yanına 2-ci mərtəbəyə çağırırdı. Ona verilən ilk suallara kobudluq göstərüb cavab vermək istəmədiyi, üz-gözündə qabarıq şəkildə görünməsi də, Hübətovla indi söhbət zamanı, artıq dər-d-sərsiz, sanki, hansısa bir şənlikdə sözləri çəp gələn cavanlardan birini xatırladırdı. Mayor soruşduqca o da elə bil «dilotu» yemişdi: hər şeyi doğru cavablandırır. Hübətov ona baxanda birdən öz-özünə düşündü: «olmaya burada, xəstəxanada keçinən çavuşun yaxın qohumu işləyir, mənim bundan xəbərim yoxdur?!»

O, telefonun düyməsini basıb, qulağına tutaraq, aradır yanındakı qacaqmalçıya göz yetirir, danışığı da Sabirlə davam edirdi:

– Sabir, əgər getdiyiz yerdə onları tuta bilməsək, sabah saat on iki radələrində «Ormanca» deyilən yerin yaxınlığında iranlı dostları Salman və Azərlə görüşləri var... – Hübətov bu ara baxışlarını ona yönəldərək. – Buradadır. Yaxşı. Elə onu dindirirəm. Hələlik. – mayor telefonu yığışdırıb, davam etdi. – Yasər Hadı oğlu, sən gəl aqlını topla başına!.. İstəyirsən gün ərzində saat-ba-saat, dəqiqə-bə-dəqiqə sizin nə ilə məşğul olduğuzu bittə-bittə hamısını deyim, sadəcə buna vaxtımız yoxdur. Hətta sonuncu dəfə çavuşu xəstəxanada vurub qaçanda polkovniki qəzaya uğradıb ciblərini soymaq istərkən meşəbəyi Bəkirin sənə mane olduğunu... Sonra da məlum olduğu kimi, onun cibindən özü ilə gəzdirdiyi bir şəkil və bir pulqabı yoxa çıxıb.

– Onları yəqin Bəkir götürüb. – Yasər mayorun susduğunu görən kimi tez dilləndi.

– Yox, mən inanmıram... Çünki Bəkir əvvəllər

polis olub!

– Baş leytenant Səfərqulu da polis idi, indi o da burda yatır. – o, gülmək istəsə də, yaralı dodağı imkan vermədi.

– Sən də düz deyirsən. Pulu saymadın nə qədər idi? – mayor öz soyuqqanlılığını saxlayaraq, hətta məhbusa heç baxmadı da.

– Dəqiq deyə bilmərəm, iki yüz minə yaxın olardı... Bəlkə də...

– Bəs şəkil nə şəkili idi? – bu sualı Hüseyn Sabirin xahişi ilə bağlı soruşdu.

– Heç, adicə ağ-qara rəngdə, ailəvi şəkil. Cavan ər-arvad, ortalarında da yenicə ayaq açmış bir uşaq... özü də... elə...

– Kimisə tanıdın şəkildə? – bu an, mayor diqqətlə onun üzünə baxıb gözlədi.

– Hə, həm tanıdım, həm də yox. – o, azacıq fikirləşib davam etdi. – Eyni ilə o şəkildən Seyranda da var. Mən əvvəl elə bildim odur, sonra gördüm yox, bu başqasıdır.

Bu yerdə deyəsən yavaş-yavaş onun əhvalı dəyişirdi, kokain soruşmaqdan çəkinib, siqaret istədi. Mayor ona icazə verərək, qutunu ona tərəf itələdi.

– Çək. Nədən bildin ki, başqasıdır? – mayor soruşdu və onun da siqaretini özünü ilə yandırdı.

Birinci qülləbdən sonra Yasərin gözləri elə bil axdı. Sonra gözlərini tavana atıb yerində o yan-bu yana ləngərlədi:

– Bir dəqiqə... deyəsən, belə idi, hə... «Dostum Ş.Şirxanovdan Sabirə yadigar». Qərribə yızıdır! Yox? – O, bu sözlərlə ayağa durmaq istədi. Sanki bacarmayıb oturdu.

– Ola bilər. – Mayor etinasız deyib, tez üzünü yana çevirərək, bilmədi nə desin!

– Mayor, məndən gizlətməyin, – qaçaqmalçı

qalxaraq stola söykərib davam etdi. – mənə nə qədər iş kəsəcəklər? – soruşdu.

– Onu məhkəmə bilər! – Hümbətov kəsə cavab verdi.

Məhbus bu cavabdan sonra azacıq tutuldu və qəribə bir görkəm alaraq:

– Hamısını siz yaxşı bilirsiniz! – dedi və ironiyalı qəh-qəhə ilə dönüb, bir göz qırpımında özünü ona yaxın olan pəncərədən çölə atdı. Özünü atarkən ondan vahiməli qışqırıq çıxdı.

Bu o qədər tez baş verdi ki, nəinki Hümbətov, heç qapıda duran çavuşun özü də yerindən bir addım da gedə bilmədi. O, yavaş-yavaş pəncərəyə yaxınlaşıb aşağı baxdı. Binanın arxa tərəfindən mərtəbələri sayca bir mərtəbə çox idi. O, dişlərini sıxaraq, yumruğunu divara çırpdı. Aşağıda çuqundan olan şiş-iti barmaqlıqlı hasarda sancılıb qalan Yasərin çırpıntısı get-gedə azalırdı.

* * *

Təqibçilərin izi ilə köməyə tələsirlər.

Kərimağa qabaqda Qorxmaz da onun dalınca qarnını, böyrünü tutaraq, çalışırdı çox dala qalmasın. Kol-kosa iləşərək şıppıltılarla keçirdilər. Onlar yalnız təxmini gedirdilər. Səmti bilsələr də, ancaq yolu itirmişdilər deyə, arada Kərimağa bir balaca dayanaraq fikirləşərək, yan-yörəyə nəzər salır, sonra da yola davam edirdilər.

Getdikləri yerdə Qorxmaz birdən dayandı, o, cibindən telefonu çıxardaraq oturdu. Səhhətindən şikayət etməsə də, yoldaşı onun yarasından canının ağrıdığını bilirdi. Baş leytenantın yığdığı nömrədən nəhayət, bu sil-silə dağların arasında çətinliklə də olsa

qırıq-qırıq cavab səsləri eşidilməyə başladı.

Kərimağa da onun yanına qayıdıb oturdular. Qorxmaz Sabirlə danışaraq onların izlərinə düşdük-lərini və təxmini, qaraba-qarasına getdiklərindən narahat olduğunu dedi. Polkovnik çox fikirləşmədən onun səsini eşitcək, yenə də hirs-lənərək, yan-yörəsinə tüpürüb, xəstəxanadan nahaq qaçdığını vurğuladı. Burada telefonu Farizə verərək, ona yolu başa salmasını dedi. Qorxmazın özü də bu yerlərə az bələd olduğu üçün, telefonu o da Kərimağaya uzadaraq, indi Farizin ona yolu deyəcəyini bildirdi.

Sahə müvəkkili Mehdiyev, onların mağara ətrafı sal qayalığı keçdiklərini biləndən sonra, dağaarası quzeylə cənub-qərbə getmələrini dedi: «əgər balaca şəlalədə olmasaq, onda şəlalənin mənbəyinə tərəf qalxan cığırla qalxarsız!..» dedi və meşəbəyi-yə baxaraq, bilmək istədi: «düz başa saldı, yoxsa aləmi qarışdırdı?»

– Dedi-yini başa düşsələr, axır bir yana çıxarlar. – deyə Bəkir dolayı cavab verdi. – Nahaq gəlirlər. İki nəfərə görə nahaq gəlirlər. Bir nəfər də gərək onun yarasıynan məşğul olsun.

– Yox, o, oradan baş götürüb qaçıb! – Sabir onlara çatdırdı və birdən tamam başqa tonda əlavə etdi. – Yalnızda qalsın! Bu iki nəfərin adam ölümündə, yaralanmasında günahları yoxdur! – Qəyyumov ayaq saxlayaraq qısaca arayış verdi. – Yasərsə bildiyiniz kimi, hətta Seyranın özünü yaralayıb... Daha bilirsiniz kimə görə, sizə danışmışam... Onunçün də, mənim icazəm olmadan heç kəs atəş açmasın!

– Yaxşı, birdən onlar atışmağa başladılar? – Bəkir durmadan soruşdu.

– Sən Bəkir, bağışla! Çalış, heç özünü göstərmə də! Sənə, ümumiyyətlə icazə vermərəm silah işlədəsən!.. – dedi. Onun sərt cavabını nəinki Bəkir, heç sahə

müvəkkili özü də gözləmirdi.

Bu arada Polkovnik Qəyyumovun telefonuna yenə də zəng gəldi. O, telefonun düyməsini basaraq qulağına qaldırdı.

– Hə, Mürüvvət, eşidirəm. Sabirdir. – dedi.

O başdan gələn səs, polkovnik Seyidovun rayon polis rəisilə danışığını çatdıraraq, onların apardığı əməliyyat üçün hər şeyin hazır olduğunu, canlı qüvvə, nəqliyyat hətta vertolyotun da bu dəqiqələrdə hazır vəziyyətdə gözlədiyini deyirdi: «Hə, bir də qulaq as, dediklərin doğru imiş. Səndəki şəkildən o oğlanda da var. Sənə uğurlar. Xahiş eləyirəm, ehtiyatlı ol!» – deyərək, axırncı sözlərin çalarında bir əsl dost yalvarışı səsləndi.

– Çox sağ ol! Hələlik!.. – o, telefonu yığışdırdı və üzünü yana çevirərək, harasa, çox-çox uzaqlara baxdı. Düz iyirmiyeddi il bundan qabaqkı bir məqamı xatırladı: «Arxası üstə yaralı uzanan bir əsgərin ağzından qan sızılırdı. O, öskürərək güclə nəfəs alıb, ağzından axan qanla udqunurdu. Özünü onun üstünə atan əsgər: «Şirxanov!.. Şirxanov!.. Sağsan?!..» soruşdu.

Qəyyumov bir neçə anlıq xəyalından ayılıb, yola düzələrək: «dincimizi aldıq, indi də gedək» – dedi. O, qabağa düşərək, yoldaşlarının dalınca gəlmələrini bildirdi.

Aralarında onları bəlkə də dağ yolu ilə yarım saatlıq vaxt ayırırdı. Qorxmazın yarası ona əziyyət versə də, Kərimağadan çox vaxt qabağa düşürdü. Birdən yavaş-yavaş o, Kərimağaya tərəf döndü: «O, nadürrüst narkomanın biridir, hamı bilir ki, düz hərəkət eləməyib! Onsuz da Hübətətovun əlindən o salamat qurtarmayacaq! Səni mən götürdüm, ancaq yolu göstərəsən. Dostun barədə də heç narahat olma. Onu üzdən tanıyırsan, o tək deyil. Özünü gözlə!» Axırncı sözləri bir zabıt kimi amirana eşitdirib yola davam etdi.

Kərimağanın nəyə görə bu əməliyyata qarışması,

məlum məsələ idi. Bir də Seyranın anası! Onlar kənddən yola düşəndə, sonda arvadın Kərimağaya dikilən gözlərindəki yalvarış, bütün yol boyu Qorxmazın da gözlərindən çəkilmirdi.

Bir balaca nəfəslərini dərib, yola düzəldilər. Bələdçi özünü o yerə qoymayıb, çox da aciz görünmək istəmirdi: «Mənə görə narahat olma, evdə hara getdiyimi bilirlər. O dəfəkinə baxma, onda atamdan qorxduğuma görə aradan qaçdım».

* * *

Qohum qaçaqların qarşılıqlı etirafları və xatirələr.

İki dost, iki əmioğlu başdan-ayağa fikir-xəyal içində bir balaca nəfəslərini dərəndən sonra yenə yola düzəldilər. Şəlalədən xeylək qalxaraq, seyrəngahlı bir yerə çıxdılar. Onlar indi yavaş-yavaş gedirdilər. İmran yol-yoldaşının çoxdan sakit-səssiz getdiyini və arabir onu gözaltı süzdüyündən sözlü adam olduğunu hiss edib:

– Nədənsə, mənim ürəyimə damıb ki, bu gün işimiz yaxşı olmayacaq... – deyərək hətta o yavaş-yavaş dayanmaq istədi.

– Hər şey ola bilər. – deyə o da dayanaraq ürəyindəkiləri dedi. – Məni bağışla, sənə mən, nəhaq bu işə qoşdum! Sən də tək oğlansan, istiyənin var! Məni bağışla! Həqiqi sözümdür!.. – dedi və gözlərini Seyranın üzündə çox saxlaya bilmədi.

Onların ikisinin danışığı bir-birinin boğazından keçirdi. İmranın indi dediklərini o, səmimi qəbul etdi.

– Bu söhbətin daha yeri deyil. Məni məcbur eləməmişən ki; daha iyirmisəkkizi adlamışam.

Bu sözlərlə o, yenə keçmişinə nəzər saldı, onun üçün hər şey elə bil elə dünən olmuşdu:

«Şükür İlahiyə, ay oğul! Sağ-salamat gəldin! Bütün bu iki ili sərasər ürəyim elə sənin üstündə olub!» – deyərək anası sevincindən özünə yer tapa bilmirdi.

Bu sözləri Seyran heç vaxt yaddan çıxmayan bir məqama görə xatırlayırdı. O, təxsis olunduğu hərbi paltarda, əlində bel çantası birdən evə girdi. Anası tək deyildi. Südabə də onun yanında, hansısa ev işinə kömək üçün gəlmişdi. Yazıq qız dərhal qızardı. Heç arvadın dediklərinə də əməlli cavab vermədən, evə getməyə tələsdi. Anası: «Qoy getsin, onsuz da bir azdan hamı gələcək!» dedi.

Əgər o vaxtı anası ayağını dirəsəydi, onu bir tək oğul kimi heç əsgər aparmazdılar da. Lakin Seyranın özünün istəyi ilə o, da hamı kimi Qarabağ uğrunda döyüşə getdi.

Bu an onu xatirəsindən ayıran yaxınlıqda kiş-nəyən atın səsi oldu. Onlar təqibçilərdən gizlənmək üçün yer axtarırdılar. Cığırın başlanğıcındakı kola İmran qəzet parçası ilişdirdi ki, görünsün. Dalda-lanaraq İmran snayperin optik cihazı ilə gəldikləri yolu gözdən keçirdi. Sonra da çantasından bir qumbara çıxardıb onu kolların birinə bağladı və üzüyündən də bir ip keçirdib üstünü görünməz edərək yolun sağındakı kola bağladı. Bunu görən Seyran əmisi oğluna çəpəki baxaraq:

– Nahaq elə eləyirsən! Biz adam öldürən deyilik! – dedi və yerindən tərpənmək istəməyəndə, İmran onun qolundan tutdu. Bu an yenə atın kiş-nəməsi daha yaxından eşidildi.

– Yadında saxla! – İmran onu çəkərək, – Onlar bizi tutsalar salamat buraxmayacaqlar! – deyə, Seyranı qabağa itələyərək götürüldülər ki, gizlənmək üçün bir sığınacaq tapsınlar. İmran yenə də gizləndikləri yerdən

optik cihazla baxmağa başladı.

Onların dallarınca gedənlər çox uzaqda deyildilər. Bunu çoxdan hiss edən qaçaqmalçılar, onlara çatan səslərdən duyuyq düşərək özlərinə elə bir sığınacaq tapmaq istəyirdilər ki, təqibçilərlə heç görüşməsinlər.

* * *

Polkovnik meşəbəyinin əngəl törədəcəyindən qorxur.

Polkovnik qabaqda gedirdi. Dalınca gedən Bəkir, qulaqlarını şəkləyərək bütün ətrafa dörd gözlə baxırdı. Atın üstündə getmək yoldakı kol-budaqdan əziyyətli də olsa, Farizin başqa əlacı yox idi. Bu kürən, yiyəsinin arxasınca gedərək, yorulmaq bilmirdi. Yoxuşlu-enişli cıdırı hıqqanaraq keçməyində ikən, birdən dayanıb qulaqarını şəkldi, kişnəyərək qısaca finxırdı.

Atın bu hərəkəti onun yiyəsinə nəse deyirdi. Bəkir geri dönəndə Fariz də nədənsə şübhələnib düşmək istədi.

– Sənin bu heyvanın kişnəməyə vaxt tapdı! – deyərək kapitan atdan düşdü. – Bəkir, sən onun ağzını hələlik yum. Onlar çox uzaqda deyillər, duyuyq düşə bilərlər. – bu sözlərlə sahə müvəkkili cilovu meşəbəyiyə verdi.

– Yox, o, nəse hiss elədi! – Bəkir cilovu alıb, Farizi də özündən qabağa buraxaraq atını dartmağa başladı. – Bu ətrafda hardasa, bəlkə də yaxında ayı var. – dedi.

– Bircə bu çatmırdı da! – Sabir öz-özünə deyib, ətrafa da göz yetirərək əlavə etdi. – Bəkir, o, arzuladığın heyvan bizə həmlə eləməyincə, sənə atəş açmağa icazə vermirəm!.. Biz bu yaramazlara bu qədər

yaxın olduğumuz vaxtı, belə «oyun oynamaq» olmaz! – dedi və dönərək yoluna davam etdi.

– Polkovnik, – deyə Bəkir bu anlar sayıqlığını daha da artıraraq, – hər ehtimala qarşı deyirəm biləsiniz, ayı, hər halda qaban deyil! Ayıq-sayıq olmaq igidin yaraşığıdır! – Meşəbəyi deyərək tüfəngi hazır saxladı, elə bil polkovnikin dedikləri onun qulaqlarından yan keçdi.

Sabir bu adamın sözündə, əməlində möhkəm olduğunu artıq eşitmişdi və özü də şahidi olmuşdu. Amma indi onun gözləri qabağında bu qədər gəlik göstərməsi, polkovniki hərdən özündən çıxardırdı. O, meşəbəyinin sonuncu cavabı ətrafında fikirləşərək, özlüyündə düşündü ki: «daha gecdir, bu adamı əvvəldən əməliyyat işinə qatmağımız səhv olub! Lənət şeytanal!»

* * *

Qaçaqqlar təslim təklifini rədd edirlər

Qorxmazla Kərimağa çaya düşən cığırda, əvvəlcə at ifrazatının iyini hiss etdilər, sonra da bir neçə yerdə görüb: «bizimkilər yaxındadırlar» deyən Kərimağa qabaqda tələsirdi. Birdən dayanaraq yoldaşının ləng gəldiyini gördü. «Gələ bilirsən, ya yox? Dedim sənə at götürək, istəmədin» deyib yola düzəldi. «Atın üstün cəhətləri çoxdursa, belə işlərdə çatışmamazlıqları daha çoxdur!» dedi və çaya düşərək bir az bundan qabaq Sabir gilin keçdiyi yerdən keçməyə başladılar. Onlar çayı təzəcə keçmişdilər ki, birdən çay daşlarından onların üstünə çınqıllar sıçradı. Kərimağanın üzündən qan axırdı. Qorxmaz bunu görcək onu tez yekə bir daşın arxasına itələyərək yıxdı.

– Onlardı, qorxma! Gözlə! Snayperdən ayaqlarımızın altına ataraq qorxutmaq istəyirlər! – dedi və cib telefonunu çıxardıb zəng etdi. – Alo, Polkovnik!

Qorxmazdır. Bizi atəşə tutdular.

Sabir binoklla ətrafı süzdü, heç nə görünmədiyindən onu Bəkirə verərək, telefona: «durduğuz yerdə gözləyin!» dedi. Bəkirə işarəsi ilə heç nə görmədiyini bildirdi, qaçaqların yaxında olmalarını, bunu atının hiss etdiyindən o, çoxdan bilirdi. Amma onların nəyə görə uzaqlaşmadıqları fikri ilə bölüşdü.

Onu belə şübhə içində görən Fariz, təqib etdikləri qaçaqların, «nəyə görə» təslim olmaq istəyən adamlara da oxşamadıqlarını bildirdi.

Qəyyumov onlara ehtiyatlı olmalarını və onun dalınca gəlmələrini deyib, qabaqda, kolda ağaran qəzet parçasına tərəf getdi. Fariz ondan arxada gedərək, Polkovnikə onlara zəng edib, təslimə çağırmasını məsləhət verəndə, Qəyyumov öz əməkdaşlarının ağına gəlməyən bir fərziyyəsini deyərək: «əgər onların sabah iranlı yoldaşları ilə görüşləri varsa, siz necə bilirsiniz, onlar buna gedərlər?.. Əlbəttə, getməzlər!.. Hərçənd, bizdən gedən nədir ki?..» Polkovnik telefonu çıxardıb bloknottdakı nömrələrdən birini yığdı. Abonentin səsini eşidən kimi Qəyyumov Seyranla danışmaq istədiyini dedi.

Seyranın bu cavabdan xoşu gəlmədi. O, yaxınlaşıb İmrandan telefonu götürərək:

– Polkovnik, mənim ürəyimə damıb ki, bu günkü görüşümüz əvvəlkilərdən fərqlənməyəcək!

Polkovnik Qəyyumov bu cavabı gözləyirmiş kimi o Farizə baxıb öz əvvəlki fikrini başı ilə təsdiqlədi. Nədənsə bu adamın indiki səsi ona bir yaxın adamın danışığını xatırlatdı.

– Sənin yoldaşın mənimlə görüşəndən sonra sənə heç nə danışmadı? – soruşdu.

– Yox. – deyən Seyranın səsinə qulaq verən polkovnik, məyusluqla yenə Farizə baxdı. – Yasər sizdən mənə yaxşı xəbər gətirməz! – dedi.

– Gəlin bütün axmaq fikirlərinizi başınızdan atın!
– Sabir bu dəfə metodu dəyişdi. – Özünüzü təslim edin, məhkəmədə də sizin xeyriniz üçün nəzərə alınar. Sən, o dostların kimi deyilsən. – Polkovnik indi deyəcəyi sözləri bir də özlüyündə ani surətdə götür-qoy edib, davam etdi. – Sənə, sənin atan barədə danışmaq istəyirəm...

Validəynləri barədə hətta buna oxşar sözləri belə o, indiyə qədər heç kimdən eşitməmişdi. Bir anlığa o, susdu. Bundan istifadə edən İmran, onun əlindən telefonu dartıb götürdü. O, gözücü Seyranın ovqatının birdən-birə atasına görə dəyişdiyini görsə də, yenə Polkovnikə sərt cavab vermək istədi.

– Bura bax polkovnik, biz sizi görürük. Fikrinizdə nə var, onu da yaxşı bilirik!

Bu sözlərlə o, qeyzləndi. Arabir Seyrana göz yetirərək, telefona bərkdən qışqırdı. O, polkovnikə əmisioğlu Seyranın bu işə cəlb olunmasında heç bir günahı olmadığını deyib, onlara həmişə böyüklük etdiyini və indiyə qədər aralarındakı silahlı toqquşmalarda da özünü günahlandırdı. Axırda da polkovnikə onların hazırda gizləndikləri yeri gördüyünü və: «nə sözünüz var, mənə deyin! Başımızı telefonla qarışdırıb, bizi diri tutmağınızı bilirik! Mühəribəyə gəlmisiz, gəlin!» qışqırdı.

Bunu eşidən Seyran əyilərək telefona qışqırdı:

– Yox! Durun orada, Polkovnik, gəlməyin!

İmran telefonu bağlayıb cibinə qoydu:

– Sən, atanın heç üzünü də görməmişən. Nə bilirsən o, kim olub? – deyə Seyranı başdan-ayağa eyhamla süzdü.

– Hər şeyi sənə keçərdim, əmioğlu, bax bu sözlərini sənə bağışlamayacam! – deyə ondan bir qədər aralandı.

Professorun nədən öldüyü öluxanada aşkarlanır.

Baş polis idarəsində, narkomaniyaya və narkotiklərlə mütəşəkkil cinayətkarlığa qarşı mübarizə şöbəsində Hübətovla müstəntiq Çələbiyev nə barədəsə düşünürdülər. Nəhayət, mayor Hübətov ayağa duraraq, öz intuisiyasının onu aldatmadığını vurğuladı. Müstəntiq onun sözlərini ironiya ilə qəbul etsə də, rütbəcə özündən böyük zabitlə hələm-hələm razılaşmaq istəmirdi.

Professorun malikanəsindən öz ayaqları ilə çıxıb, onların maşınına minəndən az sonra yolda keçinməsinə, hərə bir cür ad verirdi. Hübətov bunu qəsd adlandırmaqla öz fərziyyələrinə uyğun şəkildə qurmaqla həllini tapmışdı: «Ona nə oldusa, öz həyatında oldu» deyərək hamıya o, israrla bildirmişdi.

Çələbiyev belə hallarda onunla dərinə getmək istəmirdi, bilirdi ki, axır-axırda onsuz da mayor deyən olacaq. Ona görə də, «qəssabın» zəng edib deyəcək!» cavabı ilə kifayətləndi. Çələbiyevin fikrincə, professor yaşlı adam olduğundan, ona baş verənlərə qarşı ürəyi tab gətirməyib partlamışdı, deyirdi. Bu sözlərlə də o, çeçələ barmağını qarmaq kimi əyərək mayora uzatdı: «əgər mən deyən kimi olmasa, yaxşı bir qonaqlıq məndən!»

Onların elə mərc etdikləri vaxt da, mayorun kabinetinə zəng gəldi. Mayor dəstəyi qaldıranda tibb eksperti o başdan əlüstü onu yanına dəvət etdi.

Onlar durmadan yola düşdülər.

Morqun qapısında gözləyən həkim-ekspert onlarla ölülərərsə keçərək, ağa bükülən bir nəfərin əvvəlcə ayağındakı barmağından asılmış yazını

göstərdi. Yazı: «Qədimov Muğbil İslam oğlu» idi. sonra da professorun üzündən ağı çəkib göstərdi. Onlar ikisi də onu tanıyandan sonra, həkim-ekspert mərhumun sağ ayağının altındakı vurulan iynənin yerini göstərdi və: «ona nə olub, bu iynə vasitəsilə olub! Çox güman ki, iynə vurulandan heç 3 dəqiqə keçməmiş keçinib!» dedi.

Fotoqraf fürsətdən istifadə edərək iynə yerini bir neçə dəfə çəkdi.

Həkim mərhuma vurulan preparatın miqdarından, onun təsirinin daha da tez olma ehtimalını da dedi. Mayor vurulan məhlulun nə olduğunu soruşanda, tibb eksperti fikirləşmədən «sionitli kalium!..» «Aydın məsələdi!» deyə onun dəqiq cavabından sonra mayor heç nə demədi.

Bu sözlərdən sonra onlar xudahafisləşib «qəssabxananı» bir qədər tələsərək tərk etdilər ki, köhnəlmiş və laxtalanmış qan iyindən burunlarını təmiz havaya tez çıxartsınlar.

Onlar koridorla yan-yanı gedirdilər. Bir xeyli vaxt sakit gedəndən sonra, Çələbiyev Hümətovla gəldiyi mərci uduzduğunu deyərək: «bəş mənim gözlərim hara baxıb?!» – sözləri ilə təəssüfləndi.

Küçədə təmiz havada görünən kimi, Hümətov bir anlığa ayaq saxlayaraq həmkarına dönüb: «əsas məsələ gözlərin hara baxmasında deyil, gözləri idarə edən «qurğudadır!» deyə zarafatıyana bildirib, yola davam etdilər.

**Faciəli son atışma.
“Ürəyə gələn başa da gəlir!..”**

Qəyyumov qabaqda dayanmışdı. O, açığı irəli getməyə ürək eləməirdi, qaçaqlara yaxşı bələd olduğundan onunla olan iki nəfərin də taleyi barədə narahatçılıq keçirirdi. Polkovnik onları görürdü. Onu düşündürənsə qaçaqmalçıların özlərini qərribə tərzdə aparmaları idi. Nədənsə, onlar nə atəş açırdılar, nə də qaçırdılar. Belə sakitliklə onların nəsə «demək» istədikləri Sabir üçün qaranlıq olduğundan o, risk edib qabağa getmək istəmirdi.

O, dönüb işarəsilə Farizə bildirdi ki: «rəisinə zəng edib vertolyot çağırmağın vaxtı çatıb». Sahə müvəkkili özü zəng etmək üçün amada qalmışdı. O, zəng edib, göndərilən vertolyotda həkimin də olmasını tapşırırdı.

Nəhayət, Polkovnikin səbr kasası doldu, tərəddüdlərinə güc gəldi. İrəli getməyin vaxtı çoxdan çatmışdı. Onun arxasınca gələn həmkarları da onun yerini gedərək ayaqlarını ehmalca götürüb qoyurdular.

İmrandan iki-üç addım aralıda duran Seyran hələ də Sabirin ona dediyi son sözlər ətrafında fikirləşirdi. Bu ara polislərin hərəkətə gəldiklərini görən İmran, əmisi oğluna boğuc səsle gizlənmə işarəsi verdi.

Seyran birdən ayıldı. O, açıq gözlərilə sanki yatmışdı. Qabağa cummaq istəyərək: «Polkovnik! Durun orda! Gizlənin! Gəlməyin!» – qışqırdı. Onun fikrini duyan İmran üstünə atılaraq ağzını tutdu ki, səsi çıxmasın: «Yox, Yasər düz deyirmiş! Onları bizim izimizə salan elə sənmişsən!» boğuc səsle dedi. Bununla kifayətlənməyib onu bir yumruqla yana atdı, tez avtomatdan polislərə tərəf yaylım atəşi açdı.

Polislər uzanaraq ağac dallarına keçdilər. Bəkirin

dalınca çəkdiyi kürən atı səsdən bərk qorxaraq kişnəməyə başladı. O cığırda gah yanlara, qabağa dartınaraq cilovunu buraxdırmaq istəyirdi. Bu an birdən atın arxa ayaqlarına ilişən ip, qumbaranın «üzüyünü» dartdı. Güclü partlayış, demək olar ki, bu vaxt sipər rolunu oynayan atı bütünlüklə tutmuşdu. Haçandan-haçana özlərinə gələn polislər ətrafa baxanda Bəkirin atının yerdə özünün qızılı rəngdə dərisinin qana boyandığını gördülər. At uzandığı yerdəcə finxırtı içində başını yerə çırpırdı. Bəkir bu dəhşətli görüntüdə qışqırdı. O, yana düşən avtomatı Mehdiyevdən qabaq qapdı. Sabir him-cim edərək Farizə avtomatı Bəkirdən almağı işarəsilə başa saldı. Get-gedə xorultuları azalan atına atmağa ürək eləmədi. Onu bu vəziyyətdə görən sahə müvəkkili, ona tərəf əlini qaldırıb yaxınlaşmaq istəsə də, artıq gec idi. İmransa Seyranı heç vəchlə buraxmaq istəmirdi. Seyran axır ki, bərk qeyzlənərək ona güc gəlib, «dəyirman» fəndi ilə onu qaldırıb beli üstə atdı və qışqıraraq polislərə tərəf qaçdı. Bəkir Qəyyumovun da qışqırıqlarına məhəl qoymadan onun başı üstündən, bu an onlara doğru qaçmaqda olan qaçaqmalçıya atəş açdı. «Alın, köpək uşaqları! Ata-analarından bixəbərlər!»

Atəşdən yıxılan Seyran qarnı üstə yerə düşüb, üzüasağı onlara tərəf xeyli sürüşdü, elə uzandığı vəziyyətdəcə qaldı.

Polkovnik özünü ona birinci çatdırsa da artıq gec idi. Onun çoxdan ürəyinə gələn başına da gəldi. O, yaralını arxası üstə çevirdi. Seyran nəfəs alırdı, o, güclə eşidilən səslə:

– Polkovnik, dedim axı gəlməyin, durun orda! – dedi və ağzından sızılan qan çənəsinə axdı.

– Hər şey yaxşıdır! Seyran! Seyran! Dostumun oğlu! Məni peşman eləmə! Heç nə olmayıb! İndi vertolyot gəlir səni aparırıq! – O, bu anlarda heç

bilmirdi nədən danışsın. – Adə, hanı bu həkim?! Hanı vertolyot!? Getmə! Gözlə! Həkim gəlir! Mən söz vermişdim ona, səni tapacam!..

Vertolyotun gurultusu eşidilən kimi özü də göründü. Bu gurultu İmranın atəş səslərini hərdən pozurdu. Bura dağın yamacı da olsa bir qədər aralıda seyrəngahlıqda təyyarəçi aparatını oturtmağa yer tapıb çox gözlətdirmədi. Qapı açılan kimi üç nəfər xüsusi geyimdə əli avtomatlı polis dallarınca da həkim briqadası Sabir gilə tərəf qaçdılar. Onlar yaralıya çatan kimi, həkim ilk yardımına başladı.

Qorxmazla Kərimağa da özlərini çatdırdılar. Gələn xüsusi dəstə, Fariz və Qorxmaz İmrana tərəf qaçdılar. Bir anlığa fikrindən ayrılan Polkovnik onlara: «O, nadürüst haramzadəni mənimçün diri tutun!» qışqırdı və sonra həkimə dönərək: «həkim, əlinizdən gələni eləyin ölməsin!» – dedi.

– Özünüzü ələ alın. – deyə orta yüaşlarında həkim, əsas işindən qalmadan cavab verərək dedi. – Düzdür, yaraları ağırdır, burada çox saxlamaq da olmaz. Tez aparmaq lazımdır!

Həkim bu sözlərlə yaralının nəbzini yoxladı. Hazırladığı iynəni vurdu: – «Adrenalin hazırla, tez!» – Bu ara o, Seyranın üzünə baxaraq əlavə etdi. – «Dodağı, burnu da əzilib, deyəsən kimləsə vuruşub!»

– Doktor, o yaşıyacaq? – Kərimağa qorxa-qorxa soruşdu.

– Hələlik demək çətindir, – assistentin hazırladığı iynəni vurdu və saatına baxaraq yaralının nəbzini yoxladı. – Kömək eləyin, haydı, xərəyə qoyaq! Tez, tez! – onlar xərəyə qoyan kimi vertolyota tərəf götürüldülər.

Polkovnik geri dönəndə arxasında dayanan Bəkiri məyus halda bir qədər aralıda cansız uzanan atına baxan gördü. Bəkir başını qaldırıb Polkovnikə baxanda nəsə demək istədi. Sabir onun yaxasından tutaraq

ağaca sıxdı.

– Bura bax! Yaramaz, köpəkoğlu!.. Allaha yalvar ki, ona heç nə olmasın! Yoxsa, bu dəfəki cəzanı şəxsən mən verəcəm! – dedi və xərəyin böyrü ilə addadı, boynunu döndərərək, yenə əlavə etdi. – Xarabandan da hələlik heç yana çıxma!.. – dedi.

Xərəyi vertolyota qoyandan sonra, həkim briqadası qapını bağlamaq istəyəndə, həkim Qəyyumovu da içəri çağırırdı.

Pilot qalxmazdan qabaq salona baxıb:

– Bir nəfər də gələ bilər. – dedi. – Ancaq bir az tez olun!

Bunu eşidən Kərimağa polkovniklə baxışdılar: onun fikrini bilmək istədi və yerə düşüb gözlədi.

– Qorxmazla sahə rəisini götürün, mən heç gəlməyim. – deyərək startda qaldı.

– Yox, sən də lazımsan! Onlarçün sonra gələcəklər. O, donuzütəni gətir, tez elə! Onu burada bu vəziyyətdə qoymaq olmaz! – dedi.

* * *

Qaçaqmalçının özünəqəstdən xilas olunması.

Axır ki, üç həftədən çox davam edən bu əməliyyat sona yaxınlaşırdı. Qorxmazla Fariz və vertolyotla gələn, gülləkeçirməz jiletdə və dəbilqəli üç nəfər silahlı polis bir qədər atışmadan sonra dayandılar. İşin içdən keçdiyini görən İmran, böyük bir palıd ağacının gövdəsinə qısılmış halda tapançanı qaldırıb gicgahına atmaq istəyirdi. Onun bu hərəkətini, bu an hamı görürdü. Amma Qəyyumovun tapşırığına əsaslanan baş leytenant İbrahimov tez nişan alıb atəş açdı. İmranın

əlindən silah düşən kimi də onun əli qana boyandı.

Özünü yetirən polislərdən biri cibindən bir paket çıxardaraq onu dişləri ilə tutub cırdı. Qollarına qandal vuran polisin köməkliyi ilə yaranı da sarıyaraq qanaxmanın qabağını aldılar.

– Buralarda ehtiyatlı olun, bu yaramaz qoduq kollara qumbara bağlayıb! – deyə Mehdiyev ona bir yumruq atdı.

– Düş qabağa, çaqqal! – Qorxmaz onu qaldırıb itələdi. – Çantaları da götürün! – dedi.

– Baxtız gətirdi ki, qumbaram bir dənə idi. Yoxsa hamınızı burda cəhənnəmə vasil eləyərdim! – deyərək ağzının qanını sildi.

* * *

Professorun ölümü ilə bağlı yenidən qəsrə qayıdış.

Professor Qədimov Muğbilin həyət darvazasına yanaşan Hübətovla müstəntiq Çələbiyev özləri ilə iki nəfər polis də gətirmişdilər.

Polis çavuşlarından biri darvazanın zəngini basdı, balaca qapı açılanda içəridən qapıçı başını çıxarıb soruşmaq istəyəndə fikrini dəyişdi geri çəkildi. Polislər içəri keçdilər. Qapıçının hər şeydən xəbəri olduğu üçün: «keçin, Xoşqədəm xanım gözləyir». Gözətçi onların qabağına düşərək qəsrə doğru irəlilədi.

Qapıda gözləyən Xoşqədəm xanım onları görəndə kimi: «Cənab mayor, deyəsən ayaqqablarınız burada dəyişik düşüb» dedi.

Mayor Hübətov bu qədər gözəl xanımın xətrinə heç də dəymək istəmirdi. Bilirdi ki, deyəcək olduğu xəbər bəlkə də bu saniyələrdə ona baxan incə, zərif cizgiləri eybəcər edəcəkdi. Lakin belə tez bir vaxtda

qayıtmasının səbəbini: «Yox, xanım... belə işlərdə biz ayaqqabı çıxartmırıq» deyərək, içəri keçib dayandılar: «Qanuna görə sizi dindirməliyik. Sizin üçün ağır da olsa, xəbər verməliyik ki, Professor Qədimov Muğbil, evindən heç otuz metr aralanmamış canını tapşırırdı.

– Siz nə danışsınız?! Mayor! – deyərək qadın əllərini üzünə qaldıraraq həyatında son günlər baş verən daha şən görüşləri ani olaraq gözü qabağına gətirdi. Onun başı dəyirman çarxı kimi fırlandı, özünü güclə ələ alıb ağlamsındı. – Axı o, buradan sağ-salamat çıxdı?! – Xanım xalatının cibindən dəsmal çıxardıb burnuna apardı.

– «Tibb ekspertizasının rəyinə» görə, «Sionitli kalium»dan istifadə olunub. – Hübətov bu sözlərlə bütün vestibülü nəzərdən keçirdi. Çoxsaylı gözoşxayan dekorativ dibçəklərdəki ağac və gülləri həzin-həzin süzdü.

– Ola bilməz, mayor! – xanım göz yaşını silərək, – Ona nə olubsa, elə siz tərəfdən olub! – deyərək, xanım yenə ağlamağa başladı.

– Biz buradan gedəndə, – bu dəfə müstəntiq öz sualı ilə onu ovundurmaq istədi. – evinizdə sizdən başqa daha kim var idi? – soruşdu.

– Qalib. – xanım heç fikirləşmədən dedi. – Yoldaşımın arvadının bacısı oğlu, yəni baldızı oğlu. – O, şübhələnərək, əlavə soruşdu. – necə bəyəm?

– Çağıra bilərsiz, yoxsa özümüz çağırmaq? – Mayor bu dəfə daha mülayim soruşdu.

Bu sözlərdən sonra xanım bir qədər toxtaqlıq edib, onlardan aralandı ki, ərinin qohumunu özü çağırırsın. Xoşqədəm xanım dekorativ güllər arasından süzərək mühasib Qalibin qapısını taqqıldadan kimi onu açaraq içəridə gördü. Mühasib evin xanımı üçün dik qalxdı. Xoşqədəm xanımın gəlişi ona ilk baxışdan romantik görüşlərinin davamı kimi görünə də, amma

indi onda yad bir münasibət də duyulmaqda idi. Dəsmalla üzünü-gözünü silərək, şəhadət barmağını dodaqlarına qoyan xanım, gözlərini bərəltirdi və ona ardınca gəlməsini deyərək çölə çağırdı. Lal-dinməz sahibənin dalınca çıxan mühasib polis işçilərini dərhal tanıdı. Onun bir anlığa ürəyi çırpındı, dizləri əsdi. İşin nə yerdə olduğunu o, çoxdan sezmışdi. Hümbətovun üzündə o, gözlərini çox saxlaya bilmədi. Dili topuq vuraraq uzaqdan-uzağa «qonaqlarla» salamlaşdı.

Müstəntiqin müraciətinə özünü təqdim edən Namzov Qalib firmanın mühasibi olduğunu da dedi və:

– Bu nə üçündür ki? İstintaqdır? – soruşdu.

– İndi biləcəksiz. Bizim fərziyyəmizə görə bu evdə haradasa «Sionitli kalium» preparatı var. – deyərək mayor onların hər ikisini süzdü.

– Bilirsiniz, o nə deməkdir? – mayor sualın üstünü tez vurdu.

– Filmlərdən eşitmişəm. – mühasib dedi, – Yəqin zəhərli maddədir.

– Həmən preparatı kimsə burada, biz darvazadan çıxmamış dayınızın ayağına vurubdur. – müstəntiq bu dəfə daha inamla bildirdi.

– Bu «yaxşılığı» da ona ya sizin ikinizdən biri, ya da başqa bir şəxs eləyib! – Hümbətov ciddi tərzdə eşitdirdi. – Görünür, xanım siz bayaq düz dediz, yəqin burada ayaqqabı dəyişiksalma tez-tez baş verir.

– O, mənim dayım deyildi. – deyə mühasib, səhv tuturmuş kimi dilləndi, – rəhmətlik xalamın əri idi.

– Niyə keçmiş zamanda danışırırsız? – Hümbətov tez soruşdu.

– Yəqin nəsə olub ki, siz bir gün keçməmiş yenidən burdasız. – mühasibin rəngi bir az da ağardı.

– Sizcə, bütün zəhərlənənlər ölür? – müstəntiq soruşdu.

Bu suala cavab tapmayan mühasib, yanda

dayanan xanımı süzərək:

– Yaxşı, indi professor haradadır ki? – soruşmaqla, heç nədən xəbərsiz olduğunu bildirdi.

– Aydın məsələdir. İnstitutun ölūxanasında. – Mayor onu azacıq süzüb, – Sizlə qohumunuzun yoldaşından başqa, biz onu aparanda burada daha kim var idi?

– Heç kim.

– Bəs həyətdəki o adam necə? – müstəntiq soruşdu.

– Yox, onu bura biz çağırırdıq... Çox nadir hallarda...

– Bu evdə dərmanların saxlanması üçün xüsusi bir yer var? – Çələbiyev onların hər ikisinin üzünə baxaraq soruşdu. – Yaxşısı budur, hər şeyi düzgün deyəsiz. Heç nəyi gizlətməyin. Bu sizin üçün xeyirdir.

Bunu eşidən xanım, üzünü Qalibə tutaraq onun «qonaqları» aparıb üçüncü mərtəbədə otaqdakı seyfdə olan dərman preparatlarını göstərməyini tapşırırdı. Qalib tapşırığı alan kimi, heç nə demədən ardınca getmələrini bildirərək, o başdakı pillələrə yollandı. O, bu yerislə arxadan baxanlara ölüm kürsüsünə gedəni xatırlatdı. Müstəntiq və iki polis çavuşu onun dalınca pilləkənlərlə qalxdılar.

Qəsrin birinci mərtəbəsindəki kresloda oturan Xoşqədəm xanım Hübətovu divanda oturmağa dəvət etdi. Mayor təşəkkür edib ona göstərilən yerdə oturdu. Belə bəd xəbəri təzə eşidən bu cavan xanımın həqiqətən əhvalı yaxşı deyildi. Xoşqədəm xanımın ərinin ölümündə günahının olmamasını mayor gün kimi aydın görürdü, lakin buna baxmayaraq onu düşündürən bir neçə məqamı aydınlaşdırmaq lazım idi. Buna görə də zabıt, son günlərdə onların evində mərhumla kiminsə görüşü və yaxud professora kiminsə hədə-qorxu gəlməsi, onda bir qeyri-adilik və ümu-

miyyətlə, ərinin əhvalının nə iləsə də bağlı dəyişməsi barədə bilmək istədi.

Xoşqədəm xanımın dediklərindən məlum oldu ki: «evdən kənarda olanlardan xəbəri yoxdur, amma mayorun mərhumun son zamanlar xasiyyətində və əhvalındakı dəyişkənlik barədə soruşması məqamı, sahibəni bir balaca fikrə dalmağa məcbur etdi. Qadın bir gün əvvəli yadına salıb, mərhum əri ilə onun mühasibi Qaliblə ikinci mərtəbədə oturub, içki stolu arxasındakı söhbətləri zamanı gəlib onları nahara dəvət edərkən professorun: «bizi bir az da tək burax» deməsini xatırladı.

Ev sahibəsinin mərhum ərinin faciəli ölümündən çox üzgün olmasına, Hümbətov həqiqətən acıyırdı. Xanımın son ifadələri onu qane etdiyindən, hələlik sorğu-sualı dayandırdı.

Bu ara müstəntiq, Qalib və iki çavuş üçüncü mərtəbədən qayıdıb gəldilər. Kapitan Çələbiyev raportu ilə; bir neçə ədəd şübhələndiyi preparatlardan laboratoriyada müayinədən keçirmək üçün götürdüyünü bildirdi.

Xoşqədəm xanımın hazırkı vəziyyəti, heç də polis işçilərinin burada lazımi dərəcədə istintaq aparmalarına münasib olmadığından, Hümbətov bir idarə rəisi müavini kimi yüngülvari üzrxahlıq bildirərək ondan bir məsələ barədə də xahiş etdi. Ev sahibəsi nəfəs ötürüb, məmnuniyyətlə razılığını bildirdi. Baş verən hadisə ilə əlaqədar, apardıqları mülahizələrdən məlum olmuşdu ki, qəsrdən darvazaya qədər ikinci bir yolun olması araşdırılmalı idi.

Bir kənarda iki polis çavuşları arasında duran Namazov, qaşqabaqlı, rəngi bozarmış şəkildə ağacdakı əsən payız yarpağını xatırladırdı. Bu anlar fikirləşirdi ki: «onlara lazım olan nə vardısıa götürdülər, lakin bu baş «köpəyin» nədənsə «iki ayağını bir çarığa salıb»

tərpənməməsi onu içəridən yeyirdi!

Mayorun danışdığı ikinci yol barədə, ola bilsin nə vaxtsa evin sahibəsi sözarası eşitmişdi; buna görə də qadın bir neçə saniyəliyə nəfəsini saxladı və: «hansı ikinci yol?» barədə çox şübhəli soruşdu. Hübətov yenə də qadının, ona baş verən faciədən xəbərsiz olduğunu özü üçün dəqiqləşdirdi və ikinci yolun, qəsrdən yeraltı çıxışlı olmasını vurğuladı. Belə olan surətdə, Xoşqədəm xanım adı çəkilən yolun həqiqətən də olduğunu təsdiqlədi; lakin özünün oraya ayağının belə dəyməməsini də eşitdirdi. Bu ara istər-istəməz mayorla müstəntiq mühasibə baxdılar. Xanım onların fikrini başa düşüb, Qalibə tərəf boylandı və dərhal da onun yeraltı yol barədə bildiklərini, baxışları ilə təsdiqlədi.

Bu baxışlardan sonra, ayaq üstə özünü güclə saxlayan mühasib, arada nə baş verdiyini anlamadı! Cəmi bir sutka bundan qabaq etdikləri yaxınlığı deyəsən xanım yaddan çıxarmışdı. «İnsan da bu qədər dəyişkən olarmış?!» düşündü. Əlbəttə, onun belə düşünməsi əsaslı idi. Polislərin bura qayıdışı elə bil bu qadını tam dəyişmişdi, onun münasibəti indi yad bir adamda olan hərəkətə bənzəyirdi. Bir on dəqiqə bundan qabaq, girib içəridən Qalibi səssizcə çölə çağırmasının özü artıq müəmma doğururdu. Hələ polislərin çək-çeviri bir yana qalsın, indi bu gəncin bütün içini qışqanlıq hissləri də doğrayırdı.

Özündə bir təhər güc tapan mühasib, ondan indi nə tələb edəcəklərini özü üçün yəqinləşdirdi; çoxdan qaş-qabaqlı baxışlarına əlavə olaraq alnını da düyünlədi və professorun yeraltı yolda olmasını absurd kimi qiymətləndirdi.

Mühasibin danışmaları, onun içindəki yaranan başqa bir Qalibin varlığından xəbər verirdi. Mürüvvət daha da soyuqqanlı olaraq:

– Amma biz, əksinə, orada o vaxt iki nəfərin bir-birinə yaxın olduqlarını sizə sübut edəcəyik! – Mayor bu sözlərlə də ayağa qalxdı. – Hə, razısan? – soruşdu.

Mühasib eşitdiyi sonuncu sözlərdən sonra o, elə bil bir balaca kiçildi; həcmcə yığıldı və Çələbiyevlə Xoşqədəm xanımına nəzər salıb, qapıya tərəf addımladı.

Dərhalda mühasibin “tunel əməliyyatının” davamı onun gözü önünə gəldi: “Ən nəhayət, tunelin qurtaracağına çatdı. Başını qaldırıb, yuxarı baxanda, üstündəki çuqun qapağı gördü. Onu burada daha bərk əsməcə tutdu. Fənəri söndürdü. Cibindən tənzipə бүkdüyü artıq doldurulmuş birdəfəlik şprisi çıxardaraq, qapağın ortasındakı deşikdən gələn işığa yaxınlaşdı”.

Ola bilsin o, şefi ilə axırıncı dəfə qonaq otağındakı görüşdə aldığı «qeyri-adi təlimata» əməl etməyə ürək etməzdi; lakin Professorun elə əhval-ruhiyyə ilə, qəsri tərk edəndən az sonra, Xoşqədəm xanım ilə ilk dəfə şəhvət dolu ehtiraslar içində keçirdikləri «oyun», ona atalıq, qardaşlıq, olmazın yaxşılıqlar edənə qarşı xəyanəti indi bu sayaq başa çatdırmağa cəsarət verirdi.

Qapıdan çıxarkən mayor polisin birinin qapıda durmasını əmr edərək, pilləkənlə aşağı düşdülər.

Aşağıda isə kokain anbarına açılan qapını Qalib açarları ilə yenə açdı. Onlar hamısı içəri girdilər. Qalib qabaqda gedərək o, küncdəki divara söykənən iri bir lövhəni yana çəkdi, şəkk ötməyən yerdə, boz divar rəngində dəmirdən olan qapını açdı. O saniyə də içəridə sərin, rütubətli hava hiss olundu.

Mayor işarəsilə çavuşun ikincisini də burada saxlayaraq qapıdan tunelə keçdilər. Bu labirintvari yeraltı yolun axırı topoqrafik baxımdan – mayorun fikrincə darvaza qabağında qurtarmalı idi.

Onlar tunellə gedərkən divardakı lampaların az olduğundan mayor götürdüyü cib fənərindən istifadə

edərək ayaqları altını işıqlandırırdı. Bu yolun heç bir kommunikasiyaya aidiyyatı yox idi.

Nəhayət onlar yolun axırına çatdılar, daha yol yox idi. Hübətov işığı yuxarı vurub, başları üstündəki çuqun qapağı gördülər. O, Qalibə nəzər salarkən, onun fənərin işığında görünən üzündə həyat görə bilmədi.

– Biz dünən, mərhum qohumunuzu apararkən, o, birdən dönüb həyat-bacasına, mülkünə axıncı dəfə baxmaq istədi. O, qapağın üstündə duranda, doğrusu mən şübhələndim. Amma, ağıma belə gəlmədi ki, onu burada «sionitli» şprislə kimsə gözləyə bilər. – mayor sözünü bitirdi və fənərlə aşağı, ayaqları altına işıq saldı. O, yanılmamışdı. Ayaqları yanında beş qramlıq birdəfəlik spirisi qaldırdı və müstətiqin hazırladığı sellofan paketə atdı. Hər iki zabit onu günahlandırmaq üçün burada heç nə demədilər.

Gəldikləri yolla da qayıtmağa başladılar. Mayor Hübətov qabağa düşdü. Mühasib onun dalınca, lap arxadan isə kapitan Çələbiyev gedirdilər.

Getdikləri yerdə birdən Qalib: «Bəs sizcə, mayor, professoru burada kim gözləyirmiş?» soruşdu. Mayor dönüb ona baxdı. O, ayaq saxlayıb:

– Bütün dəlil-sübutlar sizə qarşıdır. Professor dünən sizinlə oturub masa arxasında içərkən o, özü bunu sizdən xahiş eləyib. – dedi və dönüb yola davam etdilər.

Namazov Qalibin heç də tutulmaq fikri yox idi. Həyatının bu cür çiçəklənən, oğlan çağında, həyatında bütün xoşbəxtliklərə, onun nazü-nemətlərinə yenidən yiyələndiyi bir vaxtda, beləcə kor-koranə gedib türməyə düşmək, onun kimilər üçün deyildi. Bir azdan onu qandallayacaqdılar və bununla da hər şey bitəcəkdi! Bu fikirlə o heç on addım atmamış bu yarıqaranlıq tunelə onları filmlərdə gördüyü türmə divarlarını xatırlatdı və lapdan dönüb Çələbiyevə bərk yumruq-təpik vuraraq

onu yıxıb, üstündən addadı. Bir göz qırpımında dünənki qapağın altında, professoru pusduğu yerə çatdı. Dalınca çatmaqda olan Hübətov silahını ona tuşlayıb «dayan! Yoxsa vuraram!» qışqırdı. Buna məhəl qoymayan Namazov Qalib bir-iki pillə də qalxdı, lyuku qaldıraraq yana atdı. Bu an özünü yetirən mayor onun ayağına atəş açaraq saxladı. «Deməli bu yol elə belə işlər üçün imiş!» mayor öz-özünə düşündü.

Yaralanan mühasib yerə düşüb, yarasından qovruldu.

Bu an Çələbiyev də yaxınlaşdı və Hübətovun gözündən oğurlanaraq, Qalibin sifətinə bərk bir yumruq ilişdirdi. Onu qaldıraraq yola düzəldilər. Gəlib binanın tunelə açılan qapısında çavuşa çatanda, buradakı işıqda mayor dayandı, ona üzünü tutub:

– Özünüz də bayaq sizdən soruşanda dediz ki, sizdən başqa burada heç kəs olmayıb. – O, çavuşa tərəf dönərək əmrlə əlavə etdi. – Qandallayın onu! – dedi və pilləkənlə yuxarı qalxdılar.

Çavuş belindən açdığı qandalla ləngimədən müqəssirin qolunu öz qoluna bağladı.

Onları gözləyən Xoşqədəm xanım duraraq ağlar üz-gözünü sildi və Qalibi qandallı görəndə elə də çox təəccüblənmədi.

– Deməli, Muğbil süfrəsinin qırağında qatil bəsləyirmiş! – Xoşqədəm xanımın üzünə bu dəm qızartı çökdü. Hönkürtü ilə qapıya söykəndi.

Qalib yeganə dəfə ona gözələrini qaldıranda, sahibəsinin ağ bənzinin birdən-birə qızarmasını gördü və ondan ünvanına eşitdiyi sözlər yadından çıxdı.

Axsaq ayağını çəkə-çəkə və çavuşun qoluna bağlı olan qolunu darta-darta gedən mühasib, qapıdan çıxanda ayaq saxlayaraq, geriye baxmaq istədi, lakin o, nədənsə başını tam döndərə bilmədi və eləcə də çıxdı.

Mayor Hübətovla müstəntiq Çələbiyev çıxışa

yönəldilər. Bu an evin sahibəsi üz-gözünün yaşını dəsmalla silərək arxadan səsləndi və yavaş addımlarla onlara yanaşdı. Xanım yaxınlaşaraq bir qədər mayorun gözlərinə diqqətlə baxandan sonra:

– Mayor, zəhmət olmasa deyin, bütün bunların axırı mənimçün necə qurtaracaq? – soruşdu.

– Bundan başqa bir yerdə eviniz var? – deyərək mayor ona tərəf azacıq dönerək soruşdu.

– Yox. – deyərək sahibə çaşqın halda dedi. – Ancaq atam evi, vəssalam!

– Xoşqədam xanım, istintaqa qarşı elədiyiniz köməkliyə görə sizə öz təşəkkürümüzü bildiririk! Hələlik, sağ olun! – dedi və qapıdan çıxıb həyətdə düşdülər.

– Xoş gəldiz, mayor. – dedi və onların dalınca qapını bağladı.

* * *

Xəstəxana palatasında Polkovnikin etirafı.

Rayon xəstəxanasının üç nəfərlik balaca bir palatasında Seyrandan başqa bir nəfər də, başında sarğı, elə qonşusu yaşlarında bir kişi də yatırdı. Polkovnik Qəyyumov Seyranın çarpayısı yanında stulda oturmuşdu. Bir tərəfdə bacı-qardaş Kərimağa ilə Südabə dayanmışdılar. Onlardan da qapıya tərəf boş çarpayıda başaşağı çox fikirli görünən adamsa meşəbəyi Bəkir idi. Şirxanov Seyranın sağ qalmasına sevindiyi bilinse də, onun itkisinin yerini doldurmağın mümkünsüzlüyündən, indi o, dəvəsi ölmüş bir ərəbdən də pis görünürdü. Qəyyumov saatına baxıb, sonra yenə Bəkirə baxdı. Burada sanki kiminsə çatışmadığı hiss olunurdu. Polkovnik, üzünü qıza tərəf tutmağa çətinlik keçirən Seyranı başa düşürdü. Onun üçün də Qəyyumovun çoxdan gözlədiyi bu məqam əsas idi.

Fikirləşdi ki: «bu gənc indi daha hər şeyi başa düşüb!» Belə olan halda, 27 il bundan qabaq cəbhə dostuna verdiyi sözə əməl eləmiş olardı! O, şəkildən gözlərini çəkib, hələ də dəri panamasını əlində fırladan Bəkiri gözücu süzəndən sonra, yenə saatına baxdı.

Bir tərəfdə bu an bacı-qardaş öz aralarında nədənsə yenə yavaşdan danışdılar.

– Deyəsən, – Seyran axır ki, sakitliyi özü pozaraq Südabəyə baxdı. – anam bu gün özünü yaxşı hiss etmir? – soruşdu. – Məni dünən belə vəziyyətdə görəndən sonra ona nəsə olub, demirsiz?

– Yox, yox. Biz istədik onu da götürək, dedi, «Siz gedin, mən onunçün xörək bişirirəm, gec olar!» – Südabə gülümsünərək sevdiyi oğlanın, anasını məhz ondan soruşmasını, sonsuz bir sevinclə cavablandırdı.

Polkovnik, Seyranın dolabçası üstündə şaquli vəziyyətdə qoyduğu xoşbəxt ata-ana və təzə ayaqtutan uşaqla olan şəkilə baxmaqdan doymurdu.

Bu vaxt qapı açıldı və kapitan Mehdiyev içəridə göründü. O, əlini furajkasının günlüyünə ataraq salam verdi. Qəyyumov onu görüb təəccübləndi. O, istədi kimisə soruşsun və bu zaman sahə rəisi göz vuraraq: «hər şey qaydasındadır» bildirdi. Polkovnik razılıqla nəfəs ötürüb, hələ də özlüyündə nə barədəsə düşünən meşəbəyiə baxdı.

Bu an yenidən qapı açıldı. Bu dəfə Seyranın anası Səyyarə xanım əlində yemək bağlaması içəri keçdi. Qadın ən-əvvəl adam çoxluğunu görüb çaşdı, elə bildi oğlunun halı xarabdır. Nəhayət, Kərimağa onu əks tərəfdə, Seyrana yaxın qoyulmuş stulda oturtdu. Qadın razılıqla hamını süzdü. Çox güman ki, ana oğlunu yaralayanın kim olduğunu heç bilmirdi də. Bu qədər həngamədən sonra, uşağının salamat qalmasını görmək onun üçün hər şeydən əziz idi.

Polkovnik Qəyyumov əlini qoltuq cibinə aparıb,

cibindən pulqabını çıxartdı. Onun arasından bir şəkil çıxarıb, dolabçanın üstündəki şəkillə yan-yanə qoydu. Bu şəkil, birinci ilə eyni idi. Bunu görəən ana təccübləndi və onu Seyrandan qabaq götürdü. Arvad, artıq yaşarmış gözlərini şəkildən bu ağsaçlı orqan işçisinə qaldıranda hər şeyi başa düşmüşdü. Şəkilin arxasında yazını görəən ana gözləri dolduğundan oxuya bilmədi. Onu oğluna uzadaraq: «oxu» – dedi. Şəkilin qıraqları bir balaca əzik görünsə də, əksin özü yaxşı saxlanmışdı.

Seyran şəkili alıb diqqətlə baxdı, hətta öz şəkili ilə tutuşdurdu. Sonra arxasındakı yazını oxudu:

– «Cəbhə dostum Şirxanov Şirvandan yadigar. 21 avqust 1968-ci il»

Bu vaxt Sabirin gözləri qabağında, 1968-ci ilin avqust ayının 21-i günü Sovet ordusunun Çexoslovakiyada adını «Stalinmodelli» qoyduqları «Sosializm» quruluşuna qarşı çıxan qüvvələrlə müharibə canlandı:

– «21 avqust, 1968-ci il, Praqa şəhərində və onun ətrafında bərk döyüşlər getdi. Polşadan, bizim «motoatıcı» polkdan mənə sənə atan qulluq elədiyimiz batalyonu bir gün qabaq göndərdilər. Kamandır bizi həmişə bir yerə salırdı» – Polkovnik danışarkən ətrafdakıların çox maraqla qulaq asdıqlarını görəb, davam etdi. – Kapitan sənə atanı çağırıb, «Şirxanov! Özünə on nəfər «BTR»-də götür. Alınan məlumata görə, buradan şimala tərəf şəhərin kənarındakı bir atılmış 3 mərtəbəli binada, banditlərdən ibarət bir silahlı dəstə gizlənilir. Dirə tuta bilməsən, məhv eləyin!.. Qəyyumov sən də onunla gedirsən! İrəli!»

**Polkovnik nəhayət bu əməliyyatda
saxladığı sirri bir anım olaraq nəql edir.**

Kapitan əmrini verib, «QAZ – 69» markalı üstüaçıq maşına minərək oranı tərk edir.

Avtomat, qumbara ilə silahlanmış 7 nəfər əsgər «BTR»-in üstündə gözləyir. Hər tərəfdən top atəşləri, partlayışlar eşidilməkdədir. Ətraf bütünlüklə yanğınlardan qalxan tüstüyə tutulmuşdur. 18-19 yaşlı Şirxanovla Qəyyumov qaça-qaça onları gözləyən «BTR»-ə çatırlar.

– Sabir, yaxşı oldu, elə yenə də bir yerdə olacağıq.
– bu sözlərlə Şirxanov maşına dırmaşıb, Qəyyumova da qalxmağa kömək edir.

Maşın yerindən tərpənib, nəriltili ilə od-alovlar arası ilə oranı tərk edir.

Şəhərin kənarına çatır-çatmaz, həməni 3-mərtəbəli binanın hasarından gözlənilmədən atlanan 4 nəfər pulemyot, avtomatla silahlananlar «BTR» hərbi maşınını yaylım atəşlərə tuturlar. Onlar üçün gözlənilməz olan bu hücumdan hərə bir tərəfə dağılır.

Qəyyumov maşının böyüründən onlara avtomatdan atəş açır.

Çexin biri ayağından yaralanır, aldığı yara ilə axsaya-axsaya qaçmağa başlayır.

Bu vaxt Şirvan yaralanmış vəziyyətdə, qalxaraq qaçan çexə atəş açır. Gizlənən mülkü paltarda daha bir nəfər, düz üzbəüz, hələ də tüstülənməkdə olan minik maşınının arxasından qalxaraq, Qəyyumova atmaq istəyəndə, Şirxanov onu qabaqlayaraq, atəşlə yıxır, yığılaraq Şirxanova tərəf qarasına atsa da o, Şirvanı yaralayır.

Bunu görən Qəyyumov qışqırır:

– Şirvan! Yıxıl! – bu an Sabir qışqıraraq çexi aramsız atəşlə yıxır.

Yaralardan güclə qaçan başqa bir çex silahlısı təslim olmadan, qaçmaqda davam edir. O, nəhayət səngimək bilməyən atəşlərdən yıxılır.

Qəyyumovdan başqa daha iki sovet əsgəri, axırncı çexi də vururlar. Sabir özünü tez Şirvana çatdırır.

Hərəkətsiz və dili də yaxşı söz tutmayan Şirxanov, qoltuq cibinə işarə edir.

Qəyyumov onun cibindən kağıza bükülmüş bir neçə sənədi çıxardır, onların arasındakı şəkli görür. Şirvan şəkli alıb axırncı dəfə ona baxır, sonra onu Sabirə çevirərək:

– Səndən bir xahişim var. – o, ağır nəfəs alaraq, – Mütləq bunları tap! Bu uşağın adı Seyrandır, mən əsgər çağrılanda onun bir yaşı vardı. İnşallah, salamat qalsan, bir dəfə bizim rayona tərəf gedərsən... – deyərək, birdən onun gözləri böyüyür, dikəlmək istəyir, bacarmayıb bədəni boşalaraq, susur.

Qəyyumov onu qucaqlayır, bərk-bərk özünə sıxır.

Bu an iki nəfər də sovet əsgəri ona köməklik edərək qaldırıb, aparırlar.

* * *

Polkovnikin son etirafı və vida.

Palatadakılar Qəyyumovun danışığına diqqətlə qulaq asdıqları üçün, bərk mütəəssirlənmişdilər. Polkovnikin iştirakı ilə bu, gec də olsa bir anım mərasimi oldu.

Səyyarə xanım yaşarmış gözlərini sildi.

– Yoxsa, – bu dəfə sakitliyi Polkovnik özü pozdu. – buralarda da elə bilirdilər ki: «o boyda idarə rəisi düşüb çöllərə qaçaqmalçı tutur».

Bu an Seyran gecə vaxtı Polkovniklə sürücünü maşının altında bağlayan sonra, o tapançanı qaldırıb öz gicgahına zarafatla atmaq istəyəndə, Qəyyumovun dartınaraq ona: «Atma! Xahiş eləyirəm!» dəhşətli qışqırığında bir yalvarış da hiss etdiyini yenə gözü qabağına gətirib, üzünü yana çevirdi.

– Sənin o, rəhmətlik atan, – azacıq nəfəs ötürəndən sonra Qəyyumov davam etdi. – demək olar ki, mənim bu qollarım arasında keçinib! Sonra mən özüm də ağır yaralandım... Xidmətdən sonra məni hərbi məktəbə göndərdilər. Qurtarıb elə Polşada xidmətdə saxladılar. Təsadüfən, – Sabir bu yerdə yenə cibindən bumajniki açaraq, eynilə Şirvanın verdiyi şəkil böyüklüyükdə başqa bir ailə şəkli çıxardaraq bu iki şəkilin yanına qoydu və söhbətə davam etdi, – bir gün elə əsl buralı olan, bakılı bir azərbaycanlı ilə tanış oldum. O, müharibədən sonra orada qalıb qayıtmamışdı. Sonra onun qızı Ofelya xanımla evləndik. Bir oğlumuz oldu. Adını da Şirvan qoydum. Bax, bu şəkildə, bizim aramızda, onun da bir yaşı var. Belə məsləhətləşdik ki, uşaq tam təhsil alandan sonra bura gəlsinlər. İndi onun 20 yaşı var, özü, 75-ci ildəndir.

Səyyarə xanım Seyrandan şəkili alıb, «balaca Şirvan sizə çox oxşayır» – dedi. Burada şəkli əldən ələ verib hamı baxdı. Axırda Qəyyumov onları alıb hər ikisini cibinə qoydu:

– Sovet hökuməti dağıldandan sonra 91-ci ilin dekkabrında Azərbaycana gəldim. Daxili İşlər Nazirliyinə qulluğa götürdülər. Qalanını da, səninlə tanışlığımızı da, daha özün yaxşı bilirsən. – O, sözünü qurtarıb yenə Mehdiyevlə yanaşı duran meşəbəyiyyə baxdı və sualedici nəzərlərini kapitana zillədi.

– Yəqin sizi Allah özü qoruyub o vaxt, mənim bu tək balamı bu bələdan qurtarasız! – deyərək Səyyarə xanım dəsmalla üzünün yaşını sildi.

Birdən bu an açıq pəncərədən at kişnərtisi eşidildi. Hamı bu bərk, lap yaxından gələn səsə pəncərəyə tərəf getdi. Lap axırda onlara qovuşan Bəkir gəlib çölə baxdı. O, gözlərinə inanmadı. Onun kürən atı, xəstəxananın həyatində dayanmışdı. Eyni ilə həməən əbləq rəngdə yalı və quyruğu gümüşə çalırdı. Atın cilovundan tutansa İbrahimov Qorxmaz idi. O, pəncərədən baxan Bəkirə işarəsilə: «tez elə gəl, malına yiyə dur!» dedi.

Bəkirə yerində qurumuşdu. O, dönüb Mehdiyəvə baxdı. Bunu görən kapitan işarəsilə gözlərini yana – Qəyyumova çevirməklə: «nə sözün var, o kişiyyə de» dedi.

Bəkir panamasını başına qoyub, çölə yüyürmək istədi. Birdən dönüb Seyranın əlini sıxaraq:

– Bağışla məni! İnşallah, hər şey yaxşı olacaq! Mən tez-tez gələcəm! – dedi.

Onun bu hərəkətini hərə özü bildiyi kimi başa düşdü. Sonra o, dönüb Polkovnikə yaxınlaşaraq onun əlini ikiəlli sıxdı:

– Polkovnik! Hər şeyə görə çox sağ olun! – Bəkir bu sözlərlə Mehliyəvlə də görüşüb palatadan bir yel kimi çıxdı.

Qəyyumov Seyrana tərəf dönərək qollarını yanlara açdı və sakitcə onun yanında oturdu:

– Əgər, mənə söz versən. – O, bir qədər istiqanlı və aramla yaralının dik gözlərinə baxaraq, əlavə etdi. – bir də belə işlərlə məşğul olmazsan, çalışıram sənə bir qədər az iş versinlər! – dedi və bu yerdə o, Səyyarə xanıma və Kərimağaya nəzər salaraq, əlavə etdi. – Bu şərtlə, əmioğlun dediklərini dəyişməsin! Yəni, izahatının üstündə dursun!

Seyran indi onsuz da Polkovnikin bütün dediklərinə, bir ata nəsihəti kimi baxırdı. Bu yerdə o, istər-istəməz azacıq da olsa kövrəldi və yerindəcə

dikələrək bütün sarğılı vəziyyətdə Polkovnikin ona uzanan əlini sıxdı.

Səyyarə arvadın sevinci bu yerdə yerə-göyə sığmırdı. Kərimağa ilə Südabə də Seyranın bu hərəkətini sevinclə qarşıladılar.

Polkovnik sonuncu sözlərdən sonra ayağa durub, Səyyarə xanım ilə vidalaşdı. Qadın ona belə hallarda xudahafisləşərkən bir ananın dilindən çıxan, bütün xoş arzu-diləkləri səsləndirdi.

➤ **Son**

Bakı-Yardımlı. Sentyabr, 1998-ci il

KİTABIN İÇİNDƏKİLƏR

Qaçaqmalçı Polkovniklə sürücünü qandallayır	3
Faciəvi təqib	12
Qaçaqmalçı ilə sürücü tutaşirlar	13
Qorxmaz geriye qayıdır	19
Şəfiyevanın qısqanclığı	21
Qorxmazın polkovniklə sürücünü azad etməsi.	
Kart oyunu vaxtı bəd xəbər	22
Polkovniklə Qorxmaz Seyranı axtarırlar	25
Qorxmazın atası ilə oğlunun girov götürülməsi	26
Mayor Hübətov	29
Qorxmaz polkovniki «Semaşko»ya çatdırır	30
Şəfiyev və sərxoş	30
Mayor Hübətov və oğru	35
Baş idarə rəisinin tənqidi	42
Qorxmaz köməyə tələsir. Telefon danışqları	45
Qulamla Soltan kişi çay içirlər	54
Müstəntiq Süleymanı istintaq edir	55
Oğulun atasına köməkliyi	57
Ayı tələsi	60
Atanın oğluna ifadə verməsi	62
Mafiya elçisinə sərt cavab	64
Toyxana ətrafında pusqu	66
Çay çimərliyində oğurluq	67
Qaçaqmalçıların aralarında ilk mübahisə	69
Təqibçilər toy şənliyində	72
Toya tələsən balaca çoban	73
Balaca çoban özünü toya çatdırır	76
Qaçaqmalçılar aclığa tab gətirmirlər	81
Kərimağa görüşə razılıq verir	83
Əsgər dostların görüşü faciəsiz ötüşdü	85
Atası Kərimağanı evdən qovur	105

Xəyanətkar kimdir?	108
Südabə qaranlıqda evə gəlir	110
Taladakı atışma barədə şərh. Seyranın xatirələri ...	112
Südabə xilas olunur	118
Polislər çayxanada.....	118
Polislər çimərlikdən izə düşürlər	123
Qaçaqmalçıların sərhəddə uğursuz görüşü.....	127
Talaətrafı qaçaqmalçılar izində	129
Baş idarə rəisi narazılıq edir	130
«MSK»-dan qaçış.....	133
Yataq otağında faciə	136
Ölüm ilə əlaqədar MSK-da istintaq	138
Qətl ilə bağlı xanımın ifadəsi	140
Pendirsatan qadınla gizli söhbət.....	142
Danışıqlara qulaq asma. Yasərə zəng	145
Qorxmazın müayinəsi və məsləhətlər.....	147
Polis zabitinin istintaq edilməsi.....	149
Seyran ilə Yasər Cahangirin tapşırığına gedirlər ...	151
Təqib edən zabitlərin düşüncələri	153
Seyran puskuda	154
Təqib edənlər qəzaya uğrayırlar	155
Polkovniklə Yasər ikisi də eyni vaxtda xəstəxanaya tələsirlər.....	156
Hümbətov Süleymanın kameradan necə çıxarılmasını öyrənir	158
Polkovniklə Yasər xəstəxanaya çatırlar. Yasər ondan gizlənə bilir.....	160
Mağarada kəklik kababı	165
Xəstəxanada qətl	169
Təqib zamanı qəza. Ovçu ilə tanışlıq	171
Polkovnik xudahafizləşib, geriye tələsir.....	178
Təcridxanada istintaq eksperimenti.....	181
«Qulaqasmada» professorla Cahangirin söhbəti...	182
Qəsrdə məxfi söhbət	183

Təqibli yollar

Professor Cahangiri balıqçı Cümşüdə tapşırır	186
Qəsrdə iki nəfərin telefon söhbəti.....	189
Mağarada sübuta yetirilən oğurluq	193
Reanimasiyada çavuşun valideynləri ilə görüş.....	195
Professorla deputatın görüşdükləri yer	197
Yasərlə telefon danışığı	200
«Kresen-biç» otelində əməliyyat	203
Gecə vaxtı dağın döşündə işıq	206
Əbləq atın qaçırılması	207
Qaçaqqlar mağaranı tərk edirlər	211
Qaçırılmış at qayıdır	212
Polisin həyat yoldaşı qatilin tutulmasını istəyir	214
Polkovnik sahə rəisinə hələ sirri açmır	215
Qəyyumov zəng edib, mayora ölüm xəbərini çatdırır	216
Atın izinə düşən zabitlər meşəbəyindən Şübhələnirlər	217
Qaçaqmalçı Azneftdə qəfil yaxalanır.....	218
Polkovniklə sahə rəisi meşəbəyini tərki-silah edirlər.....	221
Mayor Yasəri dindirib, Cəfərqulu ilə üzləşdirir	225
Sərhədə gedərkən Şəlalədə istirahət	229
Qaçaqqların izilə sərhədə doğru	230
Xəstəxanadan qaçış. Professorun qəsridə yoxlanış	233
«Sim-simli» qapı.....	234
Bələdçi axtarırkən Seyranın anası ilə görüş.....	240
İstintaq zamanı faciəvi qaçış	243
Təqibçilərin izi ilə köməyə tələsirlər	245
Qohum qaçaqların qarşılıqlı etirafları və xatirələr	248
Polkovnik meşəbəyinin əngəl törədəcəyindən Qorxur	250
Qaçaqqlar təslim təklifini rədd edirlər	251

Professorun nədən öldüyü ölūxanada aşkarlanır ...	254
Faciəli son atışma. “Ürəyə gələn başa da gəlir!..” ..	256
Qaçaqmalçının özünəqəstdən xilas olunması.....	259
Professorun ölümü ilə bağlı yenidən qəsrə qayıdış.....	260
Xəstəxana palatasında Polkovnikin etirafı	269
Polkovnik nəhayət bu əməliyyatda saxladığı sirri bir anım olaraq nəql edir.....	272
Polkovnikin son etirafı və vida	273

«Elm və təhsil» nəşriyyatının direktoru:
professor Nadir MƏMMƏDLİ

Dizayn: Zahid Məmmədov
Texniki redaktor: Tünzalə Vahabova

Çapa imzalanmış **29.04.2016.**
Şerti çap vərəqi **17,5.** Sifariş № **164.**
Kağız formatı **84x108 1/32.** Tiraj **300.**

Kitab «**Elm və təhsil**» nəşriyyat-poliqrafiya müəssisəsində
hazır diapozitivlərdən çap olunmuşdur.

E-mail: nurlan1959@gmail.com

Tel: 497-16-32; 050-311-41-89

Ünvan: Bakı, İçərişəhər, 3-cü Maqomayev döngəsi 8/4.

*Müəllif hüquqları beynəlxalq hüquqi
normalarla qorunur.*

Tanınmış yazıçı Yusif Əlizadə 1947-ci ildə Masallı rayonunun İsi kəndində anadan olmuşdur. 1965-ci ildə orta məktəbin 11-ci sinfini bitirəndən sonra, 1966-cı ildə Sovet ordusu sıralarına çağırılır. Xidmətdən sonra vətənə qayıdır. Çox keçmir ki, təhsilini artırmaq üçün Bakıya gəlir. Bir neçə müəssisələrdə çalışır.

Nəhayət, 1973-cü ildə ADİ-nin Dram və Kinoaktyorluq fakültəsinə qəbul olur. Həmin ildə də "Azərbaycanfilm" konostudiyasına, bədii filmlər istehsalı üzrə işə qəbul olur və əmək fəaliyyətini burada kinorejissor assistenti və aktyor kimi davam etdirir.

1999-cu ildən "Azərbaycan Kinomatoqrafçılar İttifaqı"nın üzvüdür.

2000-ci ildən "Azərbaycan Kinorejissorlar Gildiyası"nın üzvüdür.

"Qatarda son görüş" (publisitik roman), "Bu dağların sərt üzü" (povest), "Pilləkən", "Cənuba gedən yol" (hekayələr), "Beş kəşfiyyatçı əsgər" (poema), "Borc" və "Assistent" romanlarının müəllifidir.

